

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף יג. יח.:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה יג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(הי"מ שמו שמוח)

ליליתא, זה ת"ח שד יהודאין, וזה בר ליליתא, כמובא במדרש (שוחר טוב תהלים יט) איך ידע משה בין יום ללילה כשהיה ברקיע, ומובא, כשלמד עמו תורה שבע"פ ידע שהוא לילה. וזה בר ליליתא, שעיקר הלמדן מתורה שבע"פ. וזהו **רהיט אקופא דשורא**, זה צדיק הדור. שת"ח שד יהודאין רודף את הצדיק הדור שנמשל להומה, כמאמר הו"ל (כ"ב ו' ע"א)^א ת"ח אין צריך לנמירותא ע"ש. ו**רהיט פרשא**, פירש"י לפי תומו, **פרשא**, זה התנא שחידש זאת התורה ופירשה אותה יפה, והוציא: לאור תעלומה. גם אותו רודף, אבל לפי תומו. כי ת"ח שד יהודי, אינו מכוין לרדוף את התנא, וזאת הרדיפה נעשה ממילא. **כי רכיב סוסיא מתתאי**, כי הלמדן ע"י שלומד תורת התנא, עי"ז מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו של התנא. החזרת נפש לגוף, כמו רכיבת הסוס, שהסוס מפילה לו (י). וזה מתתאי, כי התחתונים גורמים בלימודם להרכיב נפש התנא על סוסו, על גופו, כמי"ש שפתותיו דובכות וכו'. אבל ולא יכול לו, שהתנא לא יכול לסבול נשיותו, כי נבילה מובה הימנו, ונעדרות נשיות שונא, והתנא בורה ממנו : ואם יקשה לך, איך הוא אינו מחזיר תורתו של התנא ללמדן למוטב, ואדרבא שנתוסף לו גדלות ביותר. ואיך בא זה, שמתורה הקדושה של התנא, יכול הלמדן להכשל. ותירץ ע"ז, **זימנא חדא הוי מסרגין ליה תרתי חיותא**, כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיא דקה מן הדקה, כדי שעיי"ז ימשיך לעולם תרתי חיותא. כי יש שני מיני חיות, חיות רוחני, **אורך ימים בימינה**. וחיות גשמי, **בשמאלה עושר וכבוד**. והתנא מחמת דביקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר א"ע ח"ו מכל וכל מחיות הרוחני, ומחמת שהוא נפל לבחי' הלימוד [ושלא לשמה], בשביל חיות גשמי. **קיימין אתרי גשרי דדונג, ושוור מהאי להאי**, כמו אדם שעומד על גשר של שעוה, ואינו יכול לעמוד, קופץ על גשר השני. ומחמת שגם השני של שעוה, קופץ על הראשונה. קופץ מהאי להאי, כן התנא עיקר לימודו תמיד לשמה. ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו ללימוד שלא לשמה, אזי נוטלין ממנו לימוד בחי' לשמה, ושוור מלשמה לשלא לשמה. ומחמת קדושתו ופרישותו, שוור וקופץ משלא לשמה ללשמה. כי זאת הבחי' אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמוד עליו. שוור לתוך לשמה, ומלשמה מחמת הכרה לטובת העולם, שוור מהגשר הזאת, שהיא"ו אצלו עכשיו כמו גשר של דונג, ושוור מזה לזה, ומוזה לזה. ועיי"ז יש בתורתו בחי' **ופושעים יכשלו בם** : התיקון לכל הנ"ל, **ונקיט תרי כסא דחמורא בידי**, כי יש שני בחי' יין, בחי' תורה שבע"פ, בחי' **יין מלכות רב** (אסתר א'). ובחי' בינה לבא שמחת הלב, **ויין ישמה לבב** [י], גם הוא בחי' יין. **ומורק מהאי להאי**, שימשיך קו ירוק, מהאי להאי^א, בבחי' **זירק את הניכוי כנ"ל**. וזה חיבוק, שיקבל באהבה את הרדיפה, וישמה ביסורין. עיי"ז

תורה אור
אסתר א (ו) והשקות בקלי
דב וכלים מכלים שונים ויין
מלכות רב קדי הפלך:
תהלים קד (טו) ויין ושמח
לבב אגוש להצחיל פנים
משמן ולחם לבב אגוש
יסעו:
שיר השירים ב (א) אני
תבצלת השון שושנת
הענקים:
תהלים קמה (א) תהלה לדוד
ארימטק אלוני הפלך
ואברקה שוק לעולם ועד:
איוב ד (יח) הן בעקרי לא
אמין ובעל אביו ישים תהלה:
תהלים נב (א) מה תהלה
ברעה הגבור חסד אל קל
היום:
תהלים פט (טז) אשרי העם
יודעי תרועה יקום גבור
ענין יתלבון:
תהלים עו (יג) יבצר רוח
נגידים נורא לפלכי ארץ:
משלי כח (כ) איש אמונות
רב נכרות ואין להעשיר לא
תהלה:
תהלים פא (ג) שאו זמרה
ותנו תף כבוד נעים עם נבל:
משלי כו (ט) שמן וקמח
ישפח לב ופתק יצוה מצעת
בפש:
דברים וזאת הברכה לג (ו)
יור משפטיו יעקב ויורדתך
לישראל ישימו קטורה באפך
ובקלי על מנחתך:
בראשית ג (ט) בועת אפך
תאכל לחם עד שובך אל
האדמה כי מפנה לקחת פי
עפר אמה ואל עפר תשוב:
ישעיהו ב (כ) ביום ההוא
ישליך האדם את אלילי
כספו ואת אלילי זהבו אשר
עשו לו להשתחות לחפר
פרות וקצטלים:

יג [תהלים פט] **אשרי העם יודעי תרועה וכו' .**

א להמשיך השגחה שלימה, א"א אלא עד שישר תאווה ממון. ושבירתה הוא ע"י צדקה. כי איתא בזהר (פינחס דף רכז ע"א [יז]) רוחא נחית לשכך המימא דליבא, וכד נחית רוחא לבא מקבל ליה כהדוה דנגונא דליואי [יז]. רוחא, זה בחי' צדקה, שהיא"ו רוח **נדיבה** [יז], על ידו מקרין המימות תאווה ממון. וזה בחי' (תהלים ע"ו) **יבצור רוח נגידים**, שהרוח ממעט תאות הנגידות והעשירות. נגונא דליואי, זה בחי' משא ומתן באמונה, ששמה בחלקו [יז] ואינו **אין להעשיר** [יז]. כי הנגינה זה המשא ומתן [יז], כמי"ש (שם פא) **שאו זמרה ותנו תוף**. הדוה, זה ששמה בחלקו : וזה בחי' קמרת [יז], שמקשר הימים הלב עם הרוח. וזה (משלי כז) **קמרת ישמה לב**, וזה בחי' (דברים לג) **ישימו קמרה באפך**, שע"י בחי' קמרת הנ"ל, נתבטל בחי' (בראשית ג) **בועת אפך** **תאכל**. וזה בחי' התגלות משיח, שאזי"ב יתבטל המדת הממון [יז], כמי"ש (ישעיה ב') **ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואלילי**

¹ ל"לשה"כ משלי כח כ'
² עיין לק"ה שותפין ג' ה'
³ יומא כו. קמרת מעשרת עשירות דקדושה.
⁴ בתקפא (בראשית לג) ובתשכט תוקן
⁵ בתולד- שאז
⁶ סיפורי מעשיות סוף מעשה יב מבעל תפילה
⁷ בתקפא (ישעיה ג) ובתשכט תוקן

⁸ עיין **זהר תרומה קטב. האיזנו רפט. ובתיקון ע'** [דף קכ:]: **ובבחי פרשת ויחי** [מח ג] **ופרשת בשלח** [שו גל]
⁹ נאמרה בראש השנה שנת תקס"ד שחל אז ביום שבת וביום ראשון. ולא נודע לנו שיהיה השייכות למאמר זה (פל"ח) תורה זו לשון רבינו ז"ל (כמבואר בתורה יד סוף אות יא) ^ עיין בסוף הספר כל התורה הזאת מכת"י רבינו ז"ל בעצמו בנוסח אחר. וק"ש העיר מוהר"ג' שהגדפס כאן הוא לשונו שנכתב ע"י אחר מפיו שאמר בלש"ק) (ועיין פל"ח טורח יב אות ב' שלשון רבינו שם באיוב כנראה עפ"י קהלת ב' ב' לשחוק אמרתי מהולל ועפ"י ישעיה א' כב סבאך מהולל בין
¹⁰ בתולד- נפלה
¹¹ בתולד- אלהי
¹² בתולד- אלהי
¹³ עיין פל"ח תורה יב אות יג
¹⁴ משנה ב', ובדפוס מנטובא משנה ה', ובנוסח הרמ"ק משנה ד'.

¹⁵ בתולד- הקדושה, ובלוה"ת שם - השכינה
¹⁶ פרי עץ חיים שער ק"ש פ"ג, ילקוט ראובני בראשית אות תקג.
¹⁷ בתולד- בשלמות, ובלוה"ת שם - בשלמות
¹⁸ כנ"ל את ד' ע"ש.
¹⁹ בתולד- כשנבנית
²⁰ תהלים קמה א'.
²¹ בתולד- ערבוב, ובלוה"ת שם - עירבוב
²² זה פירוש רבינו שם באיוב כנראה עפ"י קהלת ב' ב' לשחוק אמרתי מהולל ועפ"י ישעיה א' כב סבאך
²³ בתולד- נפלה
²⁴ בתולד- אלהי
²⁵ בתולד- אלהי
²⁶ עיין פל"ח תורה יב אות יג
²⁷ משנה ב', ובדפוס מנטובא משנה ה', ובנוסח הרמ"ק משנה ד'.

²⁸ בתולד- חסר תיבת והשדין, ובלוה"ת שם תוקן.

ליקוטי

אשרי העם יג

מוהר"ן יח.

וכשנתלקטו הנפשות, אזי הם בבחי' אדם, נפשות גדולות וקטנות, בבחי' מסכני ועתירי : וואופנים הן הגופין. כי עיקר פעולותיהן של הגופין אינו אלא מן החיות שבנפש, שהנפש מראה פעולותיה ע"י איברי הגוף, ואין לגוף שום תנועה עצמיית, והכל ע"י כחות הנפש : וכסא שבבחי' נפש, הוא נפש החכם שנתכסה, בבחי' (משלי ג') יקרה היא מפנינים, (כשדרו"ל סוטה ד' ע"ב מכה"ג שנכנס לפני ולפנים) כי מהמת נפש החכם הוא יקר, הוא נתכסה לפני ולפנים, וכל הנפשות נעשין לבושיין אצלה : והאדם היושב על הכסא, הוא דעתו של החכם, כי גם בלא דעת נפש לא טוב, (משלי יט) : ב'ויש ארבע החיות בתורה : אר"י שבתורה, כי התורה נקרא עוז [2], (ומה עז מארי (שופטים יד) : ושור שבתורה, זה בחי' (משלי ה') בי שרים ישורו : ונשר שבתורה, זה בחי' חידושין דאורייתא, בבחי' תתחדש נשר [3] : ואדם שבתורה, זה בחי' (במדבר יט) זאת התורה אדם. ויש בה קלות וחמורות, שהם בחי' מסכני ועתירי : וכסא שבבחי' תורה, הם דברים שכסה עתיק יומין ופסחים קיט. וע' זוהר בהעלותך קנב.), והם מסכים את עצמן בספורי התורה : ויושב על הכסא, הוא עתיק יומין [4], בבחי' (דניאל ז') ועתיק יומין יתיב : וואופנים שבתורה, הן הן גופי הלכות (1):

וזה שמביא בתענית (כ"ג ע"ב), מעשה דר' יונה, כד הוה איצטריך עלמא למיטרא, אמר איזיל ואייתי בזווא עיבורא. והוי קאי באתרא עמיקי, באתרא צניעא, מיכסי שקא, ועי"ז ואיתי מיטרא: כד הוה מצטריך עלמא למיטרא, היינו לתורה, כמ"ש (דברים לב) יערוף כמטר לקחי. אמר איזיל ואייתי בזווא עיבורא . עיבור, זה בחי' ע"ב רי"ז (2), ע"ב הוא שיכור, רי"ז זה בחי' חמימות. בזווא, זה בחי' תאוות ממון, היינו דאזיל לשכך תאוות ממון כנ"ל : והוה קאי באתרא עמיקי, ע"י ששיכך תאוות ממון, וכה לאתרא עמיקי, שהוא בחי' חסד, כמראה החמה עמוקה מן הצל ושבעות (3): והסד הוא אור יום, כמ"ש (תהלים מב) יומם יצה ה' חסדו : וע"י החסד וכה לבנין הבית, לבחי' שכל כנ"ל. וזה אתרא צניעא, שהוא ביהמ"ק שהוא השכל, כמ"ש (משלי יא) זאת צנועים חכמה : והוה מיכסי שקא, זה בחי' לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל ולוקח נפשות חכם. וכלליות הנפשות, הם מוכנים בשם שק, כי הם מתענדנים משקוי' נדהלא [4], בבחי' והשביע בצחצחות נפשך. ועי"ז ואיתי מטרא שהמשיך תורה, בבחי' ויורד עוז מבטחה :

ו אך צריך לבקש מאד, ולחזור אחר חכם כזה, ולבקש מהש"י שיוכה למצוא חכם כזה, שיקבץ הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם, ויעלה אותם ויורד עמהם תורה [5]. כי גם החכם בעצמו, אי אפשר שיעשה זאת בשכל אחד. כי הם שני שכליים, מה שמקבץ הנפשות, הוא שכל אחד. ומה שמעלה אותם ומוריד

עז² מבטחה, הוא שכל אחר : וזה בחי' שין של ג' ראשים, ושין של ד' ראשים [2], שהשני שינוי הם השני שכליים³ :

טו

וזה פ' [2] אמר רבה בר בר חנאי אישתעו לי נחותי ימא, בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומיא דגלא תלת מאה פרסי זימנא חדא הוי אזלינן באורחא ודלינן גלא עד דהוינן בי מרבעתה"י דכוכבא זוטא דהוי כמבור ארבעין גריוא זיורא דחרדלא ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמאי לה גלא קלא לחברתה ואמרה לה חברתי מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפית וניתי אנא יוניחרכיבה אמרה לה פוק חזי גבורתא דמרך דאפי' כמלא חוטא דחלא לית דעובר⁴, שנאמר [2] האותי לא תיראו ואם ה' כו' [2]:

נחותי ימא, היינו ממושיכי ימא דאורייתא לזה העולם : בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, שהוא בחי' שין הנ"ל: ורומי' דגלא תלת מאה פרסי, שהיא⁵ בחי' שין שניה הנ"ל. [2]היינו בחי' שני השכליים הנ"ל, שהוא השכל של קיבוץ הנפשות, והשכל של העלאת הנפשות להמשיך תורה. שאלו שני השכליים של הצדיק שהוא חכם האמת הם בחי' שני שינוי כנ"ל] : והגלים הם הנפשות, בבחי' צחלי קולך בת גלים [2] שהיא בת אבהן (כשדרו"ל סנהדרין צד ע"ב) (2): בין גלא לגלא, אלו החכמים שהם בין גלא לגלא, היינו מחברים כל הנפשות, בבחי' ולוקח נפשות חכם. תלת מאה פרסי, שהיא⁶ בחי' שין אחת: ורומי' דגלא תלת מאה פרסי, היינו להעלות הנפשות זה בחי' שין אחרת : זימנא חדא אזלינן באורחא, היינו שאנחנו נכנסנו לעורר זיוג הנקרא אורה, כמ"ש (תהלים קלט) ארחי ורבעי [2]: ודלינן גלא, היינו שדלינן הנפשות למעלה, בבחי' עיר גבורים עלה חכם :

תורה אור משלי ג (ט) יקרה היא מפנינים מפנינים לא ישרו בה: משלי יט (ב) גם בלא דעת נפש לא טוב ואין גבולות: תהלים כט (יא) יקוק עז לעמו יתן יקוק יקרה את עמו בשלום: שופטים יד (יח) ואמר לו אנשי העיר ביום השביעי בטרם יבא החרס מה מתוך מקבץ ומה עז מארי ואמר להם לולא יחשקם בעגלתי לא יצאתם חיותי: משלי ח (טו) בי שרים ישורו וידיבים כל שפטי צדיק: תהלים קג (ה) המשביע בטוב צדק תתחדש בנשר בערוכי: במדבר חקת יט (יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל קל תקא אל האהל וקל אשר יאמר ישימא שבטת ימים: דניאל ז (ט) תוה תיית עד די כפרון רמינו ועשיק וימין יתב לבגשה פתלג חור ושער ראשה פשצר נקא קרטיה שביבין די נור גלגלתי נור דלק: דברים וזאת הברכה לב (ב) יצרך פשצר לקחי תל פשל אקרתי פשעירם עלי דשא וקרבבים עלי עשב: תהלים מב (ט) יוםם יצה יקוק חסדו ויבליקל שירה שירו עמי תפלה לאל תני: משלי יא (ב) בא ודון ויבא קלון ואת צנועים תקמה: משלי יא (ל) פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם: ישעיהו נח (יא) יתחד יקוק המיד והשביע בהצחצחות נפש וצמחתי תליון ויהיית כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יקבו מיימו: משלי כא (כב) עיר גברים עלה חכם ירד עז מבטחה: דמיהו ה (כב) האותי לא תיראו נאם יקוק אם מפני לא תחילו אשר שמתו חול גבול לים תק עולם ולא יעברנה ותתעשר ולא יקילו והמו גליו ולא יעברנה: תהלים מב (ח) תהום אל תהום קורא לקול צבדיך כל משפריך וילך עלי צברי: ישעיהו י (ל) צחלי קולך בת גלים תקשיבי לישוע צנתי: תהלים קלט (ג) ארחי ורבעי ירתי וכל דרכי הסתתה:

ביוצר עפי' רבינו - אמר רבינו ספרו לו ממשיכי התורה לעולם שהחכם הנאלץ בין הנפשות כיון לקבלם לידך שכל אחד בחי שן של ג' ראשין ולטעולטע מין לאוירי חוריה לידך לשכל עמי בחי שן של ד' ראשין. פנים אחת נכנסת לעורר זיווג עליון והעליון הנפשות למעלה למן ועי"ז נגמנו זיווג עליון וישעף חיווג הסניקה נעשית נקודה ועולה ואז חיווג בחי' יסוד קטנות ואח"כ הוא גלה ואז הוא זיווג שכל לכן תחילה יולדת בחי' שיפס דס כחולל להיטו בחי' הסיווג והולק הס"א ואח"כ יולדת התורה והוא הולכת בבחי' ארבעים יום ועוד עשרת ימים ואז הוא יורד נפשות אלתיק להעלותם בעיבור אחי היה נמשך יותר נפשות בעולם ואזי לא היה צדיק ורע לו שעי"ז מתפקדים רבים ואח"כ שחזור הנפשות מהעבור אחי מחוספה בהם האהבה והנחת לה תכרהם שאיננו כחוט השניקה לא ילאה מחול אל הקודש ואפע"כ העלה אותה הצדיק בעיבור אפי' שיעור שכלי להיות עולה בעיבור כזה צריך להיות לידך גמור

¹ במשך הנחל- שכלים, ובקור חורוביך החדש- שכליים
² הערות השייך לפרשי' יבתשכס- רש"י בבתרלו- דקמרי, בתרלו ומתרו- דקמורין, בבתרלו- לאשמועינן ומתרו- לאשמועינן יבתרלו- פרטא יבתשכס- השליכנו בתרלו- מרבועתא יבתשכס- הכוכב יתהלים מב ה' יבתשכס- קמור לה (בגרות הגמרא)
³ בבה בתרא עג. מעשה השני שסיפר שם רבנ"ה.
⁴ ועיין ח"מ סימן ה.
⁵ גם בדפדפי' ותרלו- חנה, ומתרו- חנה
⁶ דפדפי- מרבועת, ובתרלו ומתרו- מרבועתא בתרלו- ונחריבה
⁷ מתרו- דעבר
⁸ דמיהו ה כב
⁹ תרגום - אמר רבנ"ה ספרו לי יורדי הם שבין גל לל של ג' מאות פרסא קמ"ל שכל עמק את חנינו נמתק כה רכ כלקמון וגובהו ג' מאות פרסא פעם אחת הלכנו בדרך להיטו על הס השליך אותנו גל ונתק משיער נכחו למעלה על הקיע עד שראינו מקום שכבת ככ קטן שנתקטט שהיה כמו מקום שזרעים

^א הוספת מוהר"ן בתיקפת
^ב תיקפת - ש' עט שתי נקודות ימנית ושמאלית
^ג תהלים כט יא ובהים קטו. זהו ויקרא דף יג.
^ד תהלים קג ה'
^ה בתרלו נטמט ותיבת בחי' ובלוח"ת שם תוקן
^ו זהו חדש תיקונים פו:
^ז עיין זוהר היל'
^ח בתרלו- אצטריך, מתרו- מיצטריך
^ט עיין תיקון י' [דף כה:] ותיקון כא [דף נה:]
^י ותיקון טס [דף צט:]
^{יא} זהו תרומה קדח.
^{יב} עיין לק"ה אבדה ומציאה ג' סוף אות ה' צדיקים גדולים בחי' משה בכוחם להמשיך תורה ממקום עליון כ"כ שלגנצו כבוחה להחיות את העוסקין בה ועיין פ"ח אות יב.
^{יג} גם בדפדפי' - עו, ובתרלו ומתרו- עו
^{יד} עיין תיקוני זוהר דף ט. זוהר ח"א דף קכט: וח"ג רסב ושער הכוונות תפליין דרוש ד' עמק המלך שער יד פרק טב

תורה אור
קחלת ח (יד) יש הכל אשר
נעשה על הארץ אשר יש
צדיקים אשר מגיע אליהם
כמעשה הרשעים ויש רשעים
שמגיע אליהם כמעשה
הצדיקים אמתו ישגם זה
הכל:
תהלים פט (טו) אשרי העם
יודעי תרועת יקום באור
פניו יתלבנו:
תהלים צט (ד) ועו פלך
משפט אהב אהב אהב כוננת
מישרים משפט וצדקה בעקב
אתה עשית:
קחלת ח (א) מי יתקדם ומי
יודע פשר דבר חכמת אדם
אמרי פניו ועו פניו ישגא:
קחלת ו (ט) טוב נראה
עצום מתקן נפש גם זה
הכל ורעות רוח:
ישעיהו מ (ה) ונגלה כבוד
יקום וראו כל פשר יתרו כי
פי יקום דברי:
משלי יא (ל) פרי צדיק עץ
חיים וקלח נפשות חכם:
דברים כי תצא כג (כד)
מוצא שפתיו תשרו ופשוט
פאשר נדרת ליקום אליו:
נדרה אשר נדרת בפיו:
ישעיהו מה (כג) בי נשבעתי
צא טפי צדקה דבר ולא
ישבו כי לי תקיע כל בדר
תשבע כל לשון:

עד דחוינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא, היינו שגרמנו זוגא עלאה. **מרבעתא,** זה בחי' זווה, כמ"ש **ארחי ורבעי** [א]. שכונתא נקראת בשעת זווה כוכבא זוטא, כמובא בזהר (בלק דף קצא ע"א) [ב] איתעבידת נקודה זעירא מנו רחמתא כדין אתהכרא בבעלה ע"ש : **וזהו כמבזר יארבעין גריווא ביורא דחרדלא,** כמובא בזהר (פינחס דף רמט ע"ב) [ג] האי חיה כד איתעכרא אסתמת ולא יכולת לאולדא עד דאתיא נחש ונשיך בערייתא כדין אתפתחת ונפיק מינה דמא והוא' שתית לדמא. וזה בחי' ביורא דחרדלא היינו בחי' שפת דם כחרדל [ד] דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע. ביורא פי' רשעי בית זרע. ואח"כ אולידת, וההולדה הוואת היא התורה כנ"ל. והתורה הוואת היא הולכת דרך ארבעים יום, היינו בחי' שאר חיותא שהם ארבעים, עשרה לכל סטר, כמובא שם (בדף הנ"ל). וזה בחי' ארבעין גריווא, בחי' ארבעין חיותא, שהם ארבעים יום של התורה [ה]: **ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא,** י"ב (קחלת ח) **יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע עליהם כמעשה הרשעים וכו',** וע"י ההכל הזה רבים נתפקרו [ז], שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו [ח]. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בוודאי הוה מקלינן לשון קולא [ט], מהבלא מהכל הזה, ולא היה הכל הזה כ"כ קשה על העולם : **ורמיא גלא קלא לחברתה, חברתי, מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפתיה, וניתי אנא וניחרביה.** היינו כשאח"כ, כשכל אלו הנפשות הזורים מעיבור הנ"ל, וע"י הכלליות נתוסף בהם אהבה זה לזה. ואז מעוררים [י] אלו לאלו, ואומרים זה לזה, ומוזכרין זה את זה. אחי, שמא שבקת איוה מדה בעולם הזה, שעדיין היא "מושלת עליך, ואין אתה יכול להתגבר עליה : **וניתי אנא וניחרביה.**" היינו אסייע לך, לכלות את המדה הוואת ממך. והשיב לו, **פוק חזי גבורתא דמרך** [יא], שהוא החכם הנ"ל. **ראה כמה כחו גדול, דאפי' כמלא הוואת דחלא לית דעבר,** פי' כ"רשעי אפי' כמלא רוחב החוטם לא יכולתי לצאת חוץ [בב] מן החול. פי' את שוואלת אותי, שמא שבקתי מדה בעולם, שעדיין לא תקנתי אותה. תדע חברתי, שעדיין אני משוקע בכל התאוות, ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפי' כמלא חוט. ובוודאי מי שהוא במדרגה כזאת, בוודאי **לית דעבר,** היינו שא"א לו לבא לבחינות עיבור הנ"ל [בג] [כ]. **ואעפ"כ, פוק חזי גבורתא דמרך,** היינו כח החכם, שכ"כ כחו חזק, שאפילו נפש שלי העלה בעיבור [כד]:

חכמת אדם תאיר פניו. יהלכון, אלו הנפשות, בחי' [כז] **מהלך נפש :** (עוד מצאתי [כח] רבינו ז"ל ששייך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה [כט] הנייר ולא נכתב שם רק סופו של ענין וחסר התחלת הענין. וזהו):

התורה שהיא [ל] בחי' ראייה מנת"א כנ"ל, **כל בשר יחדיו** [מ], זה בחי' לקיטת הנפשות [נ] כולם בבחי' לוקח **נפשות חכם** [ס] כנ"ל. **כי פי ד' דבר** [סא], כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל. שהוא **פי ד', כשהזיל** [סב] **בפוך** זו צדקה : (עד כאן לשונו ז"ל) : **ומובן הדבר, שמביא המקרא [סג] ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר.** ומבאר כל המאמר הנ"ל שהוא מפורש בפסוק זה. אך בעו"ה חסר פי' רישוי דקרא [סד] :

יד [סה] (תהלים פא) **תקעו בחודש שופר בכנסא** [סו] [סז] וכו'.

א להמשיך שלום בעולם, צריך להעלות כבוד הקב"ה לשרשו, היינו ליראה, כמ"ש (דברים כח) **ליראה את השם הנכבד :**

ב וא"א להעלות את הכבוד, אלא ע"י **תורת חסד** [סח]. **ותורת חסד,** אחז"ל (פוכה מט ע"ב) זהו הלומד תורה על מנת ללמודה. כי זה עיקר כבודו, כמובא בזהר (יתרו דף סט ע"א) [סח] בשעתא דשאר עכו"ם אתיין ואודן לקוב"ה, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה [סח] עילא ותתא [סח]. כמו גבי יתרו בשעתא דאמר יתרו [סח] **עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים,** כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה. נמצא זהו כבודו, כשבני אדם שהם מחוץ לקדושה [סח], מקרביין את עצמן לפנים מהקדושה [סח]. הן גרים [סח] שמגויירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מכחוין, וכשמקרביין ומכניסים אותם לפנים, זהו כבודו :

ועכשיו הכבוד בגלות, כי עיקר הכבוד אצל העכו"ם, ואנחנו בני ישראל שפלים ונבזים. ולעתיד לבא [סח] שיתגלה כבודו מבין החשך, כמ"ש (ישעיה מם) **ונגלה כבוד ה' וכו' [סח], כי אז ימו כולם לעבדו שכם אחד [סח], אז יאמרו בגוים [סח] לנו ונלכה באור ה' (שם ב).** וכבוד נקרא אור [סח], כמ"ש (יהוקאל מג) **והארץ האירה מכבודו:**

ג ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי התשובה, אלא על ידי תורה. כמ"ש (משלי ה') **יפוצו מעינותיך הוצה, שצריך להשקות אותם שהם מבחוין, להודיע להם הדרך ילכו בה [סח].** וזה שאמרו חז"ל (אבות פ' ו') [סח] **אין כבוד אלא תורה : וזהו (ירמיה מו) אם תוציא יקר מוזלל, ואחז"ל (ב"מ פ"ה.) [סח] אלו שמקרביין בני אדם לעבודת הש"י. כי זהו נקרא מוציא יקר, היינו כבוד, מוזלל, מזילותא דגלותא : וזה (תהלים קיג) רם על כל גוים ה', היינו כשהעכו"ם מודן [סח] ומשבחון ליה, אזי על השמים כבודו, אזי**

א וכתוב במדבר כג י ונספר רבע ישראל
ב אור יקר כד יד שער ח' סימן ד'
ג דן קמו ושער הכונות תפילין דרוש
ה' ב' דפרידן ארבעין בתקפא כותב ארבעו
ו אור יקר שער ח' סימן ז' עני רלו,
שער הכונות פסח דרוש יב, ולכנס
שער ואלמלכה-הע"ה ח' לרוח ח' ע"ה כ'
סומן ז'
ז בתרלד-יכלת
ח ב' דפרידן- והוא שתינת דמא (ובלוח
תקוניט של דפרידן ציין שצ"ל לדמא)
(בדפרידן שני שני שתינת לא ברור
ואפשר לקוא שתינת). בתרלד- והוא
שתינת לדמא, ומתורלו - והיא שתינת
לדמא (כנראה כיון ששתינת לשון נקבה
אבל צינע יב מנארט שם בתפושטיט
שהיו צווינס ינוקים מוסיגים והיינו
הגדס ולפ"י תנחש שותה את דם. ועיין
בדפרידן הכתי' שבסוף הספר גם שם
כותב והוא שתינת לדמא וכן בגרסת

הנוטחנות כתי' תמיכות בשעות
למחנות אדענד. ובלוחות שם-דענד
לשון חז"ל שאפילו סיפת דם נדה
כתרלד מטמאה עיין נדה טז: ושם
סז.
ח בשבט- ר"ש
טג בדפרידן - וההולדה ומתורלו -
והתולדה
גם בדפרידן גריווא ומתורלו- גריווא
כ' שבות כד יח
ג' בתרלד-פי', ובלוחות שם-כ'
ד' עיין פל"ח אתי י' ביאור העניין
והקשר לתנ"ל, ועיין לק"ה ר"ח ו' יב
שקושיא זו שיש לכל עקמוניות
הלב. ועיין תורה נה את ג' ד'
ותורה זו [דף סז]. ותורה ה' תנינא
את סו [דף יא].
ו' ברכות ז.
ח בתרלד- קולת
ט בתרלד- מתורלו
י בתרלד- מוסלת, ובלוחות שם-
מושללת
יא בתרלד- ותורביה

פ' צא תראה גבורת איונך
ב בתרלד- אדענד. ובלוחות שם-דענד
כ בשבט- ר"ש
ג בתרלד- לצאת מו, ובלוחות שם-
לצאת חוץ
ד עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ש משמע חידוש גדול יותר שאפילו
מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
בו כחות השערה מהחול זה מעכבו
למבואר בעיבור.
ה בתרלד- פי', ובלוחות שם-
ענין זהו וקחלת דף קצא: **ודף ריג:**
ו עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
ז עיין פס טו הנ"ל
ח **תולין תיקן נח [דף פח]:**
ט בתרלד- ההוויות, ובלוחות שם-
הוויות
י חקלת ו' ט'
יא חוספה של מוהרנית בתקפא. בתרלד
יב אינה מוקפת סגור.
יג בתרלד- בכ"י, ובלוחות שם-כתי'

א בתרלד- קצת, ובלוחות שם-קצא
ב בתרלד- שהוא
ג ישעיהו מ' ה'
ד תורה כב אות ו' העצם בחי' בשר
ה כלפי הצדיק
ו משלי יא ל' הנ"ל
ז סוף הפסוק הנ"ל כל בשר יחדיו
ח כמבואר בראש השנה ו'. ובתוס'
ט שם שבפ"ך הכותב בדברים כג כד
לרבות צדקה כבוד דכתיבי בישעיהו
יג כה כג יצא מפי צדקה
יד ישעיהו מ' ה'
טו עיין בסוף הספר בנוסח אתר של
כתב יד רבינו ז"ל בעצמו מובא כל
הפסוק הוה.
טז עיין שם שתינת הנ"ל הוא העתק
מניין ורק חסר תיבות באמצע
יז לשון רבינו ז"ל נאמרה בשבת
יח מנחת התקד
יט בתרלד- חקל
כ שותף החול חיקן כסה כאן ובכל
המקומות שהחליף רבינו. ומזהו הקרן
החובינין החדשים יתקן בכולם כלשון
רבינו.

א פסוק זה תורו ח"פ בליקוטי מוהר"ן
ב כאן ובדף יט: ובלק"מ תנינא תורה
ג א' [דף א. א. ג.] ה' [דף ה': יא.] ח' [דף
טו: יט.] בכל המקומות לבד מדרך ג.
ד החליף רבינו כסא במקום כסא.
ה וע"ש פרש"י שסכה לשון ספרי
ובלשון רבינו נמצא בהרבה ספרי
חסידות כגון פ"י הארץ מתבט ט'
ו ואמר ושמש אור המאיר אמרי פנתס
ועוד רבים. ול"ע כי לע"פ שנתה כנו
כסא בלא מושג מלשון כסא. ועיין גם תורה
ו אות ה' שזכר כסא לכוון כסא
ז לשח"כ משלי לא כו
ח ע"ש גם סז: וסח.
ט בתרלד- דקוביא
י תרגום - בישעה שעובדי ככבים
ומולות באים ומודים להקב"ה או
עולה ומתכבד שמו של הקב"ה
יא למעלה ולמטה.
יב שבות י' יא
יג שבות י' יא
יד בתרלד- לקדושה, ובלוחות שם-
לקדושה

א עיין ליקוטי עצות כבוד את ד' שם
הלשון- עקר הכבוד כשהחוקים
ב ביותר מקרביין את עצמן להש"י.
ג בדפרידן כאן ובכל התורה הוה במקום
גרים כותב המתניסין עצמם תחת כנפי
השכינה. ובלוח טעויות כאן ציין
שצריך לתקן בכל התורה הוה ועיין
תורה י' אות ד'
ה מתורלו- לרוא
ו זהו סוף שפטיט דף קכו.
ז * צפניה ג ט'
ח תהלים קכו ב'
ט ראשית הכנה שער היראה פ"ב
י ד"ה עוד בחינת ג'
יא לשח"כ שבות י' כ'
יב תנא דבי אליהו רבה פרק ב ד"ה
יג הגב' לה'
יד תוספתא הוריות ב' ג'
טו בתרלד- נשטת תיבת יקר, ובלוחות
שם תוקן
טז גם בדפרידן ותולו- מודן, בתרלד-
מונין, ובלוחות שם ומתורלו- מודין

מאמר אשרי העם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

לשון רבנו ז"ל
ובסוף העתקנו את הכתב יד
רבנו שנמצא בשנת תקפ"ד

זמן ומקום אמירת תורה זו
תורה זו נאמרה בראש השנה
שנת תקס"ד שחל אז ביום שבת
וביום ראשון. (פל"ח)

פתיחה

אחרי שבאר בתורה יב כיצד הצדיק מהפך חרופים ובזיונות לתורה, כאן מבאר כיצד הצדיק מהפך רצונות רעים של ע"ז של תאות ממון, לתורה הגבוהה ביותר תורה דעתיקה.

נראה כוונת רבנו בתורה זו לבאר כיצד לבטל את ההבל שיש בארץ דהיינו ההסתרה הנוראה שיש על משפטי הנהגת הש"י את העולם, שמעוררת קושיית צדיק ורע לו רשע וטוב לו, שהיא שרש לכל הקושיות על הש"י (לק"ה) המחלשת את האמונה אצל כולם. העצה לזה להמשיך השגחה כמו שתהיה לעתיד לבא. וזה זוכים ע"י תורה דעתיקה שתימאה שתתגלה לעת"ל, כי תורה היא בחי' עיני ה'. ולזה זוכים ע"י תיקון מדת החסד, ולזה זוכים ע"י שמתקנים בחי' משיח, ע"י ביטול תאוות ממון בתכלית. ולזה זוכים ע"י צדקה בנדיבות לב, עד שמבטל מעצמו כל תאוות הלקיחה שכוללת את כל התאוות כולן, ונעשה רק צדיק חונן ונותן, כמו שיהיה לעת"ל. אבל כדי להוריד תורה דעתיקה הנ"ל צריך תלמידים.

ונראה שתחילה מבאר כיצד הצדיק מתקן את עצמו ע"י שמתגבר מאד במדת נדיבות לב עד שמבטל כל המדות הרעות וזוכה לבחי' משיח ודעת גדול כמו שיהיה לעתיד לבוא. ואזי פונה לתקן את כל ישראל ע"י שמעלה את נפשותם דהיינו רצונותיהם למיין נוקבין לעורר יחוד עליון מאד שעל ידו מוריד תורה דעתיקה לעולם שהיא בחי' עיני ה' שעל ידם ה' ית' משגיח עלינו בהשגחה שמעל הטבע. ומהרישמו שנשאר לנפשות מהביטול נעשה אהבה גדולה ביניהן, ועי"ז הם ראויים להשגחה, והקרוב קרוב לתורה זוכה להשגחה יותר. והשגחה היא ביטול הטבע על כן הצדיק שמוריד תורה מתקן את המרכבה העליונה שעל ידה מנהיג הקב"ה את הטבע וההשגחה.

תורה זו נאמרה בראש השנה ורמוזה בפסוק שאומרים אחרי התקיעות אשרי העם יודעי תרועה וכו' כפי שיתבאר. ומבואר יסוד נפלא של יחוד דקטנות שהוא סוד קר"ע שט"ן בחי' לידה שע"י נשיכת נחש, והוא סוד תקיעת שופר שעל כן אומרים לפני התקיעות ששה פסוקים בראשי תיבות קרע שטן.^{1/2}

ליקוטי הלכות

או"ח א דף ו השכמת בקר ב אות אחת

או"ח א דף קעא שבועות א ח אותיות א) שבועות נקרא עצרת לשון אסיפה מרמז לאסיפת הנפשות פסח בחי' חסד בחי' צדקה בחי' שבירת תאוות ממון מצה בחי' צדקה כמבואר בתורה נו (ב) ספירת העומר בחי' אסיפת הנפשות לתחת המנין והמספר וזה ע"י עומר שעורים שהוא בחי' אריתי מורי עם בשמי (ג) ועי"ז נעשו בהר סיני בלב שלם באחדות בשבועות לא ישנים כדי לעורר השגחה מעינא דלא נאים ונידוד שינה הוא בחי' שיבור תאוות ממון (ד) טעם שאוכלים חלב הפרש בין ההשגחה על ישראל להשגחה על עכו"ם (ה) התורה שמוריד הצדיק היא מבחי' הנפשות עצמן שהוציאם מתאוות ממון כי מתאוות הממון נהפך נעשה תורה (ז) ספירת העומר בחי' תיקונא דמרכבתא – מבאר שתיקון שתי המרכבות הן בחי' שני השכלים והם בחי' שני השין שבתפילין של ג' ושל ד' ראשין ויחד הם ז' בחי' ז' פעמים ז' של ימי הספירה ובחי' הז' ימים וז' מידות שסופרים בחי' שסופרים ימים דהיינו ז' וסופרים שבועות גם ז' דהיינו ז' פעמים ז' מט ימי הספירה וז' שבועות הם גם בחי' ימים עליונים כמבואר בזהר נמצא שסופרים ז' ימים עליונים כנגד מרכבתא עלאה וז' ימים תחתונים כנגד מרכבתא תתאה עי"ש כי כל שכל וכל מרכבה כלולה מבחינת ז' ימים וז' מדות כידוע. ומחמת שצריכין לקבל התורה על ידי ב' שכליות הנ"ל שהם שכל עליון ושכל תחתון על כן סופרין ימים ושבועות הם בחינת ז' ימים וז' ימים בחינת ב' השכליות הנ"ל ואז זוכין לקבל התורה בשבועות כנ"ל. (ח) טעם שקורין רות בשבועות.

אהע"ז דף מד: קדושין ג' כג אותות (ב) פרוטה של קדושין בחי' פרוטה לצדקה עי"ז נעשה יחוד הקדוש ומשכך תאוות ממון שהיא נמשכת מתאוות ניאוף כמבואר בתורה כג ולכן א"א לשבר תאוות ממון אלא ע"י שמשבר תחילה תאוות ניאוף והצדקה שמשבר תאוות ממון ממילא משבר גם תאוות הניאוף (ג) מבאר הקושי שרבנו אומר שתאוות ממון היא עיקר הנסיון ומאידך תאוות ממון היא הקשה ביותר (ד) רואים בחוש כל זמן שלא נפל לתאוות ממון עוד אפשר לדבר עמו אבל כשנפל לממון אזי אין עם מי לדבר כל כך עסוק ברדיפה אחריו כי מיד נעשה נצרך להרבה יותר מזה שיש לו ולעולם לא משיג היש את החסר (ה) הולדת נפשות ישראל ע"י זיווג דקדושה הוא בחי' הורדת התורה לכן הקדושין בפרוטה בחי' צדקה לשכך התאוה (ו) כסף מנא לן קיחה וכו' זה

¹ כי תמוז תשע"ג ירושלים ע"ז תשרי תשע"ד הגה והיקנים ניסן תשפ"ו ירושלים

² (סוד זה הוא גם סוד הכאת משה בסלע במי מריבה ועל כן אחרי תורה זו למדתי תורה כ' שגם היא עוסקת בעניין הזה של המשכת תורה על ידי הצדיקים ונאמרה גם היא בראש השנה שנה אחרי זו דהיינו תקסה וגם היא נאמרה על הפסוק אשרי העם יודעי תרועה והיא ביאור לחטא משה במי מריבה הנ"ל)

בחי' ולוקח נפשות חכם כי צריך לקחת כל פזורי הנפשות והניצוצות השייכים לשרשם ולהביאם אל האשה יראת ה' שהיא שורש כל הנפשות בחי' אם כל חי כדי להעלותם ולחדשם כדי שיהיו נולדים נפשות ישראל בקדושה (טו) כתובה מאתים בחי' צדקה בחי' ההוא רוחא דשביק גבה העושה אותה כלי בביאה ראשונה שעל ידו כל המין שאח"כ (טז) בשרש השפע הוא בחי' מה ואח"כ בחי' אלפים ועדין הוא רבוי אור וצריך לחלק האלפים למאות והעיקר כשהשפע שהוא בחי' אור נכפלת בבחי' רצוא ושוב לכן כתובה מאתים (יז) כתובה בכתב דייקא איש ואשה תורה שבכתב ושבע"פ רצוא ושוב בחי' כתב ובע"פ אור וירא חוזר ואח"כ נכלל הכל באור הישר בתורה שבכתב ששם עיקר הטנת"א (יח) כתב ובע"פ בחי' ידיעה בכלל ובפרט וכמה שמשגיג יותר בפרטיות צריך לחזור ולכלול בחי' הכלל שה' הוא האלקים וזה בחי' כלל ופרט בכלל והפרט מחזק את הכלל בבחי' כלל שהוא צריך לפרט (יט) כלל ופרט כתב ובע"פ בחי' נגלה ונסתר (כא) אין לחלוק כבוד אפילו לגדול שבגדולים ולסלק ספרי החקירות שלו מהבית כגון מי שכופר במציאות השדים וכוחות הרע וצריך להדפיס הרבה ספרים כנגד כל ספרי האפיקורסות ואסור להלעיג על שום ספר קדוש ההולך עפ"י דרך התורה עפ"י חז"ל וזהו וכתבי האריז"ל (כב) הדפסת ספרים בחי' קיבוץ הנפשות כי הנפשות הם בחי' אותיות וכשמדפיס בבת דף אחת דף שלם כמה פעמים זה בחי' קיבוץ וכו', צדקה להדפסה גבוה מהכלל כי היא גם הדפסה וגם לקיבוץ הנפשות ועי"ז ממשיך תורה דעתיקא סתימאה והשגחה (כג) שימני כחותם על לבך בחי' שין של תפילין בחי' הדפסה

ח"מ ב דף נב: אבידה ומציאה ג טז אותיות אות ה' ז' ח' מבאר ענין חנוכה כשנמשך השגחה שלימה אזי נתתן הכל בשלימות כי כל היסורין והצער והיגיעות וכו' הוא עיכוב מחמת פרחוק מהשי"ת דהיינו מהתורה. ועי"ש עוד שמבאר מצוות פריקה וטעינה, ומחדש שע"י שעושה חסד עם מי שנפל ליגיעת הפרנסה אזי יכול להכניע ולבטל גם ממנו בחי' "ביעת אפיך" ולהמשיך עליו השגחה שלימה. דהיינו שעד כאן למדנו שע"י צדקה מקרר מעצמו התאוה ועיקר התיקון ע"י שיש לו חלק בתורה של הצדיק וכאן מחדש שגם יכול כן לפעול אצל חבירו ע"י החסד שעושה כשעוזר לו ביגיעתו. (ו) השי"ת עושה עמנו נסים ונפלאות גדולות בכל דור ודור ונותן כח בהצדיקים אמתיים שבכל דור שיקבצו ויעלו כל הצדקות שישראל נותנין ועי"ז הם משריין ומבטלין תאות ממונן מישראל שלא תתפשט כ"כ שלא תשתבח תורה מישראל ח"ו.

ח"מ ב דף קצא: שא"ל א ה אותיות ענין ד' שומרים ושמירה בבעלים פטור (ב) ומבאר שהשמירה היא רק ע"י שהשי"ת שומר ושמירתו היינו השגחתו ממשיכין ע"י המבואר כאן שהעיקר לשבר תאות ממונן אזי ממונו נשמר.

כי באמת בחי' זו דהיינו מה שנא' במאמר הנ"ל ליקח נפשות ולהעלותם ולהמשיך תורה בחי' זו היא בכל אדם וכל אדם מחוייב לעסוק בזה, כי אע"פ שדברי רבנו הנ"ל נאמרים לענין חכם הדור שלוקח נפשות ישראל ומעלה אותם וממשיך להם תורה אע"פ דברי רבנו ז"ל הם כלליות גדול והם שייכים בכל אדם. כי כ"א מישראל יש לו חלק בתורה וכ"א כפי חלקו שיש לו בהתורה כמו כן הוא צריך להשתדל בכל עת להמשיך תורה בכ"פ כי אנו צריכין להמשיך את התורה ולקבלה בכ"פ בכל דור ודור ובכל אדם וכל זמן וכמו שאנו מברכין נותן התורה לשון הזה לא נתן לשון עבר וכמואב בספרים. והעיקר ע"י שמשבר תאוות ממונן. כי כ"א מישראל ע"י כל העשויות והעובדות שהוא עושה בקדושה ובטהרה הוא מברר ומעלה נפשות הן ע"י מצות ומעט ואפילו בעובדין דחול צריכין ג"כ לעשותם בקדושה כדי לברר הנפשות שיש שם. נמצא שכ"א מישראל צריך להעלות נפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם הנ"ל.

ח"מ ב קצג: גנבה א' ד אותיות (ב) הגנב שעושה עין של מעלה כאילו אינה רואה פגם בהשגחה שהיא אור וחוור בחי' כפל והשגחה היא בחי' השפעה לעולם והשגחתו ית' מלובשת בהשפעה וכל עשירות האדם היא בחי' השפעה לכן הגנב משלם כפל שזה בחי' השפעה כפולה בחי' השגחה שלימה שהיא כפילת הראות (ג) התורה שהיא השגחה מצוותיה שנים נתון תתן פתוח תפתח הענק תעניק כדי להמשיך השגחה שהיא כפילת הראות. כלל כל העבירות שבתורה בגניבה. (ד) אין דנין כפל אלא בא"י ששם ההשגחה ובב"ד סמוכין ג' דייקא בחי' ראשי בית אבותם בחי' תלת גוויני דעינא והתורה בת עין כי רק הם יכולין לתקן פגם ההשגחה ע"י הכפל.

שיחות השייך לתורה זו

חיי מוהר"ן, סימן פ...ואי-אפשר לבאר מה שיש בלבי על זה, כי כל דבריו היו במשקל גדול ונפלא, כמבואר במקום אחר. וגם אז ראיתי זאת, כי מקודם בשבת לא גילה כלל על המקרא "יהי מקץ", כי התגלות התורה הוא כפי הנפשות שנמצא אז לפניו כמבואר בהתורה "אשרי" - בליקוטי מוהר"ן ח"א, בסימן י"ג. וכן בהתורה "ט' תיקונין" סימן כ' בליקוטי מוהר"ן ח"א. (עיין פנים כל הענין, ומובא להלן בתורה ב' תנינא):

שיש"ק ח"ג, סעיף ר"ס - אמר פעם רבי נחמן טולטשינער בדרך צחות, על הפסוק (תהילים קמה): "אשרי העם שככה לו, אשרי" וכו' - דהיינו: שאף-על-פי שעובר עלינו מה שעובר, כל אחד כפי ענינו, אף-על-פי-כן "אשרי", כי "אשרי העם שה' אלהיו", וזהו אשרי העם שככה לו - אשרי העם שה' אלהיו.

וכן פירש על פי המובא בוורה, והובא בדברי רבנו זכרוננו-לברכה בתורה י"ג, "שככה" בגימטריא "משה", וזהו "אשרי העם" המקורבים לצדיק הדור שהוא בחינת משה שהוא בגימטריא "שככה", וזהו: אשרי העם - שככה לו, ועל-ידי זה "אשרי העם שה' אלהיו", כי אשרי העם שמקורב לצדיק המקרבו לה' יתברך בדרך אמת, כמבואר בליקוטי מוהר"ן (ח"א סימן כ"ה) עיין שם: ועיין בפנים שהמדפיסים נחלקו כיצד לנקד תיבה זו והוזהר מביא על מאמר זה את שני הפסוקים גם חמת המלך שככה וגם אשרי העם שככה לו.

שיש"ק ח"ה, סעיף כ"א - ראיתי נוסח כתיבת-יד אשר הועתק מכתיבת-יד רבנו זכרוננו-לברכה המאמר הזה (- היינו המאמר שבסימן י"ג), ושם יש כמה ענינים שנכתבו בשינוי קצת ממה שמבואר בכאן בנוסח שנדפס, כי גם נוסח זה הוא לשון רבנו זכרוננו-לברכה בעצמו, כמבואר סוף סימן י"ד. ונראה שבכוונה שינה רבנו זכרוננו-לברכה הנוסח אחר-כך בעת שנתן להעתיקו שהוא הנוסח שנדפס: (- פל"ח תו' זו, סי"א, עיי"ש עוד).

ליקו"ה או"ח ח"א, הל' קריאה"ת ו, לז...וזה שאמרנו במדרש רבה (דברים רבה ב, ב) "בתוכחות על עון יסרת איש" (תהלים לט, יב) זה משה, דכתיב ביה, "והאיש משה" (במדבר יב, ג), שפ"ש ביל עון אחד קל של הפאת הצור יסרת אותו. "והמס פ"ש המודו" (תהלים שם), שהמסות ובטלת חמדתו שחמד מאד לבנס לארץ ישראל, "אך כל הבל כל אדם נצב סלה (תהלים שם)", ששא"ר בני אדם הם בודאי "כל הבל", "הבל הבלים" וכו', הינו כנזכר-לעיל; שפ"ש המודו וליהויר את האדם שפ"ש על דרכיו, ויחוס על עצמו לבקש תחבולה לנפשו להנצל ממה שצריך להנצל, בעלמא דין ובעלמא דאתי. וזה שהזכירו שילמד קל-והמר ממה רבנו, שפ"ש ביל עון קל לא נכנס לארץ-ישראל, וכל פגמו היה שלא קשר את עצמו עם הצבור כנזכר-לעיל, מכל שכן וכל שכן כל אדם שפ"ש עונות הוא בודאי הבל. ועל-כן בודאי כל תקנתו

שִׁישְׁתַּדֵּל כֵּן יִמְיוּ לִבְקֶשׁ עַל נַפְשׁוֹ לִהְיוֹת נְכַלְל בְּתוֹךְ הַצְּבוּר, בְּתוֹךְ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְּקַשְׂרִים לְהַצְדִּיק הַאֲמִת, הַעוֹסֵק תָּמִיד לְקַבֵּץ וּלְקַשֵּׁר אֵלָיו יְחִיד, כִּי רַק עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן תִּקְוָה גְּדוּלָה, כִּי "הֵן אֵל כַּפִּיר לֹא יִמָּאֵס" (איוב לו, ה); ראה ברכות ח. וּבְתוֹךְ הַכָּלל יַעֲלֶה הַצְדִּיק גַּם נַפְשׁוֹ, אִף אִם הִיא פְּגוּמָה בְּעוֹנוֹת מֵאֵד, וְכַמְבֹאֵר בְּדַבְרֵי וְזָרוֹנוֹ-לְבִרְכַּה הַרְבֵּה בְּזֶה, וְכַמוֹ שְׁפָתַי בְּהַתוֹרָה "אֲשֶׁרִי הַעֵם-הַשְּׂגָחָה" סִמְּן י"ג (סעיף ה') עַל פְּסוּק, (שִׁיד"ש ה, א) "אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׁמִי" וְכו', עֵינַן שָׁם וְכַמוֹ שְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּזֶה:

פִּל"ח תו' זו, אות ז-...ועל כן אפילו לאחר הסתלקות הצדיק שאז הוא בחינת לילה, ונסתמו תרעין (=שערי) דגן עדן, ונסתלק הדעת הקדוש הזה שהוא בחינת משה משיח, אף-על-פי-כן יכול כל אחד להשיב את נפשו ולהחיות את עצמו בהתגלות התורה הקדושה, שהמשיכו אלינו הצדיקים הגדולים הנוכרים-לעיל בחיים חיותם, שזה בחינת (משלי ל"א) "טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה", כי התגלות תורתם הוא ממקום עליון וגבוה מאוד, מבחינת התגלות התורה שיתגלה לעתיד, בחינת "אורייתא דעתיקא סתימאה" וכו', כמבואר במאמר זה, רק העיקר להתגבר ברצונות חזקים לעבודת השם, ולהשתדל בתיקון נפשו כל מה שיוכל, כי נפש הוא בחינת רצון כמבואר במאמר זה הַנְּזַכֵּר-לְעֵיל, אִז גְּדוּל כֹּחַ הַצְדִּיק וְחִידוּשֵׁי תוֹרָתוֹ כֵּן כֵּךְ, עַד שְׁגַם לְאַחַר הַסְתַּלְקוֹתָיו יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְחַדֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה וּמְמִילָא מוּבֵן כִּי בְּנִקְל יוֹתֵר לְהַמְשִׁיךְ כַּח הַתִּיקוּנִים הַנוֹכְרִים-לְעֵיל לְאוֹתָם הַבְּאִים וּמִתְקַבְּצִים יְחִיד עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוּשׁ, וּמִשְׁתַּחֲוִים בְּעֶרְבֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַל קַבְרוֹ הַקְּדוּשׁ, וּמְרַבִּים שֵׁם בְּתַחֲנוּנִים וּרְצוּנוֹת וְכִסּוּפֵינַן חוֹקִים מְאֹד לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ וּלְעִבּוּדוֹ הַקְּדוּשָׁה, וּמִשְׁתַּדְּלִים בּוֹה לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם הָאֵרֶת וְכַח זוֹכוֹת הַצְדִּיק הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, שְׁעֵסֵק בְּחַיִּים חִיתוֹ בְּתִיקוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוֹתָם בְּבַחֲנֵי עִיבוּר, וְלַחֲדָשׁ נַפְשׁוֹתָם שֵׁם לְטוֹבָה, וְלְהַמְשִׁיךְ עַל-יְדֵי-זֶה הַתְּגִלּוֹת הַתוֹרָה, וּבוֹדָאֵי גַם עֲכָשִׁיו עוֹסֵק בְּתִיקוּן נַפְשׁוֹת הַבְּאִים לְהַתְּפַלֵּל עַל מְקוֹם צִיּוּנוֹ הַקְּדוּשׁ, וְנִשְׁעָנִים בּוֹכוֹתוֹ הַקְּדוּשׁ, אִזִּי בּוֹדָאֵי גַם עֲכָשִׁיו נִתְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה, וְכַמְעַט שׁוֹה נְרָאָה בְּחוּשׁ מְעַנֵּן הָאֵהָבָה וְהַתְּעוּרָרֹת חֲדָשׁ שְׁנִתּוֹסֵף אִז בֵּין הַחֲבֵרִים, בְּבַחֲנֵי "וּרְמִיא לֵה גֵלָא קְלָא לְחַבְרַתָּה" הַמְּבֹאֵר בְּמֵאֵמֶר זֶה, וּמִסְתַּמָּא נַעֲשֶׂה בְּרוּחָנִיּוֹת גַּם הַתִּיקוּן שֶׁל הַמְּשַׁכֵּת הַתוֹרָה לְכָל אֶחָד לְפִי בַחֲנֵי, וְאִי אִפְשָׁר לְבַאֵר כֵּן כֵּךְ בְּדַבְרֵים רוּחָנִים כְּאַלֵּה, רַק כֵּן חֲדָ כְּפֹם מֵה דַמְשַׁעַר בְּלִבִּיהָ יִבֵּן וְיִשְׁכִּיל כֵּן זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה מְדַעַת:

לִק"ה מְצִיאָה וְאַבְרָהָ ג' סוֹף אוֹת ה- הַצְדִּיקִים הַגְּדוּלִים שֶׁהֵם בַּחֲוִי מִשֵּׁה הֵם מְמַשְׁכִּין חִידוּשֵׁי תוֹרָתָם ע"י עֲלִיית הַנַּפְשׁוֹת כְּנ"ל, וְהֵם מְמַשְׁכִּים הַתוֹרָה מִמְּקוֹם עֲלִיּוֹן נוֹרָא וְנִשְׁגָב כֹּזֶה בְּשִׁכְל נִפְלֵא כֹזֶה עַד שִׁישׁ כַּח בְּתוֹרָתָם לְהַשִּׁיב וְלִהְיוֹת כֵּן הַנַּפְשׁוֹת שִׁיעֵסְקוּ בְּתוֹרָתָם לְנִצְחָה. כִּי הַתְּגִלּוֹת תוֹרָתָם הֵי ע"י שִׁהְעוֹלֹת הַנַּפְשׁוֹת כְּנ"ל, וּבְגוּדֵל כַּחַם הַעֲלוֹ גַם אֵת כֵּן הַנַּפְשׁוֹת הַעֲתִידִין לְבּוֹא בְּבַחֲוִי וְלֹא אֵתְכֶם לְבַדְכֶם וְכו' כִּי אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶה וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה. וְהַמְשִׁיכוֹ הַתוֹרָה בְּקְדוּשָׁה כֹּזֶה עַד שִׁכָּל מִי שִׁיעֵסְקוּ בְּתוֹרָתָם תֵּאִיר לוֹ הַתוֹרָה לְצֵאת מַחְשַׁכְתָּא אִפִּילְתוּ בַּחֲוִי נֵר לְרַגְלֵי דַבְּרִין וְאִזִּי לְנִתְיַבְתִּי. כִּי ע"י עוֹסְקוֹ בְּהַתוֹרָה חוֹזֵר וְנִתְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ בְּבַחֲוִי עִיבוּר מַחְמַת שׁוֹאֵת הַתוֹרָה נִמְשַׁכֵּת מְעֲלִיית הַתְּחַדְּשׁוֹת הַנַּפְשׁוֹת אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶה וְאֵת וְכו'. וְזֶה בַּחֲוִי טַעְמָה כִּי טוֹב סַחְרָה לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה נְרָה, שֶׁאִפִּילוֹ בְּלִילָה דִּהֵינּוּ אַחַר הַסְתַּלְקוֹתוֹ לֹא תִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד מַחְמַת שְׁסוּחֹרְתוֹ לֹא תִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד מַחְמַת שְׁסוּחֹרְתוֹ דִּהֵינּוּ תוֹרָתוֹ טוֹבָה מְאֹד בַּחֲוִי טַעְמָה כִּי טוֹב סַחְרָה וְכו' כִּי הַמְשִׁיךְ תוֹרָתוֹ בְּשִׁכְלִיּוֹת כְּאַלֵּה בְּבַחֲוִי וְלוֹקֵחַ נַפְשׁוֹת חַכְמֵי בַּחֲוִי עִיר גְּבוּרִים עֲלֵה חַכְמֵי וְכו' בְּבַחֲוִי שִׁין שֶׁל ג' רֵאשִׁים וְשִׁין שֶׁל ד' רֵאשִׁים וְכו' שְׁעִיז תוֹרָתוֹ יֵשׁ לֵה כַח לְהֵאִיר גַּם בְּלִילָה וְלֹא תִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

לִק"ה נְטִילַת יְדֵים לְסַעֲדָה הַלְכָה ו סוֹף אוֹת פט - וְזֶה בַּחֲנִינָה אֲשֶׁרְקָה לְהֵם וְאֶקְבָּצֵם (וְכִרְיָה יוֹד) 'אֲשֶׁרְקָה' בַּחֲנִינָה רְמִיזִים. כִּי עֶקֶר הַקְּבוּץ וְקִיּוּמָם בְּמִלְחָמָה הָאֲרָכָה שֶׁל זֶה הָעוֹלָם הוּא עַל יְדֵי הַרְמִיזִים וְכְנ"ל. וְעֶקֶר הַרְמִיזִים שֶׁהֵם קִיּוּם הַדְּעַת לְנִצְחָה הוּא עַל יְדֵי הַתוֹרָה שֶׁל הַצְדִּיק בַּחֲנִינָה מִשֵּׁה שְׁהוּא בַּחֲנִינָה כִּי כֵּן בְּשָׁמִים וּבְאֲרָץ שִׁיכּוֹל לְהֵאִיר בְּדַרְי מְעֵלָה וְדַרְי מְטָה וְלְכַלֵּל יְחִיד מַחְמַת שְׁחִידוּשֵׁי תוֹרָתוֹ הוּא כְּלָלִיּוֹת כִּי נִלְקַח מִשְׁרָשׁ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹקְחָם וּמְקַבְּצֵם יְחִיד קְדָם הַדְּרוּשׁ בְּבַחֲנֵי וְלִקְחַת נַפְשׁוֹת חַכְמֵי (כְּמוֹ שְׁמִבְּאֵר סִמְּן יג) וְעַל יְדֵי זֶה עִיר גְּבוּרִים עֲלֵה חַכְמֵי וְיָרֵד עוֹ מְבִטְחָה, שְׁהוּא הַתוֹרָה. וְעַל כֵּן נִקְרָאת הַתוֹרָה אֲמִתִּית כֹּזֶה עוֹ מְבִטְחָה, כִּי תוֹרוֹתָיו וְדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים חַיִּים וְקִיּוּמִים וְכו' לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. וְהֵם מְבִטְחִים עוֹ לְכָל הַמְּשִׁים לֵב לְדַבְּרֵי תוֹרוֹתָיו וְרְמִיזוֹ לְשִׁאֵר קִיּוּם בְּמִלְחָמָה בְּתוֹךְ הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ בְּכָל מֵה שִׁיעֵבֵר עָלָיו, שְׁהוּוֹ בַּחֲנִינָה מֵה שְׁמִבְּאֵר לְעֵיל (בְּאוֹת נא) עַל פְּסוּק וּמְבִינִי יִשְׁשָׁכֵר יוֹדְעֵי בִינָה לְעֵתִים לְדַעַת מֵה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל וְכו', עֵינַן שָׁם:

מִי הַנְּחַל - וְכֵן כֵּן עִיקַר הַתְּגִלּוֹת אִוְרִיתָא דְעִתִּיקָא סְתִימָאָה יִהְיוּ ע"י מְשִׁיחַ שִׁבְטֵל לְגַמְרֵי תְּאוּת מִמוֹן בַּחֲוִי בְּיוֹם הַהוּא יִשְׁלִיךְ אָדָם אִלְיָה כְּסוֹפוֹ וְכו' הַמְּב"פ, כִּי מְשִׁיחַ דָּא מִשֵּׁה בַּחֲוִי מֵה שִׁהִיָּה הוּא שִׁהִיָּה, וּמֵה שִׁהִתְחִיל בְּעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם יִגְמוּר לְעִתִּיד לְבָא, שִׁבְטֵל לְגַמְרֵי תְּאוּת מִמוֹן, וְיִתְמַשֵּׁךְ עַל יְדוֹ חֲסֵד שְׁהוּא בְּנִין הַבֵּית, שִׁבְנָה לְעִתִּיד לְבָא בְּנִין עַדִּי עַד שֶׁלֹּא יִחַרְבוּ לְעוֹלָם. וּבֵית הַמְּקֹדֵשׁ הוּא הַדְּעַת, וְע"י הַדְּעַת הַזֶּה יַעֲלֶה הַנַּפְשׁוֹת, וְיִתְגַּלֵּה אִוְרִיתָא דְע"ס, וְאִז יִמְשֵׁךְ עַל כֵּל יִשְׂרָאֵל הַשְּׁגָחָה שְׁלִימָה בְּשִׁלְמוֹת נִפְלָא, כִּי אִז תִּתְבַּטֵּל הַטְּבַע לְגַמְרֵי כ"ש לְקַמֵּן בְּסִי ר"נ עַל פְּסוּק "כִּי הַשְּׁמַיִם כַּעֲשָׂן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כְּבִגְד תְּבִלָּה", כִּי אִז לֹא יִהְיוּ שׁוּם מוֹל, רַק הַשְּׁגָחָה לְבַד, אֲשֶׁר הַמַּחְכָּה וְיִגִיעַ לִימֵים אֵלֵה אֲשֶׁר מְשִׁיחַ יַעֲלֶה וְיִחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ וְיִוְרִיד לְהֵם עוֹ מְבִטְחָה, אִוְרִיתָא דְע"ס, וְיִהְיוּ לוֹ חֵלֵק בְּנַעֲמִיּוֹת עֲרִיבוֹת מִתִּיקוֹת יְדִידוֹת הָאִוְרִיתָא דְע"ס, כְּאִשְׁר מוּבֵן בְּהַמְּאֵמֶר הַזֶּה, כְּשֶׁאֲדָם בְּעַצְמוֹ אֲצֵל הַצְדִּיק הָאֵמֶת בְּשַׁעַת אִמְרֵת הַתוֹרָה נִתְחַדֵּשׁ וְנִתְעַלָּה נַפְשׁוֹ אִז, וְיֵשׁ לוֹ חֵלֵק בְּהַתוֹרָה, גַּם מוּבֵן מְכַאֵן שְׁע"י שְׁבָאִים לְהַצְדִּיק נִמְשֵׁךְ הַשְּׁגָחָה שְׁלִימָה, מְבַחֲוִי אִזִּי הַשְּׁגָחָה שִׁתְּגַלֵּה לְעִתִּיד לְבָא בְּעַת בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ בְּבִי"א.

עד כאן השיחות

סיכום לפי אותיות

באות א מבאר כיצד זוכים צדיקים להשגחה שלימה ע"י שיבויר תאוות ממון ע"י נדיבות לב של צדקה, שנעשה שמח בחלקו הפך תאוות ממון וזה בחי' התגלות משיח וביטול החרון אף ונמשך חסד שהיא הארת האמת למלכות ועי"ז דעת וכאילו נבנה ביהמ"ק בימיו.

באות ב' מבאר שע"י בחי' התגלות משיח הנ"ל זוכים להתגלות תורה דלעתיד לבא תורה דעתיקא סתימאה כי היא מתגלית ע"י צדיק הנ"ל שזכה כנ"ל לבחי' משה משיח, שמעלה את נפשות ישראל מ"ן ומעורר היחוד העליון ומוריד תורה

באות ג' מבאר שהצדיק לוקח את הנפשות דהיינו רצונות של הבאים אליו ומעלה אותן מ"ן בעלייתן הן בחי' נוריאל בחי' חמימות תאות ממון ובירידתן בחי' מטט' ששמו משה שמשכך תאות ממון.

באות ד' מבאר שע"י המשכת התורה נמשך השגחה כי התורה היא עיני הש"י והקרוב לתורה קרוב לעיני הש"י וזוכה להשגחה

באות ה' מבאר שע"י קיבוץ הנפשות נעשה תיקון המרכבה העליונה דהיינו ד' חיות שבנפש וע"י העלאתן והורדת התורה נעשה תיקון מרכבתא תתאה דהיינו ד' חיות שבתורה. ומבאר מעשה דרבי יונה בתענית כג:

באות ו' מבאר שצריך לבקש מאד ולחזור אחר חכם כזה ולבקש מהש"י שיזכה למצא חכם כזה שיודע לקבץ הנפשות וגם להעלותם מ"ן ולהוריד תורה שזה שכל עצום ונבדל מהשכל השני¹ לכן החכם עושה זאת בשני שכלים והם בחי' שיין של ג' ושיין של ד' ראשין.

ומבאר את המעשה השני שסיפר רבב"ח בבא בתרא עג שספרו לו יורדי הים דהיינו ממשכי התורה לעולם, ובו מתבאר סוד המלכות שכשהיא בקטנות מכונה איילתא שרחמה צר בגלל עוונות ישראל ולא יכולה ללדת אלא ע"י נשיכת הנחש שהוא סוד יסוד דקטנות בחי' המטה שנהפך לנחש. ועל כן תחילה יוצא דם ואח"כ תורה עם סיגים.

הקדמה

תורה יג השגחה מבאר בה רבנו כיצד להמשיך השגחת עיני ה' על העולם, ומבאר באות ד' עפ"י תיקוני הזוהר כיצד התורה שהיא טנת"א היא בחי' תלת גוונים דעינא ובת עין, נמצא שע"י שהצדיק מוריד תורה דעתיקא לעוה"ז ממשיך את עיני ה' להשגיח, והקרוב יותר אל התורה זוכה יותר להשגחה. ובפרט אותם נפשות שנשתתפו בהורדת התורה. ויותר מזה מתחדש בלק"ה (אבדה ומציאה ג' ה') גם הלומדים את התורה בעתיד לעולם יש להם חלק בהורדתה כי הצדיק העלה גם אותם מ"ן לעורר הייחוד שעל ידו נולדה התורה הזו. ועיין בזה פל"ח אות יג. (בסוף התורה יתבאר שהשגחה אינה סוף דבר אלא שהיא לצורך ביטול ההבל שיש בארץ דהיינו ההסתרה הנוראה שיש על משפטי הנהגת הש"י את העולם ע"י קושיית צדיק ורע לו וכו' שהיא קושייה שמחלשת את האמונה אצל כולם כי היא שרש לכל הקושיות שעל הש"י (לק"ה). נמצא לפ"ז שההשגחה היא לחיזוק האמונה בעולם ובפרט אצל החלשים)

השגחה מה היא

בתורה יז תנינא מבואר שהשגחה היא שהקב"ה מנהיג את האדם בהסתכלות תמידית עליו ועל צרכיו האמתיים וכן מצינו בדור המדבר כיצד דאג להם למים ולחם ובגדים וצל בדרך לא טבעית כלל, אלא שהחיסרון בהנהגה זו היא למי שאינו ראוי אזי דינו חמור יותר כי הוא כחוטא בבית המלך לכן מי שלא ראוי להשגחה אזי הקב"ה מפנה פניו ממנו אבל לא סר ממנו לגמרי אלא יש עליו השגחה טבעית שהיא בדרך של חק נתן ולא יעבור שמנהיג את העולם ע"י מרכבה העליונה ותחתיה הכוכבים ומזלות.

הצדיק והעם שני סוגי יחוד

בסוף אות ה' מבאר רבנו מעשה דרבי יונה (תענית כג) ושם מבואר שתחילה תיקן את עצמו ואח"כ הלך לתקן את העולם, ומשמע שהתורה מתחלקת לשני מהלכים, וכן מבואר גם בלק"ה. מהלך הראשון באות א' מבאר רבנו כיצד זוכים לתורה דעתיקא בדרך הישרה של בנין המלכות עד שנעשית גדולה, ואזי נעשה יחוד, וזוכה לתורה דעתיקא, כמו שיזכו לה בעתיד, כשיבוא העולם על תיקונו. ומאות ב' מבאר רבנו כיצד הצדיק מוריד לעולם תורה דעתיקא ע"י שמעלה את נפשות, דהיינו את רצונות אנשיו מיין נוקבין לעורר הייחוד שעל ידו נמשכת תורה דעתיקא שתתגלה לעתיד לבוא. נמצא שבמהלך הזה מעורר את הייחוד הנורא הנ"ל שעל ידו נמשכת תורה שלעתיד לבוא, ע"י נפשות ורצונות פגומים דהיינו שמעורר יחוד עם המלכות במצב שהיא בקטנות מאד.

יש בכל מהלך קושיא גדולה מאד

במהלך הראשון מבואר שהצדיק זוכה לבטל תאות ממון, ע"י צדקה, ועי"ז זוכה לתקן בחי' משיח שלו, וזוכה לחסד, ועי"ז לדעת, ועי"ז לבנין בית המקדש, בבחי' שיבנה לעתיד לבוא, כשיתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

נמצא למעשה שע"י נדיבות הלב של מעשה הצדקה האדם זוכה לכל המדרגות עד לתורה דעתיקא, שמבואר בתורה טו שזוכה לה רק מי שיצא לגמרי מגבול, ובתורה לג מבואר שזוכין לזה ע"י הכנעת הרע דהיינו שע"י שמתגבר על יצרו על ידי זה מכניע ומבטל הרע ששוכן על הטוב ועל ידי זה נתגלה התורה המכוסה ונעלמת בין לשונות העמים, ואז על ידי זה זוכה כנ"ל לאורייתא דעתיקא סתימאה (עיין שם היטב). גם עיין תורה עט

¹ עי"ש באמת איזה שכל גדול יותר הראשון או השני.

שמשה רבנו זכה לבחי' משיח ע"י שיצא מכל התאוות (ע"ש שזה בחי' ומטה האלקים בידי בחי' ביטול הבחירה, ובוזה יתבאר כיצד זוכה לתורה דעתיקה שהיא בטול הבחירה כמבואר בתורה כא) ואילו כאן משמע שע"י צדקה יוצא רק מתאוות ממון וזוכה לבחי' משיח ותורה דעתיקה.

במהלך השני קשה להבין כיצד המלכות כשהיא בקטנות מאד עד שאיבדה את כל מדרגותיה ולא נשאר מכל ספירותיה אלא הכתר, דהיינו שלמעשה נשאר לה רק הרצון להמליך את הקב"ה, אבל בפועל אינה ממליכה אותו ואדרבה גם ממליכה דבר אחר. נמצא שהמלכות היא כמו עובר ואפילו פחות מזה, ואיך שייך במצב כזה שיהיה עמה יחוד והולדת תורה כזו עצומה תורה דעתיקה.

עוד יש כאן קושיא שנתקשיתי ותירצתי תירוץ דחוק, והיא לאיזה עניין מביא רבנו את עניין תיקון המרכבה? ותירצתי שכיון שהקב"ה מנהיג את העולם ע"י המרכבה שמנהגת את הכוכבים ומזלות שעל ידן מונהג העולם בטבע, נמצא שמי שרוצה השגחה דהיינו שהטבע נעשה משרת לו, צריך גם לתקן את המרכבה שעל ידה מונהג הטבע ע"י הקב"ה.

עוד יש כאן קושיא מה שלשון רבב"ח רמיא גלא קלא לחברתה, וכן לשון רבנו ואז מעוררים אלו לאלו ומזכירין זה את זה וכו', משמע שכולן מבקשות לעזור זו לזו, והביאור הליקוטים מקשה אם היא בעצמה לא זכתה לצאת מחול לקדש כלום מדוע סברה שחבירתה כן יצאה, ולכן מתרץ שמוכרח שהגדולות כן יצאו והן שואלות את הקטנות.

ונ"ל שזה מוכרח מעוד קושיא כי רבנו מבאר שסיבת שאלתן זו לזו, היא שנתווסף בהן אהבה, וא"כ קשה מדוע אומרות שלא יצאו מחול אל הקדש, הרי ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, וכולל את כל התורה כמבואר בשבת לא. במעשה דרבי והגר שרצה ללמוד את כל התורה על רגל אחת, וא"ל דעלך סני לחברך לא תעביד. וכן משמע לקמן מזה שרבנו אומר שע"י צדקה לבד מתקן כל המדות. אלא מוכרח שרק הקטנות אומרות שלא יצאו מחול אל הקדש.

ונמצא שהנפשות הקטנות דייקא יותר מגלות את גבורת הצדיק, ועוד שגם מספרות לנפשות הגדולות, משמע שהגדולות לא יודעות מזה כמו הקטנות.

עוד יש כאן קושיא בעניין העלאת הנפשות בעיבור לעורר היחוד שעל ידו נולדת התורה. מבואר שזה בחי' רצוא ושוב, רצוא בעליה ושוב בירידה, ומשמע שבעליתן ברצוא זוכות להארת הצחצחות, ובשוב לא נשאר להן אלא הרושם, שעל ידו נעשה אהבה ביניהן, וגם נחלש מהן ע"י התאוות ממון, ומקבלות מזה כח להתגבר עליה. וצ"ע מתי כל זה נעשה? והאם נעשה בפעם אחת? עוד צ"ע האם זה נכון שהחלשת התאוה אצלן זה ע"י אור הצחצחות שנפשותם רואות? או שבאופן אחר? כי זה לא מפורש בתורה רק שבשוב נשתכך התאוה ע"י הצדיק, כמ"ש באות ג' משה גמט' שככה. ומבואר שברצוא הן בחי' נוריאל בחי' חמימות התאוה, נמצא שלכאורה בזמן העיבור נשתכך התאוה מהן, דהיינו ע"י אור הצחצחות שזוכים בו אז, וזה מתאים מאד למבואר בספורי מעשיות מבעל תפלה, שמבואר שם בסופו שביטול תאוות ממון הוא רק ע"י הריח העולה מתבשיל שבקיך (מטבח) הנמצא בדרכו של הגיבור שעולה לחדש כוחו, וכפי שהבאנו בפנים מעמק המלך שבעתיקה שם יש בחי' תבשילין, אלא שא"כ קשה מאד הרי מייך נוקבין הן רצון טוב שיש לנפש, אותו מעלה הצדיק אל המלכות, שתתפאר בו לפניו ית', וע"י מעוררת אותו להשפיע לה, ואם רק כשהנפשות בעיבור בטל מהן התאוה קצת, קשה נמצא שבשעת עליית המין הצדיק מעלה רצונות רעים? ועיין פל"ח שמבאר שהצדיק מעורר בנפשות הרהורי תשובה על זה שיש להן תאוות ממון, ואת הרהורי התשובה האלו מעלה הצדיק מייך נוקבין. וצ"ע מתי כל זה נעשה האם בשעת אמירת התורה או בשעה שמכין עצמו הצדיק לומר תורה? ועיין תורה כ"ו שם מבואר שבשעה שמכין עצמו לומר תורה משתמש במטה עוזו, שהן מעשיו הטובים להכניע הרע שבעדה, וצ"ע אם אפשר ללמוד משם או לא עכ"פ אם כן, אזי צ"ל שע"י מטה עוזו מכניס בהן הרהורי תשובה כנ"ל, ואח"כ בעיבור זוכות לשיכוך התאוה עצמה. וצ"ע.

בעניין הקושיא הראשונה כיצד יתכן שזוכים לכל המדרגות ע"י צדקה בלבד.

על כרחך לומר שאין הכוונה לנתינת צדקה הרגילה, אלא כמו שתהיה לעתיד לבוא

נ"ל ממה שמבואר שזוכים ע"י ליציאה מגבול, בזה יתבאר מדוע רבנו מכנה את הצדקה רוח נדיבה. ונ"ל שכוונתו בזה להרחיב את מעשה הצדקה להנהגה כללית שכוללת את כל המדות וכל הנהגת האדם, שכולו רק רוח נדיבה, בחי' צדיק חונן ונותן, וכל מחשבתו רק כיצד להשלים חסרון הבריות, ולא חושב על עצמו כלל,

¹ עיין תורה כ' וזה לשון לק"ה שבנויה עליה בהלכות סעודה ד' אות ט' – עקר המשכת התורה כפי רבוי הנפשות שעומדים בשעת הדרוש שהצדיק מכניע הרע שלהם על ידי המטה עז שלו ומקשר עצמו עם נפשותם בשעת התפלה שעל ידי זה הוא ממשיך תורה הרבה כפי רבוי הנפשות, שכמו כן מתרבה הקדשה למעלה וכו' כנ"ל. נמצא, שעקר המשכת התורה על ידי הנפשות שמכניע הרע שלהם, דהיינו שמחזירם בתשובה.

אלא רק כיצד לתת את עצמו להש"י ולבני אדם/י וממש עד כדי מסירת נפש ממש, וזה יציאה מגבול שעל ידה זוכים להנהגה שלא בגבול הטבע.

וגם מידיעת ההפכים אחת אפשר ללמוד מהעתיד לבוא שאז כולם יצאו מגבול ויזכו לתורה דעתיקא ע"י ומלאה הארץ דעה וכו' שיתבטא בזה שכולם יזרקו את הממון ויתביישו בו מאד עד כדי שמי שיש לו ממון יחפור בור לקבור עצמו מרוב בושה (כמבואר בסיפורי מעשיות סוף מעשה מהבעל תפלה). ועוד מבואר בתורה יד שאז גם יתבטל לגמרי המשא ומתן דהיינו שכולם יהיו כמו משפחה אחת שיתגלה להדיא עד כמה כל ישראל גוף אחד וכל אחד יתן לחבירו את החסר לו בלא תמורה רק מדאגה לשלימותו כי ירגיש שזה בעצמו גם השלימות שלו. מזה נלמד שגם להפך מי שבא להכרה הזו הוא בבחי' מדרגת שלעתידי לבוא שהיא יציאה מגבול.

ושמעתי מהרב בעניין זה (ר"ה עד) שמקשה על מה שכתוב (דברים טו ט) הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לְאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשָּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָה וְרַעַה עֵינֶיךָ בְּאֶחִיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקִרְא עֲלֵיךָ אֶל יְדוֹד וְהָיָה בְּךָ חֶסֶד: מְבֹאֵר שְׁמִי שֶׁלֹא נֹתֵן הַלְוָאָה סְמוּךְ לְשְׁמִיטָה כִּיּוֹן שְׁחוּשׁ שֶׁהַשְּׁמִיטָה תִשְׁמַט הַלְוָאָה מִמֶּנּוּ וְלֹא יִחְזֹר אֵלָיו כִּסְפוֹ נִקְרָא אִישׁ בְּלִיעַל דֵּהֵינּוּ מוֹפְקָר בְּלִי עוֹל, וְנִקְרָא חוּטֵא. מוֹכַח שְׁגָם בְּתַפְסִית עוֹדֵי כֹל כִּסְפוֹ אֵינּוּ שְׁלוֹי וְהַתּוֹרָה מַחִיבֵת לְתַת לְעַנִּי הַנִּצְרָךְ בְּלֹא חֶשְׁבוֹן עֲצָמֵי כֹלל אֲפִילוֹ אִם יֵאבְדוּ עִי"ז. (ע"כ הרב)

(ואף שגזרו באושא שלא לתת יותר מחומש שמא יעני כל זה דרך ארץ, אבל צדיק חונן ונותן הכל ובוטח בהקב"ה שיחזיר לו כל צרכו/ו וכמבואר בש"ע (י"ד ריש הלכות צדקה סימן רמז) לעולם אין אדם מעני מן הצדקה). ועיין ירושלמי נדרים פ"ט הלכה ד' על הפסוק לא תקום ולא תטור אומרת הגמ' היך עבידא הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידי תחזור ותמחי לידיה. דהיינו וכי סל"ד שאם יד אחת של אדם תכה את חבירתה היא תחזור לה. מבואר שהיא מצוה מן התורה לכל אדם לתפוס את כל ישראל כחלק מגופו ממש. ואם במהלכי שכל של עוה"ז זה כך ק"ו במהלכי שכל של לעתידי לבוא אזי כולם יתפסו שכל ישראל אחד ממש ממילא לא שייך תאוות ממון כי הוא לא שייך לי יותר מלחברי. וזה מבואר היטב בביאור הרבב"ח שבשוב נוספה אהבה גדולה בין הנפשות זו לזו עד שרוצות מאד לעזור זו לזו לתקן מדותיה, והטעם ברור כי ברצוא זכו לאור הצחצחות שהוא התגלות האמת אחדות הקב"ה וישראל והתורה ובשוב נשאר להן רושם נפלא מזה שמרגישות כל אחת חלק מחברתה.

ולפי זה מובן קצת כיצד ע"י רוח נדיבה בשלימות האדם יוצא מגבול עצמו לגמרי כי הכוונה שנותן את כל כולו לזולתו ובמסירות נפש ממש, עד שלא יישאר ממנו כלום ויצא מגבול. והנהוג כך אזי זוכה לבחי' משיח ולהשפעת חסד עצומה ואזי המלכות מתמלאת בחסדים ונעשית גדולה וזוכה לדעת דהיינו לדביקות שלימה בו ית'. בביטול גמור בבחי' יחודא עילאה שעל ידו זוכים לתורה דעתיקא.

עדיין צ"ע שבעניין הצדקה שהיא בחי' משיח ביאר באות א' שהיא בחי' משא ומתן באמונה וצ"ע כי מדבר על מדרגת העתיד לבוא ובתורה יד מבואר שאז יתבטל המשא ומתן, ושם הקשינו מדוע המו"מ כגון מחליף פרה בחמור יתבטל הרי שניהם מרוצים, ותרצנו שהכוונה ששניהם ירצו לתת ולא לקחת. אע"פ שהמעשה שווה אבל הכוונה שונה בתכלית, כי כל אחד החסרון של חברו יכאב לו ולא החסרון של עצמו/ו.

תאוות ממון

^ה עיין סוכה מט. גדולה גמילות חסדים מן הצדקה וכו' ולפי הנ"ל כלל רבנו בצדקה ע"י שכינה אותה נדיבות לב גם גמילות חסדים בכל מאודו ונפשו. כנ"ל.

^א עיין בזה משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ירך כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצוות היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי. עוד אריכות בעניין זה עיין במאמר למי שייך הממון שאצלך שבהוספות לתורה בסוף הגליון.

^א כתיב בפרשת ויצא וכל אָשֶׁר תִּתֵּן לִי עֶשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ: עיין כתובות נ. שלמדו מכאן תקנת אושא המבזבז אל יבזבו יותר מחומש ועיין מדור מאמרים והדינים בגליון מסביב לשלחן ויצא סח. עוד בזה עיין מאורות הדף כתובות נ. שזה לא נאמר לגבי תלמוד תורה. עוד בזה מעדני אשר ויצא סז דן כיצד אמרו שיבזבו כל ממון כדי לישא בת ת"ח הרי אסור לבזבו יותר מחומש על מצוות עשה. עוד מקשה שם מדוע גזרו הרי אין אדם מעני מהצדקה. ותרץ ובמכתבים לפרשת וישלח כמה תרוצים ע"ש. ושם ויצא עא מדוע לתלמוד תורה מותר לבזבו יותר מחומש. עוד ראיתי בשם הבעש"ט שאמר שהאיסור אל יבזבו נאמר רק מי שאצלו זה בזבו. וכן מבואר בדברי רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל קסטה ב' דקה 11. עוד ראיתי בשם בעל התניא באגרת התשובה שאל יבזבו נאמר רק למי שאין לו חטא, אבל לצורך כפרה מותר. ונ"ל לפי המבואר כאן שרבנו סובר כהבעש"ט ממילא לצורך תיקון שהכל תלוי בו בוודאי מצווה גדולה ליתן יותר ואף הכל. ועיין מעשה בזהר ח"ג דף ק': (שמעתי מהרב כ"פ) מרבי יוסי ורבי חייא שהיו הולכים במדבר וראו בני אדם שמצאו נוטה למות מרעב והאחד אמר חיי קודמים והשני נתן כל אשר לו וחברו הזהירו שכיון שלא חס על עצמו, לא יתן לו משלו כלום, ולבסוף נתברר שנגזר עליו למות מנחש ונעשה לו נס שניצל בזכות הצדקה ובאו הם והאכילוהו. מבואר שם שטוב לתת אפילו על חשבון עצמי כיון שאין לי לדאוג על הרגע הבא.

^ה צ"ע למעשה לעתיד לבא איך שייך עשיית חסד הרי כולם שמחים בחלקם ושונא מתנות יחיה. ולא ירצו להיות מקבלים. ונראה כגון אדם שבגדיו קרועים, אע"פ שהוא שמח בחלקו אבל לחברו יכאב שאין לו שמירת הבגדים וכמבואר בתורה קבו שבגדים תובעים את האדם. וכן מצד דרבי יוחנן קרי למאני מכבודותא (ב"ק צא:).

ולפי זה מובן יותר מדוע רבנו תפס את עיקר המניעה על זה בתאוות ממון דווקא, ולא בשאר תאוות, כי באמת בוודאי כל תאוה היא גשמיות וגבול, אבל תאוות אסיפת ממון להיות מבטח לעצמו, זה תמיד על חשבון חבריו, וזה תכלית ההפך מרוח נדיבה הנ"ל, שעל ידה יוצאים מגבול.

עוד מדוע דווקא תאוות הממון היא עיקר המניעה על ההשגחה, עיין לק"ה שבועות א' ה' מבואר שכיוון ששרש הממון גבוה מאד/ט' דהיינו בתורה דעתיקא כמבואר כאן, ובאור הצחצחות כמבואר בתורה כג' ועל כן בנפילתו נעשה הממון לתאוה הנוראה ביותר שהכי קשה לצאת ממנה כמבואר במעשה מבעל תפלה, וכן להפך ע"י תיקונו דהיינו העלאת הנפשות לחזות באור הצחצחות בבחי' מזלי חזי, אזי דייקא מהתאוות ממון חזור ונעשה תורה נוראה דעתיקא סתימאה. (וכמבואר בתורה נו שדייקא בהסתרה הגדולה ביותר נסתרת תורה גבוהה ביותר).

אמנם אין הכוונה שאצל נפשות מתבטל תאוות ממון לגמרי, אלא רק לשעה, וכמבואר בסוף התורה שבעצם לא יצאו מן החול אל הקדש אפילו כמלא חוט השערה, עכ"פ הקטני מעלה כנ"ל.

ועניין זה יבואר לקמן עפ"י הלשם שהוא עניין אור פסח וימי הספירה/יא, ולפי זה צ"ל שאמנם בשוב מעלית הנפשות חוזרות לתאוות הממון, אבל הרושם שנשאר להן מאור הצחצחות, שהוא אור אמת נפלא ועצום, ממנו יש להם כח להתגבר מכאן ולהבא לאט לאט על התאוה/ב', וכן צ"ל במעשה מבעל תפילה (כפי בארנו באריכות בהקדמה לאות ג) שריח התבשילין העולה מהקיר (מטבח) שבדרך מן הצד שבה עולה הגיבור לחדש כוחו הוא אור הצחצחות המאיר בעתיקא, ושם מבואר שאנשי המדינה של עשירות נתרפאו לגמרי מהתאוה ע"ז, ועל כרחק לומר כנ"ל שמהריח הנ"ל נשאר רושם שממנו קבלו כח להתגבר במשך הזמן.

בענין הקושיא השניה כיצד יתכן יחוד כשהמלכות בקטנות, זה מבואר בזהר פנחס רמט: בסוד האיילה שהוא כינוי למלכות כשהיא בקטנות ושם מבואר כיצד היא מתקשה בלידה וע"י שנחש נושך בה היא יולדת, והוא יחוד שבקטנות ע"י יסוד דקטנות המכונה נחש. כמבואר בכהאריז"ל ומצאתי בלשם שבו ואחלמה ביאור נפלא על סוגיא זו ובו מתבאר נפלא העניין הזה וגם הנ"ל דהיינו שיש שני סוגי יחוד, יחוד השלם שהוא כסדר, ויחוד דקטנות שע"י בחי' נשיכת נחש.

^ט ראה תורה סח - כל הנפשות תאבים ומתאבים לממון. ולא לממון בלבד מתאבים ואוהבים אותו, אלא אפלו להאדם שיש לו הממון, דרך בני אדם למשך אליו ולאהב אותו, מחמת שיש לו ממון, כמו שאנו רואין בחוש, וכמו שכתוב (משלי י"ד): "ואוהבי עשיר רבים". וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהיה משם. כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בודאי בחינת קדשה ושפע קדש. ואחר כך נתגשם למטה, בדרך ההשתלשלות, ונתהיה ממון. ועל כן הנפש תאבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם. אך צריכה לבלי להתאוות להממון, כמבאר כבר כמה פעמים גדל גנות תאות ממון, רק להתאוות ולאהב המקום שהממון בא ומשתלשל משם כנ"ל. ובבחינה זו, רבי מכבד עשירים, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ערויבין פ"ו). מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל:

^י תורה כג בביאור הרבב"ח - כי באמת יש עוד תקון לתאות ממון, הינו שיסתכל לשרש, שמשם בא כל הממון וכל ההשפעות. ועל ידי הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו. כי שם בשרשה, השפע כלו אור צח ומצחצח, ותענוג רוחני, ואין מתאוה (נ"א מתעבה כת"י) אלא למטה. ומי הוא הפתי יסור הנה, להשליך תענוג רוחני, ולקח תענוג עב:

^{יא} עיין ליקוטי הלכות או"ח ראש חדש הלכה ג אות ג - כך הוא דרפה של תשובה בבחינת פסח שהוא יציאת מצרים. ואזי הוא יום טוב ואחר כך הוא יום טוב של שבועות ובינתיים ספירת העמר, כי בתחלה בא התעוררות התשובה מלמעלה על ידי התגלות ההסתרה, שעל ידי זה שומעין קול הפרוץ ומתעוררין בתשובה ואחר כך מניחין אותו לילך מעצמו, שצריך לחזור ולשוב ולילך מדרגא לדרגא לטהר ולקדש עצמו מיום אל יום, שזה בחינת ספירת העמר, שהיא תהפך אחר יציאת מצרים, שאז היה התעוררות התשובה מלמעלה על ידי קול הפרוץ של התגלות ההסתרה כנ"ל ואחר כך צריכין לספר שבעה שבועות כמו ספירת נקיים של הגדה כדי לקדש ולטהר עצמו מיום אל יום מדרגא לדרגא ואחר כך זוכין לשבועות, שהוא דעת גדול ועליון וגבוה מאד בחינת מקוה של שבועות שכתב שם במאמר הנ"ל, שאז הוא עקר התקון של התשובה בשלמות פראוי ובבחינה זו של פסח ושבועות ובאמצע ספירה, דהיינו שיש קדשה של יום טוב בתחלה ובסוף, דהיינו שבתחלה היא הקדשה של התעוררות התשובה והוא יום טוב של פסח ואחר כך הוא שבועות, שהוא בחינת דעת גדול מאד, שהוא בחינת מקוה. בחינת תקון התשובה בשלמות. ובאמצע ספירה, שהם ימי החל שבהם מטהרין ומקדשין עצמן כדי לזכות לשבועות כנ"ל. וזאת הבחינה הוא בכלל ובפרטיה בכל אדם ובכל זמן פמובא.

ועיין לקמן בלשם שבו ואחלמה בביאור עניין היחוד דקטנות מבאר שבשביעי של פסח היה יחוד דקטנות ע"ש.

^{יב} מבואר היטב בלשם שבו ואחלמה ספר הדע"ה חלק ב - דרוש ה ענף ב ריש סימן ו - והנה כל המשכת המוחין דגדלות שני אשר נמשכו אז בוו"ן וכן כל הופעת אור קדושה של מעלה וגילוי ית"ש אשר הופיע ונתגלה או בישראל בליל א' של פסח הנה היה כ"ז רק בבחי' הכנה לבד. והיינו כי המוחין דגדלות שני אשר נמשך בהו"ן הנה היה או לבחי' זוג ועיבור כי ע"ז נודווגו או הזו"ן בהווג המעולה דפב"פ ונתעברה אז הנוק' בהאורות עליונים אשר בהם תלוי כל חמדת ישראל. אמנם הלידה שהוא גמר יציאתם לחוץ הנה לא היה עדיין באותו הלילה כלל וזה היה רק בליל ד' של פסח. והנה בהיות שאחר יום א' של פסח חזרו הזו"ן לקטנות כנודע והרי היתה הנוק' או בסוד בתולה שעיברה שפתחה סתום כי בקטנות הנה שולטים הדינין ולכן פתחה סתום שלא ינקו החיצונים משם וכ"ז היה משום שהרי כל הגאולה היה שלא בזכות ולכן תיכף אחר שנגאלו חזרו למדרגתן הראשונה כדי שיחזור מעתה להתתקן הכל רק ע"י מעשיהם. אמנם נשאר בהם רושם גדול מהאורות דליל א' של פסח. והוא אור הקדושה שנתחדש ונשאר בהם לעולם כדי שיהא אפשר להם להתתקן ולהתקדש בקדושה של מעלה ע"י הזכות ומעשים טובים מעתה להיות לחלק ה' עמו כרצונו ית"ש מהם. אבל עיקר האורות הנה חזר ונסתלק מהם אחר יום א' של פסח וכן חזרו גם הזו"ן לקטנותן ובבחי' דינין ונעשה רחמה צר ופתחה סתום ובסוד בתולה שעיברה כנ"ל:

עין ספר לשם שבו ואחלמה – ספר הדעה ח"ב – דרוש ה' ענף ב' סימן ז' – וזהו קיצור דבריו בראשי פרקים מבאר שהאור של ליל הסדר הוא בחי' עיבור ולא לידה. (ולפ"ז יובן מה זכות הנפשות שהצדיק מעלה בעיבור

²⁷ וזה לשון הלשם שבו ואחלמה שם – בליל א' של פסח נתגדלו הזו"ן גם בהמוחין דגדלות שני ונתייחדו בהיחוד דסב"פ העיקרי ונתעברה אז הנוק' בכל האורות דחמדת ישראל אך משום שלא היה כ"ז ע"י זכות ומעשים טובים דישראל והיה הצורך שיתקנו ישראל את כל זה בזכותם עצמן לכן לא היה נעשה אז אלא העיבור לבד ולא הלידה. כי אלו שהיה אז הלידה ג"כ היה מתבטל היצה"ר מכל וכל ולא היה אז לא זכות ולא חובה מעתה. ולכן לא נעשה אז רק העיבור לבד ותיכף אחר יום א' של פסח חזרו הזו"ן לקטנות והיתה הנוק' בסוד בתולה שעברה אשר רחמה צר ופתחה סתום מחמת תוקף הדינין והגבורות דקטנות וכנ"ל: עד כאן נתבאר שהאור של ליל הסדר הוא בחי' עיבור ולא לידה ולפ"ז יובן מה זכות הנפשות מעלה בעיבור וזכותה לשעור ונשוא חומות לקטנות שהיו בה בתחילה, לבחי' שלא ילאו מחול לקדש אפילו כחוט השערה, להיטו למלכ שא"ל ללדת.

והנה להניח כך ולהמתין על זכותן של ישראל הרי הוא ג"כ דבר שלא ניתן להאמר כי לזה צריך זכות גדול כי הרי גם אדם הראשון לא עמד בזה כנ"ל ובפרט שהרי לא ניתן להם עדיין התורה כלל ולא היה אפשר להם לעלות למדרגה גבוהה כזו לתקן במעשיהם את המוחין דגדלות שני בהזו"ן ולכן הנה היה הצורך שיעשה הכל עדיין ע"י המאציל ית"ש בעצמו והיה הלידה ג"כ על ידו ית"ש בעצמו. אמנם הנה נעשה אז בעת הלידה כל הג' הבחנות שאמרנו לעיל סי' ד' ה' ע"ש הנה נעשה עתה בעת הלידה כולם יחד. נתבאר שהמלאך הקדוש לך של הולדה מחודש כלי גסס מי שלא זכה להיות לדיק גמור שקיין את המלכות וזכה לבחי' משיח בשלימות ויכל לזכות ללידת המוחין הנפלאים של תורה דעמיקא.

והוא הענין דקריעת ים סוף שהוא סוד הלידה שהיה בליל ז' של פסח כמ"ש הרב. והיה נעשה אז כל הג' הבחנות כולם כי בליל א' של פסח הנה האיר והבריך אור גדול נפלא ונורא מקדושתו ית"ש על ישראל ונדרו כל הקליפות כולם והוסרו ונתעקרו מישראל וכמועט שהיה נתבטל אז מהם כח הבחירה ואלו שהיה נתעבב האור בהם עוד איזה זמן היה נתבטל היצה"ר מהם מכל וכל כי היה נזדכך גופם ג"כ. וכמ"ש התרגום יונתן בפ' יתרו בפסוק אתם ראיתם כו' ואביא אתכם אלי. כי באותו הלילה הופיע בהם אור קדושת בית המקדש ונתייחדו בו ושם אכלו את הפסח. והרי היה עומד להתבטל מהם מאז כל כח הבחירה לגמרי וכמו שאמרנו לעיל כי אלו שהתעבבו במצרים עוד רגע אחת היה מתבטל היצה"ר מכל וכל ולכן הנה נסתלק מהם האור הגדול הזה תיכף אחר יום א' של פסח ולא נשאר בהם רק רושם לבד

וכן היה למעלה כי בליל א' של פסח נתגדלו הזו"ן בכל המוחין דגדלות שני ונזדווגו בהווג דפב"פ העיקרי ונתעברה הנוק' בהאורות היותר גדולים אך לא היה ההולדה אז כי באם שהיו יוצאים אותן האורות למטה ונתפשטו בישראל היה נתבטל מהם היצה"ר וכח הבחירה לגמרי לכן לא היה נעשה אז רק הווג והעיבור לבד ותיכף אחר יום א' פסח חזרו לקטנות ובבחי' גבורות ודינין והלידה היה רק בליל ז' של פסח והנה אז נתחדש ונעשה כל אותן הג' הבחנות שאמרנו לעיל סי' ד' ה' והיינו כי נתחדש ונעשה אז כח יניקה חדשה להרע ג"כ כי משום שהיה אז הלידה לכל אותן אורות הגדולים שנתעברה מהם בליל א' של פסח וכדי שלא יתבטל עי"ז היצה"ר וכח הבחירה לגמרי הנה היה הצורך לחדש אז כח יניקה חדשה להרע ג"כ.

והנה נעשה זה ע"י שהיה כל הלידה בהיותן בעת הקטנות עצמן. מנזאר שכי של תבטל הבחירה ע"י לית האור הנפלא הנ"ל לכן המלאך הקדוש לידה דקטנות, שמכח הקטנות של זו"ן לייקא להיטו גבורות ודינים יש כח יניקה לקליפות וע"י יניקה זו תיולל התורה עם סוגים ולא יהיה ציטול הבחירה.

ור"ל כי הרי לפי הנראה הנה היה הצורך שיתגדלו אז בעת הלידה ג"כ כי אי אפשר ללדת בעת שרחמה צר ופתחה סתום מהתגברות הדינין שלא יתאחוזו החיצונים באותן האורות ח"ו. והרי היה הצורך שיתגדלו אז ג"כ כי המוחין דגדלות דוחין כל החיצונים כנודע אבל כאן הנה לא היה כן אלא שהיה ההולדה בעת הקטנות גופה. אך כדי שלא יתאחוזו החיצונים ח"ו באותן האורות הגדולים. שנולדו ויצאו לחוץ להתפשט בישראל. הנה עשה המאציל ית"ש ענין אחר אשר עי"ז ניצלו האורות משום מגע זר ח"ו וכן עי"ז הנה נתחדש ונעשה כח חדש ליניקת הרע ג"כ ונעשה אז שני הפכים יחד:

והנה הענין הוא הנחש עליו צור כי היסוד דקטנות דז"א הוא הנחש. כי בגדלות נקרא בשם לויתן. כמ"ש בתיקונים תיקון כ"א מ"ד רע"ב. לויתן לעילא דא צדיק, וכן בזהר פ' אחרי מות נ"ח ע"א ובכ"מ. והוא על שם כי אז הוא נכנס בתוך כל הים כולו ומבריה מן הקצה אל הקצה אבל בקטנות נקרא בשם נחש כי אינו נכנס אלא הוא רק בסוד נשיכה. וכן לויתן הוא על שם היחוד והחיבור. הפעם ילדה אישי אלי. וכן כמעט איש וליות (מלכים א' ז' ל"ז) והוא על שם החסדים אשר דרכן הוא להדביק ולייחד והוא ע"י המוחין דגדלות.

אבל נחש הוא על שם הגבורות שדרכן להתפרד ולכן נקרא היסוד דקטנות בשם נחש כי אין בו אז רק הגבורות מאחוריים דאיהיה שהוא גימ' ד"ם, והיסוד בו הוא השם שרי ועם ד"ם הוא גימ' נחש. ועכ"פ הוא כי היסוד דז"א דקטנות נקרא בשם נחש. וכן היסוד דנוק' הנה בעת הגדלות נקרא בשם סלע כי סלע הוא גימ' יסוד אדני יה. כמ"ש בספר קה"י. כי המלכות שהיא אדני כאשר שהיא שלמה בהמוחין דגדלות מאו"א שהם יה אז נקרא היסוד שלה בשם סלע להורות שהוא שלם בהאורות דגדלות. וכן נקרא אז ג"כ בשם באר. והוא באר שבע. יסוד המלכות. והוא להורות שהוא נשלם בכל האורות כולם דהאו"א וזו"ן שהם הויה אלהים (כי הבניה הרי היא אלהים חיים כנודע) הויה אדני גימ' באר. וכן הויה דההי"ן ואהיה דההי"ן הם גימ' באר. ע' שער הכוונות נ"ז ע"ד ושער הפסוקים ל"ד ע"ג ושעה"ק מ"ג ע"ד.

אך היסוד דקטנות דהנוק' הוא נקרא בשם צור. והוא אלהים דההי"ן עם הכולל גימ' צור והוא דינין כמ"ש בשער ז"א רפ"ד וכן בשער הפסוקים בשלח דף ע"א א' וכן הוא בזהר"ק דף ס"ד ע"א. בכל אתר צור גבורה כו' ע"ש כל הענין. וכן בהשמשות דף רע"א ורע"ב ואך שם הוא משובש וחסר וע' בזהר חדש במדרש הנעלם פ' בשלח: מנזאר שיקוד לקטנות של ז"א נקרא נחש ושל נוק' נקלא לוק, ויחוד לקטנות הוא כסוד הפסוק לך נחש עלי לוק.

והנה בכל זמן הגלות אשר ישנם עדיין כמה וכמה ניצוצי קדושה בתוך הקליפה רח"ל הנה נודע הוא כי השכינה הקדושה היא יורד תמיד ומברר בירודין מתוך הסיגים והם עולות בסוד מ"ן תוך בטן המלכות ונתקנים שם בסוד עיבור ושם נגמור הבירור בסוד דם טוהר ודם טמא.

ולכן בהגיע עת הלידה הנה בזמן שיש צדיקים גדולים בדור נעשה ההולדה בגילוי האורות דהחסדים והוא ע"י שם ע"ב שבחסד שנתגלה בהיסוד שבה ונפתח רחמה. כי כמו שהחסד דכורא גניז בפומא דאמה יסוד שבו כמ"ש באד"ר קמ"ב א' כן גנוו החסד ביסוד שלה ג"כ (ע' שער הכוונות דף ק"א ע"ג ובמב"ש ופע"ח שם) מנזאר שכל זמן הגלות הוא זמן שהמלכות מזכרת זכרים כי עמיון יש תענובת נאלי הקדושה בקליפות ואז רק לדיקים גדולים זוכים ליחוד השלם לכל לעמיון שתכרו כל הנצוצות לוי טולם על ימי יסוד דגדלות כלכל.

ובעת הזכות והרצון מתגלה החסד שביסוד שלה. הנמשך מהחסד שבה המתפשט בה מהחסד דז"א. כמ"ש בשעה"כ דף ק"א ע"ב וכן הוא בזהר פ' בא ל"ו ע"א בסוד הכתוב והוא יושב פתח האוהל. דהוא אשרי בגלויא דא חסד בצדק. ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא כו' כד אתגלייא האי יו"ד. אתבסם ואתברך בפתח האהל כו' דא הוא פתחא קדישא כתרעא עשיראה ע"ש. ולכן הוא כי בעת הזכות נעשה ההולדה באור החסד והוא השם ע"ב דויסע ויבא ויט שבו נולדו נשמות הצדיקים כמ"ש בתיקונים תיקון נ"א והוא אשר נתגלה ג"כ בעת קריעת ים סוף שאז היה הלידה כנז'. והנה כ"ז הוא רק בעת הזכות והוא כאשר נעשה הלידה ע"י מעשה הצדיקים:

- שזוכות לביטול הבחירה לשעה ובשוב חזרות לקטנות שהיו בה בתחילה, לבחי' שלא יצאו מחול אל הקדש אפילו כחוט השערה, דהיינו למצב שא"א ללדת).
- א. מבאר שהמציא הקב"ה דרך של הולדה מחודש כדי שגם מי שלא זוכה להיות צדיק גמור שתיקן את המלכות ועי"ז לבחי' משיח בשלימות יוכל לזכות ללידת המוחין הנפלאים של תורה דעתיקא.
- ב. מבואר שכדי שלא תבטל הבחירה ע"י לידת האור הנפלא הנ"ל לכן המציא הקב"ה לידה בקטנות, שמכח הקטנות של ז"ן דייקא דהיינו גבורות ודינים יש לקליפות כח יניקה וע"י יניקה זו תיולד התורה עם סיגים ולא יהיה ביטול הבחירה.
- ג. מבואר שיסוד דקטנות של ז"א נקרא נחש ושל נוק' נקרא צור, ויחוד דקטנות הוא בסוד הפסוק דרך נחש עלי צור.
- ד. מבואר שכל זמן הגלות הוא זמן שהמלכות מבררת ברורים כי עדיין יש תערובת ניצוצי הקדושה בקליפות ואז רק צדיקים גדולים זוכים ליחוד השלם, אבל לעתיד שיתבררו כל הניצוצות אזי כולם יזכו ליחוד השלם על ידי יסוד גדלות בלבד.

מבואר שזמן שיש זכות אזי נמשך חסד ליסוד המלכות מהחסד שבה המתפשט בה מ"א ונראה שכלן מבוחר ענין החסד המבואר אלכליטו צדוק אוח' א' שזוכה מי שקינן בחי' משיח אזי מתקיים בו סוד עוקה חסד למשיחו, דהיינו שאז יש ציבור ז"א חסדים ומתפשטים למלכות וליסוד שבה, עני"ז הוא היחוד השלם.

מה שכתב שזה נמלה בקריעת ים סוף ל"ע כי לעיל אמר שנקריעת ים סוף היה ע"י יסוד דקטנות צדוק הגחש

אמנם כאשר שאין זכות בתחתונים. והשכינה הקדושה הרי היא מברר בירורים תמיד הנה נעשה אז הלידה רק באור הגבורה והוא בשם קר"ע שט"ן. אמנם הנה אז נתקיים מה שנאמר לפתח חטאת רובץ. והוא כי הרי ע"י העיבור מתבררים סוד ה"י מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא כמ"ש בכונת פסח. וכשמתפשטים בעשיה יונקים הקליפות מהה' דם טמא וכמ"ש בשער הפסוקים וכן בלק"ת תהלים מ"ה. והנה הוא סוד הכתוב בעצב תלדי בנים וכמ"ש בזה"ק ויקהל רי"ט ע"ב. כי בעת שאין זכות בתחתונים ועומד הנוק' בסוד הקטנות ופתחה סתום ורחמה צר ונעשה אז הלידה באור הגבורה דשם קר"ע שט"ן. שהוא הנחש דקדושה דקטנות הקורע את רחם האילה וכמ"ש במאמרי רשב"י בריש אד"ר ע"ש. כי נחש עם הכולל גימ' שטן ונעשה הלידה בשם קר"ע שט"ן. וכמ"ש בתיקונים דף נ"ז ע"א וכן בתזה"ח ל"ו א' כי בשם קר"ע שט"ן ביה קרע ימא. והוא הנחש דקדושה מבחינת אלהים קדושים דקטנות דיניקה והוא יסוד דז"א בעת שהוא בהקטנות דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלו בשם נחש. ומתייחד הוא עם הנוק' דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלה בשם צור והוא דרך נחש עלי צור. והוא הנחש הנושך ברחם האילה כי א' הוה זיווגו רק בסוד נשיכה ובנשיכה הוה קורע את רחם האילה כי היה פתחה סתום מפחד החיצונים שלא ינקו ממנה מאור הקדושה שבה אבל בשם קר"ע שט"ן מודחה את החיצונים ונפתח רחמה ויולדת. אך עכ"ז הנה כאשר שהם שניהם אז בסוד הקטנות וכל הבריר והעיבור שנעשה אז בעת שאין זכות בתחתונים הרי הוא הכל בבחי' דינין ולכן מתבררים עי"ז בהעיבור ה"י מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא ומה גם כי הרי היסוד דז"א שפתח את רחמה הרי הוא עתה ג"כ רק מבחי' דינין וגבורות שהם שורש להחיצונים לכן הוא כי הנה הגם שמדחה אותם באותו הרגע לצורך הלידה כנ"ז עכ"ז הנה נעשה להם מקום יניקה ג"כ והוא מסוד הדם טמא הנתברר בהעיבור הוה וכשמתפשטים בעשיה אז יונקים מהם.

ולא עוד כי כאשר שיש להם שייכות אז בהיסוד דז"א ג"כ כי הגבורות ודינין הוא שורשם כנודע ויונק הנחש הטמא מהנחש דקדושה מרחוק עכ"פ ולכן כשבא הנחש דקדושה שהוא אלהים קדושים ונושך ברחם האילה הנה נודע הוא שהשם אלהים הוא מתפשט ומתפלג לכמה ארחין ושבילין. וכמ"ש בפ' משפטים צ"ו א'. כי אחר שמתפשט עד ק"ב צרופי אלהים דקדושה שבסוף העשיה. הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימט' קב"א אשר ע"ז אנו מתפללים והאלילים כרות יכרתון. ובעת שליטת הדינין והגבורות הנה נכללים ח"ו. וכשמתייחד הנחש דקדושה בסוד הנשיכה כנ"ז ונעשה אז היחוד דאלהים דקדושה אשר ביסוד שלו וביסוד שלה. וכאשר אלו האלהים אחרים שבסיומן. עולים ונכללים עמם אז אטעמת הנוק' מסטרא אחרא מריא כמ"ש בפ' אחרי ע"ד א'. כי ע"י הכלילות שבסופן טעמה טעמה מריא בראשן. והוא סוד נחש שבא על חוה וכמו שהארין הרב בזה במאמרי רשב"י דף מ' וכן בשער הקדמות דף ל"ו. וע' עוד כ"ז בשער החשמל ספ"א ובמב"ש שער הקליפות פ"ב דף נ"ז טע"א:

והרי נמצא כי כאשר נעשה הלידה רק באור הגבורה דשם קר"ע שט"ן הנה נעשה אז שני הפכים יחד כי בבחי' אחד הוא דוחה את החיצונים מהיסוד שלה כי הרי הוא הנחש דקדושה אבל כאשר שהרי מהנחש דקדושה הנה ממנו יונק הנחש הטמא. כמ"ש בחשמל ספ"א ובמב"ש הנו'. ועי"ז הרי היא טעמת טעמה מריא ג"כ והוא סוד נחש שבא על חוה כנ"ז והרי נעשה אז הלידה ע"י שניהם יחד רחמ"ל כי נעשה נשיכת הרחם מהנחש דקדושה וכן מבחי' הנחש הטמא ג"כ והוא ע"י הכלילות אשר בסיומן דאלהים קדושים וכנ"ז. והוא שני הפכים אשר נעשה מיסוד דיריה.

וכן נעשה שני הפכים מיסוד שלה כי הרי הלידה שנעשה ע"י כל הנו' הרי הוא בירור ותיקון אבל מציאות הדם טמא שמתפשטים אז ג"כ וכנ"ל הרי הוא פגם וקלקול. והנה כ"ז נעשה מהברורים שנתבררו בכל משך זמן הגלות. כאשר שנעשה הבריר בלתי זכות ומעשי התחתונים רק ע"י סוד גלות השכינה לבד. כמ"ש בשער המלכים ספ"ו ובספר הגלגולים פ"א

מבואר שזמן שאין זכות אזי נעשה לילה צדוק יסוד דקטנות שלו ושלה דהיינו נחש וזר ויסוד זה יש בו שתי הפכים כי הוא יסוד דקדושה בחי' שד-י אלא שהוא דקטנות בחי' אהי-ה בלחור גמ' דס סה"כ גמט' נחש ועם הטלל גמט' שטן. וכן היסוד שלה יש בו למים טהורים וטמאים צדוק הנכוד טהור מטמא, והכרוכים הם נעשה ע"כ יש יניקה לקליפה לכל מלך עלמו הוא יסוד דקדושה, וזה נעשה תיקון הג"ל שמכח הקדושה מתבטלת הקליפה ועי"ז מתאפשרת הלידה אלא שמכח הקטנות יש יניקה לקליפה בחי' נשיכה דהיינו חבלי לילה ותחילה יולא דם ממנו יונקת הקליפה ועי"ז לא ינקת מהאוכל לכל מכת הקטנות יש צוולל סיגים וזוהו הענין מה שאמרו בזה"ק ויקהל רי"ט ב' בסוד הכתוב בעצב תלדי בנים. איך שהוא שייך למעלה. ואמרו שם כי הוא ע"פ דברינו הנ"ל כי בעת שהם שניהם בקטנות הנה אז הוא לפתח חטאת רובץ ונעשה אז הלידה בנשיכת הנחש הטמא ג"כ והוא ע"י כלילות כנ"ל. ואמרו שם כי עי"ז שולט היצה"ר באדם משום שהוא משתתף בפעולת ההולדה. והוא כמ"ש ג"כ בסנהדרין צ"א ע"ב מאימתי יצה"ר שולט באדם משעת יציאה שנאמר לפתח חטאת רובץ והוא ע"פ סוד הדברים שאמרנו. וכח היצה"ר הוא ניתן באמת מקודם וכמו שכתוב הן בעון חוללתי בו והוא השאור שבעיסה. וכמו שכתבתי במ"א. אך שליטתו בהאדם מה שמתחדש ומתגבר עליו בכל יום עד שאלמלא הקב"ה עזרו אינו יכול לו וכמ"ש בקידושין ל' ע"ב הנה זה נעשה רק משעת יציאה.

מבואר שסוג לילה מחושק זה נחשק מחמת חטא חוה והוא קללת עצב תלדי בניס צעעס הוא תיקון שנתחשק שאפשר ללדת אפילו דקטנות וחוסר זכות. ועכ"ז הנה אמרו בזה"ר שם כי בעת שנולד איזה נשמה עליונה וגבוה הנה נדחה הנחש הטמא משם ולית ליה רשו בהיהיא נשמתא כי בשמה גדולה היורד למטה הנה הוא ע"י הגילוי דאור החסד ואז נדחו החיצונים מכל וכל אך הדברים הנאמרים הוא רק בהנשמות דסתם בני אדם. וכ"ז הנה הוא מסוד מחשבתו הנעלמה ית"ש ע"פ מה שעלה במחשבה לפניו מסוד עולם הנקודות וכמו שאמרנו לעיל בב"מ: מבואר שערך המלאת הלידה דקטנות הוא בחי' בונה עולמות ומחייבן שהוא סוד עולם הנקודים שקדם לעולם התיקון והוא המלאת בחי' רע בעולם לנורח הכחיה והשכר.

ה. מבואר שבזמן שיש זכות, אזי נמשך חסד ליסוד המלכות מהחסד שבה המתפשט בה מז"א. (ונראה שבאן מבואר ענין החסד המבואר אצלנו בסוף אות א' שזוכה מי שתיקן בחי' משיח אזי מתקיים בו סוד עושה חסד למשיחו, דהיינו שאז יש ביסוד דז"א חסדים ומתפשטים למלכות וליסוד שבה, שע"ז הוא היחוד השלם).

ו. מבואר שבזמן שאין זכות, אזי נעשה לידה בסוד יסודות דקטנות שלו ושלח, דהיינו נחש וצור, ויסוד זה יש בו שתי הפכים, כי הוא יסוד דקדושה בחי' שד-ג, אלא שהוא בקטנות, בחי' אהי-ה באחור גמ' דם. שד-י דם גמט' נחש, ועם הכולל גמט' שטן. וכן היסוד שלה יש בו דמים טהורים וטמאים בסוד הברור טהור מטמא, והברורים הם בעשיה, ע"כ יש יניקה לקליפה, אבל מצד עצמו הוא יסוד דקדושה, ובוה נעשה תיקון הנ"ל שמכח הקדושה מתבטלת הקליפה, וע"ז מתאפשרת הלידה, אלא שמכח הקטנות יש יניקה הקליפה בחי' נשיכה, דהיינו חבלי לידה, ותחילה יוצא דם ממנו יונקת הקליפה, וע"ז לא יונקת מהוולד, אבל מכח הקטנות יש בוולד סיגים. עיקר החדוש הוא מה שהיסוד מעורב בו חסד ודין, ולכן מצד החסד הוא מבטל את הקליפות, אבל מצד הגבורות שבו יוצאת התורה עם סיגים, וענין הנשיכה הוא בגלל שהרחם צר צריך לקרוע אותו, שזה נובע ממה שנוק' בקטנות. נמצא שהנשיכה והדם מחמת קטנות הנוק', שעל כן אין אפשרות לפתוח הלידה אלא ע"י קריעה ע"י נשיכה. וע"כ נתחדש יסוד דקטנות שהוא נחש מעורב טוב ורע, שהטוב מגרש הקליפות, והרע נושך לקרוע הפתח, ומחמת שהיסוד מעורב טוב ורע, אזי גם הוולד מעורב בסיגים, נמצא שהחדוש דנחש הואיל רק שלא תאחזו הקליפה בכל הוולד.

ז. מבואר שסוג לידה מחודש, ונתחדש מחמת חטא חוה, והוא קללת "בעצב תלדי בנים", דהיינו בחבלי לידה, שבעצם הוא תיקון שנתחדש שאפשר ללדת אפילו בקטנות וחוסר זכות.

ח. מבואר ששרש המצאת הלידה בקטנות, הוא בבחי' בונה עולמות ומחריבן, שהוא סוד עולם הנקודים שקדם לעולם התיקון, והוא המצאת בחי' רע בעולם ליצורך הבחירה והשכר.

הנפקא מינה למעשה

בוודאי העיקר הוא ללמוד מכאן שכל תיקוננו תלוי בצדיק כזה גדול שהוא בבחי' "עיר גבורים עלה חכם", שזכה לנדיבות לב בתכלית השלימות עד שתיקן בחי' משיח, וזכה לחסד, וזוכה עכשיו לדעת, שתגלה לכולם לעתיד לבוא. וכשאנו לומדים תורתו שהוריד, אזי עולות נפשותינו בעיבור, וזכות בבחי' אע"פ שאיהו לא חזי מזלי חזי, לאור הצחצחות בעתיקא סתימאה, ומהרושם שנשאר לנו בשוב זוכים לאהבת ישראל, בחי' "ואהבת לרעך כמוך" שהוא הכלל הגדול בתורה, יסוד כל התורה (שבת לא.), וזוכים להשגחה מעל הטבע.

עוד עיקר חשוב ללמוד מכאן עד כמה יש חרון אף והסתרה למי שיש בו תאוות ממון והיא המרחיקה ביותר מהקב"ה וממה שנקראת ע"ז של תאות ממון מבואר שכל פרוטה שמניח לעצמו לסמוך עליה לשעת הדחק זה כבר עבודה זרה כי פונה מהבטחון בו ית' לבטוח בכח הממון, ואיתא בגמ' שאפילו הסתכלות על מטבע פוגם בקדושת הנפש, כמבואר בגמ' (ע"ז נ.) איזה בנן של קדושים? דלא ידע בצורתא דמטבע, (עיין בזה עיין נועם אלימלך כי תשא עה"פ "זה יתנר")

וכן בהלוואה שלוקח, אפילו הלוואה לצורך מו"מ, דהיינו שיש צד שירויח ויחזיר, מבואר בשיחות הר"ן סימן רפט שזה כבר לא נקרא מו"מ באמונה, כי נעשה בעל חוב, ומבואר בתורה כג שעבודה זרה נקראת חובה/י". עכ"פ כל זה מצד גדר הדבר, אבל למעשה בוודאי צריך כל אחד להתנהג לפי מדרגת בטחונו, ולשאוף למקסימום בתפילה ועליה ממדרגה למדרגה בלי קפיצות. ועיין לק"ה מו"מ הלכה ד' כיצד ידע מדרגתו לכון ההשתדלות ביחס לבטחון.

עוד מבאר מוהרנ"ת בלק"ה אבדה ומציאה שלעולם כל העוסק בתורת הצדיק הזה מתחדשת נפשו כנ"ל. וזה לשונו שם (הלכה ג' סוף אות ה) – פי הצדיקים הגדולים שהם בחינת משה – הם ממשיכין חדושי תורתם עלידי עליית הנפשות כנ"ל, והם ממשיכים התורה ממקום עליון נורא ונשגב כזה, בשכל נפלא כזה, עד שיש כח בתורתם להשיב ולהחיות כל הנפשות שיעסקו בתורתם לנצח, פי התגלות תורתם היה עלידי שהעלו הנפשות כנ"ל, ובגדל כחם העלו גם את כל הנפשות העתידין לבוא, בבחינת (דברים כט, יגיד): "ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה", והמשיכו התורה בקדשה כזאת, עד שכל מי שיעסק בתורתם – תאיר לו התורה לצאת מחשכת אפלתו, בבחינת (תהלים קיט, קה): "נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי". פי עלידי עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחינת עבור, מחמת שזאת התורה נמשכת מעלית התחדשות הנפשות – "את אשר ישנו פה ואת" וכו'.

עוד כתב בלק"ה קדושי"ן (ג' כב) הדפסת ספרים בחי' קיבוץ הנפשות כי הנפשות הם בחי' אותיות וכשמדפיס בבת אחת דף שלם כמה פעמים זה בחי' קיבוץ וכו'. ועי"ש שצדקה להדפסה גבוה מהכל כי היא גם הדפסה וגם לקיבוץ הנפשות, ועי"ז ממשיך תורה דעתיקא סתימאה והשגחה.

⁷ ונ"ל הביאור כי כשיש לאדם חובה אחרת מחובתו להקב"ה זו פניה מעבודתו, ובוודאי של מצוות שבין אדם לחבירו הן חובה אבל הבו דלא לוסוף עליה אלא חובות לשמים. ויש לדחות ואעפ"כ נ"ל אמת.

ובלק"ה חו"מ (ח"ב דף קצא) הלכות שאלה הלכה א' מבאר שיש בכל אחד מישראל בחי' עיר גבורים עלה חכם זה לשונו שם אות ב- כי פאָמַת בְּחִינָה זו, דְּהִינּוּ מֵה שְׁנֵאמַר בְּמֵאמַר הַנִּל - לְקַח נְפֹשׁוֹת וְלִהְעֵלוֹתָם וְלִהְמַשִּׁיף תּוֹרָה - בְּחִינָה זו היא בְּכַל אֶדָם וְכַל אֶדָם מְחִיב לְעַסֵּק בָּזָה, כִּי אֶף-עַל-פִּי שְׂדֵבְרֵי רַבְּנֵי הַנִּל נֶאמְרִים לְעֵנִין חֶכֶם הַדּוֹר שְׁלֹקַח נְפֹשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וּמַעֲלָה אוֹתָם וּמְמַשִּׁיף לָהֶם תּוֹרָה, אֶף-עַל-פִּי כֵן דְּבָרֵי רַבְּנֵי וְלִהְעֵלוֹתָם גְּדוּלָה, וְהֵם שִׂיכִים בְּכַל אֶדָם, כִּי כָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּתוֹרָה, וְכָל אֶחָד כִּפִּי חֵלְקוֹ שֵׁשׁ לוֹ בְּהַתּוֹרָה - כִּמוֹ כֵּן הוּא צָרִיף לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַל עַת לְהַמְשִׁיף תּוֹרָה בְּכַל פְּעַם. כִּי אֲנִי צָרִיכִין לְהַמְשִׁיף אֶת הַתּוֹרָה וּלְקַבְּלָהּ בְּכַל פְּעַם בְּכַל דּוֹר וְדוֹר וּבְכַל אֶדָם וּבְכַל זְמַן, וּכְמוֹ שְׁאֲנִי מְבָרְכִין נוֹתֵן הַתּוֹרָה - לְשׁוֹן הוֹדָה, וְלֹא 'נְתוּן' לְשׁוֹן עֵבֶר, וְכַמוֹבֵא בְּסִפְרֵים (טוֹרֵי זָהָב, אֲרַח חַיִּים, סִימָן מו, סְעִיף קָטָן ה). כִּי בְּכַל יוֹם הַשָּׁמַיִם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכָל אֶחָד כִּפִּי מַעֲשִׂיו זוֹכֵה לְקַבְּלָהּ בְּכַל עַת. וְעַקֵּר הַמְשַׁכַּח הַתּוֹרָה מֵה שְׂצָרִיף כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהַמְשִׁיף תּוֹרָה הוּא עַל-יְדֵי שְׂבִירַת תְּאֵוֹת מְמוֹן הוּא יְכוֹל לְהַעֲלוֹת נְפֹשׁוֹת בְּבָחִינַת מִין נוֹקְבִין, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְמַשִּׁיף תּוֹרָה בְּחִינַת הַשְּׁגָחַתוֹ עֲלֵינוּ בְּנִל, כִּי כָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי כָּל הַעֲשִׂיּוֹת וְהַעֲבָדוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּקִדְשָׁה וּבְטָהֳרָה - הוּא מְבָרַר וּמַעֲלָה נְפֹשׁוֹת, הֵן עַל-יְדֵי מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְאִפְלוּ בְּעוֹבְדִין דָּחַל צָרִיכִין גַּם-כֵּן לְעַשׂוֹתָם בְּקִדְשָׁה כְּדִי לְבָרַר הַנְּפֹשׁוֹת שֵׁשׁ שָׁם. נִמְצָא, שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיף לְהַעֲלוֹת נְפֹשׁוֹת בְּבָחִינַת 'וְלִקַּח נְפֹשׁוֹת חֶכֶם' הַנִּל, וְכָל זֶה עַל-יְדֵי שְׂבִירַת תְּאֵוֹת מְמוֹן בְּנִל, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יְכוֹל לְהַעֲלוֹת הַנְּפֹשׁוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה 'וַיִּרְדּוּ עַז מִבְּטַחָה' - שֶׁמְמַשִּׁיף תּוֹרָה לְפִי בְּחִינַתוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁף הַשְּׁגָחַת הַשָּׁמַיִם יִתְבָּרַךְ בְּנִל, וְזֶה עַקֵּר הַשְּׁמִירָה, כִּי עַקֵּר הַשְּׁמִירָה עַל-יְדֵי הַשְּׁגָחַתוֹ לְבַד, בְּנִל. ע"כ לשון מוהר"ן בלק"ה.

מבואר שכל אחד כפי הכנתו את תאוות הממון, כן זוכה לקבל תורה, ולגלותה בעוה"ז, והנפשות שמעלה כדי לעורר היחוד הזה שעל ידו נשפעת התורה הם נצוצות הקדושים שמברר בכל המצוות שעושה. ונראה כוונתו שכשעוסק בתורה ומתנוצץ לו הבנה וקושיא ותירוץ, זו תורה שנשפעת לו ממה שברר נצוצות קודשים בעשיית המצוות ועלו לעורר יחוד עליון הנ"ל. ומסתמא הכי נמי כשצריך עצה ומתנוצץ במוחי עצה הנכונה גם זו בחי' תורה שנשפעת לי כנ"ל.

עד כאן ההקדמה

תורה יג נטו

תורה זו נאמרה בראש השנה ורבנו מצא רמז לנאמר בה בפסוק שאומרים אחרי התקיעות בר"ה.

(תהלים פט) /^{טו} אשרי העם יודעי תרועה וכו'.

^{טו} נאמרה בראש השנה שנת תקס"ד שחל אז ביום שבת וביום ראשון. ולא נודע לנו שיחות השייכים לנאמר זה (פ"ח) תורה זו לשון רבנו ז"ל (כמבואר בתורה יד סוף אות יא) ^ עיין בסוף הספר כל התורה הזאת מכת"י רבנו ז"ל בעצמו בנוסח אחר. (והם העיר מוהר"ן שהנדפס כאן הוא לשונו שנכתב ע"י אחר מפיו שאמר בלשה"ק) (ועיין פל"ח תורה יב אות ב' שלשון רבנו הכוונה שכתב בעצמו אבל ע"י אחר שתרנס לא נחשב לשון רבנו, ויש להחזיק בין שאמר בלשון רבנו וכתב בלשה"ק) [עיין פל"ח כאן אות יא ושיש"ק ח"ה אות כא שכנראה בכוונה שינה רבנו הנדפס כאן ממה שכתב בעצמו].

^{טו} תהלים פט (טז) אשרי העם ידעי תרועה וכו' באור פניף יהלכו:

פרש"י - (טז) יודעי תרועה - שיודעין לרעות את בוראם בראש השנה בתרועה שמסדרים עליה מלכיות זכרונות ושופרות:

מצודות דוד - (טז) יודעי תרועה - היודעים להתחבר ולהדבק במקום. באור פניף - המה ילכו באור התשועה הבאה מלפניך:

מצודות ציון (טז) תרועה - ענין התחברות וריעות וכן ותרועת מלך בו (במדבר כג):

ועיין ביאור המלבי"ם על פסוק זה והפסוק הבא - (יז) בְּשִׁמְךָ יִגִּילוּן כָּל הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יְרוֹמוּ: - שמבאר שפסוקים אלה מדברים בהשגחה מיוחדת שיש לעם ישראל ועל הגילה של ישראל התמידית בהשגחה הפלאית לבר מהשמחה התמידית על ההשגחה הטבעית. וזה לשונו -

(טז) אשרי העם - אחר שדבר על כל פרטי ההנהגה הכללית בשני חלקיה, שב לדבר על הנהגה השגחיית פרטיית המיוחדת ומסוגלת לעם ה', אשר המה בלתי נתונים תחת הנהגת המציאות הכללית ואל החסד והאמת או הצדק והמשפט הכללי, רק אל חסד ואמת וצדק ומשפט פרטי השגחי נעלה ומרומם מן הכללי ומיוחד אליהם לבדם, ועז"א אשרי העם היודעים תרועת מלך - והוא שיתחברו עם ריעם ודודם העליון, כמ"ש ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו, עד שימשכו השפע מאתו בלא אמצעי, כי אז באור פניף יהלכו - לא ע"י צבא השמים, ולא ע"י סוד קדושים שהם המלאכים, רק מונהגים ע"י ה' בעצמו בבלי אמצעי:

(יז) בשמך - ואז יקבלו שני מיני ההנהגות האלה בדרך נפלא מאד, עד שבהנהגה הטבעית בשמך יגילון כל היום, שם ה' - מציין ההנהגה הטבעית הקבועה (שעז"א ה' שמך לעולם ה' וכו' לדור ודור, שהשם הוא הקבוע תמיד שהוא פרסומו ע"י ההנהגה הטבעית שהוא קבוע לעולם בלי שינוי, והזכור הוא המעשה שיעשה לפרקים שע"י יזכרו אותו שהוא הנס והפלא שזה אינו קבוע תמיד רק מתחדש לפי הדור), ויש הבדל בין שמחה וגיל, ששמחה היא השמחה התמידית, וגיל הוא על דבר מתחדש כמו מציאה בשורה טובה ודומיה, ולפ"ז מהראוי שישמחו על ההנהגה הטבעית, ויגילו על הנס והפלא, רצוני שעל הטבע לא שייך גילה, שאינו דבר מתחדש רק מתמיד ורגיל, ולא יצדק לומר שיגיל אדם על שיש לו שתי ידיים ושתי עינים והוא בריא אולם, שזה מגדר השמחה על דבר מתמיד, ולא יתכן גילה רק על הנס שהוא דבר מתחדש לפי שעה, ולא בהנהגה הטבעית הפשוטה, לא כן בהנהגה הטבעית המיוחדת לעם ה' שהיא בהשגחת ה' התמידית, יצויר בה גילה, כמשל הבן האהוב לפי אביו והוא מפקח עליו תמיד בכל רגע לתת לו טרף חקו הקבוע בעצמו, שיגיל בכל עת על אהבת אביו והשגחתו עליו המתחדשת בכל רגע, והיא נבדלת מן הגילה על הנס והפלא שזה לא יתמיד כל היום, כי הפלא אינו מתמיד, אבל בשמך יגילון כל היום - כי השגחה זו מתמדת, ונגד ההנהגה הפלאית אמר בצדקתך ירומו - שגדר הצדקה הבא אצל ה' הוא מה שיעשה ה' מצד אלהותו שלא בהשקף על מעשי בני אדם והכנתם, וצדקה זו אין לה גבול כמו שה' ית' בלתי ב"ת, ועז"א בצדקתך ירומו - בכל עת למעלה ראש:

רש"י פירש פסוק זה על התרועה דהיינו התקיעות בשופר בראש השנה. אבל המצודות פי' תרועה לשון תרין רעין דלא מתפרשין, דהיינו לשון רעות וחיבור, דהיינו אשרי העם שהוא ברעות וחיבור לבוראו.

ולפי רבנו נראה שכוונתו לשני הפירושים, כי תורה זו אמר בר"ה, ובוודאי רמז בזה לתקיעות של ראש השנה, שעל ידן אנו זוכים לחיבור עימו ית' ע"י שיודעים לשבר ולרועע תאוות ממון, ועי"ז זוכים לדעת וחיבור רעות עימו ית'.

ועיין בסוף התורה כיצד רמוזה תורה זו בפסוק זה כולו –

"אשרי העם יודעי תרועה באור פניך יהלכון"

אשרי לשון אשורנו דהיינו השגחה. **תרועה** בחי' יעקב בחי' תפארת רחמים וצדקה. **באור פניך** היינו דעת שזוכים ע"י החסד שמתגלה ע"י שיבור תאוות ממון. **יהלכון** בחי' מהלך נפש בחי' הנפשות שהצדיק מעלה לעורר יחוד עליון שעל ידו מוריד תורה, ועי"ז את עיני ה' דהיינו השגחה.

אות א

רבנו מבאר כיצד זוכים להשגחה, ותחילה מבאר כיצד להסיר את מונע ההשגחה, דהיינו את תאוות ממון. ובהמשך יבאר שע"י המשכת תורה שלעתיד לבוא, נמשכים עיני ה' אלינו, והקרוב לתורה שהיא עיני ה' קרוב להשגחה. (בסוף התורה יתבאר שהשגחה אינה סוף דבר, אלא שהיא לצורך ביטול ההבל שיש בארץ דהיינו קושיית צדיק ורע לו וכו' דהיינו לחיזוק האמונה גם אצל החלשים)

תחילה כאן באות א' מבאר כיצד הצדיק הגדול זוכה לתקן עצמו ע"י נדיבות לב בשלימות (ראה בהקדמה הביאור כיצד שלימות המדות היא הנדיבות לב) עד שיוצא לגמרי מכל תאוה וזוכה לתקן בחי' משיח שלו, ועי"ז זוכה שנמשך חסד למלכות, והיא נעשית גדולה, ומתייחדת יחוד שלם עם הקב"ה, ועי"ז זוכה לדעת שיהיה לעתיד לבוא, כמ"ש "ומלאה הארץ דעה", ואזי כאילו נבנה בית המקדש בימיו, והוא זוכה להשגחה שלימה. ולקמן יתבאר שרק צדיק כזה יכול להמשיך השגחה לעולם, ע"י שמעורר יחוד עליון מאד ומוריד תורה דעתיקא, ע"י שמעלה מ"ן את נפשות ישראל אפילו שהן פגומות ומלאי תאוות. ובסוף התורה יתבאר שיחוד כזה הוא בסוד האיילתא שרחמה צר לכן יולדת בקושי ע"י נשיכת נחש וכמבואר בזוהר פנחס רמט: ויתבאר באריכות היטב בלשם שבו ואחלמה שהבאתי בסוף התורה, ובאריכות בהקדמה.

להמשיך השגחה שלימה דהיינו השגחת הקב"ה עלינו בפנים מאירות שלא בדרך הטבע/א"א – אי אפשר **אלא עד/א"י** **שישבר/א"י** **תאוות ממון/א"י**, עיקר התאוה היא מה שאוסף ממון כדי להיות בטוח, ואפילו המשאיר אצלו מעט ממון כדי להיות בטוח זו קצת תאוות ממון, כי עושה את הממון אם רב אם מועט למבטח בוגד, מחסרון בטחון בהש"י. **ושבירתה הוא ע"י צדקה/א"י**. משמע דווקא מעשה הצדקה. משמע

¹ **כמבואר בסוף תורה יז תנינא** שמי שלא ראוי להשגחה אזי מניחין אותו להנהגת הטבע, והביאור כי הנהגת הטבע היא שמסר הקב"ה הנהגת העולם למט"ט שר העולם להנהיג את העולם בחק גלגלי הרקיע, שעל כן היודע חכמת האיציטגנות יכול לדעת עתידות, והיא מקום לטעות בעב"ם דהיינו עבודת כוכבים ומזלות. והוא חסד הש"י מה שפונה עורף למי שאינו ראוי להשגחה כדי שלא תקטרג עליו מדת הדין שהוא חוטא בבית המלך כי בוודאי תחת השגחת מלך וכ"ש מלך מלכי המלכים, כל תנועה שאינה כרוזנו נחשב מרידה במלך וענשו גדול. לכן עליו הקב"ה משגיח השגחה שאינה שלימה כמו מסתכל מן הצד, אבל על רשעים משגיח אחר כתפיה. ועיין תורה ב' שכל תפילותינו שיפנה פניו אלינו. אבל באמת כנ"ל כיון שזה חסד ה' שפונה, לכן עיקר התפלה צריך להיות שניהיה ראויים להשגחה בפנים מאירות. וזה מבואר כאן איזה מידה החשובה ביותר שמונעת את ההשגחה שע"י שמשבר אותה זוכה להשגחה. ובתורה מזו משמע ע"י שיבור תאוות אכילה, אמנם שם לא נקט לשון השגחה אלא הארת הפנים שע"י עושה מופתים. ובתורה נא כתב שהשגחה זוכים ע"י ששומר עצמו משקר אפילו בטעות. עוד בעניין השגחה עיין לקמן בסוף ביאור עמוד זה [יז עמוד א]

² מ"ק – **אלא עד שישבר תאוות ממון** – הטעם לזה כי השגחה היא בחי' שנמצא בבית המלך תחת עינו והשגחתו ואע"פ שע"י הוא בבחי' אין חסר בבית המלך כמ"ש אין מחסור ליראיו, דהיינו ששם כל הטוב והשמחה. זה דווקא ליראיו, אבל מאידך הנמצא בבית המלך ואין בו יראה שלימה מהמלך ואזי הוא בבית המלך ואעפ"כ הוא חסר ופונה לממון שהוא ע"ז בבית המלך (כמבואר בתורה כג שכל עבודות זרות תחובות בתאוות ממון והיא הפך ממש מהארת פני ה' דהיינו השגחה ע"ש) אזי עי"ז מעורר על עצמו דין יותר גדול ממי שחוטא מחוץ לבית המלך.

³ ה' **לשונות** נקט רבנו, שיבור, שיכוך, בצירה, מיעוט, ביטול

³ מ"ק – **תאוות ממון** – רבנו מכנה בתורה זו את הממון בתשעה כינויים: חמימות תאוות ממון, תאוה לנגידות ועשירות, מו"מ שאינו באמונה, שאינו שמח בחלקו, אין להעשיר, חמדת ממון, אלילי כסף ואלילי זהב, ע"ז של ממון, בועת אפיך תאכל לחם. ומוהר"ן מוסיף עוד: יגיעות וטרדות וטרדות, אין לו נחת מעשרו. וצ"ל שכל כינוי מבאר פן בתאוה זו ואעפ"כ זה לא כולה שהרי בתורה כג מוסיף עוד פנים בה ושם הדגש על השקר שיש בתאוה זו ופנים חשוכות, וכאן מבאר שבזה תלוי המשכת השגחת הש"י עלינו וכנ"ל שאצל הצדיק עי"ז נעשה חכם בשני השכלים המבוארים לקבץ הנפשות ולהעלותן ולהוריד תורה שהיא בחי' השגחה ואצלינו עי"ז נכלל בקיבוץ של הצדיק שעל ידו מייחד הצדיק יחוד עליון כדי להוריד תורה.

⁴ מ"ק – **כפשוטו** הרי ע"י שנותן משבר תאוותו הרעה לאסוף ממון ולא לתת, אבל רבנו מבאר שעיקר הוא הרוח נדיבה דהיינו מה שבנתיתו מעורר את נדיבות ליבו, נמצא המעשה הגשמי מעורר נדיבות לב הנעלמת ע"י תאוות הממון, והיינו דמבואר בחינוך מצוה טז אדם נפעל כפי פעולותיו דהיינו שאפילו רשע אם יתמיד בעסק התורה אפילו שלא לישמה מעשיו ימיתו את יצרו הרע ע"ש.

שאינן הכוונה שישתדל שלא יהיה לו, כי איך יגלה הנדיבות לב שבר את התאוה? וצ"ע אם צריך להשתדל שיהיה לו ממון כדי ליתן צדקה?^{כב} או אולי אדרבה טוב יותר שלא ידע צורת מטבע כלל?^{כג} ונראה כוונת

ועפ"י הזהר המובא כאן רבנו מבאר שיש בזה סגולה עמוקה שהרוח נדיבה שמתעורר לתת עולה וממתיק את החרון אף העולה ע"י תאוות ממון.

בפשטות הכוונה שע"י צדקה מתקן אצל עצמו את התאוה לממון וכמבואר בתורה כג מלח ממון חסר וכן עפ"י המבואר כאן שהרוח נדיבה מבטל את החמימות של תאוות ממון אבל עיין לק"ה אבידה ומציאה הלכה ג' סוף אות טז שע"י שנותן לחבירו צדקה יכול גם לבטל מהחבר את התאוה דהיינו בחי' בועת אפיך תאכל לחם עי"ש וצ"ע הרי חבירו לא חיסר מעצמו כלום וגם לא התעורר ברוח נדיבה אלא רק מקבל שזה דייקא בחי' מיתה כמ"ש שונא מתנות יחיה.

ענין הצדקה בכלליות עיין מה שכתבתי על הקיצור לק"מ השלם אות א -

צדקה - בכלליות העיקר בצדקה כאן היא מה שנותן משלו שזה היפך הרגשת החסרון שגורמת תאוות הממון, וכן האמונה שמצדק לזה במה שאמרו חז"ל "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היוק מתגלגל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום" (ש"ע יו"ד סימן רמז) והיא מצוות עשה, ולא תעשה כשמעלים עיניו (שם) והיא גדר אדם כדרשת הזהר על הפסוק "האיש אשר עשיתי עמו" עשיתי היינו כמ"ש נעשה אדם דהיינו שרות אמרה אני עשיתי אותו לאיש במה שקבלתי ממנו צדקה (תורה לו ותורה רכה)

ולכן נברא העולם כך שיש חסרים כדי שעל ידי הצדקה שלמטה יתעורר החסד למעלה להשפיע לעולם הזה הגשמי, לבחי' ארץ שהיא בחי' עני כלפי בחי' השמים. כמבואר בתורה ד' ח"ב אות ג' שעל ידי זה דייקא נעשה שכבר אין צורך בהשתדלות כי מה שהשתדלות מועילה זה כדי לעורר הלט מלאכות שבמשכן שנותן חיות למעשה בראשית שהוא קיום העולם אבל על ידי הצדקה מתעורר בחי' עולם חסד יבנה. עוד מבואר שם שצדקה היא בחי' רחמים בחי' יעקב בחי' משפט בחי' אמת בחי' הקו הישר, וזהו ההיפך משורש לכל הסטיות שבעולם שזה הע"ז שהוא תחוב בתאוות ממון ולכן היא התיקון לזה, כי היא בחי' רחמים בחי' דעת ועל ידה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו דהיינו בנין השכל דקדושה.

עוד עיין תורה רנא שצדקה בחי' אמת ההפך מתאוות ממון שהיא השקר הגדול ביותר שיש בעולם כמבואר בתורה כג.

ועיין תורה רכא שע"י הפרשת מעשר מבטל החסרון של יש לו מנה רוצה מאתם, ונעשה לו מידת ההסתפקות. מוכח שצדקה הוא התיקון לכל הקלקולים שיש בתאוות ממון. ועיין בתורה כג שהתיקון תלוי בתיקון הברית,

ועיין תורה רסד שצדקה לעני הגון היא תיקון הברית אבל לעני שאינו הגון זה פגה"ב והנותן נפגם יותר עי"ז. כי ידוע שניאוף זה בחי' חסד דקליפה וכמבואר גבי ישמעאל ויצא מאברהם דייקא ולכן צדקה שאינה כראוי היא מקליפת החסד, וזהו שיש נואפים גדולים שהם בעלי חסד גדולים כי צדקה אמיתית היא בבחי' רחמים ולא בחי' חסד לעצמו כי צריך שיהיה כוונתו שסוף המעשה יגרום לתוספת כבוד שמים, בלי שיכוון לקבל מזה שום תועלת עצמית ככבוד או שליטה. כי שמירת הברית הוא הדבר שקושר את האדם בברית עם הקב"ה גם בכל מעשיו.

עוד להבין ענין גדול התיקון שבצדקה דווקא עיין ליקוטי הלכות חשן משפט ח"ב דף קיח הלכות פקדון וד' שומרים הלכה ג אות י -

כי הממון נמשך מבחי' חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שורש כל הדינים שמשם כל הממון שהוא בחי' צמצומים ודינים כידוע בבחי' (איוב ל"ז) מצפון זהב יאתה, צפון הוא בחי' צמצום ודין הנמשך מחלל הפנוי בבחי' (ירמי' א) מצפון תפתח הרעה. כי חלל הפנוי הוא כביכול פנוי ופתוח מאלקותו ית' וע"כ משם תפתח הרעה כי משם אחיות כל הס"א והוא בחי' הבא לטמא פותחין לו ואר"ל (יומא ל"ח ע"ב) יש לו פתחים הרבה בחי' (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. עוד עי"ש מה שמאריך גם באותיות יא יב.

^{כב} עיין תורה כג בסוף ד"ה זאת התורה - דהיינו שצריך להתייבב מאד בשעה שעוסק במשא ומתן, שלא יפיל אף לתאוות ממון כלל חס ושלום. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה ולשבר ולבטל כל המחשבות והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל פונתו יהיה בשביל השם יתברך לבד, פדי שיופה לעבד השם יתברך על ידי הממון שירויח, ולתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי השם וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפלים כיולדה פי היולדת צריכה לסבל חבלי לדה, וצריכה לצעק ע' קלין קדם הלדה. והכא יש ק"ם קלין, שהשכינה צווחת, חס ושלום, קלני מראשי קלני מזונותי, על הנופלים בתאוות ממון. וקדם שמרויחין ממון, צריכין לילך ולעבר ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין, ולצעק ולהתפלל להשם יתברך לעבר עליהם בשלום ולהציל מהם; על פן קשים מזונותיו כפלים כיולדה, דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבין:

ועיין תורה כט אות ט' - וזה עקר תקונו של המשא ומתן שיכון בכל הלוך והלוך, ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא ומתן, שפונתו פדי שירויח פדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין, בבחינת (הושע י): "זרעו לכם לצדקה". בבחינת זרע גז', הוא טפה חורא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המוחין, בבחינת: 'מחא חורא ככספא' (כב). ועל שם זה נקרא משא ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. 'משא', זה בחינת (תהלים ל"ח): "פי עונותי עברו ראשי במשא כבד יכבדו ממני". שהם השס"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש שהוא המוחין, בבחינת: "לא תעמד על דם רעך" כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: 'כבד יכבדו', היינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. 'כבד', היינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. 'מתן', הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי י"ח): 'מתן אדם ירחיב לו'. בחינת קשת הברית שהוא הצדקה, בחינת (תהלים ל"ז): "צדיק חונן ונותן". וזה שאמרתי תכמינו, זכרונם לברכה (ראש השנה ו): 'בפיך זו צדקה, שאז הדבור מתר':

^{כג} אבל עיין גמ' ע"ז דף נ. שמי שלא מסתכל כלל אפילו בצורת מטבע נקרא בנן של קדשים, דהיינו שזה לא שייך אלא אם גם אבותיו היו קדושים. (עי"ש תוס')

ועיין נועם אלימלך - עה"פ "זה יתנו" איתא בגמרא כמין מטבע של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו רמז ע"פ דאיתא בגמרא (ע"ז נ.). איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע ומקשה התוס' למה נקרא בנן של קדושים ומאי ראייה הוא על אבותיו אשר היו קדושים ומתריצין מאחר דלא ידע כו' מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע"ש # י"ל כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני שנתגלגל עתה: וזהו כוונת התוספות מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון גם כן היה צדיק והטעם כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם

רבנו ליתן ממה שיש לו ונותן בנדיבות לב, זה המשכך תאוות ממון. וכן בתורה ד' תנינא¹² שדווקא כשמשביר אכזריות הלב זו עבודת הצדקה. ועיין תורה רכה שצדקה צריכה להיות במידת הביטחון, שהיא שכל גדול מאד. וכן מבואר לקמן אות ב' ג' שרק ע"י דעת גדול שיתגלה לעתיד מתבטלת תאוות ממון/כ"ה. וכן מבואר בסוף מעשה מבעל תפלה. ולקמן אות ד' יתבאר עוד כיצד הצדיק מבטל התאוות ממון מאנשיו ומוריד תורה שעל ידה ההשגחה.

כי איתא בזוהר (פינחס דף רכד ע"א (כ"ו)) רוחא נחית לשכך חמימא דליבא, וכד נחית רוחא לבא מקבל ליה בחדוה דנגונא דליואי (כ"ח)/כ"ט – תרגום – הרוח יורד להחליש חמימות הלב,

כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא אמן:

כד

^{כה} עיין אות ג' שרק רצוא דא נוריאל על שם חמימות תאוות ממון של הנפשות אבל בשוב הוא מט"ט וזהו משה גמט' שככה כי הוא משכך התאוה. משמע שהצדיק מאיר בנפשות מאור הצחצחות ועי"ז מבטל מהן התאוה. ועיין לקמן בהקדמה לאות ב'.

¹² רע"ט שם ועי"ש שרבנו כאן שינה מלשונן

^{כז} זוהר פנחס דף רכד. - **צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי ריח ניחחי, רבי יהודה אמר** (ואו מאמרו של רבי יודאי לקמן דף רכב ע"א זוהר (בבאוריו עמ' תכח), ועל זה בא הרע"א מהימנא להוסיף כדלקמן), **בקרבתא אית עשן** (מלת **ריח** ל"ג, הגר"א) **ואית ריח ניחח** ומפרכש **עשן** איהו **מסטרך דדינא** העשן הוא מלד הדיו, **הדא הוא דקתיב** זהו שכתוב **פי אז יעשן אף יהוה**, ועוד כתוב **עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל**, ומה שכתוב **ריח ניחחי**, **רתימי** הוא מעורר רחמים, כמ"ש **וְרִיחַ אֲפָף בְּתַפְתֻּחִים** ותפוח רומז על חג"ת (שגווייהם לכו ארום יות, כגווייהם של התפוח), והם בחינת רחמים, וזה הריח נוחח שמעורר רחמים, בא להמתיק את הדינים הגרמזים בעשן. עד כאן מאמרו של רבי יהודה, ועל זה בא הרע"א מהימנא להוסיף.

אמר רע"א מהימנא הקשה הרע"א מהימנא על דברי רבי יהודה, ואמר **הוא תרנוויהו עשן וריח אינון באף** והרי שניהם העשן והריח הם עולים באף, **וקראין סקדין** והפסוקים מוכיחים על זה, כי **חד** אחד שהוא העשן עולה באף, כמ"ש **עלה עשן באפו**, **ותניינא** וגם השני שהוא הריח עולה באף, כמ"ש **וְרִיחַ אֲפָף בְּתַפְתֻּחִים** הרי הריח הוא באף, אם כן **ואמאי אהקרי חד עשן דינא**, **ותניינא רתימי** למה האחד שהוא העשן נקרא ריח, והשני שהוא הריח נקרא רחמים. ומשיב **אלא בחושמא אית תרין תלוזין** אלף בחוטים יש שני חלונות, שהם ב' נקבי האף, **ואתמר בשמאלא עלה עשן באפו** ונאמר בנקב השמאלי עלה עשן באפו, שהוא סוד הדיו, ומפרכש **מאי עלה** מאויפה עלה העשן, ואמר **אלא מלבא דאיהו בשמאלא לקבל גבורה** אלף מן הלב שהוא בשמאל, שהוא כנגד הגבורה, עולה העשן, והיינו כשיתעורר למטה הגבורה מלד רוע תלקול המעשים, אז עולה התעוררות הגבורה אל הבינה שהיא הלב, ומשם עולה אל סוד הענת שהוא החוטים, כי החוטים כועס ומתעורר משם הדיו, ואחר כך **מימינא נחית רוחא לגביה** מלד הימין יורד אליו רוח, והיינו הריח נוחח, **לקררא ליה ולשכבא רוגוניה** כדי לקרר אותו ולהשקיט כעסו, והיינו כאשר ישראל שבים בתשובה למטה, אז עולות תפלות האדוקים, והקב"ה מרחם על ציוותיו וממתיק הדיו מעליהם, על ידי שמעורר את החסד שמלד הימין, ומפרכש **מסטרך דתמן מוחא** מלד החסד שזימין ששם המוח.

ועתה מבאר בחינה אחרת, שיש גם עשן טוב המעורר רחמים, ואמר **תקמה לימינא** היא החכמה שהיא בראש קו ימין, ועליה אמרו חז"ל (גמס' בבא בתרא דף כה ע"ג) **הרוצה לתקנים ידריים** הרי החכמה היא בדרום שבימין, **בינה בלבא בפלי שמאלא** הבינה היא בלב כנגד קו שמאל, ועליה אמרו חז"ל (סע) **הרוצה להעשיר יצפין** הרולה להשיג עשירות מן הבינה יפנה ללד לפון, הרי הבינה היא בלפון שבשמאל, **ובגין דא** ובשביל זה נאמר **עלה עשן באפו** דהיינו מן **בינה לגבי תקמה דאיהי לימינא** העשן עולה מן הבינה שהיא בשמאל אל החכמה שהיא בימין לעוררה להשפיע, **ומקבל ליה בקרוה בגוונא דליואי** והחכמה מקבלת את העשן בשמחה, בבחינת השמאל המעורר את היחוד למעלה, בנגון של הלויים, כי בשיר שאומרים הלויים על הקרבן היו ממתיקים את הדיו ומעוררים את השמחה, בסוד קשר הבינה אל החכמה על לרך זה. (רמ"ק ומפרכש) פירוש הרמ"ק הוא באור יקר כדן עו עמ' נב

והנה הבחינה המעלה ריח נוחח מצד הימין, באה על ידי מצות גמילות חסדים ומצות אחרות, אבל לעורר בחינת העשן הטוב, הוא על ידי ההתלהבות שמתלהב האדם בחשק העבודה ועסק התורה, וזה שאמר **ותאי עשן לא סליק** וזה העשן של הנחת רוח אינו עולה להקב"ה, **אלא על ידי אש דאדליק בפעצים דאינון אכרים מליין פקודין** אלא על ידי אש ההתלהבות הנדלקת בעצים שהם האברים המלאים מצות, **עצי עולה** שהם כנגד עצי העולה שעל ידם עולה העשן, וממשיך ואמר **מארי תורה** בעלי התורה שהם תלמידי חכמים העוסקים בתורה, **אורייתא דאיהי אדליקת בהון אש בתוקפא דגבורה** התורה שלומדים מדלקת בהם אש, מחמת שעוסקים בה בחוזק ובגבורה, **ועלה עשן בהון בבינה** ועל ידי זה עולה עשן הבל תורתם בבינה, ר"ל שמעורר את הבינה אל היחוד העליון, כעין **עשן המערכה** של הקרבנות. (רמ"ק ומפרכש)

ומדסקיקת לאף אהקרי קטרת ומעתה שעלה העשן לאף של ז"א ונמתק שם נקרא קטרת, **הדא הוא דקתיב** זהו שכתוב **ישמו קטורה באפך** ואז הקטרת מבטלת את כל הדינים, ואמר **ולית דבטיל מותנא בעלמא פקטרת** ואין דבר שיבטל את המגפה מן העולם כמו הקטרת, **דאיהו קטורה דדינא ברחמי** שהיא מקשרת את הדין ברחמים וממתיקה אותו, **עם ריח ניחוח באף** עם הריח הניחוח הנזכר שהוא מצד הימין של האף, כי שאר דברים העולים מן הימין על ידי מצות גמילות חסדים ושאר מצות, אינם מתקנים כראוי, מפני שאפשר שלא יוכלו מימי החסד לבטל אש הגבורה, אבל על ידי הקטרת, הגבורה ממש מתעוררת בעשן הנזכר להקשר בריח שבימין, לעורר את היחוד והרחמים, ואמר כי **תרגום דקשר קטירו** התרגום של קשר הוא קטירו לשון קטרת, הרי שעצם שם קטרת מורה על קשירת הדין ברחמים, **אמר רבי יהודה**, **נפאה חולקנא דבנותקנא מלין סתימין באתגלייא** אשרי חלקינו שהרווחנו דברים סתומים להבין אותם בגלוי.

עוד אמר בוצינא קדישא עוד אמר המאור הקדוש שהוא רבי שמעון, **דקתר דצלותא איהי בקרבנא** מאחר שהתפלה היא חשובה כהקרבנות הקרבן, לכן **מאן דיימא פטום הקטרת פתר תהלה לך** מי שיאמר פטום הקטרת אחר תהלה לדוד שאומרים אחר תפלת העמידה, נחשב לו כאילו הקטיר קטרת בבית המקדש, והיא פועלת בסגולה לבטל את המגפה, לכן **בטיל מותנא מבייתא** הוא מבטל את המגפה מן הבית, וממשתכל כל מיני השפעות טובות. (רמ"ק ומפרכש)

¹² תרגום – הרוח יורד להחליש חמימות הלב וכאשר יורד הרוח הלב מקבלו בחדוה של ניגון הלויים

^ט עיין זוהר הנ"ל משמע שרבנו הרכיב שני פרושים כי רוחא נחית מדובר בזהר שבא למתק את העשן הרע של הכעס ואילו בחדוה דניגונא דלואי מדובר בעשן הטוב העולה מבינה אל החכמה והחכמה מקבל אותו בשמחה.

ועוד צ"ע שבוזר החכמה היא המקבל את העשן העולה מבינה בחדוה דלואי ואילו רבנו כתב שהלב הוא שמקבל את הרוח בניגונא דלואי.

וכאשר יורד הרוח, הלב מקבלו בחדוה של ניגון הלוויים^ל. וכפי שיתבאר לקמן הפירוש שהרוח נדיבה של הצדקה יורד לשכך את חמימות הלב לתאוות ממון וכאשר הרוח יורד הלב מקבל אותו בשמחה שמתבטאת במידת ההסתפקות דהיינו ששמח בחלקו ועי"ז עושה משא ומתן באמונה.

רוחא, זה בחי' צדקה, שהיא לא רוח נדיבה [לב] / לא, על ידו מקררין / לה' חמימות / לה' תאוות ממון. וזה בחי' (תהלים ע"ו) / לה' יבצור רוח נגידיים פשט הפסוק מדבר שיהיה זמן / לה' שיתגלה רוממות

^ל מ"ק – וניגון הלוויים הוא על ניסוך היין בשעת הקרבת הבהמיות על המזבח ויין שאומרים עליו שירה הוא בחי' יין המשמח שבבינה דהיינו שע"י הכנעת הבהמיות אזי מתעורר בחי' שמחה המאיר מהבינה ושמחה היא בלב כי היא בחי' התפעלות הלב אבל מהארת הבינה דייקא דהיינו ששורש השמחה הוא בבינה בבחי' יין המשמח אבל הביטוי הוא בלב

ועיין בזהר שמביא רבנו כמקור לכאורה נראה דלא דמי, אבל נ"ל שרבנו תפס את הלמעשה, לכן ביאר את הזוהר באופן שהרישא היא הבחי' אתערותא דלתתא, דהיינו שתחילה האדם צריך לעורר מעצמו רוח נדיבה, והיא יורדת לשכך חמימות רתיחת הדמים הבווערים בו להשיג ממון (וזה בחי' הקרבן הבהמיות על המזבח) ולזה מרמו הזוהר שריח ניחוח ממתיק את העשן, כי זו התוצאה העולה מהמעשה התחתונים שמשברים תאוות ממון.

ועי"ז זוכה למבואר שם בסיפא שהחכמה מקבלת את העשן הטוב בניגונא דלווא, דהיינו התעוררות הבינה אל היחוד, כי כשעולה מעשה התחתונים שחוזרים בתשובה, אזי יש למעלה התעוררות אל היחוד כמבואר שם בזהר. ולעניינינו זה נעשה ע"י שיכוך התאוות ממון ע"י הרוח נדיבה כנ"ל, אזי הרוח נדיבה עולה לחכמה ובינה, ומעורר יחוד חו"ב.

ולמעשה מבאר רבנו לקמן שהכוונה שע"י שמתעורר ברוח נדיבה לשכך חמימות הלב הבווער לאסוף ממון, אזי זוכה להמתיק הדין ולבטל ממנו בחי' מאורות חסר, ומאיר לו השמחה והסתפקות מהבינה, ונעשה שמח בחלקו [דהיינו ביטול התאוה לגמרי]

ואולי אפ"ל שבאמת ע"י שמעורר בעצמו רוח נדיבה, אזי יורד עליו מלמעלה רוח נדיבה, שעל ידה מקרר התאוה. (וכה"ג מצינו בהרבה מקומות שייקר הבחירה היא על התעוררות שעושה עצמו מרכבה למידה עליונה ואוי מקבל ממנה כח להשלים אותה עיין תורה ו אות ב)

^א גם בדפ"ר תרלד ותרלו - שהיא ומתוצו - שהוא

^ב לשה"כ תהלים נא יד

^ג רוח נדיבה – עיין בסוף התורה כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל שהוא פי ה' כ"ש חז"ל בפיך זו צדקה. מבואר שם שרבנו ביאר את התורה כיצד רמוזה בישעיהו (מ' ה') "כי פי ה' דיבר" שהוא הפטרת נחמו נחמו עמי, והעיקר שם חסר ונאבד. ועיין באיבי הנחל שמשלים הביאור עפ"י דעתו.

^ד מ"ק – על ידי הצדקה מקררין את חמימות תאוות ממון – צ"ע כי בתורה ד' אות ו' רבנו כותב כל אשר יבא באש תעבירו באש, לפ"ז התיקון הוא דייקא בחום הלוועמות זה, חום דקדושה. ונראה לומר שגם כאן הרוח נדיבה היא התעוררות הלב דהיינו התפעלות שנותן בכל ליבו ולא נתינה קרה בבחי' שכל קר. עיין ספר המידות שיתן צדקה בשתי ידיו וביאר הריצ"ח שהכוונה בכל ליבו כי שתי ידיו מעורר בחי' יד שלישיית כמבואר בתורה מו דהיינו שנותן בבחי' קו האמצעי בכל ליבו ולא בבחי' הצדדים שבהם המידה פועלת כמבואר החילוק בין רחמים לחסד. וכן מבואר בגמ' (ב"ב ט) שיתן במאור פנים דייקא ולא בפנים קרות וחתומות (עיין ריש תורה לא)

צ"ע מה קדם למה הרוח נדיבה להתגברות על התאוה או להתגברות לרוח? כי מנין יש רוח אם לא התגבר על התאוה? ונראה שיש התעוררות מצד המקיף, וע"י שנותן בפועל נעשה פנימי.

ועיין בפסוק שרבנו מביא "יבצור רוח נדיבים" שם הכוונה שיתגלה הקב"ה ומאימתו יבצר ממילא הרוח גסה של הנגידיים. א"כ הכא נמי הרוח נדיבה היא מהתגלות האמת, וזה מה שמשכך את התאוה לממון. אבל עיין בפסוק שקדם לו "נדרו ושלמו לה"א" משמע שהתעוררות שנדרו ושלמו זה מה שעורר אח"כ את השפעת האמת. ואפשר דהיינו כנ"ל שבאמת הרוח נדיבה היא ההתפעלות לתת צדקה, מכח שמאיר בו האמת מהבינה, כידוע שכל אתערותא דלתתא, שורשה מלמעלה באיזה הארת אמת שמאיר לאדם בחי' מקיף מהבינה.

^ה חמימות תאוות ממון – צ"ע מדוע נקרא חמימות. ונראה אע"פ שבאמת תאוות ממון חלק עיקרי בה זה מה שמוחו עסוק כל הזמן בתכנון כיצד להוסיף ממון, ושכל הוא קר ויבש אעפ"כ עיקר התאוה היא מה שרץ בפועל לאסוף ממון וליבו מתפעל מאד מכל איזה ממון שנתווסף לו והתפעלות הלב נקראת חמימות התאוה.

גם צ"ע עיין תורה כג שתאוות ממון בחי' עצבות והרי עצבות בחי' עצלות וקור וכיווץ היפך החמימות והריצה שאנו רואים אצל בעלי התאוות ממון. ונראה שזו תאוה שפועלת על המדמה ותמיד הוא חסר ועצוב אבל הרגשת החיסרון גורם לו לרוץ לחפש מילוי וזה בחי' החום שיש לו שמפעיל אותו לחפש מילוי בדמיונו המעופף לחפש כסף תועפות וברגליו לרוץ ליריד למו"מ.

^ו תהילים פרק עו (יב) נדרו ושלמו לידוד אלהיכם כל סביביו ויבילו שי למורא: (יג) יבצור רוח נגידיים נורא למלכי ארץ:

התרגום – יזער. ורש"י פירש – ימעט כמ"ש "לא יבצר מהם" (בראשית יא) והמצודות פירש ימנע כמ"ש "לא יבצר מהם". והאבן עזרא ורד"ק ומלבי"ם פירשו לשון כריתתה כמו כי תבצור כרמך. (אולי לפיכך לרמוז כיון שצליה היא צעננים רומז לשמחה שפעשה ע"י ציטור תאוות נגיות וממון ושמחה שיש ציין המשמח שבבינה, וזה צליה הענג המסתיר כחולו את היין, כך תאוות ממון מסתיר את אורות הבינה דהיינו שרשו הגעלם כחולו)

^ז מצודות פי' בזמן שנחריב ורד"ק פי' בגוג ומגוג והחיד"א (יוסף תהלות) פירש על שהיו עצמות יהודה מגולגלות בארון או כשהיה בית המקדש קיים.

הקב"ה (כנראה ע"י ניסים שיהיו אז/לח) ואזי האימה ופחד ממנו ית' ימעט את רוחם הגסה של מלכי הארץ, ורבנו דורש יבצור הרוח את הנגידים **שהרוח ממעט תאות הנגידות והעשירות** /טו.

נגונא דליואי /מ, זה בחי' משא ומתן באמונה, ששמח בחלקו [מא] /מב, ואינו אץ להעשיר [מג] /מד, כי הנגינה זה המשא ומתן /מה, כמ"ש (שם פא) שאו זמרה ותנו תוף /מו, נמצא שנגונא זה משא ומתן, וליואי זה אמונה, כי הלויים לשון נלווה ומחובר אל הקב"ה וזה מחוזק האמונה שהיה להם וכידוע שרק שבת לוי לא חטא בעגל. ועוד ששבת לוי לא קבל קרקע לעבוד אלא נתפרנסו ממתנות הלויים, בחי' אמונה ובטחון.

חדוה דהיינו שמחה, זה ששמח בחלקו /מז, כי ע"י שהרוח נדיבה מיעט את התאוות ממון, אזי חוזר לאמונה, ונעשה שמח בחלקו. כי תאוות ממון יש בה חסרונות, אחת שמחמת פגם אמונה שם מבטחו על הממון

ל" ויגלוי הנס הזה הוא בחי' התגלות האמת בעולם שמעוררת אימה וממעטת רוח גסה של שרים ונגידים. משמע לפ"ז שהרוח נדיבה היא בחי' התגלות אמת שמעורר יראה ועי"ז משכך התאוה וצ"ע. בפסוק יב כתוב "נדרו ושלמו לה"א", ונראה שזו הרוח נדיבה שאומר שבוצרת את הנגידות. וצ"ע אם יש תיקון יותר דווקא כשנודר קודם ואח"כ משלם. (כמבואר בתורה נו תחילת אות ב' ובהערות שם)

ט" עיין מלבי"ם (יחזקאל כח ב') - יש הבדל בין נגיד ובין מלך, שהנגיד כולל כל הממונה להנהיג, כמו נגיד בית האלהים, נגיד על ארצות, וקרא לדוד בשם נגיד בעוד לא הובטח לו המלכות בירושה (ש"ב ס"ו ו' וס"ז ז'), וכן קרא לשאול (ש"א ט' ט"ז ו' א'), ולירבעם (מ"א י"ד) נגיד מטעם זה, ומזה מבואר שנגיד צור אינו המלך שמוזכר בפסוק י"ב.

עוד מלבי"ם על איוב (כט י) הנגיד הוא יותר מן השר. שמצאנוהו על המלך ומשחהו לנגיד (ש"א ט' ט"ו, י' ב' ובכ"מ),

וצ"ע הקשר בין נגידות ועשירות הרי מדבר מתאוות ממון משמע שהתאוות ממון שמדובר כאן היא לא עצם האיסוף ממון המבואר בתורה כג אלא העשירות כמכשיר להיות נגיד ומצווה דהיינו כבוד וצ"ע כי מבאר שהתאוות ממון גורם חרון אף ואולי רוצה לומר כל שכן דלא רק תאוות ממון שהיא ע"ז שבוטח בכסף אשר יענה את הכל אלא אפילו תאוות ממון שרק עמ"נ להשיג כבוד גם זה מונע את ההשגחה אבל צ"ע דזה לא נקרא תאוות ממון אלא תאוות כבוד לכן כנראה לאו דווקא וצ"ע

ונראה יותר שרוצה לומר שהתאוות ממון לא רק שתאב למבטח בע"ז של ממון אלא גם תאב להיות בעצמו ע"ז דהיינו כי ע"י הממון נהפך בעצמו לבעל הכוחות כולם לכן נקרא נגידות ועשירות ועיין במעשה מבעל תפילה שבמדינה של תאוות ממון אזי הבעל ממון בעצמו נעשה אלוה כפי רוב הממון שהיה לו.

מ"ק - **משא ומתן** זה בחי' ניגון וניגון הלויים היה ניגון קדוש מבחי' יין המשמח ששרו על ניסוך היין אחר שהקריבו את הבהמיות. דהיינו ש"וליבא מקבל ליה בחדווה דניגונא דלואי" הכוונה שאחר שביטל תאוות ממון אזי עושה מו"מ באמונה ששמח בחלקו.

אבות ד' א'

מ"ק - **צ"ע כי משא ומתן** באמונה זה לא ביטול גמור של התאוה אלא תיקונה שתיהיה לשם שמים ואילו שמח בחלקו משמע שביטל לגמרי תאוות ממון.

וכן משמע בתורה יד שבבחי' עוה"ב מתבטל המו"מ לגמרי כי משתווים הרצונות וביאר הריצ"ח נד"ש שהכוונה ביטול החסרון כי המו"מ הוא כיוון ששניהם חסרים אבל בבחי' מאורות מלא אזי האדם רוצה רק לתת ונראה שיש בזה בחינות ומדרגות

אבל עיין לקמן בפרפראות לחכמה שבאמת התיקון הוא להפוך את התאוה לשמחה כי גם שמחה היא חוס וצריך דייקא שלא לבטל את החוס אלא להפוך אותו לחוס דקדושה של שמחה במקום חוס לתאוות ממון

לשה"כ משלי כח ב'

מ"ק - **מבואר שביטול התאוה** דהיינו שעושה המו"מ באמונה יש בו שתי בחי' ביטול הרגשת החסרון ושאינו רץ להעשיר ולכאורה זה דבר אחד שבגלל החסרון היה רץ ובשבת החסרון אינו רץ אבל צ"ע מדוע נקט רבנו שניהם אם הם אחד עוד צ"ע פירוש אץ להעשיר האם הכוונה שרץ למקום אחר או שמודרז במקומו.

ואולי באמת הכוונה שלבד מהרגשת החסרון גם התאוה מפילה לדמיון שמילוי החסרון נמצא בריחוק מקום וכן מבואר בזה עה"פ שטו ולקטו וכן מדרש שחטרי האמונה ירד המן להם בריחוק מקום ומסתמא אין זה עונש אלא כיוון שזו הבחי' שלהם דהיינו להיות מחפסים תמיד המילוי בריחוק מקום ולכן נקט רבנו שניהם שמח בחלקו ואץ להעשיר.

מ"ה **עיין לק"ה שותפין** ג' ה' (עפ"י תורה ח' תנינא) וזהו שמח זבולין שמח דייקא כי ע"י מו"מ בקדושה כזו שמחזיק את הת"ח עי"ז זוכה להוציא ע"י המטה עזו כל נצוצות הקדושה מן הס"א שעי"ז זוכין לשיר ונגון שיתער לעתיד שאו תגדל השמחה מאד וכמבואר שם בהתורה הנ"ל ע"ש היטב עד הסוף. וזהו שכתב רבנו ז"ל במ"א (ס"י י"ג ליק"א) שמו"מ הוא בחי' שאו זמרה ותנו תוף שהוא בחי' משא ומתן היינו כנ"ל. כי ע"י מו"מ שעי"ז מבררין הנצוצות על ידי המטה עזו כנ"ל עי"ז זוכין לשיר ונגון שיתער לעתיד כנ"ל.

מ"ז **צ"ע** האם רק משום דמיון המילים, ונראה כי שאו זמרא פי' הרימו קול זמרא ותנו תוף היינו תנו הכאה בתוף או תנו תוף להכות בו. וצ"ע הקשר של זה למשא ומתן ובאמת גם במו"מ צ"ע מאי משא דבשלמא מתן מובן כי זה מהות המו"מ שאחד נתן לשני אבל משא מאי. ונראה כי עיקר המשא ומתן הוא להעלות ולברר ניצוצות הדבר שנתן לחבירו כיון שניצוצות השייכים לו כבר נגמרו ועכשיו צריך לעבור לחבירו שיש דבר ניצוצות השייכים לו להעלותם, כמבואר בתורה נד אות ג' נמצא המתן הוא לצורך משא דהיינו להעלות הניצוצות מהדבר.

עוד אולי אפ"ל - מ"ק - צ"ע כי משא ומתן זה בחי' משפיע ומקבל קונה ומוכר עיין תורה נד אות ג'. וא"כ איך זה נמצא בניגון. ואולי שאו זמרה בחי' משפיע כמבואר שם שצדיק נקרא משא והתוף בחי' מתן כי זמרה בפה והתוף הוא כלי נגינה והניגון הוא ע"י שניהם ביחד והתוף בטל ומשרת לזמרה ומקבל ממנו.

מ"ז **שמח בחלקו** דהיינו מדת ההסתפקות לכאורה זה דווקא בדברים גשמיים אבל ברוחניות צריך תמיד לשאוף ליותר מחלקו. אבל באמת גם ברוחניות אע"פ שצריך לשאוף להרבה יותר מחלקו אבל לשמוח צריך תמיד בחלקו, אלא שברוחניות השמחה החלקו היא לא מדת ההסתפקות כמו בגשמיות.

במקום על הקב"ה דהיינו עבודה זרה, ועוד שמחמת התאוה נעשה אוהב כסף לא ישבע כסף, ויש לו מנה נכסף למאיתים. ואת שני החסרונות אלה מבטל הרוח נדיבה של הצדקהשגורם לליבו להיות מאמין ושמוח בחלקו, דהיינו חרוא דניגונא דליואי.

וזה בחי' קטרת [מח] קטורת כמו קשורת כי ש' וט' מתחלפות/מטא, **שמקשר חימום הלב עם הרוח** משמע שהקטרת קושרת את הרוח נדיבה של הצדקה אל חמימות התאוה לשכך ולקרר אותה/נו/כא, דהיינו שהקטרת רק מסייעת להשלים תיקון הצדקה/כב, אבל בלקוטי עצות ממון ה' מבואר שלמד מכאן שע"י צדקה נחשב כמקטיר קטורת/כג, **וזה (משלי כז)** ויד' **קטרת ישמח לב**, שע"י שהיא קושרת את הרוח נדיבה לחמימות התאוה אזי מתמלא הלב בשמחה, נמצא הקטרת גרמה לזה.

לשון חז"ל שמח בחלקו צ"ע דמשמע שאינו שלם ואעפ"כ שמח בו. ואולי כי עוה"ז א"א שיהיה שלם, רק צריך לשמוח בכל חלק שלוקחים ממנו שעל ידו יהיה נשלם הכלים לעוה"ב.

^מ יומא כו. קטרת מעשרת עשרות וקדושה.

^{מט} **עין יחזקאל** (מו כב) בארבעת מקצעת החצר חצרות קטרות - פירשו אברבנאל ורד"ק קשורות, בהתרגום על ותקשר וקטרת. ולקמן תורה יד בביאור הרב"ח הר תבור הר שבור

^י **כך מבואר בלק"ה** תפלה הלכה ד' אות טז - וְהוּוּ בְחֵינֵת קִטְרֵת, בִּי קִטְרֵת יִשְׁמַח לֵב (מְשָׁלִי כו) הִפָּךְ תְּאֵת מְמוֹן, שֶׁהוּוּ בְחֵינֵת עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה, בְּחֵינֵת (בְּרֵאשִׁית ג) בְּעֲצָבוֹן תֵּאֶכְלֶנָה. וְכֵן מְבָאָר בְּהַתּוֹרָה אֲשֶׁרֵי הָעַם (סִימָן יג) שֶׁשְּׂבִירַת תְּאֵת מְמוֹן הוּוּ בְחֵינֵת קִטְרֵת יִשְׁמַח לֵב. וְעַקֵּר הַקִּטְרֵת הֵם בְּחֵינֵת הַרִיחַ הַקְּדוּשׁ, זֶה בְּחֵינֵת הַרִיחַ שֶׁל הַמַּאֲכָלִים הַנִּלְשָׁעֵקֵר שְׂבִירַת תְּאֵת מְמוֹן הוּוּ עַל יְדֵי זֶה. וְזֶה בְּחֵינֵת קִטְרֵת מְעֻשָּׂרֵת (יומא כו). הֵינּוּ בְּחֵינֵת תְּקוּן הַעֲשִׁירִית דְּקִדְשָׁה שֶׁהוּוּ בְּחֵינֵת שְׂבִירַת תְּאֵת מְמוֹן, בִּי זֶה הַנוֹפֵל לְתֵאֵת מְמוֹן אֵין לוֹ שׁוֹם עֲשִׁירִית לְעוֹלָם, בִּי הוּוּ בְּעַל חוֹב תְּמִיד לְתֵאֵתוֹ. וְכֵל מֵה שֵׁשׁ לוֹ חֶסֶר לוֹ בִּיּוֹתֵר וְיּוֹתֵר. בְּחֵינֵת (אָבוֹת פ"ב) מְרַבָּה נְכֻסִים מְרַבָּה דְּאָגָה וְכוּ'. וְאֵין אָדָם זֹכֵה לְעֲשִׁירִית בְּאָמֵת בִּי אִם כְּשֶׁמְשַׁבֵּר תְּאֵת מְמוֹן וּמֵאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיזְמִין לוֹ פְּרֻנְסָתוֹ בְּסָבָה קְלָה וְהוּוּ שְׁמַח בְּחֵלְקוֹ. שְׂזָהוּ עַקֵּר הַעֲשִׁירִית. כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה (ש"ס פ"ד). אֵיזָהוּ עֲשִׁירֵי הַשְּׂמֵחַ בְּחֵלְקוֹ, כְּמִבְאָר כֵּל זֶה בְּהַתּוֹרָה צִוִּיתָ צֶדֶק הַנִּלְשָׁעֵקֵר וְהַעֲשִׁירִית דְּקִדְשָׁה כְּזֹאת שֶׁהוּוּ בְּחֵינֵת שְׂבִירַת תְּאֵת מְמוֹן וְזֵכִין עַל יְדֵי קִטְרֵת בְּחֵינֵת קִטְרֵת יִשְׁמַח לֵב, בְּחֵינֵת קִטְרֵת מְעֻשָּׂרֵת כְּנִלְ:

^{כא} **לכאורה כך הפשוט** הפשוט שהרוח נדיבה של הצדקה מקרר ומבטל את חמימות תאוות ממון אבל עיין פל"ח שמדייק מלשון מקשר חימום הלב עם הרוח ולא כתב שמבטל חימום הלב, משמע שמשמש עם החימום לטוב ולא שמבטלו. כי גם למו"מ באמונה צריך חום הלב דאל"ה לא יעשה כלל מו"מ וכמו שיהיה באמת לעתיד לבוא כמבואר בתורה יד שיבטל המו"מ לגמרי אבל עכשיו מחמת קללת בועת אפיק צריך מו"מ אלא שצריך לתקנו ע"י שנעשה באמונה.

וזה לשון הפל"ח אות ג' - וזה בחי' קטרת שמקשר חימום הלב עם הרוח וכו' וזה בחינת ישימו קטורה באפיק גם זה מובא בזה שם ומדסליקת לאף אתקרי קטרת, הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג) ישימו קטרה באפיק וכו', קטרת איהו קשורא דדינא ברחמי וכו', תרגום דקשר קטורי.

אך לענינינו הענין הוא, כי עיקר השלימות הוא דייקא לקשר חימום הלב עם הרוח, ולא שיתבטל בחינת חימום הלב לגמרי, בכדי שיוכל לעשות על ידי זה משא ומתן באמונה, שנעשין על ידי זה תיקונים גדולים ועליית הניצוצות הקדושות הרבה, כמבואר בדברי רבנו ז"ל הרבה בזה ועיין בס"י נ"ד מקץ זכרון מבואר שעל ידי משא ומתן באמונה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל,

ועל כן ביאר גם כאן וכך נחית רוחא ליבא מקבל ליה בחדווא דניגוני דלווא, זה בחינת משא ומתן באמונה ששמח בחלקו ואינו אץ להעשיר וכו', כי אז נעשה תיקון גדול גם על ידי חימום הלב, כי עושה על ידי זה משא ומתן, רק מחמת שמקשר החימום הלב עם הרוח שזה בחינת קשורא דדינא ברחמי, על ידי זה אינו אץ להעשיר ושמוח בחלקו, ועושה המשא ומתן שלו באמונה ובכשרות, עד שנעשה על ידי המשא ומתן שלו תיקונים גדולים למעלה ועליית ניצוצות הקדושה הרבה, שזה ממש בחינת התיקון שנעשה על ידי קטרת כידוע:

^{כב} **עין ליקוטי הלכות** חשן משפט אבידה ומציאה ג' ג' - וזהו בחי' קטרת שאומרים אז, כי קטרת הם בבחי' המשכת כח הצדקה אל הלב לשכח חמימות הלב לבטל תאוות ממון כ"ש שם שזהו בחי' תיקון העשי' כנ"ל.

^{כג} **עין קיצור ליקוטי מוהר"ן** תורה יג סוף אות א עי"ש שע"י צדקה ניצול מקללת תאוות ממון ונחשב כמקטיר קטורת וצ"ע אם ניצול מכל הרע שמתאר שם מה צריך עוד להחשב כמקטיר קטורת. אני מעתיק מה שכתבתי על הקיצור לק"מ שם -

במקריב קטורת - לשון קשורת שיורד עד מדריגות הנמוכות ביותר שבין הקליפות וקושרם לגבוה ומעלה אותם. והעני הוא סמוך לקליפות בחי' מלכות דלית לה מגרמא כלום ואין עני אלא מדעת והוא היפך השמחה וע"י שנותן לו צדקה מעלה אותו מזה, וזהו שצדקה כקטורת.

ועיין לק"ה שבועות א' א' כי בתאוות ממון הרי נפל הממון לקליפות, ומבואר שע"י כל שורש הנפשות שבו והתורה הגבוהה שבו נהפכה לתאוות ממון, אבל ע"י צדקה שמשבר תאוות ממון הרי משבר הקליפה ומוציא מעמקי הקליפות את כל הגוונין העלאין התורה והנפשות הגבוהים שיש שם. והיינו שצדקה כקטורת.

ומבואר בזה (פנחס רכז הנ"ל) שחמימות הלב שעל ידה נותן צדקה הוא בחי' עשן המתמק ע"י חסדים היורדים מהמוח וכן הוא הקטורת היא בחי' עשן ממותק בריח טוב העולה ממטה למעלה ומברר הטוב מבין הקליפות. וגם בזה דומה צדקה לקטורת.

ובלק"ה ערלה ג' ה' על תורה ח' ח"ב שסוד הקטורת הוא שנדמה לסט"א כאחד מהם ודייקא עי"ז יכול לירד לעומק הקליפות ושם להתקע להם בגרון ויפלטו אותו עם כל הקדושה שבלעו. וכן כאן כי מו"מ באמונה כלפי חוץ נראה בחי' צאתך כמ"ש "שמח זבולון בצאתך" דהיינו ציוניות והסט"א חושבת לבלוע אותו אבל ע"י שמתחזק באמונה הקדושה אזי להיפך יוצא בשלום עם כל הניצוצות הקדושים הטמונים בגשמיות העוה"ז. ועוד שיורד לבחי' המידות ומברר אותם לבחי' שמחה ומשתמש בחום של הרגש וההתפעלות שיש בלב ומעלה אותו לשמחת לב בהש"ת בחי' חדוה דניגונה דלוואי שהוא הניגון הקדוש של ביהמ"ק המושך להיות נלווה להש"ת כמו הלווים שלעולם לא נתקו ממנו ית' גם בחטא העגל. ואזי זוכה לדעת שהוא היפך תאוות ממון פנים חשוכים ונעשה לו פנים מאירות כי הקטורת מתקן הפנים כמ"ש "ישימו קטורה באפיק" ומתקן הקללה של בזיעת אפיק שהוא בחי' פנים חשוכים. והיינו שמו"מ באמונה הוא כקטורת.

וזה בחי' (דברים לג)^ה ישימו קטרה באפך, שע"י בחי' קטרת הנ"ל, נתבטל בחי' הקללה שנתקלל אדם על אכילתו מעץ הדעת^ו (בראשית ג)^ז/נ"ז^ח בועת אפך תאכל. זיעה היינו השתדלות תיריה^ט, ואפ"ך^י רומז לחרון אף שגורמת ההשתדלות היתירה, כי בועת אפך היא קללה שנתקלל האדם שתתגבר עליו תאוות ממון^{יא}, ועי"ז יתגבר עליו שטות תאוות ההשתדלות על הפרנסה, כמ"ש במן "שטו ולקטו", וביארו בזוהר (בשלח סג.) דהיינו בשטותא, אבל ע"י קטרת שמבטל תאוות ממון כנ"ל, אזי זוכה לאמונה ובטחון בהקב"ה ומתבטל הקללה^{יב}.

וזה בחי' התגלות משיח דהיינו התגלות הדעת^{יג}, שאזיסי^{יד} יתבטל חמדת^{טו} הממון^{טז} כי התאוות ממון הוא הדבר שעומד כנגד הדעת, וכמבואר גם בתורה ל' אות ד'^{טז} שתיקון המלכות דהיינו

ועיין לק"ה שותפין ג' ה' (ע"פ תורה ח' ח"ב) שע"י משא ומתן באמונה דהיינו להחזיק לומדי תורה זוכה להוציא הנצוצות דקדושה מהסט"א שע"ז זוכה לשיר שיתער לעתיד לבוא שאז תגדל השמחה וזהו שכתב כאן שמו"מ הוא בחי' "שאו זמרה ותנו תוף" וכן שע"ז מתגלה בחי' משיח דהיינו בחי' השיר שיתער לעת"ל שהוא בחי' קול המוכיח שיהיה למשיח. והוא עוד בחי' שמו"מ באמונה הוא בקטורת.

^{יד} משלי (כז ט) שָׁמֵן וְקִטְרֵת יִשְׁמַח לֵב וּמִתְקַ רְעָהוּ מְעַצֵּת נַפְשׁוֹ:

עיין לק"ה שותפין ג' ה' שע"י הקטורת מוציאים הנצוצות הקדושים מהסט"א וזוכין לבחי' שמחה שלעתיד לבוא.

^{יג} דברים (לג ח') וּלְלוּי אָמַר וכו' (י) יורו מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמְרוּ קְטוֹרֶתְךָ בְּאֶפֶס וְכִלִּיל עַל מִזְבְּחֶךָ:

הכתב והקבלה – (י) ישימו קטורה באפך. באפך כנוי אל הפנים, כמו בועת אפך,

בעל הטורים על דברים (לג י) ישימו קטורה. בגימטריא כמו מעשיר.

וכמבואר ביומא דף כו. על המשנה – הפייס השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו: מבארת הגמרא – תנא מעולם לא שנה אדם בה מאי טעמא אמר רבי חנינא מפני שמעשרת. אמר ליה רב פפא לאביי מאי טעמא אילימא משום דכתיב ישימו קטרה באפך וכתיב בתריה ברך ה' חילו (דהיינו עשייתו), אי הכי עולה נמי הכתיב וכליל על מזבחך אמר ליה הא שכיחא והא לא שכיחא (פס"ז) – מסתבר שהחיל ועושי מתייחס לכך הפחות שכיח לח"ה נמלא כולם עשירים)

ונראה לומר שהקטרת מעשירה הכוונה לעושר דקדושה ולא עושר השמור לבעליו לרעתו. נמצא א"כ שהיא מבטלת תאוות ממון שעל ידו העושר שמור לרעה דהיינו יש לו מנה רוצה מאתים. אבל עשירות דקדושה היא בחי' איזהו עשיר השמח בחלקו.

^{יב} לכאורה קשה הרי זו קללת אדה"ר על חטאו. א"כ כמו שהמוות אפילו לצדיקים גמורים הוא בעטיו של נחש, גם קללה זו היא בעטיו של נחש ואין לה תיקון אלא הוצעה בעצמה. אמנם זה מתקיים בקושי עמל התורה, מי שזוכה.

עוד נראה כי מו"מ באמונה אע"פ שהיא מדרגת צדיקים, היא עכ"פ כלולה בקללה של בועת אפך תאכל לחם. וכן מבואר בתורה יד שלעתיד יתבטל המשא ומתן לגמרי ע"י שיתוקן חטא אדה"ר שאז תמלא הארץ דיעה.

^{יג} בתקפא (בראשית לג) ובתשכט תוקן

^{יג} בראשית פרק ג (ט) בְּזִיעַת אֶפְיֶךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֶכָּךְ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ כִּי עֵפֶר אֲתָה וְאֶל עֵפֶר תָּשׁוּב:

^{יג} עיין פרש"י לאחר שתטריח בו הרבה. ועיין אבן עזרא – עד שיבואו לידי זיעה.

^{יד} על פי הפשט הכוונה לפנים שהאף בכלל הפנים כמבואר ברד"ק שם אבל לפי רבנו נראה הכוונה לחרון אף.

^{טז} צ"ע מה הקשר בין החטא לקללה והרי הקב"ה מעניש מדה כנגד מדה. ונראה כי החטא גרם להסתרת האמת ואזי ממילא נפל מהאמונה לע"ז ממילא גם לתאות ממון.

צ"ע מדוע תאות ממון נקרא זיעת אפך. ואולי כנגד חכמת אדם תאיר פניו יש פנים חשוכות למי שנופל בתאוות ממון כמבואר בתורה כג.

ואולי אפשר לומר שזיעת אפך היינו פסולת הפנים דהיינו פסולת הארת הפנים דהיינו חשכות הפנים, והקללה היא כי קודם החטא ניזון האדם מבחי' הארת פני ה', בחי' החכמה תחיה את בעליה, אבל אחרי החטא נעשה הכרח לגשם המזון שיהיה ע"י השמאל שבתורה כנ"ל בתורה יב ומשם גם נשתלשל דאגת הפרנסה וכן קושי הבנת התורה שהם בחי' אחת ששתיהן מבחי' חשכות הפנים.

וזהו שרבנו כותב שהבחי' בזיעת אפך נתקן ע"י קטורת כמ"ש "ישימו קטורה באפך" שע"י בחי' קטורת ישמח לב, כי זיעת אפך הוא פנים חשוכים ועצבות. וקטורת היא הכח לרדת לעומק הקליפה ולברר משם נצוצות ולהעלותן, וזהו שמו"מ באמונה הוא בחי' קטורת כי כלפי חוץ הוא מו"מ רגיל, רק בהעלם בליבו הוא כולו קודש ע"י האמונה, לכן בכוחו לרדת לעמקי הקליפה בהעלם בלי קטרוג רק מתדמה להם כאחד מהם ואעפ"כ הוא קשור ללמעלה וקושר כל הנצוצות יחד ומעלם, ועי"ז יוצא האדם מעצבות שגורמת לו התאוות ממון, כי ע"י אמונה נעשה שמח בחלקו ועי"ז נעשה פנים מאירות, היפך הפנים החשוכות והעצבות שהיו לו, דהיינו זיעת הפנים הנ"ל. ועכשיו נתבטל ונעשה שמחה ואור פנים.

^{טז} צ"ע דמצינו בחז"ל קללה לחוה שלא נתבטלה גם אצל צדקניות, כגון אל אשך תשוקתך או מאמחז"ל שנה של שבת היא מדליקה כיון שהיא כבתה נרו של עולם וכן מצוות חלה על האשה כיון שהיא פגמה בחלתו של עולם וכיו"ב ומאידך איתא בחז"ל שבעצב תלדי בנים דהיינו צער חבלי לידה לא נגזר על צדקניות, והכי נמי בענין קללת האדם הכא מצינו קללה שלא נגזרה על צדיקים דהיינו שאפשר ע"י שבירת תאוות ממון לבטל קללת בועת אפך. ויש לדחות כי משא ומתן באמונה היא גם מדת צדיקים ואעפ"כ היא מגזרת בועת אפך תאכל לחם, אמנם אפשר להחליפה בטורח לימוד התורה, כחז"ל (אבות ג' ה') המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. ועיין ברכות לה: שנחלקו רבי ישמעאל ורשב"י עד כמה.

^{טז} עיין עצות ישרות – ערך ממון אות י'. כמו שעל ידי שבירת תאות ממון זוכין לדעת גדול ונפלא מאד, כמבאר בפנים, כמו כן להפך כשמתגבר תאות ממון, חס ושלוש, על ידי זה נפגמין ונתקלקלין כל המחזין והדעת, שזה בחינת מלכות יין, שטמא כל השמנים הקדושים, כי לא די שתאות ממון מתגברת על רב העולם להשכיחם התורה לגמרי, רחמנא לצלן כנראה בחוש שרב בטול ושכחת התורה הוא על

שלימות המלכת הקב"ה על עצמי, זה ע"י שונא בצע, דהיינו שנאת הממון בתכלית, **כמ"ש (ישעיה ב') ס"ט/ע**
ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואלילי

*

ידי תאות וטרדות הממון והפרנסה, אף גם אותן שנשאר להם איזה דעת קצת ועוסקים בתורה, גם עליהם מתגברת תאות ממון, עד שפוגמת גם את דעתם, וצריכין להלחם מאד עם הפניות והמחשבות זרות שמבלבלין אותם מעבודתם, שרובם הם מתאות ממון, ועל כן באמת כפי התגברות והתפשטות תאות הממון כמעט שנשתכחה תורה מישראל, ועקר התקון הוא רק על ידי הצדיקי אמת שבכל דור ודור, והם מאספין ומקבצין ומעלין כח וזכות של הצדקה וחסד, שישראל עושין בכל דור ודור, ועל ידי זה הם ממשפין רוח נדיבה לשכך ולבטל ושבר תאות ממון מישראל, ואז לא די שלא תשתכח התורה מישראל, חס ושלום אף גם הם זוכין על ידי זה להמשיך התחדשות התורה בכל דור ודור. (הלכות אבדה ומציאה, הלכה ג', אות ז):

^{טו} בתרלד - שאז

^{טז} צ"ע מדוע נקט חמדת ממון ולא תאוות ממון? ועיין טור חשן משפט סימן רנט ביאור החילוק בין לא תתאוה ללא תחמד, שהתאוה בלב לבד, והחמדה היא שמפציר בו למכור שלא ברצונו, נמצא לפ"ז שתאוה היא בלא מעשה, וחמדה היא שעושה מעשה להשיג ממון, ולפ"ז לכאורה חמדה היא נפילה יותר מתאוה לבד, וצ"ע אם כיוון רבנו לזה, או שלא חילק כלל.

^{טז} ספורי מעשיות סוף מעשה יב מבעל תפילה

^{טז} ראה סיפורי מעשיות - סוף מעשה יב מהבעל תפלה - ...ולקח הגבור את אלו האנשים, שהם נקראים אלקות במדינתם מחמת עשרם, כנ"ל, והולך אותם בדרך הנ"ל, והביא אותם עד הקער של המאכלים הנ"ל ובתחלה הולך אותם כנגד הרוח, והגיע להם הריח של המאכלים, והתחילו לבקשו מאד, שיתן להם מהמאכלים הטובים הללו. אחר כך הולך אותם מכנגד הרוח, והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חזר והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חזר והולך אותם מכנגד הרוח, וחזרו ויצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל: הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסירי, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסירי. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה קבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתבישו אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתבייש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפילו בפני חברו, מכל שכן בפני הגיבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחיפזון גדול:

אחר כך בא אליהם הגיבור, והוציא אותם (מן החפירות והקברים הנ"ל) ואמר להם: בואו עמי! כי עתה אינכם צריכים להתיירא עוד מן הגיבור, (שהיו כל בני המדינה של עשירות מתייראים ממנו כנ"ל) כי אני אני הוא הגיבור (כנ"ל). ובקשו מן הגיבור שיתן להם מן המאכלים הללו, כדי להולך למדינתם. כי הם בוודאי יהיו ממאסים מאד בממון, אך רצו שגם כל בני המדינה יצאו מתאוה זו של ממון. ונתן להם מאלו המאכלים, והולכו אל המדינה שלהם, ותכף כשנתנו להם מאלו המאכלים התחילו תכף להשליך את כספם וזהבם כנ"ל, וטמנו עצמן במחלות עפר מגדל הבושה. והעשירים הגדולים והאלקות הנ"ל, נתבישו ביותר. וגם הקטנים שהיו נקראים אצלם "חיות רעות" כנ"ל, נתבישו בעצמן גם כן, על שהיו עד הנה קטנים בעיני עצמן מחמת שאין להם ממון. כי עתה נתגלה שאדרבא, הממון הוא עקר הבושה. כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגולה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד. כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ואזי השליכו אלילי כספם ואלילי זהבם. ואחר כך שלחו לשם את הבעל תפלה הנ"ל, ונתן להם תשובות ותיקונים, וטהר אותם.

וכך אמר רבנו זכרונו לברכה בפרוש שכל המעשה כולה מראש ועד סוף היא רמוזה כולה בתוך הקפיטל הנ"ל (הינו ישעיה ל"א) ואמר שכל הדברים של המעשה הנ"ל כולם יכולים למצא במקראות וכיוצא: וכגון "וטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפודת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו". (ישעיה למ"ד) וכמו שכתוב (ישעיה ב'): "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו' לחפר פרות וכו' לבוא בנקרות הצורים" וכו'. הינו שישליכו תאוות ממון שהיא עבודה זרה ממש. ויטמינו עצמן בחפירות וכו' כמבאר במעשה הנ"ל. כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש. כמו שכתוב: "תזרם כמו דוה צא תאמר לו". וכן כיוצא בזה. יכולים למצא כל דברי המעשה הנ"ל במקראות וכיוצא:

^{טז} תורה לא אות ד' - ולבוא להשכל התחתון הזה, אי אפשר כי אם על ידי שונא בצע, שישנא הממון בתכלית השנאה. כי שערא אפמא, שהוא בחינת השכל התחתון, הוא מסטרא דמלכות. וכן שונא בצע, הוא מסטרא דמלכות (ב). כי השכל התחתון הוא בחינות מלכות, שהוא בחינות חכמה תתאה שפכל עולם ועולם, שהוא מנהיג אותו העולם. שזה השכל של ההנהגה והמלכות, הוא בחינת חכמה ושכל תחתון, כנגד השכל של השגות אלקות: ועל כן ביומו דשמואל שנפלו ראשי הדור אל הממון, כמו שכתוב (שמואל א ח'): "וישו אחרי הבע"ז, על כן תכף פגמו במלכות דקדשה. כמו שכתוב (שם) "כי אתי מאסו ממלך עליהם, ושאלו להם מלך ככל העבוס". וביומו דשלמה שאין בסק נחשב (ג). היה מלכות דקדשה על תקונה ומכונה.

^{טז} בתפא (ישעיה ג) ובחשכ תוקן

^{טז} ישעיהו ב' (ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהיה בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: (ז) ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב יהיה לבדו ביום ההוא: (ח) והאלילים כליל יחלף: (ט) ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד יהיה ומהדר גאווה בקומו לערץ הארץ: (כ) ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחות לחפר פרות ולעטלפים: (כא) לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד יהיה ומהדר גאווה בקומו לערץ הארץ:

להשלמת ביאור הדף נביא את הקיצור לקוטי מוהר"ן השלם השייך לו עם ביאור שלנו עליו.

עיינ קיצור לק"מ השלם וביאור לצוות לזה עליו-

אות א- על-ידי שמשברין תאנות ממון ממשיכין השגחה שלמה. ושבריתה היא על-ידי צדקה כי על-ידי צדקה מקררין חמימות תאנות ממון ומשברין תאנות הנגידות והעשירות. וזוכה לעשות משא ומתן באמונה ולהיות שמה בחלקו ויש לו נחת רוח במה שחננו ה' ואינו אץ להעשיר. ונצול מן הקללה של "בזעת אפיק תאכל לחם" שהיא מתקיימת במשקע בתאנות ממון, שהוא יגע תמיד ביגיעות וטרדות וטרדות גדולות ואין לו נחת רוח מעשרו ורחמנא לצלן. ועל-ידי צדקה נצולין מזה ונחשב פנקטיר קטרת: (לק"ע ממון ה' בשינוי מעט)

עשירות - עיין שיחות הר"ן סימן ד' דמיום שחרב ביהמ"ק נפלה העשירות בעמקי הקליפות וקשה שלאיש כשר יהיה הרבה ממון מזומן. ובהכרח שקודם שיבוא לו ממון יהיה לו ירידה בעבודת השם.

ה' לשונות נקט רבנו, שיבור, שיכוך, בצירה, מיעוט, ביטול.

תאנות ממון - עיין תורה סח שהממון נמשך ממקום גבוה מאד וכן רואים בחוש שטמון בו כוחות רוחניים עצומים. וכמו שאומרים הכסף יענה את הכל. כי יש בו בכח את כל מה שאפשר לקנות בו כפול ומכופל כי למעשה יכול לקנות רק דבר אחד בשווי, אבל בכח יכול לקנות כל מה שבשווי (רנ"ל). והבכח הזה פועל על בעל הממון על נפשו ורוחו, כי תיכף שיש לו ממון הוא נעשה חסר בפועל את כל מה שאפשר לקנות בממון, וכן שכלו מתרחב ומעופף בדמיונו פי שנים ממה שיש לו כמ"ש "כסף תועפות לך". (אמנם בקדושה הממון עושה כלי להתבוננות עמוקה בתורה עיין תורה ס') (וזהו שנקרא כסף לשון כיסופים, וזהו לשון זה הב, כי יש לו מנה רוצה מאתים, דהיינו שהמנה גורם לכסוף לפי שנים) (אולי הרמז כסף בחי' חסד מרמז לכיסופים גם בטווח רחוק, וזהו בחי' דין בחי' זה, דהיינו למה שלפניו) וזהו בשורש התאוה שהיא לכח שבממון שנותן לו מבטח ומשען, שעל כן רבנו אומר בתורה כג שבו תחוב כל העבודות זרות שבעולם. אבל בדקות יותר גם מה שאדם לא שמח בחלקו הגשמי, נמשך מתאוות ממון, כי שמח בחלקו הוא שבוטח שה' ית' לא שוכח ולא מקפח אותו, וכל הנצרך לו לעבודת ה' הוא דואג לו. וממילא כל דבר שחסר לו נתפס כסיבה לתפילה, ולא לכאב לב או השתדלות.

השגחה - הרמב"ן פרשת וירא כתב שיש השגחה כללית על המין בלבד והיא בבעלי החיים, אבל בבני אדם יש גם השגחה פרטית על מעשיהם, ואילו בצדיקים יש גם השגחה להצילם מן המקרים.

ועיין קהלת יעקב שמיישב הקושיות שיש בזה וכותב: אבל על ידי תפילה אפשר לכל אדם שיזכה להשגחה פרטית, ועל ידי זכות גדול יכול גם להינצל מן המקרים.

ונראה לומר שפשוט שכל פרט ופרטי פרטים מכל מה שנעשה בכל העולמות כולם קטן וגדול הכל שווה והוא ע"י השי"ת שלא נעלם ממנו כלום ולא הניח למשרתיו לעשות שום דבר מעצמם, אבל כל החילוק בין השגחה להסתרה, היא מצידנו, כי הקב"ה ממלא כל עלמין, ואין חוצץ ומסתיר על פניו, אלא שיש שהנהגה איתנו היא נגלית לנו שמאיר לנו פניו, ואזי ההנהגה אתנו מובנת, ואינה תלויה בשום חוק מוטבע, רק כפי מעשינו ממש. אבל מאידך הנהגה כזו היא כמו שאדם נמצא כל הזמן בפלטין של מלך, ואם ח"ו חוטא הרי זה כחוטא לעיני המלך, שהפגם בכבוד המלך גדול מאד, ומחייב עונש גדול לכפר, כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

לכן מי שאינו ראוי כל כך ועלול לחטוא, אזי ההשגחה עליו היא נסתרת, דהיינו שמתלבשת בבחי' חוקי הטבע, וזו נקראת הנהגה ע"י שרי המלך, ואזי אדם כזה אין לו השגחה כל כך בהשי"ת, ועבודתו יותר בבחי' אמונה, כי כדי שלא יצטרך השי"ת להענישו לעיתים קרובות (או להמיתו ח"ו, כי על חילול השם רק מיתה מכפרת), לכן מתנהג כאילו אינו מסתכל עליו, דהיינו מתנהג איתו בהנהגה של הסתרה, שעל ידי שאין לאדם כל כך השגחה בו ית' כי נסתר ממנו, אזי אין כל כך חרון אף עליו כשחוטא, כי אפשר לומר שחטא בגלל ההסתרה, וזה מה שכתב הרמב"ן שמניחו על המקרים, וזה גם כוונת רבנו בתורה יז ח"ב שכתב כמה טוב שיש טבע, כי אם לא כן כשהיה כועס היה מסיר ההשגחה לגמרי, דהיינו מעניש, ועכשיו עכ"פ משגיח עליו על ידי הטבע, דהיינו שאף שמשגיח על כל פרט, ואף הקטן ביותר שלו, אבל כאילו מאחרי מסך המסתיר זאת מן האדם.

(ומה שהבמות אף שאינן חוטאות השגחתן היא על ידי השר זה כיוון שאי אפשר להאיר להם פנים דאם כן יהיה להם דעת כבני אדם)

ועיין ספר הזכרונות לר' צדוק אות ג' עמ' 56 דיחוד ה' שאנו מייחדים פעמים ביום שמע ישראל פירושו שהשי"ת לא רק משגיח על העולם כמלך בשר ודם אלא כל מציאותם הוא מצד הימצאו וידיעת עצמותו הוא ידיעת כל הנבראים שאינם דברים חוץ לעצמיותו. והוא יחיד בעולמו אחרי הבריאה כמו לפני הבריאה. ועי"ש עוד אות א' עמ' 48 שמצידו ית' אין חילוק בהשגחתו על קטן כמו על גדול והכל רק מצידנו שנסתר או נגלה לנו. והיינו כנ"ל.

ואם כן מה שכתב כאן שעל ידי שיבור תאוות ממון זוכה להשגחה, הפירוש שכיוון שתאוות ממון היא עבודה זרה, הרי המשבר אותה הוא המאמין בה' ית', ואזי בטל החרון אף ממנו, ואפשר להאיר לו פנים, בלי פחד שיהיה כחוטא בבית המלך כנ"ל, ואזי נגלה לו השגחת השי"ת על כל פרט. וכפי חוק אמונתו גם זוכה לעלות מעל לחוקי הטבע כנ"ל בתורה ז',

כי מי שאמונתו חזקה ובשכלו מצליח להתעלות על הדמיון שהטבע הוא המציאות אזי גם בגשמיות בטל הטבע לגביו בחי' מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ.

ועיין תורה נא שהשגחה תלוי באמת, כי ע"י שקר השי"ת מסיר ההשגחה ממנו כמ"ש (תהלים קא ז) "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". ובתורה כג כתב שתאוות ממון היא השקר הכי גדול. ועי"ש בתורה נא שבשיש השגחה אזי אפילו אחר הפעולה שהוציא הקב"ה מכח אל הפועל, אעפ"כ כל הדברים הם באחדות עמו, ע"י ההשגחה, וחוזר ונתחבר בחי' בן לאב, ונעשה כמו קודם הבריאה.

ועיין דובר צדק לר' צדוק עמ' 13 שהשגחה כזו בשלימות היא רק למי שזכה למדרגת יחידה, וכאן משמע שהצדיק הגדול שזכה לזה יכול להאיר משהו מזה גם לנו ואפילו הקטן שבאנשיו וכו', רק שיהיה דבק בו באמת דהיינו שנקרא אנשיו, וכפי ריחוקו מתאוות ממון כן ישיג יותר.

צדקה - העיקר בצדקה כאן היא מה שנותן משלו, שזה היפך מבחי' החסרון שגורמת תאוות הממון, וכן האמונה שמצדק לזה במה שאמרו חז"ל "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום" (ש"ע יו"ד סימן רמז) והיא מצוות עשה, ולא תעשה כשמעלים עיניו (שם). והיא גדר אדם כדרשת חז"ל על הפסוק "האיש אשר עשיתי עמו" שרות אמרה אני עשיתי אותו לאיש במה שקבלתי ממנו צדקה (תורה רכה). ולכן נברא העולם כך שיש חסרים, כדי שעל ידי הצדקה שלמטה יתעורר החסד למעלה להשפיע לעולם הזה הגשמי, לבחי' ארץ שהיא בחי' עני כלפי בחי' השמים.

ועיין תורה ד' ח"ב אות ג' שעל ידי זה דייקא נעשה שכבר אין צורך בהשתדלות, כי מה שהשתדלות מועילה זה כדי לעורר הלט מלאכות שבמשכן שנותן חיות למעשה בראשית שהוא קיום העולם, אבל על ידי הצדקה מתעורר בחי' עולם חסד יבנה. עוד מבואר שם שצדקה היא בחי' רחמים, בחי' יעקב, בחי' משפט, בחי' אמת, בחי' הקו הישר. וזהו ההיפך משרש לכל הסטיות שבעולם דהיינו הע"ז שהוא תחוב בתאוות ממון, ולכן היא התיקון לזה, כי היא בחי' רחמים בחי' דעת ועל ידה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו דהיינו בנין השכל דקדושה.

עוד עיין תורה רנא שצדקה בחי' אמת, ההפך מתאוות ממון שהיא השקר הגדול ביותר שיש בעולם כמבואר בתורה כג. ועיין תורה רכא שע"י הפרשת מעשר מבטל החסרון של יש לו מנה רוצה מאתים, ונעשה לו מידת ההסתפקות.

מוכח שצדקה הוא התיקון לכל הקלקולים שיש בתאוות ממון. ועיין בתורה כג שהתיקון תלוי בתיקון הברית, ועיין תורה רסד שצדקה לעני הגון היא תיקון הברית, אבל לעני שאינו הגון זה פגה"ב והנותן נפגם יותר עי"ז. כי ידוע שת' ניאוף היא בחי' חסד דקליפה, וכמבואר גבי ישמעאל שיצא מאברהם דייקא, ולכן צדקה שאינה כראוי היא מקליפת החסד, וזהו שיש נואפים גדולים שהם בעלי חסד גדולים, כי צדקה אמיתית היא בבחי' רחמים, ולא בחי' חסד לעצמו, כי צריך שיהיה כוונתו שסוף המעשה יגרום לתוספת כבוד שמים, בלי שיכוון לקבל מזה שום תועלת עצמית ככבוד או שליטה. כי שמירת הברית הוא הדבר שעושה את האדם בברית עם השי"ת גם בכל מעשיו.

חמימות תאוות ממון - עיין לק"ה קידושין ג' ב' שהחמימות הזו היא בעצמה החמימות לתאוות ניאוף, כי שתי תאוות אלו הן בחי' אחת, וכל אחת תלויה בחבירתה כמובא בתורה כג שתאוות ממון נמשך מתאוות ניאוף ולכן מה שנאמר שצדקה מבטלת החמימות לממון נכלל בזה ממילא שגם משברת תאוות ניאוף. כי אי אפשר לשבר תאוות ממון אלא אם משבר תאוות ניאוף.

עוד כתב בלק"ה שם רבנו בתורה כג אות ג' ובהשייך לאות ג' בסוף התורה שכל החולק על מי ששומר הברית יותר ממנו הקב"ה מפילו לתאוות ממון.

ועי"ש (לק"ה קדושין ג' ג') עוד שמתרץ הקושיא דמחד גיסא כותב רבנו בכמה תורות שתאוות ניאוף היא עיקר הנסיון בעוה"ז ובתיקונה תלוי הכל. ואילו בסיפורי מעשיות מבעל תפילה משמע שתאוות ממון היא גרוע אפילו מתאוות ניאוף ויותר קשה לצאת ממנה מאשר מכל התאוות האחרות. ועי"ש באריכות כל הענין ובקיצור ר"ל שהכל מתחיל מתאוות ניאוף שהיא עיקר הנסיון שבשבילו בא האדם לעוה"ז ובו תלוי כל ההתקרבות להשי"ת ולהביך דברי הצדיקים וכו', אבל מי שפוגם הברית ח"ו אזי מפילים אותו לתאוות ממון וטרדת הפרנסה ואזי אחרי שנפל כבר קשה מאד מאד שיצא מזה. רק עי" צדיק גדול ונורא כזה שידוע מהדרך שיש להחרב שהגיבור מקבל משם כח גבורתו כמבואר בסיפורי מעשיות שם.

ועי"ש עוד דברי מוהר"ת שרואים בחוש שעד שנופל לתאוות ממון עוד אפשר לדבר איתו ביראת שמים ולהמשיכו ולקרבו להשי"ת אבל כיוון שנפל ונשקע בתאוות ממון כבר אין עם מי לדבר כי נהפך לכל כך חסר וכל מה שנוסף לו גורם ליותר חיסרון. ועי"ש עוד מגנות תאוות ממון באריכות.

ונ"ל לבאר כי ניאוף הוא שורש לכל הסטיות והוא גורם לפגם במוח והסטיה היא בסופו של דבר לממון ואזי הממון מרחיב דמיונו ושכלו המגושם ונעשה מעופף בתוכניות של רווח ממון ואזי כבר אין עם מי לדבר כי הוא לא כאן כמבואר בתורה כא היכן ששכלו שם הוא.

חמימות - ההתלהבות שבה הוא אץ להעשיר נקראת חמימות אף שאינו דומה לניאוף ששם הפעולה היא בלי שכל רק התלהבות היצר אבל בממון זה עוות השכל כי משתמש בו לתכנן רווח ובטחון המחר.

וניצול מן הקללה של בזיעת אפיק תאכל לחם - לכאורה קשה הרי זו קללת אדה"ר על חטאו א"כ כמו שהמוות אפילו לצדיקים גמורים הוא בעטיו של נחש גם קללה זו היא בעטיו של נחש ואין לה תיקון אלא הזעה בעצמה.

אמנם זה מתקיים בקושי עמל התורה, מי שזוכה.

וכן מו"מ באמונה הוא בחי' זיעת אפיק כי מבואר בתורה יד שלעתיד לבוא יתבטל גם זה, כשיתוקן חטא אדם הראשון ותמלא הארץ דיעה. ומשמע מרבנו שתולה הקושי היותר ממה שבעטיו של נחש, בתאוות ממון, וצ"ע כי לכאורה לא זה היה סיבת הקללה. ועוד צ"ע מדוע נקרא זיעת אפיק ולא זיעת כל הגוף ובפרט שמובא בהלכה שדייקא מכאן לומדים שזיעת הפנים פחות מזיקה.

ונראה שאמנם עיקר הכוונה לטרדת הפרנסה ובאמת הוא בחי' זיעת כל הגוף אבל כנ"ל שתאוונה זו מיוחדת יותר מהאחרות שבה גם המוח משתתף באופן פעיל ואולי לכן נתייחד כאן זיעת הפנים יותר. ועוד שמובא בתורה כג שתאוונה ממון הוא בחי' פנים חשוכים, ואולי אפשר לומר שזיעת אפי' היינו פסולת הפנים דהיינו פסולת הארת הפנים דהיינו חשכות הפנים, והקללה היא כי קודם החטא ניזון האדם מבחי' הארת פני ה', בחי' החכמה תחיה את בעליה, אבל אחרי החטא נעשה הכרח לגשם המזון שיהיה ע"י השמאל שבתורה כנ"ל בתורה יב ומשם גם נשתלשל דאגת הפרנסה וכן קושי הבנת התורה שהם בחי' אחת ששתיהן מבחי' חשכות הפנים.

וזהו שרבונו כותב שהבחי' בזיעת אפי' נתקן ע"י קטורת כמ"ש "ישימו קטורה באפי'ך" שע"י בחי' קטורת ישמח לב כי זיעת אפי' הוא פנים חשוכים ועצבות. וקטורת היא הכח לרדת לעומק הקליפה ולברר משם נצוצות ולהעלותן, וזהו שמו"מ באמונה הוא בחי' קטורת כי כלפי חוץ הוא מו"מ רגיל רק בהעלם בליבו הוא כולו קודש ע"י האמונה לכן בכוחו לרדת לעמקי הקליפה בהעלם בלי קטרוג רק מתדמה להם כאחד מהם ואעפ"כ הוא קשור ללמעלה וקושר כל הנצוצות יחד ומעלם ועי"ז יוצא האדם מעצבות שגורמת לו התאוות ממון כי ע"י אמונה נעשה שמח בחלקו ועי"ז נעשה פנים מאירות היפך הפנים החשוכות והעצובות שהיו לו דהיינו זיעת הפנים הנ"ל. ועכשיו נתבטל ונעשה שמחה ואור פנים.

במקריב קטורת - לשון קשורת שירד עד מדריגות הנמוכות ביותר שבין הקליפות וקושרם לגבוה ומעלה אותם. והעני הוא סמוך לקליפות בחי' מלכות דלית לה מגרמא כלום ואין עני אלא מדעת והוא היפך השמחה וע"י שנותן לו צדקה מעלה אותו מזה, וזהו שצדקה בקטורת.

ועיין לק"ה שבועות א' ה' כי בתאוות ממון הרי נפל הממון לקליפות, ומבואר שע"י כל שורש הנפשות שבו והתורה הגבוהה שבו נהפכה לתאוות ממון, אבל ע"י צדקה שמשבר תאוות ממון הרי משבר הקליפה ומוציא מעמקי הקליפות את כל הגוונים העלאין התורה והנפשות הגבוהים שיש שם. והיינו שצדקה בקטורת.

ומבואר בזה שחמימות הלב שעל ידה נותן צדקה הוא בחי' עשן המתמתק ע"י חסדים היורדים מהמוח וכן הוא הקטורת היא בחי' עשן ממותק בריח טוב העולה ממטה למעלה ומברר הטוב מבין הקליפות. וגם בזה דומה צדקה לקטורת.

ובלק"ה ערלה ג' ה' על תורה ח' ח"ב סוד הקטורת הוא שנדמה לסט"א כאחד מהם ודייקא ע"י יכול לירד לעומק הקליפות ושם להתקע להם בגרון ויפלטו אותו עם כל הקדושה שבלעו. וכן כאן כי מו"מ באמונה כלפי חוץ נראה בחי' צאתך כמ"ש "שמח זבולון בצאתך" דהיינו חיצוניות והסט"א חושבת לבלוע אותו אבל ע"י שמתחוק באמונה הקדושה אזי להיפך יוצא בשלום עם כל הנצוצות הקדושים הטמונים בגשמיות העוה"ז. ועוד שירד לבחי' המידות ומברר אותם לבחי' שמחה ומשתמש בחום של הרגש וההתפעלות שיש בלב ומעלה אותו לשמחת לב בהשי"ת בחי' חדווה דניגונה דלוואי שהוא הניגון הקדוש של ביהמ"ק המושך להיות נלווה להשי"ת כמו הלווים שלעולם לא נתקו ממנו ית' גם בחטא העגל. ואזי זוכה לדעת שהוא היפך תאוות ממון פנים חשוכים ונעשה לו פנים מאירות כי הקטורת מתקן הפנים כמ"ש "ישימו קטורה באפי'ך" ומתקן הקללה של בזיעת אפי'ך שהוא בחי' פנים חשוכים. והיינו שמו"מ באמונה הוא בקטורת.

ועיין לק"ה שותפין ג' ה' (ע"פ תורה ח' ח"ב) שע"י משא ומתן באמונה דהיינו להחזיק לומדי תורה זוכה להוציא הנצוצות דקדושה מהסט"א שע"י זוכה לשיר שיתער לעתיד לבוא שאז תגדל השמחה וזהו שכתב כאן שמו"מ הוא בחי' "שאו זמרה ותנו תוף" וכן שע"י מתגלה בחי' משיח דהיינו בחי' השיר שיתער לעת"ל שהוא בחי' קול המוכיח שיהיה למשיח. והוא עוד בחי' שמו"מ באמונה הוא בקטורת.

עוד על תאוות ממון עיין חיי מוהר"ן עבודת השם סימן תע (כו) אמר, עכשו התאנה של ממון והנהגות העולם, הינו התאנה שיהיה לו ממון ועשירות, וינהיג העולם בכבוד, זאת התאנה היא גדולה עכשו מתאנות נאוף. וזה שאנו רואין בחושי, שגם הקלי-עולם, כגון העוסקין בפיראד (תנוף) שקורין פיראציקעס (סוכנים) וכיוצא, עושים לעצמם גם-כן תכלית מן הממון, וכל הממון שמרויחין שולחים לביתם לנשותיהם כדי לעשות תכלית, ואינם מפזרים הממון בשביל תאוותיהם (כמו שנהגו מקדם) כי עכשו זאת התאנה של ממון והנהגת העולם גדולה יותר מתאנה הנ"ל:

ועיין שיחות הר"ן אות נ-ו שיש גם היום להיפך שנדמה שאין להם תאוות ממון וזה רק כי שקועים בתאוונה אחרת יותר גם עיין שיחות הר"ן אות קטו- עקר הנסיון של כל אדם בעולם הנה הוא בתאנה הזאת של נאוף ואפלו תאנות ממון אף על פי שהיא תאנה גרועה מאד וכו' וכו' והיא עבודה זרה ממש, אף-על-פי-כן עקר הנסיון הוא בתאנה הזאת:

עד כאן ביאור הקיצור לקוטי מוהר"ן השלם השייך לתחילת התורה שלנו.

זהבו (א) כי משיח ילמד ויאיר דעת לכולם, עד שתמלא הארץ דעה, דהיינו שכולם ירגישו את מציאות הקב"ה מאד, ועי"ז יתביישו מאד על שבטחו מבטח בוגד, ששמרו לעצמם ממון לבטוח בו במקום בהקב"ה. ועיין לק"ה שבועות א' ה' (ב) שמבאר שמש"כ "ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים", הדעת הזו תתגלה דייקא ע"י הביטול תאוות ממון כי הממון בשרשו גבוה מאד, ואז תתגלה הפנימיות של כל דבר, דהיינו התורה נעלמת בשרש הממון, וזה ע"י ביטול התאוה לחיצוניות של הממון, והכי נמי התורה שהצדיק מוריד ע"י שמבטל מאנשיו תאוות ממון, כמבואר לקמן היא התורה הנעלמת בשרש הממון.

וזה בחי' (איכה ד) רוח אפינו משיח ה', פסוק זה הוא קינת ירמיהו על הריגת המלך יאשיהו, ועיין בתרגום שפי' שהיה חביב עליהם כנשמת רוח חיים, ורבנו לומד מהכינוי שמכנה אותו הנביא "רוח אפינו ומשיח ה'", רמו שרוח אפינו שנמתק הוא בחי' התגלות משיח, דהיינו ש"רוח אפינו" רומז לרוח נדיבה של צדקה, המבטל את בועת אפך של תאוות ממון, ועי"ז התגלות משיח, שכנ"ל מתגלה ע"י רוח נדיבה של הצדקה שמבטלת את חרון האף שיש על עבודה זרה של תאוות ממון, דהיינו קללת בועת אפך תאכל לחם, דהיינו פגם אמונה דהיינו ע"ז/א, שעל זה עיקר החרון אף, כמבואר במדרש **וכל זמן שיש ע"ז זאת/ו של ממון/ו בעולם** דהיינו כשהאדם שומר ממון/ו כדי להיות בטוח, ולא סומך על הש"י בלבד, **יש חרון אף בעולם (י"ט/א) עיין זוהר פנחס רכד הנ"ל הרוצה להעשיר יצפין, ובגין דא עלה עשן באפו (פל"ח). וכפי הביטול**

צ"ע לפי הפשטנים מדוע כספו וזהבו ולא עציו ואבניו ועיין לקמן סוף אות ג' מה שבארנו למה האריכות הזו אלילי כספו ואלילי זהבו.

ליקוטי הלכות שבועות הלכה א ה) וזה בחינת אפרות ה' אפרות טהרות כסף צרוף וכו' מוקק שבועות, הינו שאפרות ה' וכו', דהיינו תורה, וזכין על ידי בחינת כסף צרוף וכו', דהיינו שעל ידי שמצרפין ומזקקין הכסף והזהב, דהיינו שמשברין תאוות עשירות ומוציאין משם כל הנפשות והניצוצות, על ידי זה נעשה התורה כנ"ל. וזהו בעצמו מה שכתב רבנו זכרוננו לברכה במאמר "אשרי העם הנ"ל, שעל ידי שבירת תאוות ממון וכולין לקח נפשות ולעשות מזה תורה, הינו כי גם מזה בעצמו נעשה תורה, הינו משבירת תאוות ממון, כי כל הנפשות והניצוצות הם בתוך הממון וכשהצדיק משבר תאוות ממון הוא מוציא הניצוצות משם ועושה מהם תורה, (כמו שמבאר כל זה במאמר "בביתם הבכורים", להמשיך אריכות ימים לתוף המלכות, עין שם בסימן נו). וזה שאמר החכם, הצילני מפואר הנפש, דהיינו שלא יהיה לו נכסין ומפריין, כי עקר הפואר הנפש הוא בתוף הממון כנ"ל. ועל כן לקיחת ולקטית הנפשות הנאמר במאמר הזה אשרי העם הנ"ל בבחינת ארית מורי עם בשמי כנ"ל, עקר לקיחתם הוא מתוף תאוות העשירות ששם נפילת כל הנפשות חס ושלום, ועל כן צריך החכם לשבר תאוות ממון כדי לקח נפשות, כי משם הוא מוציאם מתוף הממון כנ"ל. נמצא, שהממון בעצמו נעשה תורה, דהיינו על ידי שמשבר תאוות ממון ומצרף ומצרף הניצוצות הקדושים שהיו שם ומקטטם, על ידי זה נעשה תורה כנ"ל. וזה בחינת כסף צרוף שאפרות ה' וכו' נעשה על ידי בחינת כסף צרוף, על ידי צרוף וזקוק הכסף שמוציא משם הנפשות, על ידי זה נעשה תורה כנ"ל. וזהו "מוקק שבועות", הינו שבע פעמים שבע בחינת שבע שבועות של ימי הספירה שבהם מלקטים ומקבצים הנפשות ומביאים אותם תחת הספירה והמניין כנ"ל, ועקר לקיחתם הוא מתוף הכסף כנ"ל. נמצא שבמ"ט ימי הספירה נודפך ונצטרף הכסף. וזהו בחינת כסף צרוף מוקק שבועות כנ"ל, ואז נעשה מזה תורה שמקבלין ביום החמשים, שהוא שבועות כנ"ל. וזהו בחינת ובהנתיים כבוד את ה' וצרפתים כצרוף את הכסף, שעקר הבחינה והצרוף של נפשות ישראל הוא בבחינת צרוף כסף וזהב, כי שם מלבשים כל הנפשות כנ"ל. וזהו בחינת טוב לי תורת פיה מאלפי זהב וכסף, 'מאלפי זהב וכסף' דיקא, שעל ידי שבירת תאוות כסף וזהב, על ידי זה נעשה תורה שמוציאין הנפשות משם ועושים מהם תורה כנ"ל:

איכה פרק ד (ב) רוח אפינו משיח יהיה נלכד בשחיתותם אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים:

רש"י - (ב) משיח ה' - הוא יאשיהו כמו שנאמר (דברי הימים ב' ל"א) ויקונן ירמיהו על יאשיהו. בשחיתותם - בגומות שחפרו:

וביאור הפסוק עפ"י איכה המפורש הוא יאשיהו המלך שהיה רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתות ובורות שחפרו. אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים.

דהיינו בצלו של יאשיהו נצליח לחיות ולהינצל מהגויים אבל לא היה כן אלא שהוא נלכד בשחיתותם כמבואר בדברי הימים סוף פ"ב שמצרים יצאו להילחם באשור ועברו דרך יהודה ויאשיהו יצא אליהם למלחמה אע"פ שמצרים אמר לו שבשם ה' הוא יוצא להילחם באשור ושלא יפריע לו ויאשיהו לא שמע אליו ונהרג במלחמה זו ואז נתנו חוק שבכל קינות ישראל יזכירו גם הריגת יאשיהו כי היה מלך צדיק גדול כי היה בן ארון בן מנשה שהיו רשעים והוא מלך אחריהם וביטל הע"ז והחזיר את העם בתשובה כמבואר מלכים-ב פרק כג כה.

כמובא בשם הבעש"ט עה"פ וסרתם ועבדתם שכל מעט הסרת המחשבה מהקב"ה היא כבר בחי' ע"ז. (בעש"ט עה"ת עקב נז - ובמקור מים חיים שם ס"ק כג. ודגל מחנה אפרים תרומה פכ"ו עה"פ ועשית את הקרשים הובא במקור מים חיים תרומה ס"ק ה'). הובא בתורה סב תנינא.

צ"ע לכאורה התיבה "זאת" מיותרת. ואולי כיון שבאמת צ"ע מדוע נקט תאוות ממון הרי החרון אף שעל תאוות ממון הוא בגלל הע"ז שתחוב בה א"כ צ"ל שהחרון אף הוא על הפגם אמונה ולא על התאוות ממון דווקא, וכיון שרבנו מדבר כאן בעיקר מתאוות ממון נקט זאת דייקא. ואולי רוצה לומר שאפילו המתחזק באמונה אבל כשמשיבר תאוות ממון יותר קרוב לשלימות האמונה כי שיבור תאוות ממון הוא בחי' בטחון שהוא פרי ושלימות האמונה ובוה דייקא תלוי בחי' משיח וזוהר דעתיקא שיתבאר לקמן.

בגמ' הלשון כל זמן שרשע בעולם ובמדרש הלשון כל זמן שע"ז בעולם אבל איזה ע"ז זה כבר פירוש של רבנו. ועיין תורה י" שם פירש ע"ז של גאווה.

מצד גדר התאוות ממון שנקראת ע"ז אזי כל פרוטה ששומר כדי לסמוך עליה היא ע"ז. אבל למעשה זה תלוי בכל אדם לפי מדרגתו בבטחון, דהיינו שצדיקים גדולים לא השאירו אצלם כלל ממון רק כל שפע שהגיע מיד חלקו, וכדמצינו בבעש"ט ורבנו בנסיעתם לא"י שלא השאירו אצלם אלא ממון כדי להגיע לאכסניא הבאה. ועניין זה של השתדלות ובטחון כיצד ידע כל אחד להתנהג בוה למעשה עיין לק"ה מ"מ ד'.

עיין סנהדרין קיג:

של ע"ז זאת, כן נתבטל החרון אף, בבחי' רוח אפינו משיח ה' [יב] דהיינו ע"י תיקון רוח אפינו
דהיינו ביטול חרון אף של ע"ז ע"י התגלות משיח ה' יא.

ונתמשך חסד בעולם דהיינו השפעה טובה לעולם שנמשך ע"י שיש בעולם התגלות בחי' משיח, כי בתחילה היה חרון אף על תאות ממון שעורר דין שעצר את השפעת החסד וכשנתבטל החרון אף נמתק הדין ונמשך חסד, **בבחי' (תהלים יח) ו' ועושה חסד למשיחו** פשט הפסוק היא שדוד המלך מכנה עצמו מלכו ומשיחו ומודה להש"י על החסד שעשה עימו ושיהיה רצון שכן יעשה גם לזרעו, ורבנו מצא כאן רמז להנ"ל, שהחסד נמשך להיכן שיש התגלות משיח, וכנ"ל כי התגלות משיח היא ע"י שנתבטל הדין של החרון אף שעל הע"ז של ממון.

עומק העניין מבואר לקמן בסוף התורה במה שהבאנו ביאור הלשם שבו ואחלמה בביאור יחוד דקטנות ע"י הנחש שהוא יסוד דקטנות, ושם נתבאר החילוק בין צדיק השלם שעל ידו נעשה יחוד שלם, כי ע"י שיצא מכל התאוות, אזי המלכות מאיר בה החסדים, ואזי היא גדולה ומתייחדת פנים בפנים עם הקב"ה, וזה יהיה לעתיד לבוא, ונעשה בפרטיות רק אצל צדיקים גמורים, וכגון הצדיק שעליו מדברים כאן, שזכה לתיקון בחי' משיח ולחסד, ועל ידו לדעת שתתגלה לעתיד לבוא. אבל שאר העולם לא זוכה לחסד הזה, אלא שבכח הגדול של הצדיק הנ"ל זוכים ליחוד דקטנות, ע"י יסוד דקטנות, שהוא בחי' יחוד שע"י נשיכת הנחש, דהיינו בקושי גדול כפי שיתבאר לקמן.

וכשיתגלה/יט' חסד הזה יתמשך הדעת י"ד דהיינו שהשפעת החסד היא הארת והתגלות האמת מציאותו ית' שע"י מלאה הארץ דעה דהיינו הרגשה חזקה במציאות הקב"ה/י"ג, **שהיא בנין הבית** כי עיקר בנין הבית המקדש היה צוואר לעולם שבו מאיר שמים בארץ שע"י היה לכל העולם יותר הרגשה במציאות הקב"ה/י"א,

^ט עיין סנהדרין דף קיא: משנה אחרונה במסכת מדברת מעיר הנדחת ובסופה של המשנה – רבי עקיבא אומר לא תבנה עוד לכמות שהיתה אינה נבנית אבל נעשית היא גנות ופרדסים ולא ידבק בידך מאומה מן החרם שכל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם:

סנהדרין דף קיג: בגמרא – ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים י"ג), כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם וכו'. מאן רשעים? אמר רב יוסף: גנבי. תנו רבנן: רשע בא לעולם – חרון בא לעולם, שנאמר (משלי י"ח) בבוא רשע בא גם בו ועם קלון חרפה, רשע אבד מן העולם – טובה באה לעולם, שנאמר (משלי י"א) ובאבד רשעים רנה.

וצ"ע אולי כוונת הטריינער רב שציין לגמרא זו, כי גנב רשע הוא זה שגונב בגלל תאוות ממון. אבל צ"ע מדוע אמר רב יוסף גנבי, הרי מדובר כאן דייקא בעבודה זרה של עיר הנדחת.

* ע' ספרי פ' ראה פסקא מד' (נ"א פסקא צו) ובליקוט שמעוני דברים פ"ג רמז תתפח. ובתורה י' אות ו' ואת ט' ובתורה יח ותורה קנה ותורה רטו]

^{יא} **ספרי דברים** פרשת ראה (בפרשיית עיר הנדחת) פסקא מד' – למען ישוב ה' מחרון אפו, כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם נסתלקה עבודה זרה מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם.

^{יב} ועיין ספר החיים להר" חיים ב"ר בצלאל אחי המהר"ל מפרג ח"ב פ"ה עבודת הכסף בכלל ע"ז יחשב וכו' וכל עוד לא בטל הזעם הזה יתעכבו עקבות רגלי משיח.

^{יג} **צ"ע מדוע דווקא תאוות ממון** היא המעכבת ביאת משיח יותר מכל שאר מידות ותאוות רעות, שהרי מבואר בכמה תורות כגון תורה נד שמישח הוא שורש המלכות, ובתורה עח שביאת משיח תלוי בתיקון כל קומת המלכות. לפ"ז כולל כל המידות הרעות ובפרט תיקון הברית, כמבואר בתורה לב תנינא, ועיין תורה יט הטעם כי פגה"ב הוא כלל המדורה של כל הע' תאוות רעות.

עיין תורה לב תנינא מבואר שלבחי' משיח זוכה כפי מה שמתהר עצמו מניאוף. ובתורה סו מבואר שבחי' משיח תלוי בהמתקת מדת הכעס, ובתורה ב' מבואר שבחי' משיח היא תפלה בשלימות דהיינו הכוונה השלימה בתפלה. וכלל העניין נראה שמבואר כאן שמישח הוא שלימות הדעת שכל הנ"ל תלוי בזה. וא"כ צ"ע מדוע תפס כאן רבנו את תאוות הממון שהיא עיקר המפסיד את בחי' משיח.

ועיין תורה ל אות ד' שתיקון המלכות הוא ע"י ששונא את הממון בתכלית השנאה. גם עיין תורה כג ולק"ה קדושין ג' אות ב' ואת ג' שתאוות ממון שרשה בתאוות ניאוף. נמצא שבאמת כדי לצאת מתאוות ממון צריך לצאת ממדורת שבעים המדות הרעות שעיקרן ניאוף כנ"ל עפ"י תורה יט. ומה שנקט כאן דווקא ממון נראה כיוון שמדבר מהמשכת תורה דעתיקא סתימאה דעתידה להתגלות לעתיד לבוא (כמבואר לקמן באות ב') שאז יתגלה הדעת ומציאות הש"י בבחי' ולא יכנף מוריך שע"י תתגבר האמונה כל כך שכל מי שיהיה אצלו איזה מטבע יתבייש בו מאד כי יהיה אז ברור שכל מבטח בוגד אפילו בשווה פרוטה הוא כפירה ממש שזו תיהיה אז הבושה הגדולה ביותר כי האמת תיהיה גלויה כמים לים מכסים.

^{יד} **תהילים פרק יח (ג) על כן אודף בגוים ידוד ולשמך אַזְמְרָה:** (נא) מגדל ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם:

רד"ק – (נא) מגדל ישועות. מגדל, ובספר שמואל (ב כב, נא), מגדול, והוא תאר, והענין אחד. מלכו ועשה חסד למשיחו. מלכו ומשיחו הוא אומר על עצמו. לדוד ולזרעו עד עולם, וכמו שהגדיל ישועותיו ועשה לו חסד כן יעשה לזרעו עד עולם:

^{טו} **לעיל נקט לשון נתמשך** וכאן הלשון נתגלה

^{טז} בתרלז - הדעה, ובלוח"ת שם - הדעת

^{יז} **דהיינו דעת** שמחבר חכמה ובינה במוחו שע"י יודע בשכלו את מציאות הקב"ה ומחבר מח ללב שע"י מרגיש את מציאות הקב"ה בחוץ.

^{יח} **ועל כן** בבית המקדש עצמו מרוב הרגשה שהיתה בו מותר היה לומר את השם המפורש כי שם המפורש מותר לומר רק כשאומר אותו באמת מתוך דעת והרגשה. ולכן גם ההשתחויה בבית המקדש היתה בפישוט ידים ורגלים דהיינו בביטול גמור.

בבחי' (שם ה')/ט' ואני ברוב חסדך אבא^כ ביתך פשט הפסוק הוא שדוד המלך אומר אם תאבד את אויבי, אני אבוא לביתך להודות לך, ולפי רבנו דוד המלך אומר להקב"ה שע"י שאתה משפיע לי רוב חסד, עי"ז אני זוכה לדעת, שזה כמו שאני בא לבית המקדש. **כמ"ש בזוהר (פינחס ד' רכ ע"ב/כא), וימינא דא זמין למיבנא בי מקדשא [כב] והפירוש – בימין דהיינו מדת החסד עתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש, כי הדעת הוא בחי' בית/כג, כמאמר חז"ל (ברכות לג.) [כד]/כה, מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש/כו וכו' /כז:**

אות בכח

אחרי שנתבאר שע"י רוח נדיבה של הצדקה מבטל תאוות ממון ועי"ז מתבטל החרון אף וזוכה לדעת גדול בחי' משה דהיינו בחי' התגלות משיח, עתה מבאר רבנו שהדעת הזו היא בחי' תורה שתתגלה לעתיד לבוא אחר תחיית המתים, וזה ברור שדעת כזו א"א להשיג בגוף, ממילא מבואר כאן שלא כפשוטו שהצדקה לבד פעלה כל זאת, כי אולי הצדיק בעצמו זוכה ע"י צדקה/כט, אבל רוב העולם זוכים לזה רק ע"י הצדיק, והצדקה היא רק בחי' אתערותא דלתתא שלנו, אבל העיקר נעשה ע"י צדיק גדול מאד שכבר זכה להשגחה הנ"ל, ע"י שיצא מכל התאוות ויצה"ר הגשמי.

וכאן מבאר רבנו כיצד יש צדיק גדול בעל דעת גדול מאד שבכוחו להעלות את נפשות הבאים אליו לשמוע תורה, למיין נוקבין לבינה עילאה שהיא בחי' עוה"ב, ואע"פ שהם לא רואים אבל מזלם רואה, ומשיג תורה

^ט **תהילים פרק ה (ז) תאבד דברי קב איש דמים ומרמה יתעב ידוד: (ח) ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתתחה אל היכל קדשך ביראתך:**
רש"י – (ח) ואני – אבא ביתך להודות לך ברב חסדך שהפלת עלינו להראותינו נקמה מהם:

² גם בדפוס אבא, ומתוצו - אבא

^{כא} **זוהר פנחס רכ: – ומשה כך אמר לפי לטון ה הנני נותן לו את בריתי שהיא השכינה דהיינו כמה דצדיק דלעילא נותן כמו שלדיו של מעלה נותן כשות להשכינה על הליקויים שבה העולם אוף אנא הנני נותן מתנה לפנחס שהיא מתנה למהדר מתנה איהי. מתנה עמי"ל להחזיר גם נקראת מתנה ומה שכתוב שלום פירושו כמו היסוד שנקרא שלום נותן, כן גם אני נותן ובגין ברית דא רווח כהונה עלאה. ופנחס נשכיל ברית הזו שהיא השכינה הקדוה עליו הכוונה את הכהונה הגדולה ואי לא תהא בהדיה ולס לא הייתה השכינה עמו לא אתקשר פנחס בדרגא דכהונה עלאה דהא ברית דבא איהו תדיר בימינא עלאה כי הכוונה שהיא המלכות דעוקה תמיד נחסד שנימין העליון דז"א וימינא עלאה דא זמין למבני בי מקדשא דאיהו ברית, והחסד שנימין עתיד לבנות את בית המקדש שהוא הכוונה. דהיינו החסדים מכוונים את היסוד דנוק' בסוד מקדש ה' כוננו ידיו והכהונה הגדולה תלויה נחסד.**

עיין הגהות מהרח"ו אות ד' שכתב כי החסדים מכוונים את יסוד דנוקבא בסוד מקדש ה' כוננו ידך.

^{כב} עי"ש סוף ע"ב והפירוש – בימין דהיינו מדת החסד עתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש

^{כג} **עיין תורה ח' תנינא אות ב' כשהמח שלם והדעת שלם הוא מגן בפני התאוה הזאת כי יש ג' מוחין וכ"א ואחד הוא בחי' מחיצה פרוסה בפני זאת התאוה וג' מחיצות הם בחי' בית כי הרביעית היא פתח כמבואר בסוכה וכן יעקב כשיצא לחרן ולן במקום ההוא עשה סביבו ג' מחיצות כמרזב לשמור עצמו.**

^{כד} סנהדרין צב.

^{כה} **ברכות לג.** הבדלה בחונן הדעת מאי טעמא אמר רב יוסף מתוך שהיא חכמה קבעוה בברכת חכמה ורבנן אמרי מתוך שהיא חול לפיכך קבעוה בברכת חול אמר רב אמי גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה של חול ואמר רב אמי גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר כי אל דעות ה' וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנאמר כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו אמר רבי אלעזר גדול מקדש שנתן בין שתי אותיות שנאמר פעלת ה' מקדש ה' ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו דעה נתנה בין שתי אותיות מקדש נתן בין שתי אותיות מתקף לה רב אחא קרחינאה אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר אל נקמות ה' אמר ליה אין במילתה מיהא גדולה היא והיינו דאמר עולא שתי נקמות הללו למה אחת לטובה ואחת לרעה לטובה דכתיב הופיע מהר פארן לרעה דכתיב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע:

עיין מהרש"א עפ"י פרש"י בכי תשא משמע שדעה הכוונה לרוח הקודש עוד עי"ש שמבאר מדוע שם ה' נקרא אות.

ועיין עץ יוסף שם בעין יעקב מבאר עפ"י הרשב"א שא-ל דעות הכוונה לדין הכוונה שמי שחננו ה דעת צלולה היא נתונה בין שתי אותיות כלומר בין שני שמות א-ל והויה ר"ל כי בדעה זו יודע כי גם הדינים נמשכים מאתו ית'.

ועיין תורה ד' בתחילת שיעקר הדעת היא שיודע שכל מאורעותיו לטובה דהיינו באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר.

ועיין ענף יוסף שם שמבאר ששתי אותיות הכוונה לי-ה דהיינו חו"ב ולכן נקראו אותיות כי השמות מרמזים לאותיות וידוע שדעת הוא בקו האמצעי בין חו"ב.

^{כז} **כי הבית המקדש** הוא צוואר העולם מצד המקום ומצד צורת בנייתו שנבנה בצורה של מעלה ועי"ז נעשה מרכבה למקדש העליון ועי"ז נשפע שפע דעת לעולם וצ"ע כיון שהבית הוא בחי' דעת מה נוסף יותר במה שמבאר שמי שיש לו דעת כאילו נבנה הבית דמשמע שבניין הבית אפילו רק ברוחניות מצד הדעת שזכה האדם יש בו עוד תועלת, וצ"ע מה היא.

^{כח} **ועיין פסחים פז.** שהשומר הברית כאילו נבנה ההיכל בימיו.

^{כט} בתרלד נשנס אות ב', ובלוח"ת שם תוקן

^{כט} **עיין לק"ה הלכות** שאלה ריש הלכה א' משמע שהצדיק בעצמו זוכה ע"י צדקה לבטל תאוות ממון ועי"ז לדעת גדול ושכל שעל ידו עולה ומוריד תורה. וכן משמע במעשה דרבי יונתן לקמן שתחילה תיקן עצמו ואח"כ התכסי בנפשות להעלותן בעיבור וכו'. וצ"ע בזה עכ"פ אנשיו נראה פשוט שאינו כן אלא ע"י שמעלה נפשותם מיין נוקבין כפי שיתבאר.

דעתיקא סתימאה שתתגלה לעתיד לבוא, ובשוב חוזרות הנפשות בהתחדשות נפלאה של הרגשת האמת שמבטל מהם תאוות ממון כמבואר לקמן באות ג' שרק רצוא דא נוריאל בחי' חמימות תאוות ממון אבל בשוב הוא מט' בחי' משה גמט' שככה שמשכך תאות ממון. וצ"ע מהמבואר בסוף ביאור הרב"ח פוק חזי גבורתא דמרך/ל' עיי"ש (שם יתבאר באריכות דאדרבה כל החידוש של היחוד הזה הוא שנעשה דייקא בשעת קטנות של המלכות. ועיי"ש מה הבאנו ביאור הלשם שבו ואחלמה שלקיום הבחירה לכן ביטול התאוות ממון הוא רק לשעתו לעורר חרטה על התאוה, אבל לא שנתבטל לגמרי).

עיינ בספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפלה שתאוות ממון היא הקשה ביותר לבטל, וא"א אלא ע"י ריח המאכלים יש בקיך הנמצא בדרך מן הצד שיש בדרך שבה עולה הגיבור לחדש כוחו/ל"א. (ונ"ל לבאר עפ"י אבות איזהו גיבור הכובש את יצרו, והכח הזה הוא דעת כמבואר בתורה עב מי שיש לו דעת אין לו ניסיון כלל ביצה"ר גשמי, ועדיין יש לו יצה"ר מלאך וגם עליו מתגבר ע"י שממתיק הדינים ועולה ונכלל בא"ס, שהיא עתיקא סתימאה שבבינה עילאה לשם עולה לחדש כוחו ע"י עיבור בבינה עילאה ושם הוא שרש הדינים דהיינו שרש לחום שלמטה הוא חימום תאוות ממון, וזהו החום ומבשל שם תבשילין, שהריח שלהם היא השגת הממון בשרשו היכן שהוא אור צח ומצחצח שע"ז מתבטל תאוות ממון כמבואר בתורה כג אות ה' ד"ה בסילותא דכדנייתא/ל"ב)

נמצא לפ"ז שבוודאי א"א לומר שע"י צדקה לבד מתבטל תאוות ממון, אלא רק ע"י אור גבוה מאד שרק גיבור יכול לעלות לשם, וזהו שמבואר כאן שרק ע"י בחי' "עיר גבורים עלה חכם" אפשר לתקן את הנפשות שיהיו מיינ נוקבין להוריד תורה מעתיקא סתימאה (שהיא "עיר גבורים", כי רק גבורים גדולים מאד יכולים להגיע לשם לעורר שם זיווג שעל ידו יקבלו תורה. ועיינ לקמן סוף ביאור הרב"ח פוק חזי גבורתא דמרך שעיקר הגבורה היא למצא טוב ברע של הנפשות, וזה ע"י שמעורר בהן חרטה על שיש להן רצונות רעים עיי"ש) "ויורד עז מבטחה" להלביש אותה בנובלות התורה (ב"ר מד יז) הנגלית לכתבם בספר בצמצום נפלא (נמוך ביותר שאפשר/ל"ג) שהלומד ומעיינ בהם יוכל להפשיט הלבוש ולהרגיש התעוררות לתשובה, הארה מתורה דעתיקא סתימאה.

ובלק"ה אבדה ומציאה ג' ה' מבאר עוד שהתורה של רבנו היא שבגודל כוחו העלה גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחי' ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. והמשיכו התורה בקדושה כזאת עד שכל מי שיעסוק בתורתם תאיר לו התורה לצאת מחשכת אפילתו ... כי ע"י עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחי' עיבור מחמת שזאת התורה נמשכת מעליית התחדשות הנפשות את אשר ישנו פה ואת וכו'.

וזוה הדעת הנ"ל שמתגלה ע"י ביטול תאוות ממון היא **בחינות התגלות התורה של לעתיד לבא/ל"ד**, דהיינו **כמובא בזוהר (ל"ה/ל"ו) שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה (ל"ז/ל"ח) דהיינו שלעתיד**

ל' צ"ע דבסוף הרב"ח מבואר שלא יצאו אפילו כחוט מהחול ואעפ"כ העלה אותן לעורר היחוד.

ל"א לכאורה צ"ע עיינ חיי מוהר"ן אות תקפה שע"י ניגון של א"י אפשר לבטל תאוות ממון, ואולי כוונתו שניגון של א"י כל כך גבוה עד שהוא בחי' הארה מעתיק וצ"ע. עוד עיי"ש הערת המעתיק בענין שפע כפולה.

ל"ב עיי"ש שמבאר שזה תיקון קשה כיוון שצריך תחילה לתקן הברית ונראה שכאן מחדש ע"י הצדיק אזי דייקא זה התיקון היותר מועיל, וכמבואר במעשה הנ"ל.

ל"ג עיינ חיי מוהר"ן - אות שס - אָמַר אִינִי אוֹמֵר לְכֶם מִתּוֹרַתִּי כִּי אִם הִפְסַלְתָּ וְהָיָא נְמוּכָה אֶלְפִי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת מְדַרְגוֹת מִכְּפֵי מַה שְּׂאֵנִי מְשִׁיגָה, וְאִינִי יְכוֹל לומר נְמוּךְ יוֹתֵר וְכִבֵּר נִרְשָׁם מְזַה בְּמִקּוֹם אַחֵר:

עוד עיי"ש אות שסא - שמעתי בשמו שאמר כבר שיש לו תורות בלי לבושים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש. ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסוף התורה על המקרא כמו שסומכין על איזה דבר וכו' בן התורה שלו גבוה מאד, עד שאינה יכולה להתלבש כי אם דרך אסמכתא בעלמא, והבן: ואמר שמה שמתנגע כל כך קדם התורה היא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודבורים שייכל לאמרה ולגלותה. על כן צריך יגיעות גדולות לזה. ועין במקום אחר מזה כי דרבו וזרבו לברכה ה' קדם התורה שהיה יושב עמנו כמו שעה ושנים והיה מתנגע מאד בכמה תנועות ונגיחות. ואף על פי שישב בשתיקה ה' נפר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד. ואחר כך פתח פיו והתחיל לומר:

ל"ד להבין איזה תורה תתגלה לעתיד לבוא עיינ שער מאמרי רז"ל על מסכת סנהדרין שם מבאר חילוקי מדרגות הצדיקים להבין לשון חז"ל שאמרו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ויש שאמרו עליו שהוא בן עוה"ב ויש שאמרו עליו מזמן לעוה"ב - כת ג' גדולה מב' כתות הנז' ועל אלו נאמר מזמן לחיי העוה"ב והענין הוא כי זה מדבר לעוה"ב עיקרי שאינו אחר פטירת האדם אלא מדבר לעת"ל שאז כתיב והיה אור הלבנה כאור החמה כו' והענין הוא כי אז יחזרו או"א פעם אחרת לעלות בסוד העבור בתוך א"א כמו שהיה בעת בריאת העולם ונודע כי כל חזרת העבור הוא לחדש מוחין שלהם ועיי"ב יהי' בהם כח להגדיל אור הלבנ' באור החמ' שהם זו"ן והנה המוחין ההם נק' חיי העוה"ב כי הם החיות שלהם כנודע כי המוחין נק' חיי המלך בסוד מ"ש רז"ל המניח תפלין מאריך ימים שנא' ה' עליהם יחיו כי הם החיים הנמשכים אל העוה"ב שהיא אימא ולכן מי שהיה או כדאי והגון לעלות בסוד מ"ן למעלה (ע"ב) בא"א לעורר הזווג העליון שבא"א לצורך עבור המוחין של או"א עליו נאמר שהוא מזמן לחיי עוה"ב.

ובזה תבין ענין שמואל הנביא ע"ה שאמר למה הרגותני לעלות אותי שנתירא מיום הדין הגדול לעת"ל שאף עפ"י שכבר ידע שהוא מבני העוה"ב כנו' עדיין היה מסופק אם היה כדאי להיות מן המזומנים לעוה"ב.

ה" עיינ זהר בהעלותן קנב.

ל"ו זוהר בהעלותן קנב. - טפשיין דעלמא לא מסתפלי אלא בהוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא הטפשים שבעולם אינם מסתכלים אלא בזה הלבוש שהוא הסיפורים שבתורה, ולא ידעי יתיר ואינם יודעים יותר, ולא מסתפלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא ואינם

לבוא/טו עתידים להסתכל ולהתבונן בנשמה של הנשמה של התורה, כי אחר תחיית המתים עתיד הקב"ה לדרוש תורה חדשה בסודות נעלמים, מה שאי אפשר בזמן הזה לידע מהותה.

מסתכלים במה שיש תחת זה הלבוש, אינן דידיעין יתיר אלו שידועים יותר, לא מסתפלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות הוא לבושא אינם מסתכלים בלבוש, אלא בהגוף שהוא תחת אותו הלבוש, חפמיין עבדי דמלפא עלאה החכמים שהם עבדים של מלך העליון, אינן דקימו בטורא דסיני אותם שעמדו על הר סיני, לא מסתפלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש אינם מסתכלים אלא בנשמת התורה שהיא עיקר כל התורה ממש, כלומר שידועים שבסיפורים וגם בגופי התורה יש פנימיות, שהם רזי התורה והכוונת צריך לכונן בכל מצוה ומצוה, ולזמנא דאתי זמנין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא ולעתיד לבוא הם עתידים להסתכל ולהתבונן בנשמה של הנשמה של התורה, כי אחר תחיית המתים עתיד הקב"ה לדרוש תורה חדשה בסודות נעלמים, מה שאי אפשר בזמן הזה לידע מהותה. עכ"ל הוזהר עם המתוק מדבש.

ועיין ביאור הוזהר בספר עמק המלך - שער ה' - פרק מז (ע"ט צפנים שמנאל לת כל הזכר הזה ולמי מעתיק רק קטע קטן) - חכימין עבדי דמלכא עילאה, אינן דקימו בטורא דסיני, שם פסקה וזהמתן והירושה נחלקה להם בסודי התורה לאת אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה; מה שנוגע לחלקו לחדש סודי התורה. גם שם נאבדה הגשמיות, וזהו [שמות ל"ג ו], סוד עדיים שהתנצלו בהר חורב בעון העגל, אינן לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא, אורייתא ממש, תורה קדומה, שלא נתגשמה קודם שנברא העולם של לבושין. ואלפים שנה הוא נגור מלשון 'ואאלפך חכמה' (איוב ל"ג ל"ג) שני לימודים שהם משונים זו מזו, וזו לפנינו מזו, דהיינו ב' דרכי הסוד שהוא דרך הנשמה ונשמתא לנשמתא, דהיינו העולמות וצירופיהם בפרט וכלל העיונות (והעליונות). ועתיקא קדישא ממתיק התבשילין, ונותן בהם טעם להלבישם, כדי שיבינו בני אדם. ולעלמא דאתי זמנין לאסתכל בנשמתא דנשמתא דאורייתא, כמו שהוא בזהר שלח לך, 'שמעו תרין מילין ברי דעתיקא דעתיקין, דבאנו עלמין וחרבי עלמין' וזהו במדבר קס"ב ב', והמבין יבין. ע"כ כאן עמק המלך.

מה שכתב (העמק המלך) ועתיקא קדישא ממתיק התבשילין ונותן בהם טעם להלבישם וכו', אולי יש בזה רמז למסופר במעשה מבעל תפילה הנ"ל, שם מספר שבדרך שהגיבור עולה לחדש כוחו יש דרך מן הצד ששם יש מקום לבישול תבשילין שעל ידם מתבטל תאוות ממון. ואולי אפ"ל שהגיבור לכבוש יצרו היה מקבל כוחו מהתכללות בא"ס דהיינו בעתיקא קדישא ושם יש בחי' תבשילין כמבואר בעמק המלך הנ"ל שעל ידם מתבטל תאוות ממון.

ראה המעשה מבעל תפילה זה לשונו - ...ודבר הגבור עם המלך אודות בני המדינה, שנפלו אל העבודה זרה של ממון, כנ"ל, ואמר הגבור להמלך: איך ששמעתי מפיכם, שעל ידי הדרך שיש לי אל החרב הנ"ל, על ידי זה יכולים להוציא את מי שנשקע בעבודה זרה של תאוות ממון. השיב לו המלך: כן הדבר. והודיע המלך להגבור; היות שבדרך, שהוא עולה אל החרב הנ"ל, יש דרך מן הצד, ובאים באותו הדרך אל הר של אש, ועל ההר רבוץ אריה, והאריה, כשהוא צריך לאכל, הוא הולך ונופל על העדרים ולוקח לו צאן ובהמות ואוכלם, והרועים יודעים מזה, ושומרים מאד את הצאן מפניו, אבל האריה אינו משגיח כלל על זה, רק כשהוא רוצה לאכל, הוא נופל על העדרים, והרועים הם מכים ומרעישים עליו, אבל האריה אינו שומע זאת כלל, רק הוא לוקח לעצמו צאן ובהמות והומה ואוכלם. ואותו ההר של אש הנ"ל אינו נראה כלל: ועוד מן הצד יש עוד דרך אחר, ובאים באותו הדרך אל מקום, הנקרא קעך (הינו בית הבשול), ושם, באותו הקעך, יש כל מיני מאכלים, ובאותו הקעך אין שום אש כלל, רק המאכלים מתבשלים על ידי ההר של אש הנ"ל, וההר של אש הוא רחוק משם הרבה, רק שהולכים שבילים וצנורות מן ההר של אש אל הקעך הנ"ל, ועל ידי זה מתבשלים שם כל המאכלים הנ"ל. וגם הקעך הזאת אינה נראה כלל, רק שיש סימן, שעומדים שם צפרים על אותה הקעך, ועל ידי זה יודעים, ששם הוא הקעך, ואלו הצפרים הם מרחפים בכנפיהם, ועל ידי זה הם מבעירים האש ומכבים האש, הינו, על ידי הרחיפה של הצפרים הם מבעירים ומלהיבים האש וגם על ידי זה בעצמו הם מכבים האש שלא יתלהב יותר מדי. והם מלהיבים האש כפי המאכלים; שלצורך מאכל פלוני צריכים להלהיב האש כך, ולצורך מאכל אחר צריכים להלהיב האש כך הכל כפי המאכל, כן הם מלהיבים את האש (כל זה הוא דברי המלך אל הגבור). בכך תוליד אותם (הינו את אלו האנשים הנ"ל שנפלו בעבודה זרה של ממון, שהם האלקות של המדינה של עשירות הנ"ל, שהלכו עמהם, כנ"ל) תחלה נגד הרוח, כדי שייגע אליהם ריח המאכלים הנ"ל, אחר כך, כשתתן להם מן המאכלים הנ"ל, בודאי ישליכו תאוה זו של ממון: (ע"כ ספרי מעשיות).

¹⁵ לקמן סוף תורה טו ובתורה לג אות ד' ה' ותורה מט אות ו' ו' ועיין לק"ה פ"ד ואישות א' אות יב שהיא תורה בלי שום לבוש (עיין ביאור הריצ"ח תורה מט שיעור יד דקה 43)

¹⁶ עיין תורה טו בסודות התורה שיתגלו לעתיד הם אור הגנוז, וזוכים לזה ע"י שמעלים את היראה לשרשה שבדעת, וזה ע"י משפט.

¹⁷ לעתיד לבוא אין הכוונה לעוה"ב, כי הם שני זמנים, ומושגים שונים, כמבואר בע"ח שער טו פ"ה, ובשער מאמרי רז"ל סנהדרין. כי עוה"ב הוא שזעיר מקבל מתבונה שנקראת "עולם", ו"הבא" הכוונה שבא עכשיו, כי זוהי השגה שיכול להשיג בעוה"ז. אבל "לעתיד לבא" הוא בעולם התיקון, כשיחזור אור הלבנה כאור החמה, כשיתחדשו אור"א בעיבור באריך, כמו בבריאת העולם ויגדל מוחם, ומוחין אלו נקראים חיי עוה"ב, כי אז יקבל מבינה אחר שנתחדש מוחה באריך, ואז יתעלו וי"ן בעילוי אין קץ בבחי' והיה אור החמה שבעתים וכו'. ומי שיהיה ראוי והגון לעלות בסוד מ"ן למעלה באריך לעורר זיווג העליון לצורך עיבור המוחין דאור"א עליו נאמר שהוא מזומן לחיי עוה"ב.

ומשמע שגם בעתיד יזכו לזה רק מעטים, ואעפ"כ יש בכח הצדיק הגדול שגילה את התורה להעלות את נפשות כל הבאים אליו לשמוע תורה מפיו אפילו רשעים, עד לבחי' כזו גבוהה לעורר יחוד באריך, כדי לחדש מוחין של אור"א, כמו בבריאת העולם, ולהמשיך משם תורה וחיוד הנפשות. והוא פלא. ועיין לקמן פוק חזי גבורתא דמרך, ובגרסת הכת"י של תורה זו יותר מבואר ע"ש בסוף עשושה ק"ו וז"ל תדע חברתי שעדיין אני משוקע בכל התאוות ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפי' כמלא חוט, וזה ידוע לך שמי שהוא בחול אזי הוא בבחי' אין יכול לבא אל הקודש, וזה בחי' כמלא חוטא דחלא לית דעבר, היינו מי שהוא בחול אפי' כמלא חוט, עי"ז לית דעבר, אין יכול לבא בבחי' עיבור, כ"ש אני שאני משוקע בחול שלא יכולתי לצאת מן החול אל הקודש אפי' כמלא רוחב החוט, כ"ש שאין אני ראוי לבא אל הקודש בבחי' עיבור, אבל פוק חזי גבורתיה דמרך, היינו כח החכם שכל כך כוחו חזק שאפילו נפש שלי העלה בעיבור (לעורר יחוד כזה גבוה באריך).

ומבואר שם בשער מאמרי רז"ל הנ"ל שעל זה אמר שמואל לשאול כשהעלה אותו באוב למה הרגזתי כי פחד שהגיע הדין הגדול שיהיה לברר מי ראוי לעלות למ"ן ביחוד הזה בשער הגלגולים גם מבאר ענין זה.

(צ"ע דמשמע שהצדיקים לא יודעים מה קורה בעולם שהרי ודאי לא היה מצב ישראל טוב בכדי שתבוא הגאולה)

עניין זה של התגלות תורה דעתיקה דעתיקה להתגלות לעתיד לבוא צריך ביאור גדול. כי מבואר בכתבי האריז"ל שרק צדיקים גדולים מאד שעליהם נאמר מזומן לחיי עוה"ב, שהיא המעלה היותר גדולה שיש, רק הם זכו בפטירתם לעורר יחוד נורא ועצום כזה כמו שהיה בבריאת העולם, ועתיד להיות לעתיד לבוא, כשיחזור אור הלבנה כאור החמה, כשיתחדשו או"א בעיבור באריך, כמו בבריאת העולם ויגדל מוחם, ומוחין אלו נקראים חיי עוה"ב, כי אז ז"א יקבל מבינה אחר שנתחדש מוחה באריך, ואז יתעלו זו"ן בעילוי אין קץ, בבחי' והיה אור החמה שבעתים וכו'. ומי שיהיה ראוי והגון לעלות בסוד מ"ן למעלה באריך לעורר זיווג העליון לצורך עיבור המוחין דאו"א, עליו נאמר שהוא מזומן לחיי עוה"ב, והוא ענין זווג או"א לעת"ל אחר שיבנה ב"ה בע"ה, כי אז נאמר והיה אור הלבנה כאור החמה וגו', כי אז יתעלו זו"ן בעילוי נמרץ לאין קץ, ומי יוכל אז לעשות זווג עליון של או"א בהיותם בתכלית העילוי הנפלא/מ.

ובזה יובן מדוע צריך צדיק כל כך גדול כדי לעלות ולהוריד תורה כזו, כי עיקר קבלת התורה ע"י השכל וכפי שיתבאר לקמן שהוא שני שכלים גדולים ועצומים, שרק שמי שיש לו שכלים כאלה גדולים, יכול להיות בבחי' "עיר גבורים עלה חכם ויורד עז" תורה דעתיקה, דהיינו דעת של לעתיד לבוא כנ"ל, שהוא משה משיח [מ"א]/מב"ב בחי' מטה האלקים בידי כנ"ל בזהר, ובחי' תשובה של שבת, שהרג את היצה"ר הגשמי

ועיין לעיל שהדעת גדול בחי' עושה חסד למשיחו הוא בחי' בנין ביהמ"ק וכן בחי' מזומן לחיי עוה"ב שזה בחי' לעתיד לבוא הוא אחר שיבנה ביהמ"ק כמבואר בשער מאמרי חז"ל הנ"ל.

^מ צ"ע כי מבואר בתורה כא שתורה דעתיקה היא ישוב על קושיית הידיעה והבחירה. נמצא שמי שזוכה לתורה זו, מתבטלת ממנו הבחירה בעוה"ז. א"כ כיצד אפשר לומר שהצדיק מוריד תורה כזו לכל ישראל.

ידוע שכל התורות של רבנו הן משער החמישים שהמשיך מעתיקה סתימאה וכמבואר כאן בתורה שלנו. ואמנם גם מבואר בחיי מוהר"ן סימן טטו שלרבנו היה תירוץ כתוב לתרץ קושיית הידיעה והבחירה (ונ"ל פשוט שאע"פ שהיה כתוב אין הכוונה שכל הלומד אותו זוכה להבין כי זה א"א בעוה"ז, אלא שכתוב באופן שצדיק גדול כמו רבנו מבין). ואמנם צדיק כמו רבנו זכה למדרגת משה משיח וכדאיתא בחיי מוהר"ן (אות רסו) שאמר שאין חילוק בינו למשיח ואמר (שם אות רסו) שזכה ליחידה דיחידה שהיא מעלה הגדולה ביותר שאפשר ולה יזכה רק משיח. אבל התורות שנתן לנו משם הן רק לבוש לתורה דעתיקה, דהיינו שרק מי שכופה יצרו הרבה מאד זוכה להשיג פנימיות תורתו שהיא תורה דעתיקה, וכן משמע בתורה לג ע"ש. ועל זה אמר אברהם בן נחמן שהיה מגדולי המעיינים בתורת רבנו שאולי רבוא שנים אחר התחיה יזכה להבין שיחות החולין של רבנו, אבל את התורות עצמן לא שיער שיבין פעם. ואעפ"כ כל הלומד תורות אלו, אם מתמיד בהן מאיר לו מרחוק אור הצחצחות המלוש בהן, ויזכה לברור המדמה, ולצאת מתאוותיו, וכנ"ל שרבנו העלה למיין נוקבין לעורר יחוד עליון שממנו התורה שלו גם את כל המעניינים בתורתו שיהיו בעתיד. וכפי שמבואר בכתבי האריז"ל שבאמת רק צדיק עצום יחיד בכמה דורות יש בכוחו לעורר יחוד נפלא כזה שעל ידו זוכה לתורה דעתיקה שתתגלה לעתיד לבוא, ממילא מובן שמה שמבואר כאן שהצדיק מעלה את נפשות הבאים אליו, ועי"ז מעורר את היחוד הזה, הכוונה כפי שרמזו במעשה דרבי יונה לקמן אות ה' שהוא בעצמו עולה אלא שמכסה ומחפה עצמו בנפשות הבאים, כדי לזכות אותן, ואמנם יש בזה גם בחי' שיש להם חלק בהתעוררות היחוד הזה, ובדמצינו בזה ריש פרשת יתרו שבזכות יתרו היה מתן תורה, נמצא שאע"פ שיער גבורים עלה חכם והוריד עז מבטחה לבי"ע הכוונה למשה רבנו במתן תורה, אבל כנראה שהעלה את נפש יתרו להתפאר בה בבחי' שעיקר הכבוד הוא מקרוב רחוקים ביותר דייקא, ועי"ז גם יתירו היה חלק במתן תורה, עד שזכה שפרשה בתורה תקרא על שמו. ומה שזוכות הנפשות העולות בוודאי אינו דומה לצדיק שמעלה את מעשי עצמו, שאז בעצמו זוכה לתורה דעתיקה ממש, אבל הנפשות שמעלה הצדיק אינם זוכים ממש אלא בבחי' מזלי חזי ובשוב נשאר להם רק רושם, שאמנם הוא דבר נפלא ועצום, אבל אינו דומה כלל למוחין של חיי עוה"ב שזוכה הצדיק עצמו.

^{כא} * זהר בראשית כה: כז.

^{כב} זוהר בראשית כה. – דבר אחר וכל שיח השדה, דא משיח ראשון שהוא משיח בן דוד, טרם יהיה בארעא טרם שנתגלה בעולם, וכל עשב השדה טרם יצמח, דא משיח שני היינו משיח בן יוסף שגם הוא לא נתגלה עדיין, ולפמה לא נתגלו הב' משיחין, בגין דלית תמן משה שנשמתו תתלבש בהם, למפלח לשכינתא כדי לתקן את השכינה להכינה ליחוד העליון, דעליה אתמרו, ואדם אין לעבוד את הארמה שמשוה הנקרא אדם עדיין לא היה כדי שיתקן את השכינה הנקראת אדמה, ורץ דמלה, לא יסור שבט מיהודה, דא משיח בן דוד שיצא מיהודה, ומחוקק מבין רגליו, דא משיח בן יוסף שיצא מיוסף, עד פי יבא שילה דא משה ומפרש כי חשבון דא פדא שילה בגי' משה, ול"ו יקה"ת עמים, אתון ול"ו קה"ת לרמוז על תקון לוי וקחת ועמרם הנרמו במלת עמי"ם שיהיה אז על ידי משה, (כמו שכתוב בזהר ח"ב דף יט ע"א, ח"ל מאי טעמא נקרא עמי"ם שילה ממנו עס רס על כל רמיס). (מפרישים)

דבר אחר וכל שיח השדה, אליו צדיקייא חילנות הס רומזים על נשמות הליקוסי, דאנון מסטרא דצדיק חי עלמין סהס נמשכים מהיסוד הנקרא חי העולמים, ומפרש כי ש"ח נטריקון ש' ח"י והיינו ש' תלת ענפין דאילנא רלה לומר ג' ענפי אילן העליון שהוא ז"א, ואנון ג' אבהן סהס חג"ת דז"א שמשס שורש נשמות הליקוסי, ומן ח"י עלמין ונמשכות מהחג"ת ציסוד דז"א והוא מוסרס צסוד היחוד למלכות ומתענכות זה וממנה יוללות ויולדות לעולם הזה. לשון אחר ענין הנ"ל מפרש בלשון אחר, ואמר וכל עשב השדה מלת עש"צ נטריקון ע"ב ש' והיינו תלת עליון דאנון ש' פירוש אות ש' היא כנגד ג' עלים של עשב והס גם כן חג"ת, וכל אחד מהג"ת יש בו ע"צ אותיות מהג' פסוקים של יוסע ויבא ויע שכלל פסוק יש ע"צ אותיות, וכל ג' אותיות דהיינו אות אחת מכל פסוק מהג' פסוקים עוסות סס אחד עד שנעשים ע"צ שמות היורדים במלכות, יאהדונה"י רלה לומר כי הו"ה הוא חסדס ואלדני"י צנצורה ומשולבים צתפארת, ואנון ע"ב ענפין דתליון בהון והע"צ שמות סהס ע"צ ענפים הכלוים בחג"ת, פחושפון ע"ב סהס כחשון ע"צ אותיות של ג' פסוקי יוסע ויבא ויע, פלהו לא מתאחדין כולם אינם מתאחדים ומתחברים באתרא דאיהו שכינתא היינו במלכות למוך היחוד, עד דייתי ההוא דאקרי אדם סהו ז"א, דאיהו יו"ד ה"א וז"א כי ז"א יש סס מ"ה והוא מתקן את המלכות, ודא איהו נאדם שאל"ס גי' מ"ה סהו ז"א, אין לעבוד את הארמה לא היה עדיין מתקון כדי לתקן את המלכות למוך היחוד, ובגין דא אתמרו ביה צ"א, וכל עשב השדה טרם יצמח שנפשי החג"ת אינם יכולים להגמיה נשמות עד דיצמח צדיק היינו עד שימח ויתתקן לדיק העליון שהוא היסוד דז"א המתאחד עם המלכות. (מפרישים)

ומנייה אמת מארץ יצמח ואז כשיצמח צדיק העליון אז גם משה שהוא צדיק התחתון גם כן יצמח ויתעלה מן הגלות, ומפרש דאתמרו ביה ותשלף אמת ארצה שמשוה מושלך בגלות עד לעפר, ותלמידי חכמים דאנון דשאין לא צמחין בגלותא אין להם צמיחה ועליה

כמבואר בתורה עט/מג, דהיינו בחי' ביטול הבחירה/מדי, כמ"ש (משלי כא) מה עיר גבורים עלה חכם. חכם דייקא, הוא שיכול לעלות לעיר גיבורים (שהם המלאכים המקטרגים על מסירת התורה לאדם) עמ"נ להוריד משם תורה.

בגלות, עד דאמת מארץ תצמח ומפרש ודא משה דאתמר ביה תורת אמת היתה בפייה הרי שנאמר במשה אמת, ואיתא (בת"י תי"ט ס"ד ק"ב ע"א) דאתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא, וכשיתגלה ויתעלה משה אז התלמידי חכמים גם כן יתעלו, דלא יהא מאן דרדיש לשכינתא בותיה כי אין מי שמבקש לתקן את השכינה כמותו, ובגין דא על זה נאמר ואדם אין לעבוד את האדמה, פירוש שמה עדיין לא בא שיתקן ויעלה את השכינה מן הגלות, ומיך דאיהו ייתי ומיד כשיבא משה, מיך וא"ד יעלה מן (דף כו ע"א) הארץ היינו אותיות א"ד מן אדנ"י, סליק ליה ו' אות ו' דוא שהוא סוד משה מעלה אותם, ואתעביד בה ועל ידי זה נעשית המלכות, אדון כל הארץ ששולטת בכל הארץ ונקראת בשם אדנ"י, מיך והשקה את כל פני האדמה ומפרש מניה אתשקיין ושראל לתתא בע' אנפין דאורייתא שעל ידי המלכות הנקראת פני האדמה יהיו ישראל נשפעים להשיג ע' פנים בתורה. (מפרשים)

זוהר בראשית כו. – אבל אם תייבין בתויבתא אם עושים תשובה על שעברו על התורה, אתמר בהון ויורהו יהו"ה עץ ומפרש ודא עץ חיים הוא התורה, וביה וימתקו המים ועל ידי זה יזכו ללמוד במתיקות התורה, כמו שכתוב ומתוקים מדבש ונופת צופים, והיא סם חיים למיימינים בה. ומפרש עוד את ענין עץ החיים, ואמר ודא משה הוא מבחינת התפארת סוד התורה שבכתב הנקראת עץ חיים, משיח רצה לומר שנשמתו תתגלה בבית המשיח שאז יתגלה העץ חיים פירוש הארת התפארת, דאתמר ביה שנאמר במשה בהיותו במדבר, ומשה האלהים בידו ומפרש הפסוק משה דא מטטורין השולט בעת הגלות, מסטריה חיים ומסטריה מיתה מצדו נמשך חיים להראוים לחיים, וגם המות להחיבים מיתה, כי עולמו של מט"ט כלול מטוב ורע ומחיים וממות, פד אתהפך למשה כשזה המלאך מתהפך למטה על ידי זכיות ישראל, איהו עזר מסטרא דטוב הוא עזר למשה בגלות מצד הטוב שבו, פד אתהפך לחיוב וכשמתהפך לנחש מצד עונות ישראל, איהו כנגדו הוא עומד כנגד משה בגלות, מיך וינס משה מפניו שלא יגרמו העונות שיהיה להנחש איהו אחיזה בו. (מפסיק)

מ"ג תורה עט – הנה הכלל, שצריך כל אדם לראות שמצדו לא יהיה עכוב משיחא, דהיינו לעשות תשובה שלמה ולתקן מעשיו. ובכל צדיק וצדיק, מי שהוא צדיק באמת, יש בו התגלות משיח. ואף על פי שאין בו התגלות משיח, יש בו מדה של משיח, שהוא בחינת משה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כה): 'משיח דא משה', כמו שאפרש. כי משה מסר נפשו בעד ישראל, כי ידע שפלותו באמת, וידע חשיבות וגדלות ישראל, כמו שכתוב (במדבר י"ב): 'והאיש משה ענו מאד מכל האדם', ומחמת זה מסר נפשו וחייתו בעד. לכן מי שהוא צדיק באמת, יודע שפלותו, ויכיר חשיבות ישראל, יכול למסר את נפשו בעדם.....

..... כי יש שני תשובות. אחת, יש בני אדם שעושים משיח ומתן והולכין בהבלי עולם הזה. ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר כך חוזר למקומו הראשון. וזהו בחינות (יחזקאל א): 'החיות רצוא ושוב', שאין לו נחא, כי פעם טמא ופעם טהור, כשר ופסול, אסור ומותר, וזהו בחינות ששת ימי חול. אבל תשובה שלמה הוא בחינות שבת, שיש לו נחא. כי 'בא שבת בא מנוחה' (א). שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדרחה הרע לגמרי:

...וזהו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כ"ז) על פסוק: 'ויקח את האדם ויניחיהו בגן עדן' וכו' ויקח' מאן נטל לה, אלא נטל לה מארבע יסודין דילה וכו'. בזמנא דתב בתויבתא ומתעסק באורייתא, קרשא ריף הוא נטל לה מתמן. ועלה אתמר 'ומשם יפרד', אפריש נפשה מתארה דילה וכו'. לעבדה בפקודין דעשה, ולשמרה בפקודין דלא תעשה וכו'. ואי עבר על אורייתא, אתשקה ממריו דאילנא רע, דאיהו יצר הרע. ואם תיבין בתויבתא, אתמר בהון 'ויורהו ה' עץ', דא עץ החיים, ובה 'וימתקו המים'. ודא משה משיח, דאתמר בה 'ומטה האלקים בידו'. מטה דא מט"ט, מסטרה חיים ומסטרה מיתה עד כאן לשונו:

זה כמו שפרשנו, הינו כשעושה תשובה שלמה, שידחה הרע לגמרי ונעשה בלו טוב, זהו בחינות משה משיח, דאתמר בה 'ומטה האלקים בידו', הינו שהיה בידו להפך (מרע לטוב). ומטה דא מט"ט, מסטרה חיים ומסטרה מיתה. כי מט"ט הוא בחינות משנה, שזה בחינות ששת ימי החול, שהם בחינות ששה סדרי משנה, שכלולים משישה בחינות כשר ופסול טמא וטהור אסור ומותר כנודע:

..... וזהו בחינת משה משיח, שהיה בידו להפך מרע לטוב, ונדחה הרע לגמרי, וזהו בחינות שדי, ויש לו נחא מכל וכל. ובחינת מט"ט גם כן בחינות שדי, אף על פי שאמרנו שבחינות מט"ט הוא משנה, זהו בששת ימי החול. אבל כשבא שבת בא מנוחה, וישבת מפל מלאכתו, וזהו בחינת שדי. (אזי נכלל מט"ט בבחינת שדי"). (עד כאן לשון תורה עט)

מ"ד עיני ליקוטי הלכות מוזהר ד' אות טו – וזה בחי' מה שנצטוו לאחר מחלוקת קרח ליקח המטות של כל נשיאי ישראל ומטה אהרן וכו' ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי וכו'. מטה הוא בחי' הבחירה שהוא בחי' מטה משה שנתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה כמובן בתיקונים וכמובא בדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה בטח בה' ועשה טוב בסי' ע"ט. ומשה זכה במראה הסנה להפשיט גופו לגמרי כמובא בת"ז ואז נאמר בו אח"כ ומטה האלקים בידו בידו דייקא שהיתה הבחירה בידו לגמרי בבחי' צדיקים לבן ברשותן כמובא בהתורה בטח בה' ע"ש וכן אהרן בודאי זכה ג"כ לזה כי משה ואהרן שניהם שקולים זה כזה כשרו"ל. וזה שצוה הש"י להראות אות ומופת נורא ע"י המטות דייקא להורות מעלת הארץ שאע"פ שזכה לתכלית השלימות שכבר שבר הבחירה לגמרי וזכה שמטה שלו דהיינו הבחירה הי' בבחי' מטה משה בבחי' ומטה האלקים בידו דהיינו שכבר לבו ברשותו לגמרי בבחי' לא יאונה לצדיק כל און ואינו מתירא עוד מהיצה"ר הגשמי של תאות עוה"ז

מ"ה משלי פרק כא (כא) רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד: (כב) עיר גברים עלה חכם ויָרַד עוֹ מִבְּטָחָה:

רש"י (כב) עיר גבורים עלה חכם – זה משה רבנו שעלה לבין המלאכים גבורי כח (ויורד וגו', תורה):

ביאור הגר"א – עיר וגו' מבטחה העוז שבמבטחה כלומר המובחר שבמבטחה ואמרו רז"ל עיר גיבורים זה השמים ששם גבורי כח עושי דברו עלה חכם זה משה ויורד עוז מבטחה זה התורה שהיא מובחר שבהכל שכולם שוקקו אליה וגם היא נק' עוז כמ"ש ה' עוז לעמו יתן וגו' ונק' בטח כמ"ש ושומע לי ישכון בטח. ועוד עיר גבורים זה השמים עלה חכם כל חכם וצדיק עולה בכל לילה ולומד שם ויש מהן צדיקים גדולים שהיו עולין אפי' בהקיץ וביום כמו הנביאים ורנבה"ק וריב"ח וכל א' הוריד עוז מבטחה מובחר שבמבטחה כמו ישעיה הנביא הביא הקדושה ויחזקאל הביא ברוך כבוד ה' ממקומו:

מדרש רבה ויקרא פרשה לא פסקה ה – (ה) ר' יהושע דסכנין בשם ר' אחא אמר (משלי כא) עיר גבורים עלה חכם גברים כתיב שכלם גברים ואין בהם נקבה עלה חכם זה משה שנאמר (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים (משלי כא) ויורד עוז מבטחה ר' יהודה ור' נחמיה

ומי שיש לו בחי' משה משיח דהיינו דעת יוכל לקבל תורה, ויכול להמשיך הארת התורה
 הארה דייקא דהיינו פנימיות התורה **ללמד שאר בני אדם** ע"י שמעלה נפשותם מייך נוקבין ועי"ז מוריד תורה.

כי התגלות התורה בא מיחודא דקב"ה ושכינתיה^מ (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) גרס כאן – מיחודא דאבא ואמא). **כמ"ש (שם א')**^מ **שמע בני מוסר אביך וכו', אביך דא קוב"ה, ואמך דא כנסת ישראל** כמבואר בזוהר {זוהר יתרו פה. /מח} **פנחס ריג. /מט**} כי התורה יוצאת מחכמה ובינה שנקראים אבא ואמא. **ויחודם ע"י העלאת נפשות ישראל בבחי' מ"נ** – מייך נוקבין [כ"א/כ"ב]. **והחכם יכול ליקח הנפשות ולהעלותם בבחי' מ"נ, בבחי' (שם יא) ולוקח נפשות חכם** דהיינו שמעלה אותן למלכות וזוהר היא באה אל המלך בבחי' חזי במה ברא קאטינא לגבך/כ"ג לעוררו להשפיע לה תורה. **ועל**

ורבנן רבי יהודה אומר עזו זו תורה מבטחה שבטחונן של מלאכים שהיו סבורין שלהם נתנה התורה עד שאמר להם הקדוש ברוך הוא ולא תמצא בארץ החיים ור' נחמיה אומר עזו זו תורה מבטחה שבטחונה בה ומתן שכרה בצדה ורבנן אמרו עזו זו תורה מבטחה שכל מי שיגע בה בטוח שגורו ואחרים מקיימין כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה הרבה יגעת בתורה אלא תהא גורו וישראל מקיימין הה"ד צו את בני ישראל:

^מ **צ"ע דבסמוך** מבאר עפ"י זוהר שהכוונה לאבא ואמא שם חכמה ובינה ועוד לפי מה שאמר לעיל שמדובר בתורה שתתגלה לעתיד לבוא ולעיל נתבאר שהכוונה ליחוד חכמה ובינה שיתחדשו באריך וצ"ע מדוע כאן כתב שהכוונה לקב"ה ושכינתיה.

התגלות התורה מיחוד קב"ה ושכינתיה – **צ"ע עיין לק"ה** (ארו"ח שבועות א' אות ה') מבואר שהתורה והנפשות בחי' אחת, ושהנפשות עצמן מתבררות ע"י שיבור תאוות ממון ומתן נעשה התורה. וכן משמע בלק"ה (הלכות שאלה א') עי"ש יובא לקמן באות ג' גבי חמימות תאוות ממון. ואמנם מצינו שע"י שיבור תאוות ממון זוכה לשכל ובחי' משה משיח כנ"ל סוף אות א עושה חסד למשיחו, אבל שם זה לא התורה שמוריד החכם, אלא זה השכל שעל ידו החכם מקבץ את הנפשות ומעלה אותם כמבואר לקמן.

ועיין לק"ה הלכות שאלה א' איך אצל כל אדם במעשה המצוות שעושה נעשה בפרטיות ענין המשכת תורה עפ"י המהלך המבואר כאן. ואולי באמת בפרטיות אצל כל אדם זה נעשה באופן המבואר בלק"ה דהיינו שהנפשות העולות מהממון הן בחי' התורה וצ"ע. **ובאמת** אינה קושיא כלל כי אע"פ שהתורה היא בחי' הממון בשרשו ומתגלית ע"י שיבור התאוה שזוכים הנפשות כשמאיר בהן אור הצחצחות, אבל אעפ"כ כל זה נעשה רק ע"י העיבור של הנפשות בבטן הבינה, וע"י שהחכמה מאיר לבינה דהיינו יחוד חכמה ובינה הנ"ל.

^מ **משלי פרק א (ו) יראת י' דודך ראשית דעת חכמה** ומוסר א'וילים בזה: (ח) **שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אבך**:

^מ **זוהר יתרו פה.** – **אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו', רבי אלעזר פתח פסוק** **שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אבך** ואמר **שמע בני מוסר אביך, דא קדשא בריך הוא היינו ז"ל** שהוא לבינו שבשמים, **ואל תטש תורת אבך, דא כנסת ישראל ומפרש מאן כנסת ישראל** מי נקרא כנסת ישראל, ואמר **דא בינה הוא** הבינה שממנה נמשכה התורה שכתב שהיא ז"ל, **כמה דכתיב להבין אמרי בינה** הרי ששורש התורה הוא צנינה, לכן היא נקראת כנסת ישראל על שם שהיא כנסת בתוכה את התורה שהיא ז"ל הנקראת ישראל.

רבי יהודה אמר מש"כ **שמע בני מוסר אביך, דא היא חכמה** שהיא אצל שני שורש התורה שכתב, **ואל תטש תורת אבך, דא היא בינה** שהיא אצל שני שורש התורה שכתב פה.

רבי יצחק אמר, הא והא בין דכתי' ר' אלעזר בין דכתי' ר' יהודה **חד מלה אתפרשו** דכתי' שניהם על ידי דבר אחד ר"ל מציינת אחת מתבארים ללעת מהיכן הוא שורש התורה, **דתנינן** שלמדנו בכייתא **אורייתא מחכמה דלעילא נפקת** התורה יאלה מחכמה של מעלה שהיא אצל, **רבי יוסי אמר, מבינה נפקת** מבינה שהיא אצל יאלה התורה, **דכתיב להבין אמרי בינה, וכתיב ואל תטש תורת אבך** הרי שהתורה נקראת על שם אצלמה שהיא בינה כי זה הוא שורש. **אמר רבי יהודה** פליג ואמר כי אפילו לדכתי' ר' יוסי שהתורה יאלה מאימא, אצל עכ"ל **אורייתא מחכמה ובינה אתקלילת** התורה נכללת מחכמה ובינה, **דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אבך** שעל זה פירש ר' יהודה למעלה שהוא כנגד אצל ואימא, והיינו לפי ששורש התורה הוא בשניהם.

רבי אבא אמר זל הוסיף ולומר, כי **בכלא אתקלילת** התורה נכללה בכל הספירות, **דכין דבאלין תרין אתקלילת** שכיון שכללה באלו השנים דהיינו באל"ף כמו שאמרת, **אתקלילת בכלא** ולאו נכללה בכלום **בחסד, בדינא, ברחמי** חסד ודינא ורחמי שם ה' קוים שז"ל, **בכלאו שלימותא דאצטריך** מלה וגם נכללה התורה בכל השלימות שהדבר נכיר, והיינו גם במלכות שעל ידה נשלמות כל המדות, ועם הדבר הוא כי **אי מלקא ומטרוניתא מסתבין כלא מסתבין** חס המלך והמלכה שם הו"ו מסכימים לאיזו פעולה אז כולם מסכימים, **באתר דאלין משתבין כלא משתבין** במקום שא"ל נמצאים חס כולם נמצאים, כי כל הספירות מושקות ויואלות מאו"ל. וזהו הפלוגתא של ר' אלעזר ור' יהודה, כי ר' יהודה לשיטתו שסדר שהתורה נכללת מאו"ל לכן פירש שמוסר אביך היינו מוסר הגמץ מאצל, ותורת אמן היינו התורה הגמשה מאימא, כי שורש התורה הוא בשניהם, ור' אלעזר שסדר כמו ר' יוסי שהתורה יאלה מאימא כמ"ס תורה אמן, לכן פירש מוסר אביך היינו ז"ל.

^מ **זוהר ח"ג דף ריג.** – **וידבר יי' אל משה** לאמר. **פנחס בן אלעזר וגו'.** רבי אלעזר פתח ואמר **שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אבך.** **שמע בני מוסר אביך דא קב"ה.** ואל תטש תורת אבך דא כנסת ישראל. מאי מוסר אביך מוסר דא אורייתא דאית בה כמה תוכחין כמה עונשין כד"א מוסר יי' בני אל תמאס ואל תקוף בתוכחתו ובגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי דיפתחון ליה כמה תרעין להווא עלמא כמה נהורין.

¹ מייך נוקבין והפיוש עיין תורה קפה ותורה עה גס עיין זוהר ויקרא דף יג. ד"ה והיא איילתא

^{כא} **תורה קפה** – ...**והיראה השניה שהיא באה מדברים תחתונים, היא בחינת אד.** כי היא בחינת דלי דלת, שאינה נמשכת מהשכל, אלא מהדברים תחתונים, ועל ידי היראה זו אינו נמשך רק השפעות בעולם, כי היא בחינת העלאת מייך נוקבין, כמו בשאחד צריך לחברו ומבקש ממנו, ועל ידי הבקשה פועל אצלו הדבר, מחמת שדבוריו ובקשתו שהכניע עצמו לחברו ובקש ממנו, נעשה אלו הדברים בחינת העלאת מייך נוקבין, ופועלים הבקשה אצל חברו להשפיע לו מה שצריך, כן מה שמעלה היראה מהדברים התחתונים, נעשה מזה בחינת העלאת מייך נוקבין, ונמשכין השפעות בעולם:

^{כב} **עיין תורה לו אות ו** – **והתורה שהם מגלים בני עמי הארץ, הם בחינת ניצוצות.** ועולה להשכינה בבחינת מייך נוקבין, בבחינת: 'חזי במאי ברא קאטינא'. ובשביל זה צריך לכבדם.

ידי היחוד הזה נולד התורה. (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקופה) הוסיף כאן – ועי"ז היחוד נולד התורה שהיא עץ חיים וזה בחי' "פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם")²² וכשעולה החכם עם הנפשות/²³ בבחי' עיר גבורים עלה חכם, דהיינו שאם הוא חכם שיש לו השכל/²⁴ הנ"ל בחי' משה משיח עי"ז ויורד עוז מבטחה דהיינו שיוורד עם תורה :

אות ג

עתה יבאר כיצד הצדיק מעלה את הנפשות, דהיינו שהרצון שלהם נעשה מייך נוקבין לעורר את יחוד עליון שעל ידו השפעת התורה למלכות העליונה, ומבאר שמעלה אותם עם התאוות ממון ורק בשוב מכח ההארה שקבלו בעלייתן מתבטל התאוה מהם.

וצ"ע בזה כי בוודאי א"א להעלות רצון רע ממש, אלא את הטוב שבו, ואולי בזה יתבאר קושיא כאן בעניין הרצוא ושוב שבמקורו ביחזקאל מדובר בפעמים רבות, וכאן לכאורה רק רצוא בעליה ושוב בירידה, ואולי אפ"ל שבאמת בעליה עצמה יש רצוא ושוב, אלא שהעיקר הוא הרצוא, ובוזה יתבאר כיצד הצדיק מעלה את הרצונות הרעים דהיינו שמעלה אותן ומאיר להם מאור הצחצחות ואזי מתעורר בהן הרהור תשובה והתמרמרות על התאוות ממון שבהם, ואת זה חוזר הצדיק ומעלה לעורר את היחוד.

עוד מבאר רבנו שהרצוא בחי' נוריאל ושוב בחי' מטט'. ועיין לק"ה ובתחילת תיקון ע' ובפרפראות לחכמה שהנפשות נכללות במלאך חנוך, שהוא מטטרוך, שבחיצוניותו אותיות מרון הן אותיות רמון, ואזי הוא בחי' המלאך נוריאל, שורש התאוה של ממון, שמעלה את כל הרצונות לעיבור, ובירידת התורה הן נכללות בפנימיות מטטרוך, שהן ט"ט (טובו גנוז בתוכו), ודהיינו ר"מ רמון מצא קליפתו זרק ותוכו אכל, ועי"ז בחי' מטטרוך שהוא רשים בשם משה משיח (והוא רבו של משה (קה"י)) נשתכך תאוות ממון, שלא יהיה אחיזה להס"א בחימום הלב להיות תאוות ממון, אלא חמימות דקדושה במו"מ באמונה בחי' קטורת (כמבואר בפל"ח/²⁵). וצריך בשעה שלומד ללמוד עם רצונות טובים, שיעלו רצונותיו מ"ן ויזכה לביאורים אמיתיים והבנה נכונה בתורה ולשיכוך התאוה.

ונפש זה בחי' רצון [23]/²⁶. דהיינו שמה שנתבאר לעיל שהצדיק מעלה את הנפשות מייך נוקבין הכוונה שכל אלו בני אדם הבאים לחכם הדור, כל אחד ואחד יש לו איזהו"ט רצון [27] דהיינו שרוצה

²² בכתב יד שיש מיחסים לרבנו כנראה בטעות גרס –

²³ עיין לקמן אות ה' בביאור מעשה דרבי יונה ד"ה מכסי בשקא משמע שהצדיק עולה עם הנפשות באופן שהוא מתלבש בהן. וכעין זה עיין בסוף תורה ב' תקונא רביעא כשהצדיק מתפלל על הורדת התורה אזי עושה זאת בהתקשרות כל נשמותיהן אליו באופן שהן מחפין אותו מכל צד עי"ש. וכעין זה עיין תורה א' תנינא כשעלה משה להוריד תורה אזי כדי להנצל מקנאת המלאכים וקטרוגם אזי אמר לו הקב"ה אחוז בכסא כבודי דהיינו שרש נשמות ישראל.

והביאור בזה אולי כיון שנתבאר לעיל שמדובר ביחוד נורא ועצום וגובה שאבא ואמא עולים לעיבור באריך כפי שיהיה לעתיד לבוא והוא יחוד שרק נפש צדיק גמור יכול לעורר לכן בהכרח שהצדיק בעצמו עולה לעורר יחוד זה אלא שכוחו הגדול הוא שיכול לעלות עימו גם נפשות פגומות אבל אין הכוונה שמעלה אותן לבדן.

²⁴ ולקמן באות ו' יתבאר שהם שני שכלים, ואולי ע"כ נקט כאן שני פסוקים המדברים בחכם לוקח נפשות חכם הוא שכל אחד ועיר גבורים עלה חכם הוא השכל השני כפי שיתבאר לקמן.

²⁵ פל"ח אות ד' (יובא לקמן וזה קטע ממנו) – אך על ידי הרוח נדיבה שהוא בחינת מט"ט שר הפנים דאיהו רשים בשם משה משיח שהוא רוח אפינו, על ידי זה נשתכך החמימות ונתבטל החרון אף בבחינת וחמת המלך שככה גימטריא משה, שהוא משכך אלילי כסף וזהב, דהיינו שלא יהיה אחיזה להס"טא אחרא בהחימום הלב, עד שיהיה נעשה על ידי זה בחינת העבודה וזה של תאוות ממון חס ושלום, רק שיהיה נעשה על ידי התקשרות חימום הלב עם הרוח, בחינת חדווה דניגוני דלואי בחינת משא ומתן באמונה, ואז גם החמימות הלב עולה לשרשו ונעשה בבחינת נוריאל ובבחינת רצוא, ונעשה על ידי זה בעצמו גם כן התיקון של עליית הנפשות והמשכת התורה.

²⁶ עיין בראשית כג ח' אם יש את נפשכם

²⁷ כי נפש היא חלק אלוך ממעל, דהיינו נפש מנר"ן ח"י, דהיינו הנמוך שבהם, שבבחי' קו, נופש ומתלבש בדם, (ואולי גם בבחי' דיבור כמ"ש נפשי יצאה בדברו) אבל בבחי' מקיף, מקיף את כל הקומה, ובכל הרוח נשמה חיה יחידה אין לנו תפיסה, ואפילו בנפש אין אנו פועלים בה מתוך ידיעה, אלא הרצון לבדו, כפי שמכוון אותו לאיזה אבר שירצה, מיד מפעיל אותו, בלא שצריך לפרט במחשבתו כמה וכיצד.

עיין ספר טל אורות ח"א פ"א אות י' יא שמבאר כיצד הרצון מקיף את כל האדם, ואין לו אבר מסוים שמתלבש בו, והוא בחי' הנפש שבאדם. בביאור הדברים באריכות יותר ביאר הריצ"ח (שיעור זחר בפרשת נח תשנב) (ראשי פרקים נמצא בסוף תורה ד' בהוספות לעיון) ובקיצור – סוד הרצון שהוא בנפש האדם בבחי' מקיף הסובב את האדם, על כן לא מתלבש בשום אבר מסוים, כי תשאל אדם היכן הוא רוצה, לא ידע (אע"פ שנדמה שהרצון בלב, זה טעות, כי זה רצון פרטי שנקרא תשוקת הלב, אבל כשרוצה להניע אצבע הרצון הזה אינו בלב) כי ברגע שרוצה להניע אבר מיד מתנועע, בלי שיצטרך לחשוב כיצד להניעו, כי כל אבר יש בו בחי' הנפש, הוא הדם דהיינו נפש וחיות פרטי השייך לאותו אבר, אבל את הכח לנוע מקבלים כל האברים מבחי' נפש הכללית שמקיפה את האדם והיא בחי' הרצון ולגבה אין שום חילוק בין האברים, כי בכלם מאירה בשווה כפי יכולת האבר שהוא הכלי. ויש רצון שברצונות, דהיינו מה שגבוה מהרצון המקיף את האדם והוא שרש לרצון, הזה ומבואר כאן שלזכות להתחבר אליו זה רק בכח ההתכללות בצדיק.

לחזור בתשובה ואע"פ שלא מצליח להתגבר על תאוותיו^{טו}. **והצדיק** מכניס הרהור תשובה בלב כל אחד (פל"ח ה') ואזי **לוקח כל הרצונות** שנתעוררו בלבם לשוב, אפילו מי שרק רוצה לרצות לשוב^{טז}, **ועולה עמהם** ומעלה את הרצונות לשכינה שתתפאר בהם לפני הקב"ה ועי"ז ישפיע לה תורה, **ואח"כ ויורד עוז מבטחה**. ועלית וירידת הצדיק הווי היא **בבחי' (יחזקאל א')**^{טז} **והחיות רצוא ושוב** פסוק זה הוא ביחזקאל פרק א' שם מתאר הנביא את מעשה המרכבה שראה, כפי שיתבאר באריכות לקמן באות ה', שעלית הצדיק עם הנפשות כנ"ל היא תיקון המרכבה הזו, ורבנו מבאר שרצוא ושוב רומז להנ"ל, **רצוא, בעליות הנפשות. ושוב, בחזרת הנפשות עם התגלות התורה**^{טז}:

וזה שמובא בתקוני^{טז} זוהר (תיקון ע' דף קט ע"א [טו]) **רצוא דא נוריא'** והם גמט' שווה 297, **ושוב דא מט"ט שר הפנים**. שוב גמט' מטטרו"ן = 314 כמבואר בתיקון הנ"ל. **נוריא'**, **דא נור דלוק** {זוהר בראשית ס"בג:טו}, **ותיקון ע' [טז]** כך לשון זוהר ותיקון ע' ביאר שהוא חנוך בן אנוש^{טז} שנעשה לפיד אש, ועל כן נקרא בשם נוריאל, והוא המלאך מטט' שנקרא שר העולם, כי הקב"ה מסר בידו הנהגת העולם^{טז}, ורבנו מפרש ששמו נוריאל רומז דדליק **בחמימות תאות ממון** דהיינו שעל ידו מעלה הצדיק את נפשות הבאים אליו, אע"פ שיש בהם רצונות רעים^{טז} של תאוות ממון. ומבאר הפל"ח אות ד'/ע"ו

^{טז} בתרלו - איזה

^{טז} טובים ורעים כלקמן אות ה'

^{טז} **כמבואר לקמן** באות ה' אריתי מורי עם בשמי, שהצדיק מעלה את הטוב אע"פ שיש עמו רצון רע. וכן מבואר בסוף התורה שאומר הגל לחברו דהיינו נפש אחת לחברתה שאע"פ שלא יצאה מן החול אל הקדש העלה אותה הצדיק מ"ן לעורר היחוד הקדוש. והפל"ח מבאר שהצדיק מעורר חרטה בלב הנפשות ואת החרטה וההתמרמות על שיש להם תאוה את זה הוא מעלה למיין נוקבין.

^{טז} **עיין לקמן** [בריש דף יח:] בביאור הרבב"ח ד"ה נקודה זעירא, מבואר שמדובר כאן שהמלכות בשעת היחוד הזה, שעל ידו מוריד הצדיק תורה, היא בקטנות מאד, עד שלא נשאר מכל מדרגותיה אלא נקודת הכתר. וידוע שהכתר הוא בחי' רצון, וההכוונה בזה שהמלכות כל כך נפלה עד שאין בה כח להמליך את הקב"ה, ולא נשאר בה אלא הרצון להמליכו.

חיי מוהר"ן - אות תקצב (קמט) אָחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דָּבַר עִמּוֹ וְזָרְנוֹ לְבָרְכָה וְאָמַר, אֲנִי רֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ בְּשֵׁר (איך וויל זיין איין ערליכער יוד). וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ וְזָרְנוֹ לְבָרְכָה (וויילסטו אָבער וועלן) ורֹצֵה אֶתְּהָ רֹצֵהוֹת. וְהַמְשִׁיבֵי לָּבִין בֵּי דְבוּרִים אֵלּוּ הַמּוֹעֲטִים מִחוּקִים הִרְבֵּה מְאֹד בְּיָדוֹעַ וּמוֹכֵן לְמַעַן בְּשִׁיחוּתֵי הַקְּדוּשִׁים וְהַנְּפִלְאִים מְאֹד. יְהִי רִצּוֹן שְׁנֵיבָה לְקִיָּמָם אָמֵן:

עיין במאמר לנו חזו שם הבאנו ביאור הריצ"ח שזו מעלת רבנו על רשב"י שעליו נאמר רק שרשוהי שבוך, ואילו רבנו נחל נובע שבכוחו לתקן גם את השרשים, דהיינו שיש לו תיקון גם למי שרק רוצה לרצות.

^{טז} **יחזקאל פרק א (יד) וְהַחַיּוֹת רֹצְאוּ וְשׁוּב בְּמִרְאֵה הַבְּזָן:**

^{טז} **משמע** שאינו דומה הרצוא ושוב שביחזקאל ורצוא ושוב דהכא, כי שם הוא פעמים הרבה, וכאן משמע פעם אחת. וצ"ע אולי גם כאן זה כמה פעמים, שעולה ויורד עד שמוכך לגמרי את הנפשות, ומוריד תורה, שהרי כל זה נעשה בזמן השגתו את התורה, ולא בשעת האמירה. ובאמת גם זה צ"ע, האם היה מוגבל בהשגת תורה רק כשבאו אליו ולפי הבאים, והאם דווקא אותם שבאו בפועל, או שהיה מעלה את כלל הבטלים אליו, גם שלא באו בפועל.

עוד בעניין הביטול ברצוא והתחדשות התורה שזוכה בשו"ב ע"י הרשימו והשמחה שזוכה בשו"ב עיין תורה סה אות ד'.

^{טז} מתרלו - בתיקוני

^{טז} בדפים שלנו קיט:

^{טז} **תיקון ע' דף קיט:** - ולאמר עוד חנוך בן ירד דְּנִפְקָ מֵאֲנוּשׁ שִׁלָּא מֵאֲנוּשׁ, אִיהוּ מִטְטְרוּן דְּהִתְפַּךְ בְּשֵׁרוֹ לְלִפְיֵי אֵשׁ שְׁהוּא מִטְט' שְׁהוּא בְּסוּף לְלִפְיֵי אֵשׁ, וְעַלָּה בְּנוֹפֵס לְשָׁמַיִם, וְאִיהוּ נֹרִיאֵל וְלִכּוֹן הוּא נִקְרָא נֹרִיאֵל, שְׁהוּא לְשׁוֹן טוֹר לִיָּק. וּמִמְשִׁיךְ וְאִמֵּר וְעַל תְּרוּיָהוּ אֶתְּמַר וְעַל שְׁנֵי שְׁמוֹת מִטְט' וְנֹרִיאֵל נִאֲמַר וְהַחַיּוֹת רֹצְאוּ וְשׁוּב וּמִפְרָשׁ רֹצֵהוֹ דָּא נֹרִיאֵל כִּי מִסְפֵּר לְנוֹיָא הוּא כְּמוֹ הַמְּסַפֵּר עַל נֹרִיאֵל, וְנִרְמַז בְּמַלְתָּ לְאוֹר כִּי מֵלֹדוֹ לְאִים בְּנֵי אֲדָם לְהַשִּׁיב הַשְּׁנוֹת לְמַעַלְמֵה מִעֲרֵכְס, וְשׁוּב דָּא מִטְטְרוּן, הִכִּי סְלִקִין בְּחוּשְׁבָּן כִּי וְשׁוּב עוֹלָה מִסְפֵּרוֹ כְּמוֹ הַמְּסַפֵּר עַל מִטְטְרוּן, וְנִרְמַז בְּמַלְתָּ וְשׁוּב, כִּי מֵלֹדוֹ עָדִים בְּנֵי אֲדָם מֵלְעוֹלָה לְהַשִּׁיב, כִּי מִזְנוּיִם שְׁאִי אֶפְשֵׁר לְהַשִּׁיב לְמַעַלְמֵה מִעֲרֵכְס, וְכֵן בְּמִרְאֵה הַבְּזָן קָעַס הַכּוֹלָל עוֹלָה כְּמִסְפֵּר חֲנוּךְ נֹרִיאֵל.

^{טז} בתרלו - כו ע"ב ובתשכ"ט תוקן

^{טז} **זוהר בראשית כג:** וכד אפתח פומיה בצלותא דערבית, נשרא קא נחית ביומין דחולא לקבלא בגדפהא צלותא דליליא, ודא נוריאל, אתקרי אוריאל מסטרא דחס"ד, ונוריאל מסטרא דגבורה, דאיהו נור דליק דאתמר ביה (דניאל ז') נהר דינור וגו',

^{טז} דף קיט: (הנ"ל)

^{טז} **דכתיב ביה** (בראשית ה' כד) **וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וַאֲיָנָנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים:** ובתיקון ע' דף קיט: מבואר כיצד לקח אותו ע"י שנעשה לפיד אש ונהפך למלאך מטט ועל שם האש נקרא גם נוריאל.

^{טז} **הביאור בזה נ"ל** כי את העולם ברא כדי להעלים את אלקותו כדי להרבות שכר לישראל שימליכו אותו על אף ההסתרה. ותחילת ההסתרה למעלה היא במה שמסר ההנהגה למלאך, והמלאך מנדיח את העולם בחק המזלות וגלגלי הרקיע, שבוה טעו עובדי העכו"ם, וגם מי שזכה לעלות לפרד"ס, שם צריך התגברות גדול כדי לא לטעות שמט' הוא הקב"ה, כמבואר בחגיגה טו. שבוה טעה אחר.

^{טז} **צ"ע** כי רצוא הוא בעליית הנפשות לעורר יחוד קדוש ע"י שהן נעשות מיין נוקבין שמעוררות היחוד הקדוש, ומבואר לעיל ובסוף התורה שיחוד כזה קדוש שעל ידו מתגלה תורה דעתיקא, יכול לעורר רק נפש צדיק גמור שעולה ונעשית מיין נוקבין. ואע"פ שנתבאר בסוף התורה שזה כח הצדיק שיכול לעורר יחוד כזה אפילו ע"י שעולה עם נפשות פגומות, אבל בוודאי אין הכוונה שהרע שבהן בעצמו מעורר את היחוד, אלא שהצדיק מוצא בהן טוב שעולה ממנו, ובו ומתפארת השכינה לפניו ית' דהיינו מיין נוקבין.

שכיון שתאוות ממון בשרשה היא לצורך גבוה לעשות משא ומתן באמונה לברר ניצוצות קדושים, לכן בכל משא ומתן^{ע"ה} מעלה הצדיק את הניצוצות המתבררים בו שהן בעצמן בחי' נפשות שעל ידן נעשה יחוד קב"ה ושכינתיה כמבואר בתורה נד, וכיון שכל מו"מ יש בו בחי' חמימות לכן הניצוצות העולין על ידו הם בחי' נוריאלי. **ושוב דא מט"ט שר הפנים, דאיהו רשים בשם מש"ה** [ע"ן דאיהו משיח. שהוא

רוח אפינו [ע"ן], **שעל ידו נתשכר ע"י החמימות**^{ע"ט} ביאור העניין נ"ל כמבואר בתורה יא אות ה' שמלאך מט"ט כתיב ביה כי שמי בקרבו כי שמו כשם רבו וביארו שזה כאשר רבו מתלבש בו להנהיג העולם, והכי נמי הכא מה שאמר שמט"ט שר הפנים איהו רשים בשם משה, הכוונה שהצדיק שהוא בחי' משה משיח מתלבש במט"ט כדי לעלות ולהוריד תורה ובעלייתו מלובש במט"ט עולה עם הנפשות שמעלה מייין נוקבין ויש בהם תאוות ממון לכן אז מט"ט מכונה נוריאלי^{ע"ב} (כנ"ל שהם מלאך אחד) ובשוב אחרי שהנפשות הריחו ריח

עיין ליקוטי הלכות נטילת ידים לסעודה ובציעת הפת הלכה ו אות מ (עפ"י ת' ד' תנינא) וזה בחינת הסוד הנעלם המבאר בפגנות של שביעי של פסח שקריעת ים סוף היה בסוד ההוא נחש דנשיף וכו', הינו כי עקר קריעת ים סוף היה שמושה רבנו בכחו הגדול מאד מאד המשיף זה הדעת הקדוש הנ"ל של בן ותלמיד עד למטה למטה מאד מאד. עד שהודיע אפלו להמנחים בדיוטא התחנתה מאד בשאול תחתיות ומתחתיו שגם הם ידעו כי ה' אתם עדין כי מלא כל הארץ כבודו וכו' עד שגם הם מתעוררים באיזה בחינת אתעוררתא דלתתא עד שידעו ויאמינו בה' ובמשה עבדו שזה עקר שעשויעו ותברך, כי כמו שה' ותברך מניח כל העליונים מלאכים ושופים וכו' ורופא דיקא בעבודת בני אדם הגשמיים וכו' כנ"ל. **בן כל מה שהמדרגה נמוכה ופחותה ביותר בשמותעוררים משם באיזה התעוררות כל שהוא נעשה מזה שעשויעים נפלאים למעלה בבחינת פד אתי יתרו בדין אתיקר ואתעלה שמא דקדשא בריה הוא וכו', כמו שמבאר במקום אחר. וזה בחינת נשיכת הנחש שעל ידי זה נעשה היחוד שהוא סוד קריעת ים סוף וכו' המבאר בפגנות:**

פי מובא בדבריו זכרוננו לברכה (בהתורה "אשרי העם" סימן יג) מאמר הזהר הקדוש מעין זה שהוא האי חיה פד אתעברת וכו' ושם מבאר ומוכן שדייקא על ידי שהצדיק הגדול במעלה, מעלה הנפשות הפגומות מאד מאד שהם בחינת מרת נפש בחינת נפש רעבה וכו' ומכניס אותם גם בן בתוך פלליות שארי הנפשות הקדושים ומעלה אותם בבחינת עבור וכו' על ידי זה דיקא נעשה היחוד הנפלא וכו' וכמו שמבאר שם על מאמר רבה בר בר חנה פוק חזי גבורתא דמרך דאפלו במלא חוטא דחלא לית דעבר וכו', עין שם. וזהו בעצמו סוד קריעת ים סוף המבאר בפגנות שהוא על פי מאמרי הזהר הקדוש הנ"ל בענין נשיכת נחש וכו'. שהם בחינת מחיין דקטנות וכו' כמו שמבאר שם, הינו שדייקא על ידי הנפשות הפגומות מאד מאד שאפלו בשמעלין אותם הם בבחינת מחיין דקטנות, כי בחינת הנחש נאחו בהם מאד ועל ידם דיקא נעשה היחוד בכח הצדיק בחינת משה הגדול במעלה מאד שזהו בחינת מה שמבאר שם, מה תצעק אלי בעתיקא תליא מלתא, כי אי אפשר להעלותם ולתקנם וכו' כי אם על ידי בחינת עתיקא, דהינו על ידי אורייתא דעתיקא סתימאה וכו' וכמבאר ומוכן בדבריו זכרוננו לברכה בהתורה "מישרא" ובשאר מקומות שהחולים בחלי הנפש ביותר. אי אפשר להושיעם ולהאיר בהם הדעת הקדוש כי אם על ידי רבי גדול מאד שיכול להאיר בהם מבחינה גבה מאד מבחינת אורייתא דעתיקא סתימאה הינו פנ"ל:

ע"י רצוא בחמימות הרצונות לתאוה ושוב בביטול החמימות, עיין פל"ח אות ד - לכאורה אינו מובן לכנות החמימות לתאוות ממון בשם המלאך הקדוש נוריאלי ובשם רצוא. והנה ענין רצוא ושוב הנ"ל הוא כפשוטו כידוע, כי נוריאלי גימטריא רצוא ושוב גימטריא מטטרוין, ועיין בליקוטי תורה להארי"ז על ביחוקאל על פסוק והחיות רצוא ושוב שכתב שם, והנה בנוריאלי יש לפעמים אחיזה אל החיצונים והוא גימטריא רמון מאותיות מטטרוין, ובגימטריא טוב ורע וכו' ע"ש, אבל הפנימיות שהם אותיות ט"ט שם אין אחיזה להם, וזה סוד ר' מאיר רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק וכו', ובוה מבואר הענין קצת ולעניינו כי אף על פי שגם החימום הלב בשרשו העליון הוא קדוש מאוד, כי נמשך מבחינת הגבורות הקדושות שבבינה לבא כנ"ל בשם הזוה"ק, ואפילו כשנשתלשל למטה הוא בבחינת המלאך הקדוש נוריאלי ובבחינת רצוא, כי הרצון והתשוקה של הנפש לממון הוא בשרשו רק בשביל הקדושה לעשות בזה רצונו יתברך, לעשות משא ומתן באמונה ולעלות ניצוצות קדושות, ועל כן בשרשו הרצון והתשוקה הזאת הוא בבחינת העבודה של בחינת רצוא אך מחמת ששורש החמימות הלב הוא מבחינת גבורות ודינים שמשם משתלשל שורש יניקת הסטרא אחרא כידוע, על כן יש להם אחיזה בבחינה הזאת עד שיכולין להפיל את האדם לתאוות ממון ממש, עד שיהיה ממונו בבחינת אלילי כסף וזהב חס ושלום, עד שיהיה על ידי זה חרון אף חס ושלום. אך על ידי הרוח נדיבה שהוא בחינת מט"ט שר הפנים דאיהו רשים בשם משה משיח שהוא רוח אפינו, על ידי זה נשתכך החמימות ונתבטל החרון אף בבחינת וחמת המלך שככה גימטריא משה, שהוא משכך אלילי כסף וזהב, היינו שלא יהיה אחיזה להסטרא אחרא בהחימום הלב, עד שיהיה נעשה על ידי זה בחינת העבודה וזה של תאוות ממון חס ושלום, רק שיהיה נעשה על ידי התקשרות חימום הלב עם הרוח, בחינת חדווה דניגוני דלואי בחינת משא ומתן באמונה, ואז גם החמימות הלב עולה לשרשו ונעשה בבחינת נוריאלי ובבחינת רצוא, ונעשה על ידי זה בעצמו גם כן התקון של עליית הנפשות והמשכת התורה, שזה גם כן בחינת רצוא ושוב כמבואר לעיל באות זה כי הניצוצות הקדושות העולין ומתבררין על ידי עשיית המשא ומתן, היינו ממש בחינת עליית הנפשות הקדושות, ונפש הוא בחינת רצון (כמו שכתוב אם יש את נפשיכם), כי אז גם הרצון שיש להממון הוא גם כן בקדושה כנ"ל, ועל ידי עליית הניצוצות והנפשות שעל ידי המשא ומתן נעשה גם כן יחוד הקדוש כמבואר בסימן נ"ד וממילא נעשה על ידי זה גם כן בחינת המשכת התורה (ואולי זה גם כן בכלל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכו'): (עד כאן לשון הפל"ח)

ע"י צ"ע אם כוונתו שהצדיק מעורר אותם לעשות מו"מ באמונה, או שכיון שבשרשו הוא כך, לכן יש ע"י הצדיק עליה גם לניצוצות המתבררים במו"מ שלא דווקא באמונה. אלא רק שלא ברמאות.

^ע וזה ע"מ פנחס ריש. ע"ש אור יקר רע"מ שער ה' סימן כ' דף קו

^ע לשה"כ איכה ד' כ' הנ"ל

^ע כן הלשון בכל המהדורות שאינן מנוקדות (דפוס תקפא תרלד תרלז תרצו תשכ"ט) וגם בכתי"י רבנו שבסוף הספר. במשך הנחל תיקן-נשתכך, ובקרו הורוביץ החדש חזר ותיקן-נשתכך

ע"י דהיינו שמבטל שליטת הלב שהוא חס ולח ומשליט השכל שהוא קר ויבש, על חוס הלב, להיות התפעלות והום דקדושה ביראה ואהבת ה' דהיינו דעת.

פ"י צ"ע אולי אפ"ל שחונך תחילה בהיותו כולו בווער להשי"י, נעשה לפיד אש מלאך נוריאלי, אמנם עדיין זה בחי' ממוצע, ורק אח"כ וזה יותר להיות מלאך מט"ט שהוא גבוה יותר, כי בכלל נראה שמלאך הוא שכל, וידוע שתכונת השכל הוא קר ויבש, וא"כ לכאורה לא שייך

דאורייתא דעתיקא סתימאה/א⁹⁹ נתבטל מהם תאוות ממון ואזי חזר לו שמו מטט', אבל בין בעליה ובין בירידה הוא רשום בשם משה משיח, כי כל הכח הזה להתלבש במטט' ולעלות להוריד תורה בבחי' עיר גבורים עלה חכם, לזה צריך צדיק חכם וגבור במדרגת משה רבנו שזכה לבחי' רוח אפינו משיח ה', דהיינו להמתיק לגמרי את החרון אף שיש על העבודה זרה של תאוות ממון, תחילה מעצמו ומכח זה גם מכל הנפשות הבאות אליו לשמוע תורה.

וזה שְׁכָכָה [ב⁹⁸] כלשון מגילת אסתר – "וחמת המלך שְׁכָכָה"/א⁹⁹, "שככה" גי' **משה** וזהר פנחס **רלא**, {פ⁹⁷/פ⁹⁸} [פ⁹⁷/פ⁹⁸], רמז **שהוא משכך אלילי כסף וזהב** פ⁹⁷ כי ע"י שמעלה הנפשות מ"ן לעיבור בבניה, משם מאיר להן אור הצחצחות, תורה דעתיקא, שהוא ריח התבשילין שבעתיקא, ועי"ז בשוב הרושם שנשאר בהן מבטל תאוות ממון :

רצוא, דא רצון, שהוא הנפש. ושוב, דא משה פ⁹⁹ **שמקבל התורה** דהיינו שהעולים הם רצונות דהיינו תאוות, דהיינו רוח שטות, בלא דעת, ואעפ"כ זה נקרא רצוא, כי רץ להכלל בא"ס. והחוזרים הם דעת של משה, ואעפ"כ נקרא שוב, כי היא רק הרושם הנשאר מהארת הא"ס, שממנו השגת התורה (כמבואר בתורה סה אות ד') :

אות ד

עתה יבאר רבנו עניין ההשגחה. לעיל בתחילת התורה באר שזוכים לה ע"י ביטול תאוות ממון, וכאן מתבאר שאעפ"פ שבאמת א"א שתייהיה השגחה על מי ששקוע בע"ז של תאוות ממון, אבל עדיין זה רק הסור מרע וההכנה לזה, אבל למעשה ההשגחה היא המשכת עיני הש"י אלינו, וזה נעשה ע"י התורה שמוריד הצדיק כנ"ל, תורה דעתיקא דעתידה להתגלות לעתיד לבוא, שהצדיק מלביש אותה ברמז דרש ופשט, והיא בחי' עיני ה'. והצדיק מלביש אותה בלבושים רבים, עד שגם אנחנו נוכל לעסוק בה, ועי"ז ניהיה קרובים לעיניו ונוכה להשגחה.

והתורה היא בחי' עין ה' (אולי אפ"ל שהיא דייקא עין אחת בחי' עינא חד דרחמי שיש באריך דהיינו עתיקא סתימאה ששם אין דין כלל רק רחמים פשוטים, ולכן עין הבאה משם אין לה הסתכלות על רע כלל אלא רק השגחה טובה ורחמים, אלא שמי שזוכה בה ואינו ראוי, אזי יש עליו קטרוג למטה יותר) כי התורה יש בה אותיות ניקוד ותגים שעל האותיות וטעמים דהיינו הניגון שבו קוראים אותה. ואיתא בזוהר שבעין יש ג' גוונין מסביב לעיגול השחור שדרכו רואים והוא נקרא בת עין, ומבאר הזוהר שהטנת"א (טעמים נקודות תגין אותיות) הנ"ל

בשכל עניין לפיד אש, אלא שהיה בבחי' ממוצע בין אדם למלאך, וכשהצדיק מתלבש בו להעלות נפשות שמעורב בהם רע של חמימות תאוות ממון, אזי הוא מתלבש במטט' בבחי' הנמוכה שלו, ששייכת לזה דהיינו נוריא אל. וצ"ע. והוא רחום יכפר עון.

⁹⁸ כנ"ל עפ"י סיפורי מעשיות מבעל תפלה ועפ"י עמק המלך שעתיקא קדישא מבשל התבשילין,

⁹⁹ עיין מי הנחל לש"כ באסתר ז' א' אבל עיין זהר פנחס הנ"ל שציין גם לאשרי העם שככה לו תהילים קמ"ד טו

⁹⁸ **זוהר** ציין גם לפטוק אשרי העם שככה לו. וצ"ע כי מדובר כאן מעניין שמשך משכך, דהיינו ממעט התאוה והחרון, ואילו "שככה לו" אינו מלשון שיכור. **ואולי** רמז בזה לפירוש אנ"ש אשרי מי שככה לו, שהיינו שתמיד מרוצה מכל מאורעותיו, וזה בחי' השמח בחלקו, נמצא שגם הפטוק "שככה לו", רומז לביטול תאוות ממון, ואדרבה הם משלימין זה את זה, כי "חמת המלך שככה" רומז לביטול החרון אף שבתאוות ממון, "ושככה לו" רומז לביטול החוסר הסתפקות שנעשה שמח בחלקו.

⁹⁹ בתולדו - פנחס רלד. ובתשכ"ט תוקן

⁹⁸ **זוהר רעיא מהימנא פנחס דף רלד**. אמר בוצינא קדישא ודאי רעיא מהימנא דרגא דילך איהי דביה וחמת המלך שככה, אשרי העם שככה בגימטריא משה. עכ"ל הזוהר. וצ"ע אולי אפ"ל שלפי רבנו מובן יותר מדוע זוהר גם "אשרי העם שככה לו", רומז ל"וחמת המלך שככה", כי עיקר השככה היא החרון אף שעל הע"ז של ממון, שע"ז נעשה שמח בחלקו, דהיינו שמח איך שככה לו. כפירוש אנ"ש.

⁹⁹ * ועיין זהר בהר דף קיא:

⁹⁹ **זוהר רעיא מהימנא בהר דף קיא**: קמו מארי מתיבתא ואמרו אשרי העם שככה בגימטריא משה. קם רעיא מהימנא ואמר אשרי העם שיי' אלקיו:

ועיין **זוהר ח"ג דף קלג**. קם ר' יוסי פתח ואמר אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלקיו. אשרי העם שככה לו. מהו שככה לו. כד"א וחמת המלך שככה שכך מרוגזיה.

פירוש המילה שככה עיין רמב"ן (פרשת נח ח' ד') – וישכו המים, שהיו נובעין מן התהום וינוחו, מלשון וחמת המלך שככה (אסתר ז י), שנחה או לשון הסתר הדבר והבלעו, ללמד שנבלעו מי התהום במקומם.

⁹⁸ **וכן לעיל** באות א' אלילי כספו ואלילי זהבו, וצ"ע האריכות הזו, ואולי רומז לאלילי החסד ודין, דהיינו מה שיש אצלו חילוק בין חסד לדין, שכביכול הנהגת הדין אינה לטובה כהנהגת החסד, נמצא שיש לו שני כוחות שני אלהים, כמבואר בתורה ד' שזה פגם הדעת, לכן נקט כאן שישכך אלילי כספו וזהבו, כי זוכים לזה ע"י הדעת כנ"ל, שהיא מה שיודע שכל מאורעותיו לטובה, דהיינו בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר, דהיינו שיודע שהנהגת החסד והנהגת הדין שניהם מאלקים אחד.

⁹⁹ **אולי רומז** שברצוא עיקר הוא הרצון, והצדיק אע"פ שהוא המעלה את הרצונות, יש בחי' שהוא טפל להן (שעולה לתקנו), אבל בשוב הצדיק עיקר, כי מרוב דעת הן נכללות בו.

שבתורה הם כנגד הג' גוונין ובת עין, לכן התורה היא בחי' עין ה' המביט עלינו ומשגיח. והתורה היא פשוט כנגד האותיות, דרש כנגד הניקוד, רמז כנגד התגים, וסוד כנגד הטעמים, ונראה לבאר לפ"ז יותר כי האות והפשט שהיא גוף התורה היא בחי' הבת עין, והניקוד תגים וטעמים דהיינו דרש רמז סוד, הם רומזים להכח הראיה הפנימי יותר, ולכן צריך לעסוק תחילה דייקא בפשט והאותיות התורה, כדי להיות תחת השגחתו ית', כי הפשט והאותיות בחי' בת עין שדרכו הראיה. אמנם צריך לעסוק גם בשאר כדי לחזק את הכח הראיה ביחס אלי.

וע"י המשכת התורה כנ"ל נמשך השגחה כי נמשך תורה דעתיקא, והיא בחי' טעמי התורה בחי' ניגון, והצדיק מלביש אותה באותיות ובלבושים רבים, להוריד אותה באופן שיהיה בה גם פשוט. **כי התורה היא "ט"נ"ת"א"** ראשית תיבות ט'עמים נ'קודות ת'גין א'ותיות [כ"א/ב], דהיינו שיש בה טעמים שהם הניגון שבו קוראים אותה, ויש בה ניקוד שעל ידו יודעים כיצד לקרא אותה, ויש בה תגים שהם סימן קטן שיש על חלק מהאותיות אותיות שעטנו, הם ג' תגים, צורתן כמו אות ז' קטנה, ויש אותיות שיש עליהן תג אחד כגון בראש אות ד' וה' ויוד ועוד, ויש בה אותיות, וכנגדן יש בתורה פשוט רמז דרש סוד דהיינו פרד"ס, **שהם תלת גוונין דעינא ובת עין** נמצא שהתורה היא עיני הקב"ה המשגיחות עלינו, ותורה דעתיקא שם עינא חד דרחמי, דהיינו שמי שראוי להשגחה אזי הקב"ה משגיח עליו בעין שכולה רחמים. **וזה שמתחלת התורה בבראשית** (גרסת הכת"י רבנו – וזה שהתורה נקראת בראשית) ובתיבת בראשית רמוז כל התורה/כ"א כי היא בחי' כל התורה, לכן בבראשית רמוז שכל התורה היא בחי' עין, כמבואר בתקוני הזוהר **(תקונים תקון ד' דף יח ע"א [כ"א])**, בראשית תמן ראשי תמן בת דהיינו בראשית אותיות ראשי בת. אותיות ראשי מהמילה בראשית רמוז בפסוק **אלה ראשי בית אבותם (שמות ו')/כ"א** הפסוק הוא בריש פרשת וארא, בו מונה התורה את השבטים ותולדותם לפי סדר תולדתם, ומתחילה מראובן שמעון ולוי/כ"א, אבל רבנו דורש את הפסוק ללמוד ממנו שהאבות הם נקראים ראשי. דהיינו שראשי רמוז לשלשת האבות, וזהו **שהאבות הם בחי' תלת גוונין דעינא**. ואותיות בת שבבראשית תמן בת, דא בת עין.

נמצא, כשחכם מביא תורה כנ"ל שהיא טנת"א כנ"ל, שכלול בה פשוט רמז דרש סוד, **נמצא שמביא כח הראות של השגחת הש"י עלינו/כ"א** דהיינו פנימיות התורה מביט עלינו דרך הבת עין שהיא אותיות התורה והפשט שבה. **וכל אחד כפי קירובו אל התורה** דהיינו שעוסק בה ולומד אותה בתמידות, **כן השגחת הש"י עליו [כ"א]**. וצ"ע דלעיל בתחילת התורה משמע שהשגחה תלויה בביטול תאוות ממון,

^א בתרלד-ס"ג ת"א

^ב ר"ת טעמים נקודות תגין אותיות עיין זוהר בראשית טו:

^כ **לכאורה צ"ע** כי מדובר בתורה דעתיקא כנ"ל, וא"כ אין בה אותיות, שהרי היא תורה שבלא לבוש כנ"ל. ונראה שאותיות רוחניות יש תמיד, כדאייתא בעמק המלך שתורה קדימה היא צרופי אותיות ברלא שערים. אבל אולי כוונת רבנו כאן לתורה שמוריד הצדיק באותיות ממש, אלא שמלוכש בה תורה דעתיקא הרמוזה בבחי' התגים וטעמים שבה.

^{כז} **עוד עיין תורה יב תנינא** בראשית מאמר סתום (שכולל את כל המאמרות) שרומז לעתיקא סתימא דייקא שהיא תורה דלעילא פנימיות התורה שלנו שהיא רק נובלות התורה דלעילא.

^{כח} בדפים שלנו יח:

^{כט} **ע"ש בתיקון יח** עם ביאור המתוק מדבש בשם שע"ר – תלת גוויני עינא לכן אורס ויזק אינון תלת אבהן כנגד תג"ת, דאתמר בהו אלה ראשי בית אבותם, בת עין דאיהי דיקא זעירא הנקודה הנקודה שזענו, דא שכנינא דאשתתפת באבהן כי לעולם המלכות זכוקה בלחוכי תג"ת דז"א, ועלה אתמר שמרני כאישון בת עין להיטו המלכות, וכלא ברזא דבראשית, תמן ראשי"י הם האבות תמן ב"ת היא המלכות:

^ל **שמות פרק ו (יד)** אלה ראשי בית אבותם בני ראובן בכר יש'אל תנוף ופלוא ח'צרון וכו' אלה משפחות ראובן:

^{לא} **עיין מי הנחל** בסוף פירושו על התורה שלנו מבאר איך פשוט הפסוק עולה בקנה אחד עם הדרש של רבנו, שהכוונה לג' שבטים ראשונים שהם הראשי בית אבותם. ומבואר בלק"ה שהם כלליות השבטים, ובחי' עלית הנפשות, ועי"ז יורדת התורה בבחי' תמן ראשי תמן בת, בחי' תלת גוויני ובת עין. **וזה לשונו** – נראה לפענ"ד כי לפי פשוטו של הפסוק "אלה ראשי בית אבותם" קאי הוא רק על ג' שבטים הראשונים, עיין שם בפרשה, ועיין לק"ה אבדה ומציאה הלכה, ג' שבטים הראשונים הם בבחי' עליית הנפשות בבחי' עיבור, ועי"ז נעשה הולדת התורה, והתורה היא טנת"א תלת גוויני דעינא ובת עין, והאבות הם גם כן תלת גוויני דעינא, נמצא כי הכל אחד, ע"י אלה ראשי בית אבותם שהם ג' שבטים הראשונים, שהם בחי' עליית הנפשות בבחי' עיבור, נולד התורה שהוא תלת גוויני דעינא, שזה ג"כ בחי' "אלה ראשי בית אבותם", שהאבות הם ג"כ תלת גוויני דעינא כנ"ל.

^{לב} **וכנ"ל א"ע** שמביא תורה דעתיקא שהיא בחי' טעמי התורה ובחי' ניגון, אבל הצדיק מלביש אותה באותיות ומשלים עד שיש בה גם פשוט דרש ורמוז לתורה דעתיקא.

^{לד} תיקון ו' דף קמה.

^{לז} **עיין תקוני הזוהר דף קמה**. תיקון ו' – ואמר עוד ועינינו ד'נהרין ד'נהרין באורייתא ועינים המאירות בתורה, ור"ל כשהקב"ה מאיר עינינו בתוכו, עלייהו אתמר עליהם נאמר עיני כל אליך יש'ברו שזמנים להבין דברי התורה, ולכן ואתה נותן להם את אכלם להיטו לחמו על תורה, בעתו על ידי השכינה הנקראת עת, וצריך בר נש לאתעסקא בהון תדיר ולכין האלס לעסוק בשמי התורות תמיד, להיטו ערב ובקר וצהריים תמיד, לאסתכלא בה קדשא בריהו הוא בעיניו גיטתכל הקב"ה בהשגיחה

ובאן משמע שתלוי בעסק התורה, משמע שהשקוע בתאוות ממון אין עסק התורה מועיל לו להשגחה/ק"א. רצ"ע אם כנ"ל שהתורה עיני ה', א"כ מה בכך שיש לו תאוות ממון הרי הוא קרוב לעיני ה' ומדוע לא יזכה להשגחה. לכן נראה שכוננת רבנו קרוב לתורה היינו לקיום התורה, ולא רק לעסק בה, ובבחי' "זאת התורה אדם", שצריך לעסוק בתורה באופן שמחייב אותו, אבל הלומד ולא מקיים לא נקרא קרוב לתורה, וכיון שעיקר תמצית התורה היא האמונה, כדאיתא בגמ' מכות בא חבקוק והעמיד את כל התורה על האמונה, נמצא שהשקוע בע"ז של תאות ממון הוא הרחוק ביותר מהתורה/ק"ב. אבל בדרך כלל השקוע בתאוות ממון אין לו ראש וזמן לעסוק בתורה, כי זו התאוות שתופסת את כל האדם כל מחשבתו וזמנו לגמרי לתכנן כיצד עשות עוד כסף.

עתה יבאר כח הראות כיצד הוא פועל ובמה תלוי

ורבנו מבאר זאת בלשון המחקרים של תקופתו שהתייחסו לפנימיות הכח הרואה ולא לטכניקה החיצונית, כי ידוע לפי המחקרים המאוחרים יותר, שבגשמיות העין בנויה כמו מצלמה, והשחור שבעין הוא כמו צמצם, שקרני האור עוברות דרכו, ומצטייר הדבר שממולו על גבי המסך שמאחור בצורה הפוכה, וכל זה נעשה ממילא, ולא תלוי כלל בכח הראות, אלא קרני השמש או כל מקור אור אחר פוגעות החפץ וחוזרות לעין ומצטייר בהן החפץ שממולו, ואין זה כח הראות, כי כח הראות הוא כח הריכוז הכוונה ששולח האדם אל החפץ שרוצה לראות, ועי"ז קורא בדמיונו ומשיג בחכמתו את ציור הדבר שמביט בו.

כי עיקר כח הראות דהיינו מה שמכווין ומרכז מחשבתו לראות (כי באמת כל מה שנמצא לפני העין מצטייר בה כנ"ל, אבל אין האדם שם ליבו לראות, אלא מה שמכווין לבו לראות, וכלשון הזוהר שוריינא דעינא בליבא תליא), **מחמת שמכה בדבר הנראה** [ק"א/ק"ב] דהיינו בדבר שמכווין אליו לבו לראותו, **וחוזר הכח הראות מחמת ההכאה לעיניים, ונצטייר ק"ה הדבר הנראה בעיניים** דהיינו בכח המדמה השייך לראיה שמתרגם ציור לשכל. **ואז העיניים רואים את הדבר הנראה, כי הראות מביא את הדבר לתוך העיניים** [ק"א/ק"ב].

בעיניו, הָדָא הוּא דְכֵתִיב זֶה שְׂכָחוּב "תמיד" עיני יהו"ה אלהיך בָּה מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה וכו' על ידי למוד התורה עיני ה' מאירות תמיד כהשכינה כבוד יחוד פכ"פ.

ואמר עוד וספר תורה (דף קמ"ה): אִיְהוּ עֵינַי סַפֵּר תּוֹרָה הוּא סוּד הַעֵינַי שֶׁל ז"ל הנקרא ספר תורה, תְּרֵי כַּנְפֵי עֵינָא שְׁנֵי הַעֲפָפִים שֶׁל הָעֵינַי, הֵם כַּנְגַל תְּרֵי לַחֲזֵי שְׁנֵי לִוְחוֹת שֶׁהֵם סוּד נֶלֶח וְהוּל ד"ז"ל הנקראים שְׁנֵי זַמֵּי, שֶׁהֲשַׁעַע שֶׁל ז"ל מַלְטוֹת עוֹבֵד דַּךְ לֹא הַשְׁעִירִים, וְעֲלֵייהוּ אֲתָמֵר וְעוֹלָהִים נֶאֱמַר תְּמִיד עֵינַי יְהו"ה אֱלֹהֵיךְ בָּה מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה פִּירוּשׁ עַל יְדֵי שְׁמַקְיָמִים לֹא יוֹמֵשׁ סַפֵּר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפֶּיךָ, גִּרְמִים שְׁעֵינֵי ז"ל שְׁהוּא סוּד סַפֵּר הַתּוֹרָה תְּלִיז בָּה, וְסוּלָל וּמֵאֵי בָּה מֵהוּ מִשְׁכַּח "כֵּה", וּמִשְׁכַּח בְּבֵית עֵינַי דְּאִיְהִי שְׁכִינְתָא בְּנֶחֱ עֵינַי שְׁהוּא סוּד הַשְׁכִּינָה, וְכַנְפֵי עֵינָא וְעַפְפֵי הָעֵינַי וְעֲלֵייהוּ אֲתָמֵר עוֹלָהִים נֶאֱמַר פְּתַחוּ לִי שְׁעָרֵי צְדָק כִּי הֵם שְׁעֵי הַנֶּחֱ עוֹן שְׂדֵכְס עוֹבֵד הַשַּׁעַפֵּי מו"ז מַלְטוֹת.

ק"א **דווקא להשגחה** לא מועיל אבל לתיקון המדות בוודאי מועיל, וכמבואר בשיחות וכן בספר החינוך מצוה טו שאדם נפעל על פי מעשיו עי"ש.

ק"ב **או שבאמת גם בעל תאוות ממון העוסק בתורה יש עליו השגחה** אלא שהיא לרעתו כי הוא כחוטא בבית המלך. אין הכוונה ממש כפשוטו אלא שיש בחי' כוז כי באמת כל אדם נידון לפי השגתו את חומרת העוון ובוודאי הלומד תורה יותר קרוב לעיני ה' ועי"ז יש לו גם יותר הבנה בחומרת העוון.

ק"ג עיין תורה ג' ותורה עו ועין חיים שער ה פ"א מ"ח וספר הברית ח"א מאמר יד פ"ח ד"ה היענה ופרדס שער ז' פ"א ובשל"ה הק' שער האותיות קדושת האכילה אות טו בשם ספר טעמי המצוות לרבי מנחם ריקנטי

ק"ד **עיין תורה עו** – הַנְּהַה, בְּהִסְתַּמְּלוֹת יֵשׁ אֹר הַיֵּשֶׁר וְאֹר הַחֲזוֹר דְּהַתְּפַשְׁטוֹת הָרְאוֹת, הוּא אֹר הַיֵּשֶׁר וְהַגִּיעַ לְרְאוֹת דְּבַר שְׁחָפֵץ, הוּא אֹר הַחֲזוֹר וְכִי עֵקֶר כַּח הָרְאוֹת, מִחֲמַת שְׂכַח הָרְאוֹת הוֹלֵף וּמִתְּפַשֵּׁט וּמִכָּה בְּדָבָר הַנִּרְאָה, וְהוֹזֵר הַכַּח הָרְאוֹת, מִחֲמַת הַהִפְּאָה, לְעֵינַיִם, וְנִצְטִיר הַדְּבָר בְּעֵינַיִם, וְאֵז הָעֵינַיִם רֹאֵין אֵת הַדְּבָר הַנִּרְאָה (לְעֵיל סִימָן י"ג אוֹת ד' עֵין שֶׁם) נִמְצָא, שֵׁשׁ בְּכַח הָרְאוֹת בְּחִינַת אֹר הַיֵּשֶׁר וְאֹר הַחֲזוֹר כִּי כַח הַתְּפַשְׁטוֹת הָרְאוֹת מְעִינֵי לְהַדְּבָר הַנִּרְאָה, וְהוּ בְּחִינַת אֹר הַיֵּשֶׁר וְהַכָּאֵת הָרְאוֹת בְּדָבָר הַנִּרְאָה, שְׁעַל-יָדֵי-וְהַ חוֹזֵר הַדְּבָר לְעֵינָיו וְנִצְטִיר בְּעֵינָיו, שְׁעַל-יָדֵי-וְהַ עֵקֶר הָרְאוֹת כְּנ"ל, וְהוּ בְּחִינַת אֹר הַחֲזוֹר, שְׁחוֹזֵר וְשָׁב הָרְאוֹת לְעֵינָיו כְּנ"ל: וְהֵשֶׁם יִתְבַּר בְּרוּךְ הוּא אֵף שְׁאִינוּ נִתְּפֵס בְּשׁוּם מִדָּה, אֵף כִּדֵי לְשַׁבֵּר הָאֵזוֹן, נֶאֱמַר בּו גַּם כֵּן (תְּהִלִּים קל"ח): "כִּי רַם ה' וְשָׁפַל יִרְאֶה וְגִבּוֹה מִמָּרְחָק יֵדַע" יִרְאֶה, הוּא בְּחִינַת אֹר הַיֵּשֶׁר מִמָּרְחָק יֵדַע, הוּא בְּחִינַת אֹר הַחֲזוֹר. וְכִי עֵקֶר הַיֵּדִיעָה, לֵידַע מֵה שְׂרׁוּאָה, הוּא עַל-יָדֵי בְּחִינַת אֹר הַחֲזוֹר, שְׁהִיא בְּחִינַת מֵה שְׂחוֹזֵר הַכַּח הָרְאוֹת לְעֵינָיו וְעַל כֵּן לְפַעְמִים הָאֵדָם רֹאֶה אֵיזָה דְּבָר בְּעֵינָיו מִמֶּשׁ, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוּ יוֹדַע מֵה הוּא רֹאֶה, כְּגוֹן כְּשִׁמְעֵבִירִין אֵיזָה דְּבָר לְפָנֵי עֵינָיו בְּמַהֲרֵי גְדוֹל וְזֶה מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה פְּנָאי שְׂחוֹזֵר הַכַּח הָרְאוֹת לְעֵינָיו, וְיִצִּיר הַדְּבָר בְּדַעְתּוֹ עַד שְׂיַדַע אוֹתוֹ, וְכַמְבָּאָר בְּסִימָן ס"ה אוֹת ג' עֵין שֶׁם נִמְצָא שְׁהִידִיעָה מֵה שְׂיודַע מֵה שְׁהוּא רֹאֶה, זֶה בְּחִינַת אֹר הַחֲזוֹר:

עין חיים שער ח פרק א – ואח"כ מן העין יצאו הנקודות דס"ג. ולכן אין כל כך הבל בעין כמו בג' מקומות הנ"ל, כי אין דומה אור הנקודים הקטן כמו הטעמים. אבל עם כל זה מצינו קצת כח בהסתכלות העין כנראה בחוש העין בטבע, כענין ביצת בת היענה שנולד האפרוח על ידי הסתכלותה זמן מה בלתי שתשב על הבצים לחממם כמו שאר העופות. וזה יורה היות כח ממשית בהסתכלות העינים. והנה מבחינת הסתכלות הזוה של העינים יצאו הנקודות. וזוה תבין מה שאמרנו בתיקונים תיקון ע' דף קכ"ו שמצייר צורת הויה של בן ד' אותיות בציור עינים הנקודים בסוד "וגבוותם מלאות עינים" כזה (באן יש ציור). כי כל בחינת עינים הם נקודות כנ"ל:

ק"ה בתולד- ונצטיר, ובלוה"ת שם- ונצטיר

ק"ו שבילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו:) מחלוקת מחקרים אם כח הראות יוצא מהעין או צורת הדבר בא אל העין. ועיין שיחות הר"ן סימן רמב שיש כח ראות ממש שהולך ובכוחו להזיק.

ק"ז **שבילי אמונה** – הנתניב הרביעי – השביל הראשון – העינים הם כלי חוש הראות והם משיגים למרחק יותר משאר החושים בעבור שטבעם הוא אשי. ובחבר מקומם להיות גבוה מן הגוף כדי שיביטו למרחוק כאשר עושה הצופה. ונחלקו חכמי המחקר אם הכח הראות

אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק, אז קודם שיגיע כח הראות להדבר הנראה מתפזר בתוך האויר ונתעכר, ואין מגיע בהכאה על הדבר. ועי"ז אין חוזר הראות לעינינו, ואז אין העיניים רואין, כי עיקר הראות הוא מחמת ההכאה.

וזה שאנו מבקשים מהקב"ה בלשון דוד המלך (תהלים פ')/קפ"ו שוב נא הבט משמים וראה, דהיינו ג' בחי' "שוב" ו"הבט" ו"ראה" דהיינו שישבו הבטה שמביט משמים עלינו, ישוב ע"י ההכאה, ישוב הראות לעינינו, ואז וראה, כי הראיה ע"י השבת ההבטה משמע שהבטה יש תמיד, ורק השבה חסר/קפ"ו. ולכאורה צ"ע לפי הנ"ל שההשבה היא את כח הראות, דהיינו ריכוז המחשבה וכוונת הלב, לדבר מסויים מכלל הדברים הנמצאים נגד עיניו, מה שייכות עניין זה אצל הקב"ה שאין כוחו מוגבל, אלא עוסק תמיד בעניינים רבים, ושונים בעת אחת, ומדוע לא יכול לראות את כל המצטייר בעיניו, גם כשהם רבים ורחוקים. וצ"ל כעין דלעיל כי "עיני ה' אל יראיו" ורק העוסק בתורה באופן שמביא אותו ליראה ואמונה, אליו מכוון הש"י את ליבו כביכול, ואע"פ שרואה הכל, עושה עצמו כלא רואה אלא את יראיו.

וזה בחי' נבואת יחזקאל פרק א' שראה את המרכבה ואמר והחיות רצוא ושוב ורמוז בזה גם הסתכלות הקב"ה עלינו/קפ"ו, והחיות היינו התורה שהיא החיים [קיא']/קיב' דהיינו השגחה/קיג', רצוא, בבחי'

יוצא לחוץ ויפגע במוחש. או אם צורת המוחש נרשמת ונחזקת באויר הסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל העין כי אפלאטון וגאלינוס סוברים כי ניצוץ הרוח הרואה יוצא לחוץ ומתפשט שם אל המוחש. והביאו ראיה לדבריה' ואמרו כי נמצאו אנשים מביטים מרחוק יותר מזולתם והסבה בזה הוא מפני רוח ניצוץ הרואה שהוא חזק במקצתם ולכן יתפשט ויוצא בחוץ למרחוק כמו שהולך החץ שיוורה המורה בקשת חזקה למרחוק. וגם נמצא קצת אנשים שאינם יכולים להביט כי אם מקרוב וזה היא מסכת חולשת כח הראות ונמצאו אחרים הפכם שיביטו מרחוק לבד לא מקרוב וזה יגרום שרוח ראותם הוא עכור ועבה בצאתו ובהתפשטו ברחוק האויר מוכנו והוא מזדכך ונעשה וך ובהיר. ואם הרוח לא יצא לחוץ אך צורת המוחש תבא אל העין מה טעם משתנים בהבטתם קצת' מקצת'. וארסטוטס וסיעתו סוברים כי צורת המוחש נרשמת ונחזקת באויר הסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל העין וסותרים אותם הראיות ואומרי' כי ודאי סבת השתנות בני אדם בהבטתם הוא מפני חזק הרואה וחולשתו. כי דבר ידוע הוא שהצורות הנחזקות באויר כל מה שיבואו יותר מרחוק יחלשו ויהיו פשוטות יותר כי לרוח האויר ידככו הצורות ההם ואם ניצוץ הרוח הרואה יהיה חזק ובהיר וך יקבל הצורות נכונן אף מרחוק אבל אם יהיה ניצוץ הרוח חלש לא יוכל לקבל עד מקום רחוק כי אם ממקום קרוב לבד. עוד הביאו אפלאטון וגאלינוס ראיה אחרת ואמרו שאם תהיה צורת המוחש נרשמת באויר ותבא אל העין איך יתכן שתכנסו צורה גדולה כמו הר גבוה אל העין שהוא קטן בשיעורו. אלא ודאי זאת היא שהרוח הרואה יוצא לחוץ ורא' הכל ביחד ובזמן אחד. וארסטוטס וסיעתו סותרים גם זאת הראיה ואומרים כי נמצא כיוצא בזה במראה מועטת ומסתכלין בה ראיה גדולה ממנה אלף פעמים בהירותה ואע"פ שאין בה כח הראות כלל אלא שהוא גוף ספירי כל שכן גוף העין שהוא וך ובהיר וספירי ויש בה כח הראות שיוכל לקבל צורה גדולה. ונראה עוד הביאו אפלאטון וגאלינוס ראיה אחרת ואמרו הרי אנו רואי' השרף מעופף שהוא שורף בראיתו. הנה ראיה כי רוח הרואה יוצא לחוץ שאם לא כן בראיתו. וארסטוטס סותר גם זאת הראיה ואמר כי זו אינה ראיה. כי השרף המעופף לא יזיק ברוח הרואה אך מפני הבל גדול וחזק מלא ארס שהוא יוצא מנזיריו ומפיו הוא מויק למי שהוא סמוך לו. וארסטוטס וסיעתו הביאו גם הם ראיות לדבריהם שאמרו שצורת המוחש נרשמת באויר ונכנסת לפניו לעין ולכן כשהאד' סר מאור השמש פתאום למקום החושך לא נעצר מיד האור ההוא מעיניו לפי שנכנס לפניו לעין וגם כשהביט אדם צבע אחר זמן רב ואחר כך סר ממנו לא נפרד מעיניו תכף הצבע ההוא אך ידמה לו שהצבע הראשון עומד לנגד עיניו. ואם ניצוץ רוח הרואה יוצא לחוץ ומתפשט שם אל המוחש למה ידמה לו שהצבע הראשון עומד לנגד עיניו מאחר שאינו מסתכל בו. אלא בודאי הטעם הוא לפי שנכנס לפניו לעין ואינו יוצא ממנו מהרה. עוד אמרו שאם רוח הרואה יוצא לחוץ לדבר המוחש איך יצא כל כך למרחוק עד מקום הכבבים אי אפשר שלא יתפור ויפסד הרוח ההוא לרוחק מקומו קודם הגיעו שם. עוד ראיה אחרת כי ידוע הוא שיש חום הטבעי ברוח הרואה כי זולתו לא יוכל לעשות שום פעולה. ואם היה יוצא לחוץ מיד יפסד החום ההוא באויר ולא יוכל לפעול שום פעולה אלא בודאי צורת המוחש נרשמת ונחזקת בסמוך לו והסמוך בסמוך עד הגיעו אל העין כמו שיקרה בשתשליך אבן בבריכת מים ותעשה עגולה לפניו במים ואתה העגולה תעשה אחרת והאחרת אחרת עד שיהיו הרבה עגולים זה בתוך זה. וגאלינוס כתב דעת שלישית כי רוח הראות יוצא לחוץ ואחר כך יתהפך וישוב לפניו לעין כמו שמתהפך ניצוץ השמש:

ק"ה תהלים פ' (טו) אֲלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא הִבֵּט מִשְׁמַיִם וְרֵא וּפְקֹד גִּפְנֵי זֹאת:

מצודות דוד - (טו) שוב נא - שוב עתה אלינו. פקוד - השגיח על הגפן הזאת:

הבט - עיני ילקוט שמעוני ירמיה אות רפה אין הבטה אלא למעלה למטה

נ"ל שנקט אלקים צבאות שהוא השם של ספירת ההוד בחי' רגלין דהיינו שדוד המלך פונה לבחי' הליכה ויצאה של הקב"ה אלינו להשגיח ומבקש - שוב, הבט, וראה, דהיינו ג' בחי', כמו שהולך רבנו ומבאר.

ק"ט צ"ע לפ"ז הכתוב שעל ארץ ישראל עיני ה' אלקיך בה תמיד וכו', אם הכוונה רק להבטה, הרי זה יש גם על עכו"ם, כמבואר לקמן, אלא הכוונה להשבה, וא"כ יש בה תמיד השגחה, והרי אנו בארץ ולא רואים רק השגחה אלא גם טבע, וצ"ל פשוט שיש מדרגות בהשגחה. ובארץ באופן יחסי יש יותר השגחה, כמבואר בתורה קפו שבארץ משלמים מדה כנגד מדה יותר מהר מבשאר ארצות.

ראה תורה קפו - ולף ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים ס"ב), הינו שהוא חסד גדול מאת השם יתברך שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שעל ידי זה הוא מבין לפשפש כמעשיו ולידע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה, אך דע, שעקר מה שמשלם השם יתברך מדה במדה, הוא בארץ ישראל, במה שכתוב (איוב כ): "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", 'ארץ' הינו בחינות ארץ ישראל, היא מתקוממה לו וישם נתגלה עונו, כי שם מדקדקין לשלם לאיש כמעשהו, מדה כנגד מדה, וזה שכתוב על ארץ ישראל (במדבר י"ג): "ארץ אכלת יושביה", ראשי תבות אתה תשלם לאיש כמעשהו כנ"ל, ועל כן הישבים שם בארץ ישראל יש להם על הרב יסורין, מחמת שמתהרין שם לשלם לאיש כמעשהו:

ק"י לעיל אמר שרצוא ושוב הוא עלית הנפשות והורדת התורה. והכא להפך הרצוא הוא כלפי מטה ושוב כלפי מעלה כשחוזר הראות להקב"ה.

עייני מי הנחל כאן מבאר שיחזקאל בפרק א' השיג את כל ענין התורה שלנו, ולכן פרק זה הוא ההפטרטה של חג שבועות שהיא קבלת התורה, ולכן זה דייקא אחר פסח, כמבואר בתורה א תנינא שבפסח מבטלים תאוות ממון.

הבטה מעילא לתתא [ק"י]/קטו דהיינו שהתורת חיים, דהיינו השגחה בבחי' רצוא, יורדת אלינו ע"י הצדיק כנ"ל בבחי' עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה. **ושוב, בבחי' הכאת הראות בדבר הנראה** דהיינו בנפשות שעל ידן נעשה היחוד/קטו שעל ידו הוריד הצדיק את התורה, ק"י ונחזור לעיניים של הש"י ונצטייר בעיניים/ק"י. **כי העיניים הם כמראה לטושה, שנתראה בהם כל דבר שעומד כנגדו** אבל לראות ולהשגיח רואה את הקרוב יותר כנ"ל.

וע"י שאנחנו דהיינו את הנפשות שלנו העלה הצדיק בעיבור ליחוד שעל ידו הוריד את התורה, ע"יז אנו קיטקרובין אל התורה שהיא עיני ה' וכח הראות שלו ית', נמצא שאנחנו קרובין אל כחקבא הראות דהיינו אל ההשגחה. **וע"יז כח הראות פוגע בנו ומיד בקלות נחזור קבב לעינו, ונתראים ונצטיירים/קבג אנחנו בעינו/קבד**

אבל העכו"ם קבב/קבג מחמת שהם רחוקים מהתורה/קבג, הם רחוקים מהשגחתו, והשגחתו אין מגיע עליהם בהכאה כי עד שמגיע כח הראות אליהם מתפור בדרך ונחלש. **נמצא השגחתו על העכו"ם בחצי הראות/קבג, בבחי' רצוא, ועלינו השגחתו בשלימות :** לסיכום אני מעתיק את הפל"ח אות יא מה שכתב בזה וזה לשונו –

והנה רבנו ז"ל עוסק במאמר זה בענין איך לזכות להמשיך השגחה שלימה, וביאר שם מקור הענין כי השגחה שלימה הוא בחינת הבטה והשבת ההבטה וכו', ועל העכו"ם השגחתו הוא רק בחצי הראות בחינת הבטה לבד, ולא בהשבת ההבטה, ומזה תבין שורש ענין הנהגת העולם על פי ההשגחה, היינו בהשגחה שלימה, בחינת הבטה והשבת ההבטה, ואז בוודאי מתנהג העולם כראוי שמתנהג עם הצדיק כצדקתו, ועם הרשע כרשעתו, וכשאין הדור זוכין, שאז מניח השם יתברך כביכול הנהגת העולם על פי הטבע, והנהגת הטבע הוא גם כן השגחה, רק שהוא בבחינת חצי הראות כנ"ל, וזה מובן וידוע. והנה במאמר זה מבואר שעל ידי המשכת התורה נמשך השגחה וכו', נמצא כשהחכם מביא תורה, נמצא שמביא כח הראות של השגחת השם יתברך עלינו, וכל אחד כפי קירובו אל התורה כן השגחת השם יתברך עליו בשלימות, בבחינת הבטה והשבת ההבטה וכו'.

ק"א משלי ד' כב, וע' ערובין נד.

ק"ב כראיתא בערובין נד. והובא תורה יא אות א' עה"פ חיים היא למוציאיהם ודרשו חז"ל למוציאיהם בפה.

ק"ג גם עיין תורה מ' תנינא שהשגחת ה' בחי' מוחין שנכנסים ע"י תפילין ובוקעים מהעינים ע"י ש.

ק"ד עיין פרש"י וגור אריה – ה' לך לך טו ה'

ק"ה בראשית פרק טו (ה) ויציא אתו החוץ ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך:

רש"י – ד"א הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה:

ק"ו בלק"ה אבדה ומציאה ג' ה' מבאר עוד שהתורה של רבנו היא ע"י שבגודל כוחו העלה גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחי' ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. והמשיכו התורה בקדושה כזאת עד שכל מי שיעסוק בתורתם תאיר לו התורה לצאת מחשכת אפילתו ... כי ע"י עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחי' עיבור מחמת שזאת התורה נמשכת מעליית התחדשות הנפשות את אשר ישנו פה ואת וכו'.

ק"ז גם בדפ"ר תרלד- ונחזור, ומתלדו - ונחזור

ק"ח צ"ע מה נחזור לעינים האם הנפשות או התורה או שהם דבר אחד. ואם התורה האם הכוונה שדוקא תורה לישמה עולה אליו ית' בבחי' כח הראות החוזר ונעשה השגחה, וא"כ אולי תלוי בלימוד לישמה המבואר בתורה קנט. ע"י ש.

ק"ט גם בדפ"ר- קרובין, בתרלד ומתלדו- קרובים

ק"ג גם בדפ"ר- קרובין, ומתלדו- קרובים

ק"ב גם בדפ"ר תרלד ותלדו - אל כח הראות, ומתלדו- אל הראות (נמחק תיבת כח)

ק"ג גם בדפ"ר- נחזור, בתלדו- חזר, ובלוה"ת שם ומתלדו - נחזור

ק"ב צ"ע כפל הלשון וצ"ע מדוע לא קודם נצטיירים

ק"ב בכתב יד שיש מיחסים לרבנו כנראה בטעות גרס – שהם כמראות הצובאות כביכול.

ק"ב בתרלד- בעכו"ם

ק"ב בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) גרס כאן – אבל אומות העולם. וכן לקמן – נמצא השגחתו על אומות העולם. וצ"ע אולי כאן חשש לצנזור. ולפ"ז קצת משמע שאת הכתב יד התכווין שלא להדפיס.

ק"ב העכו"ם רחוק מהתורה בתכלית כי גוי העוסק בתורה חייב מיתה אבל גם מומר אע"פ שחייב בתלמוד תורה הוא רחוק מקיומה והכי נמי לכאורה ע"י הנ"ל כל השקוע בתאוות ממון גם הוא מרוחק מהתורה ביותר. וכן השקוע בשאר תאוות אלא שתאוות ממון בעיקר כי ע"ז ביותר, ויותר רחוק מלהיות שותף ביחוד הנ"ל שעל ידו מוריד הצדיק את התורה. (אע"פ שדייקא על השוקעים בתאוות ממון דיבר רבנו שמעלה את נפשותיהם לעורר היחוד הנ"ל, נראה שכיון שהקדים שהתנאי להשגחה הוא יציאה מתאוות ממון משמע שהיא המעכבת ביותר, אע"פ שכל תאוה יש בה בחינה שהיא גרועה מהאחרות כאן שם רבנו את הרגש על הע"ז של תאוות ממון דוקא)

ק"ב צ"ע למה נחשב חצי והרי כיוון שלא חזר לעין אפילו חצי אין כאן. ועיין תורה סה שלפעמים מעבירין דבר במהירות לפי העין והוא אינו יודע כיון שלא הספיק הדעת להביאו אל העין, אבל משמע שמזלי כן חזי רק איהו לא חזי, נמצא שיש כאן בחי' חצי ראות וכל שכן אצל הקב"ה שבחי' מולי חזי היא בחי' ראות, אלא שכלפי הראות על ישראל דהיינו השגחה היא חצי ראות.

והמשכת התורה מבואר כבר שהוא על ידי העלאת הנפשות לבחינת עיבור, מבואר ממילא שאם היה מעלה נפשות הרבה ביותר, אזי היה היחוד גדול ביותר, והיה ממשיך המשכת התורה ביותר, ועל ידי זה היה נמשך השגחה שלימה ביותר, ואז היה מתנהג העולם כראוי צדיק וטוב לו רשע ורע לו, וממילא לא היה ההבל אשר נעשה על הארץ קשה כל כך על העולם. נמצא מובן ממילא טעם הענין וגם השייכות שיש לזה עם קשר המאמר הנ"ל, כי הלא זה יסוד ענין מאמר זה שהוא להמשיך השגחה שלימה. ומה שהארכתי קצת בזה הוא מחמת שראיתי בנוסח כתיבת יד אשר הועתק מכתיבת יד רבנו ז"ל המאמר הזה, ושם יש כמה ענינים שנכתבו בשינוי קצת ממה שמבואר בכאן בנוסח שנדפס, כי גם נוסח זה הוא לשון רבנו ז"ל בעצמו כמבואר בסוף סי' י"ד (ונראה שבכוונה שינה רבנו ז"ל הנוסח אחר כך בעת שנתן להעתיקו שהוא הנוסח שנדפס), ושם בנוסח כתיבת יד מבואר שענין ההבל אשר נעשה על הארץ וכו' מחמת שהעולם נידונין אחר רובו וכו' ולכאורה אינו מובן גם כן כי הלא בדור אחד יש צדיק וטוב לו וצדיק ורע לו וכו', ועל פי הנ"ל מבואר זה הענין קצת כנ"ל: עד כאן לשון הפל"ח. וכוונתו כנ"ל שצדיק ורע לו שגורם להבל הנ"ל יש רק כשהשגחה אינה כראוי, דהיינו שחסר בהשבת ההבטה. ואם רוב העולם היו באים לצדיק היה בכוחו להמשיך השגחה שלימה לעולם.

אות ה

עתה יבאר ענין המרכבה העליונה (ד' חיות שבנפש) ומרכבה תחתונה (ד' חיות שבתורה). ענין מרכבה הוא ענין התלבשות. כי כל מציאות רוחנית עליונה שואפת להתלבש במציאות תחתונה מגושמת ממנה שתהווה לה כמו גוף, וזה ענין מה שאמרו חז"ל צדיקים מרכבה למקום, כי ע"י שמתדמים ליוצרים/קב"ט נעשים לו מרכבה. וזהו מאמחו"ל האבות הן הן המרכבה (ב"ר מז' ח' וזוהר צו כה:קל"ו) דהיינו לג' מדות חסד גבורה ותפארת. כי ע"י שנשלמו במעשיהם כל אחד במידה השייכת לו, נעשו מרכבה לה. ויסוד הענין גילה יחזקאל בנבואתו בפרק א' קלא' סוד ד' חיות שבמרכבה העליונה/קל"ב, דאיתא בזוהר (וזהר חדש תיקונים דף קיד: וע"ש מתוק מדבש בשם הרמ"ק) שהיו כולם פני אדם, אלא שבמבט ראשון היה נדמה כל אחד לאיזה חיה, דהיינו אדם נשר ואריה ושור, ואיתא שם שהם מרכבה לספירות חכמה בינה וחסד ודין, ויש מרכבה תחתונה יותר של אדם נשר אריה ושור, שהם מרכבה לתפארת נצח הוד יסוד. ונראה הכוונה שע"י שתי מרכבות אלה, מנהיג הקב"ה את העולם, וכמבואר במלבי"ם יחזקאל פ"א. ונ"ל שמי שזוכה לתקן את המרכבות, דהיינו לעורר ענין למטה, הדומה להן, אזי נעשה ההנהגה לפי מעשיו, ונראה שמתבטא בסיעתא דשמיא גדולה וצ"ע.

נמצא לפ"ז, מה שמבאר כאן שקבוץ הנפשות, הוא בחי' אריה שבמרכבה, דהיינו שהחכם מתגבר במדת החסד, למצא כל טוב שיש בנפשות, וכביאור הפל"ח אות ה' שמעלה את הרצונות הטובים שיש לכל אחד להתקרב להש"י, עם המרירות והחרטה שיש לכל אחד על תאוותיו הרעות, וזה בחי' אריתי מורי עם בשמי. אריתי אותיות ארי-ה, ואריתי הוא ליקוט, שמלקט הצדיק את הרצונות הרעים, ע"י שמוצא בהם טוב, וזה ממדת החסד, והארי-ה הוא בחי' חסד/קל"ג.

וזוהו בחי' תקונא דמרכבתא עלאה ומרכבתא תתאה [קל"ד/קל"ה] כפי שיבאר שיש ד' חיות ואפנים וכסא ויושב על כסא בנפש, דהיינו מרכבתא עלאה, וכן בתורה דהיינו מרכבתא תתאה. ונראה הכוונה לסוד

קב"ט ככבי אור פתיחה לששון ושמחה.

קל' ושם ביאר המתוק מדבש שחג"ת מרכבה לבינה

קלא יחזקאל פרק א (ד) וְאָרְאָ וְהָפָה רִיחַ סַעְרָה בְּאֶה מִן הַצִּפּוֹן עַנְן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנִגְהָ לּוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ פְּעִין הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: (ה) וּמִתּוֹכָהּ דְמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מִרְאִיהֶן דְמוּת אָדָם לְהַנְהִי: (ו) וְאַרְבַּעַה פְּנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע פְּנִים לְאַחַת לָהֶם: (ז) וְרַגְלֵיהֶם רְגֵל יִשְׂרָאֵל וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רְגֵל עֶגְלָה וְנִצְצִים פְּעִין נְחֹשֶׁת קָלָל: (ח) וַיְדוּ וַיִּוִּידוּ אֲדָם מִתַּחַת פְּנֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וּכְנִפֵיהֶם לְאַרְבַּעַתָּם: (ט) הִבְרַת אִשָּׁה אֶל אַחֻתָּהּ כְּנִפֵיהֶם לֹא יִסְבּוּ בְלִבָּתָן אִישׁ אֶל עֵבֶר פְּנֵיו יִלְכּוּ: (י) וְדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיָה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי שׁוּר מִהַשְׂמֹאֵל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּן:

קלב עיין פירוש מי הנחל שיחזקאל השיג בנבואה זו את סוד התורה שלנו שע"י ביטול תאוות ממון זוכין לעלות הנפשות בבחי' רצוא ולתורה והשגחה בבחי' ושוב.

עוד עיי"ש במי הנחל שמבאר וזה לשונו – ע"כ מפטירין המרכבה של יחזקאל בשבועות יום קבלת התורה כי הכל אחד וע"כ זכו אחר יציאת מצרים לקבלת התורה כי מצרים הוא תאוות ממון כמוהו במעשה מבעל התפילה שמרמוזו בישעיה לא הוי היורדים מצרים לעזרה וע"כ אחר שיצאו ממצרים ע"י משה שהוא משיח שנאבדו כל המצרים שזה בחי' ביטול תאוות ממון העלה משה הנפשות בבחי' עיר גבורים עלה חכם שדרשו חז"ל על משה בעת קבלת התורה ויורד להם עזו מבטחה הוא התורה עד שהמשיך להם השגחה שלימה וכן כל עיקר התגלות תורה דעתיקא סתימאה יהיו ע"י משיח שיבטל לגמרי תאוות ממון בחי' ביום ההוא ישליך אדם אלילי כספו וכו' כי משיח דא משה וכו' עיי"ש.

קלג שמעתי מהריצ"ח שמקשים הרי ארי-ה טורף ושור חורש בשדה מדוע השור דין וארי-ה חסד. ותירץ כי חסד היא מדת השפעה והארי-ה מוציא לפועל את מדתו לטרוף ואינו עוצר אותה לעומתו השור אע"פ שהוא חזק מארי-ה הוא עוצר את גבורתו עד שאפשר לכבוש אותו לחרישה וזו מדת הדין שעוצר את ההשפעה ולא נותן לה להתבטא.

קל"ד (ברית מנוחה דף כז: טור ב' ודף כח: טור א' בדפוס ירושלים.

הנהגת העולם וכפי שגילה יחזקאל הנביא בפרק א' ומבואר במלבי"ם ע"ש/קל"ו. יש בחי' אדם המנהיג היושב על כסא ההנהגה (נראה שהוא מטט' והצדיק המתלבש בו), ולכסא יש אופנים לנוע בהן, וד' חיות הן המניע

קל"ה **ברית מנוחה** – הדרך השניה. – ואני אם הייתי בכאן עושה פירוש עניין המרכבה היית יודע שכל חכם וצדיק מישראל שהוא מרכבה בפני עצמו ושיש לו ארבע חיות סומכות למרכבה כמו שיש לכסא ושהעולמות ממנו תלויים, והאמת החכם שבישראל הוא הנקרא מרכבה בפני עצמו ועליה עומד כמו שיש בעליזונה המפורשות במרכבת יחזקאל אשר ראית בו כמה דברים עמוקים וסודות עמוקים לאין תכלית, והיית יודע השם של העומד במרכבת יחזקאל (נ"א החכמה) והוא שם יהו"ה שורש האמונה ועיקרה וסודו כמו שאמרת, והשם של זה הנקוד העליון אשר ראית עד עתה עמקו וחכמתו. ועל ניקוד אות ראשונה הזאת שהוא נקרא חל"ם אמרו חכמים שהם הים שאין להם סוף והוא הנקרא מלך על כל המאורות המנהיגים והמוציאים תחת ממשלתו והוא ממשלת עיקר שפע צינורות שפע המרכבה אשר הדר המרכבה וגבורתה בצינורות השם הזה באים, ואלו מורכבים באלו כדי שיהיו כולם אחדים לעשות רצון קונם ממהרים לפעול, וגובה להם ויראה להם שכל רואיהם מרחוק ישיחו מפני רוב גבורתו וממשלתו והוא מאור שאמרו שממנו נמשכו המאורות של עצמות הפועלות עבודתם בגבורה ובקדושה.

עוד שם – והאדם בשכלו הטוב נדחק מכל אלו הדברים ומתדבק בהש"י ועושה שליחות הקב"ה ומצותיו ונותן עצמו למות על קדושת שמו, בודאי לזה יש מעלה גדולה מן המלאכים, ונקראו החכמים לפי עניין זה מרכבה בפני עצמו וד' חיות יש להם והם ד' יסודות שנתאכל התערובת ונשאר הברור והאמת ועל כן הם מרכבה בפני עצמו.

קל"ו **מלבי"ם** יחזקאל פרק א (ד) וארא – כבר ידענו מסוד קדושים, שהמרכבה שראה יחזקאל היה בעולם היצירה שהוא עולם המלאכים, והיה המראה ההוא למטה ממחזה המרכבה שראה ישעיה שהיה בעולם הכסא, כי באשר ישעיה ראה את המלך בעוד שהיתה השכינה במקומה וישראל על אדמתם, אז היתה ההנהגה ע"י ה' בעצמו, וה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה, לכן ראה את המלך יושב על כסא רם ונשא, שגם הנהגת המערכה היתה מאתו בבלי אמצעי, וראה שרפים עומדים ממעל לו, שהשרפים עומדים ברום עולם בעולם הכסא שהוא למעלה מעולם החיות שראה יחזקאל, כמלך היושב בביתו ושרי מלכותו עומדים לפניו. אבל יחזקאל ראהו בגולה בחו"ל, שאז לא ינהיג לעשות דבר מלך שלטון בדרך הפלאי הנסיי, רק ינהיג ע"פ סדר הטבע והמערכת שהם האופנים, שזה נעשה ע"י מניעי המערכת שהם המלאכים, לכן ראה חיות הקדש והאופנים מתנשאים לעומתם. והנה עולם החיות שהם המלאכים הוא ממוצע בין עולם הכסא אשר למעלה ממנו ובין עולם האופנים שהוא עולם הגלגלים אשר למטה מהם, והם מקבלים כח ושפע מכסא מלכות ה' אשר למעלה וינהיגו בכח זה ויניעו האופנים למטה,

לכן יספר תחלה ההשגה שהשיג בהחיות עצמם, ואח"כ יספר איך יניעו וימשיכו את האופנים אשר תחתיהם, ואח"כ יספר איך יקבלו עוז ותעצומות מן הכסא אשר למעלה מהם. וכבר באר בכוזרי (מאמר חמישי) שהנביאים ישיגו את השם בצורות מתחלפות מיוחסות אל הפעולה שיעשה בעת ההיא, בעת שהוא מהעדה מלכין ומהקם מלכין ראה דניאל (דניאל ז') עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב, ובעת הנסיעה שנסע בגולה ראהו יחזקאל רוכב במרכבה, כמנהג המלכים בנסעם ממקום למקום שיבינו לו מרכבה לצאת לדרך, והמשיל כמנהג בני אדם שהמרכבה הגשמית נמשכת מארבע חיות שנייעו את אופני המרכבה שהמלך יושב עליה. וכן ראה יחזקאל את המרכבה שבה נוסע מלך הכבוד בגולה וד' חיות נושאות המרכבה אל אשר יהיה שם הרוח ללכת, וכבר אמרו חז"ל שישעיה נדמה כבן כרך שראה את המלך ויחזקאל נדמה כבן כפר שראה את המלך, שכן כרך יראהו בהיכלו יושב על כסא מלכותו ומשרתיו עושי רצונו עומדים סביבו, כן ראהו ישעיה בעיר מלכותו יושב על כסאו וכן הכפר יראהו בעת יסע המלך דרך הכפר ממקום למקום, שיראהו נוסע במרכבה, וישים לבו על המרכבה ועל החיות והאופנים אשר יוליכו את המלך ויספר את אשר ראה.

והנה ראה את המרכבה באה מן הצפון, שזה מורה שאין זה תחלת ביאתו מא"י, שא"י היא דרומית ללב, רק כבר היה שם עם הגולה שישבו בצפון בתל אביב שהיה בצפון מנהר כפר, וראהו עתה נוסע מצפון לדרום לשוב מבבל אל א"י, אבל ראהו שנוסע על דעת להחריב את ציון ולשרוף את היכלו, כי ראה סביב המרכבה רוח סערה וענן ואש מתלקחת – שכולם מורים על חורבן והשחתה ושרפה, רק שראה שסביב האש יש נוגה – שהנוגה הוא מקבל האור ומאיר ואינו שורף שהוא מדת החסד השופע בתוך החשך להאיר את הלילה, ומתוך הנוגה – השיג את החשמל – שהוא מחנה שכינה, שהיא בתוך האש – ר"ל שהשרפה הזאת לא יהיה ע"י המערכת רק ע"י ה' לבדו, ושעמו ג"כ הרחמים להאיר את החשך ולהציל את הדבקים בקדושה בנוגה סביב.

(וגם אליהו שראה את המרכבה חוץ למקומה בח"ל ראה ג"כ כמראה הזה, רוח גדולה וחזק שהוא הרוח סערה, ואחרי הרוח רעש (שהרעש בא מן הענן). ואחרי הרעש אש שהיא אש מתלקחת, ובכל אלה לא היתה עדיין מחנה שכינה כמ"ש לא ברוח ה' וכו' לא באש ה', ואחרי האש קול דממה דקה

שהוא החשמל, חש מענין שתיקה ומל מענין דבור, שזה קול דממה. ר"ל מורכב מן קול ודממה, כמ"ש דממה וקול אשמע, שזה חש מל, והם הד' קליפות הסובבים את האגוז ששלשה מהם קשים ומרים, ואחד היא הרכה הדבוקה אל הפרי שמעורב מן טוב ורע שהיא קליפת נוגה, וזה הדקה שראה אליהו. וכן אמר (ישעיה כ"ט ו') מעם ה' צבאות תפקד ברעם ורעש – וקול גדול, סופה וסערה – ולהב אש אוכלה, שהוא הרע שבג' יסודות רוח מים אש):

עוד ע"ש פסוק ה – ומתוכה דמות ארבע חיות – כבר הודיעונו הצופים במראות אלהים כי ארבע מחנות מלאכים סובבים את הכסא, וסימנך מרכבו ארגמן, וכבר בארנו כי ישעיה ראה את המלך בבית מלכותו ושרפים עומדים ממעל לו בעולם הכסא לעשות משלחתם שלא באמצעות האופנים שהוא הטבע והמערכת רק בדרך הפלאי, אבל יחזקאל ראהו שלא במקומו, וצפה את המרכבה בעולם המלאכים, כי בזמן הגלות לא יעשה דברו על דרך הנס ופלא הנגלה, כי ינהיג ההנהגה לפי סדר הצבא והמערכת שהם האופנים והגלגלים, וכשירצה להנהיג המערכת לפי רצונו בנסים נסתרים יניעה ויוליכה ע"י החיות שהם משרתיו עושי רצונו העומדים למעלה מן האופנים ומוליכים אותם, כדמיון הנוסע במרכבה שינהיג אופני המרכבה באמצעות החיות מוליכי המרכבה, באופן שהחיות שראה יחזקאל הם למטה מן השרפים שראה ישעיה, וכחם למטה מכח השרפים שעושים דבר עליון בלא אמצעי, אבל הם מוליכי מרכבת המלך ולא יעשו רק באמצעות האופנים, וע"כ צייר אותם בדמות חיות שהם למטה במדרגה מהאדם אשר למעלה מהם, ובאשר הנהגה זו להנהיג באמצעות המערכת היא קבועה בעת הגלות שאז שרי האומות מושלים כפי חיוב המערכת, וכח ה' תלבש בס להטות את ממשלתם והנהגתם כפי רצונו. ובעת ההיא החל ממשלת הארבע מלכיות אשר התעתדו למשול עד עת קץ שתשוב הכסא למקומה ותחזור הממלכה הראשונה ממלכת ה' שיהיה שמו שלם וכסאו שלם להנהיג באמצעות השרפים העומדים סביב הכסא. והמלך ישב עליה בהיכלו ובית מלכותו, לכן התלבשה אז ההנהגה בארבע חיות מוליכי המרכבה שיתבאר ענינם אחר זה, שמהם יושפעו שרי האומות כ"א מחיה מיוחדת אשר משם יניעתם וישפיעו על האומה למטה כפי הוראת האופן המתיחס אליו. וכבר בארתי בנבואת זכריה

ומוליך אותן, ומרכבתא תתאה היא דוגמא לזה למטה, והיא התורה, כדאיתא בתורה ל' אות ו' שחכמה תתאה מנהגת את העולם. **שע"י החכם שלוקח הנפשות, ועולה עמהם ויורד עוז מבטחה, נתתקנו שני המרכבות** דהיינו שהקבוץ נפשות והעלאתם מתקן מרכבתא עלאה, והורדת התורה מתקן מרכבתא תתאה :

ותחילה מבאר מרכבתא עלאה שבנפש, דהיינו **כי יש ארבע חיות** ואפנים בבחי' נפש, וכסא, **ויושב על הכסא** [קל"ז/קל"ח] דהיינו בבחי' הנפשות שהחכם מלקט, יש ד' בחי' שהן בחי' ד' החיות שבמרכבה, ועל כן הצדיק כשמלקט הנפשות להעלותן מתקן בזה את המרכבה, כי נעשה למטה כעין למעלה, ואזי מתלבש העליון בתחתון ומתחזק העליון ע"י שיש לו בחי' גוף :

ארי' שבבחי' נפש, זה בחי' (ש"ה ה') [קל"ט] **אריתי מורי עם בשמי**, אריתי פני' ליקטתני/קמ"ו בחי' אסיפת הנפשות. ובוודאי אין הכוונה מצד דמיון המילים של ארי-ה לאריתי, ונ"ל הכוונה כי ידוע שארי-ה שבמרכבה מדתו חסד ביחס לשור שבמרכבה שמדתו דין/קמ"א, ולפ"ז יש לומר שאריתי דהיינו ליקוט הרצונות שנעשה ע"י הצדיק מזה שמכניס בהם חרטה על הרצונות הרעים, זה נעשה בקו החסד שמשפיע בנפשות הארת האמת, לכן מתקן את הארי-ה שבמרכבה שמדתו חסד. כי נראה פשוט שתיקון המרכבה הוא ע"י שנעשה למטה כעין למעלה.

מורי, זה בחי' מרת נפש (שמואל א') [קמ"ב] שנאמר על חנה כשהתפללה במשכן בשילה (בסמוך לעלי הכהן/קמ"ג) שתזכה לבן, וזה גם בחי' מה שאמר אלישע על השונמית כשבאה לבקש על בנה חבקוק שנוולד מברכתו ומת **(מלכים ב' ד')** [קמ"ד] **ונפשה מרה לה** נמצא פסוק אחד הוא מרירות על חסרון בן, והשני על

(סימן ב') כי הארבע מלכיות יתיחסו לארבע רוחות השמים, שכל אחד ממשלתו מתגברת ברוח מיוחד, וכל רוח מרוחות העולם מושך כחו ושפעו מאחד מארבע רבעי הגלגל המתיחס אליו שמשם שרשו והצלחתו, והיינו מאופן אחד מארבעה האופנים, וכל אופן חיותו מקושר עם החיה מד' חיות המנהגת אותו, וכן ישפיע השר באמצעות האופן על האומה אשר תחתיו כל ימי זריחת כוכב הצלחתה עד יסוב וירץ הגלגל אל הבור וישקיע ויעלה האופן האחר במקומו. **וזה מראיהן דמות אדם להנה** – שהגם שקראם בשם חיות כי יש לכל אחד פני אריה ופני שור ופני נשר, בכ"ז אחר שיש לכל אחד גם פני אדם לא נוכל לקרותו בשם מצד פניו רק מצד דמותו הכולל, שדמות החיה משונה מדמות האדם ותבניתו, כי הולכת היא על ארבע ופניה למטה ואין לה שכל, והם היו דמות ותבנית גופם כאדם, ניצב הקומה על שתי רגלים ושתי ידיים למו, וכן היו מלאים חכמה ותבונה כאדם, ורק בהפנים נמצא פני חיה לא בבנין הגוף. וע"כ אמר שדמות אדם להנה, והמליצה כי יש להם שכל טוב והילדים האלה ארבעתם נתן ה' חכמה ותבונה בהמה להשכיל את יוצרם ולשכחו ולתת כבוד לשמו:

עוד להבין ענין הכסא ומרכבה עיין מלבי"ם על דניאל פרק ז פסוק ט – חלק באור הענין פסוק ט – חוזה הוית עד די כרסון רמיו –

ק"י עיין יחזקאל א' כו ולעיל תורה ו' אות ה'

קל"ז יחזקאל פרק א (כו) וממעל לרקיע אָשֶׁר על ראשם כְּמֶרְאָה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוֹת כֶּסֶף וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֶרְאָה אֶדָם עֲלֵיו מְלַמְעֵלָה: **קל"ט שיר השירים ה' פסוק א** בָּאתִי לִגְנֵי אֶחָתִי כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי אֶכְלֵתִי יַעֲרִי עִם דְּבִשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי אֶכְלוּ רְעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

פרש"י (א) באתי לגני – בימי חנוכת הבית. אריתי – לקטתי והוא לשון משנה כמלא אורה (והיינו כחוכה המלקט) וסלו ואף לשון מקרא (תהלים ז) ואורה כל עוברי דרך (והיינו לקטוה כל עוזבי דרך) ונאמר על שם הקטורת שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון ונתקבלה והוא דבר שאינו נוהג לדורות ועל כן נאמר אכלתי יערי עם דבש שהוא גדל בקנים כענין שנאמר (שמואל ה) ביערת הדבש ויערת היא לשון קנה כמו (שמות ב) ותשם בסוף ושויתיה ביערא ומוצצין הדבש ומשליכין העץ ואני מרוב חיבה אכלתי יערי עם דבשי אכלתי הקנה עם הדבש את שאינו ראוי עם הראוי קטרת נדבה וכן שעירי חטאת שהקריבו הנשיאים ואין חטאת קריבת נדבה ואני קבלתיים בו ביום. **שתיתי ייני** – הם הנסכים. **עם חלבי** – מתקו וצחו מחלב. **אכלו רעים** – באהל מועד אהרן ובניו ובית עולמים הכהנים כולם. **שתו ושכרו דודים** – אלו ישראל אוכלי בשר זבח השלמים שהקריבו לחנוכת המזבח:

לכאורה צ"ע כי רבנו לקמן מפרש מורי עם בשמי דהיינו רצונות רעים ומרים עם רצונות טובים. ולכאורה זה הפך הפשט, כי מור הוא גם בושם. אבל עיין פרש"י שם על המשך "אכלתי יערי עם דבשי" שהכוונה לקנה סוכר, שאכל הקנה עם הסוכר, ולפי רבנו גם מורי עם דבשי זה כה"ג, אלא שזה לא פשט, אלא כפל הדרש עם הפשט.

קמ"ו לשון אורה הוא המלקט תאנים כמבואר במשנה שביעית א' ב'. ברטנורא שם – המלקט תאנים קרוי אורה, כמו גודר בתמרים, ובוצר בענבים: קלת ל"ע כי לכאורה בולר הוא הקולר את הענבים ולא המלקט, וכנראה כיון שזה נעשה כאחת שחוקך ואוסף צלל לכן החיתוך גם נקרא ליקוט.

ואולי לכן רבנו נקט אורה דייקא, דהיינו כלוקט תאנים דייקא, שיש בהם בשלות ובוטר באותו זמן (כמבואר בערוכין נד). בחי' אריתי מורי עם בשמי.

קמ"א כנ"ל בהקדמה לאות ה' שארי-ה אין בכוחו לעצור את כוחו לטרוף כשהוא רעב והיינו חסד בחי' השפעה, ושור עוצר לא נותן לכחו להתפרץ אלא כובש אותו כפי רצון בעליו שזה בחי' דין בחי' עצירת השפע.

קמ"ב שמואל א-פרק א' (י) והיא מרת נפש ותתפלל על ידו ויבכה תבכה: (יא) ותדר נדר ותאמר ידוד צבאות אם ראה תראה בעיני אמתך ויזכרני ולא תשפח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לידוד כל ימי חייו ומוצה לא יעלה על ראשו:

קמ"ג בחי' הצדיק שליקט את תפילתה והעלה אותה שתתקבל.

קמ"ד מלכים ב-פרק ד (כו) ותבא אל איש האלהים אל החר ויתחזק ברגליו ויגש גיחזי להדפה ויאמר איש האלהים הרפה לה פי נפשה מרה לה וידוד העלים ממני ולא הגיד לי:

אבידת בן, ונראה הטעם כי המיין נוקבין דהיינו הרצונות שמעלה הצדיק לשכינה, נקרא בנים, כדאיתא בזוהר שהשכינה מתפארת בהם לפניו ית' חזי ברא במה קאתינא לגבך, פי' ראה באיזה בנים באתי לפניך/קמ"ה, נמצא שהמרירות על תאוה, דהיינו על רצון רע, הוא ממש כמו מרירות על בן שחסר או נאבד. **זה בחינות פגם הנפש, שמר לה על פגם הרצון. כי כשרוצה דבר תאוה, זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש כי הנפש מצד עצמה היא חלק אלוך שרוצה רק את הקב"ה, ורצון תאוה רעה, היא רצון שנפל, וזה מר לנפש. ועכשיו כשבא זה האדם לחכם הדור עם נפשו ורצונו/קמ"ו (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן- עם רצון טוב עם נפש טוב), והחכם הדור הצדיק/קמ"ז לוקח כל הרצונות, ולוקט אותם אחד לאחד [קמ"ח]/קמ"ט נראה שרומז בזה שכל אחד מהנפשות הוא עבודה קשה בפני עצמה/ק"א, לעורר בו חרטה על תאוותיו הרעים כדי להעלות אותם כנ"ל. ואז מלקט גם כל הרצונות והנפשות שנפלו לכאורה משמע שהכוונה לרצונות רעים, דהיינו שרוצה דבר תאוה כגון תאוות ממון, את זה הצדיק מלקט ומעלה מ"ן, אבל א"א לומר כך, כי איזה התפארות יהיה לשכינה בזה לפניו ית'. אלא הכוונה כביאור הפל"ח שהכוונה למרירות שעורר בו הצדיק להיות מתמרמר על שיש לו רצונות רעים, את זה דייקא מעלה הצדיק (אמנם ע"ז אזי גם הרצון הרע בעצמו נהפך לטוב, בבחי' זדונות נהפכים לזכויות, ובבחי' אם לא נפילתי לא קמתי/קמ"א, כי כל תקומה היא למקום גבוה ממה שהיה קודם שנפל, בבחי' במקום שבע"ת עומדים אין הצדיק יכול לעמוד, כי הם מעלים ניצוצות ממקום נמוך שצדיק לא יכול להגיע, ועולים עמהם למקום גבוה יותר).**

וזדוקינ' בחי' ארי', לשון לקט [קמ"ג]. שמלקט מרת הנפש, היינו פגם הנפש דהיינו שאחרי שיש מרירות על פגם הנפש, אזי גם לפגם יש עליה,

עם בשמי, עם הרצון הטוב דהיינו הרצונות הטובים שיש לנפשות ישראל לעשות רצון הקב"ה ולהמליכו וגלות כבודו בעולם, שמעלה ריח טוב דהיינו שמה שעולה מ"ן לשכינה זה ההתפארות שיש בטוב הזה דהיינו בחי' ריח טוב העולה מהרצונות הטובים :

ובחי' שור שבנפש, דהיינו מדת הדין שבמרכבה (דהיינו שקו של ממטה למעלה/קמ"ד), כי שור לשון הסתכלות כמ"ש (במדבר כג ט')/קמ"ה מגבעות אשורנו, לכן שור רומז להסתכלות בשרש הממון, ששם זה האור המצוחצח/קמ"ו המבואר בתורה כג אות ה'/קמ"ז, שנתוסף בנפש מחמת הקיבוץ שנתקבץ

קמ"ה כן נ"ל לבאר את הקשר בין שני פסוקים אלה, למרירות שיש לנפשות על רצונותם הרעים. דהיינו שהצדיק מעלה אותן להיות מיין נוקבין לשכינה, והיא מתפארת בהם לפניו ית', כדי שיאיר בה מאור פניו, נמצא שהמרירות על רצון רע, הוא ממש כמו מרירות על בן שחסר או נאבד.

קמ"ו לעיל בריש אות ג'

קמ"ז בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) גרס כאן - והצדיק

קמ"ח לשה"כ ישעיה כז יב

קמ"ט ישעיה פרק כז (יב) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יַחְבֹּט יְדוֹךְ מִשְׁבֶּלֶת הַנְּהָר עַד נַחַל מִצְרַיִם וְאַתָּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ק"ו ועיין לקמן אדם שבמרכבה בחי' מסכני ועתירי דהיינו שבנפשות שהצדיק מעלה מ"ן אזי איש פשוט חשוב לתיקון המרכבה ממש כמו איש צדיק, ועיין לקמן אות ו' מה שהעתקנו מעלים לתרופה שלו הקושי העצום להכניס הרהור תשובה לבעל בחירה. כי רק צדיק שהוא האדם היושב על כסא המרכבה הוא יכול להחיות נפשות ירודות ע"ש.

קנ"א ילקוט שמעוני תהלים פ"ה רמז תרכח-.... אל תשמחי אויבתי לי כי נפילתי קמתי, אלולא שנפילתי לא קמתי, כי אשב בחשך ה' אור לי אלולא שישבתי בחשך לא היה אור לי:

קנ"ב בתרלז- וזו

קנ"ג משנה שביעית א' ב' וברטנורא שם ועיין ערובין נד. ד"ה נוצר תאנה ופרש"י שם

קנ"ד כידוע שדין הוא החזרת הדברים לשרשם.

קנ"ה פרשת בלק בספר במדבר פרק כג ט) כי מראש צרים אָרְאָנוּ וּמַגְבְּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכַּן וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשְׁבּוּ:

קנ"ו האור המצוחצח- נראה פשוט שכוונת רבנו לאור הצחצחות שמקורו בעתיקא סתימאה שבבינה ומשמע שכבר בקיבוץ הנפשות מאיר בהם אור הצחצחות וצ"ע לכאורה רק כשעולות הנפשות בעיבור בינה עילאה אז מאיר בהם אור הצחצחות, וא"א לומר שהקיבוץ כולל גם את עלית הנפשות כי מבואר לקמן באת ו' שהם שני שכלים הקיבוץ נפשות ואח"כ העלאתם לבינה, וא"כ כבר בקיבוץ הנפשות מאיר בהם הצדיק מאור הצחצחות ודייקא מכח הקיבוץ משמע שיש בכל אחת איזה ניצוץ מאור זה ודייקא ע"י הקיבוץ מתקבצים כל הניצוצות לאור גדול, וכולן מקבלין זו מזו. ולפי המבואר בלק"ה שאלה א שקליפת תאות הממון שורה על הנפשות ומעלימה מהן את שרשן ובלק"ה שבועות א' אות ה' שמתאוות ממון נעשית התורה שמוריד הצדיק, משמע שבתאוות הממון בעצמה של הנפשות טמון האור הצחצחות כי הוא שרש הממון, שבשרשו הוא צח ומצוחצח כמבואר בתורה כג אות ה' ורק למטה אצל כל נפש לבדה הוא ניצוץ לבד שנפל ונהפך לחיות התאוות ממון, אבל בקיבוץ הנפשות כנראה ע"י שמקבלין דידן מן דין בכח הצדיק ע"י כבר מאיר בהם שרש הממון ומבטל התאוה ועל זה אומר בסוף התור הפוק חזי גבורתא דמרך הצדיק הגדול שבכוחו להעלות לעורר יחוד הנורא שהוא דוגמת היחוד שיהיה לעתיד לבוא ע"י העלאת נפשות פגומות ע"י שמאיר בהם משרש הממון ומביא אותן לחרטה והתמרמרות על מצבן הנפול.

פיזורי הנפש, כי בכל נפש יש ניצוץ קדוש שנפל, והוא מחיה את התאוות ממון, וע"י שהצדיק מעלה אצל כל אחד את הניצוץ, ע"י החרטה שמכניס בו, אזי הנפשות מקבלים זה מזה, ואזי מאיר בכל אחד כל הניצוצות כולם, ואז מאיר הנפש ביותר, כי כשהרצון/ק"פ אין מאיר דהיינו בלא הקיבוץ הנפשות, שאז יש לכל אחד רק ניצוץ אחד שנפל לתאוות ומחיה אותן, אזי הנפש בבחי' ונפש רעבה/ק"פ ולכן הוא רודף תמיד למלא חסרונו בממון. כי עיקר הרעב מחמת העדר האור. כמ"ש חז"ל על העדר האור הגשמי בגמרא (יומא ע"ד:)/ק"פ ויענך וירעיבך ויאכילך את המון [ק"פ/ק"ג] דהיינו שאכילת המון במדבר נחשב עינוי רעב כיון שלא ראו בגשמיות את הממכל שרצו לאכול אלא רק טעמו את טעמו, וחז"ל בגמ' הביאו ראייה מכאן שהסומא אינו שבע/ק"פ. עיקר כוונת הגמ' בגשמיות ורבונו לומד משם גם על שובע רוחני כי עיקר השובע [ק"פ] מחמת האור שיראה בעינוי ובתורה עו/ק"פ רבנו מאריך בזה כיצד הראיה

ק"פ תורה כג אות ה' –אם נפל לטרחון תאוות ממון, במאי תקונו. והשיב להם: בסילוטא דכדניתא בי באמת יש עוד תקון לתאוות ממון, הינו שיתפלל לש"ש, שמשם בא כל הממון וכל ההשפעות. ועל ידי הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו. כי שם בשרשה, השפע פלו אור צח ומצחצח, ותענוג רוחני, ואין מתאוה (נ"א מתעבה כת") אלא למטה. ומי הוא הפתי יסור הנה, להשליף תענוג רוחני, ולקח תענוג עב: אבל לזאת ההסתכלות, אי אפשר לבוא, אלא עד שיתקן ברייתו.

ק"פ אור הצחצחות נקרא רצון שלכאורה הוא לשון השתוקקות וחסרון ובאמת הוא המילוי היותר משובח שיש, ועיין לקמן שכך תכונת אור מעתיקא שיש בו תמיד שני הפכים כאחד, שהשתוקקות אליו ית' אע"פ שאין לה קץ היא תכלית המילוי.

ק"פ ממה שנקרא קודם תוספת האור נפש רעבה משמע שאור הצחצחות הוא בחי' דעת קנית מה חסרת ובחי' צדיק אוכל לשבע נפשו ועיין תורה ה תנינא אות ג ועל-ידי הפרנסה הוא מצחצח נפשו, כי אכילת הצדיק הוא רק בשביל הנשמה, כמו שכתוב (משלי י"ג): "צדיק אוכל לשבע נפשו", ושביעת הנפש זה בחינת הצחצחות, שצחצח נשמתו על-ידי אכילתו, בבחינת (ישעיה נ"ח): "והשביע בצחצחות נפשו" ואזי שצחצח נשמתו, אזי הוא איש תבונות, בחינת: "ונשמת שדי תבינם" כנ"ל ועל-ידי-זה נתגלין העצות כנ"ל ומשם גדלה האמונה וכו' כנ"ל.

ועיין תורה ז תנינא אות י' שיש הארת הרצון בשעת האכילה דייקא ועיין לק"ה כלאי הכרם ב' יא שהארת רצון זו היא מאור הצחצחות בחי' והשביע בצחצחות נפשך בחי' צדיק אוכל לשבע נפשו

ולכאורה ממה שנקרא הארת הרצון נשמע כביכול שהוא בחי' רצון והשתוקקות לאיזה דבר שחסר לו ורוצה מלוי, אבל באמת אור הצחצחות אדרבה הוא שלימות המילוי בקדושה, אלא כיוון שרוצה את הש"י שלזה אין סוף לכן דומה לרצון שאין לו מילוי, ונראה שיש בזה בחי' דבר והיפוכו כמו כל האורות מעתיק בעוה"ז דהיינו שזו השתוקקות שבאמת אין לה סוף ואעפ"כ היא התענוג ומילוי כל החסרונות של עוה"ז. בבחי' דעת קנית מה חסרת.

ק"פ כמ"ש נפש רעבה מלא טוב. לקמן

ק"פ עיין שם בגמ' שרבנו שינה מגרסת הגמרא והביא פסוק אחר כי בדברים ח' יש שני פסוקים, ובגרסת הגמ' שלנו הובא פסוק טו "למען ענותך" ורבנו הביא פסוק ג' "ויענך וירעיבך" ובגרסת העין יעקב מובא שני הפסוקים. ועיין תורה רעו שם הביא רבנו פסוק טו.

יומא דף ע' – "המאכלך מן במדבר למען ענתך" רבי אמי ורבי אסי נחלקו מנוע לכילת המן נקרא עינוי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. אמר רב יוסף שהיה סומא מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין. אמר אביי הלכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא. אמר רבי זירא מאי קרא טוב מראה עינים מהלך נפש. אמר ריש לקיש טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש.

פרש"י – אינו רואה ואוכל – אכילת המן טועם טעם כל המינים ואינו רואה אלא מן:

בפשטות נראה שגם בתאוות אכילה טוב מראה עינים שהרי למד מאותו פסוק אבל באמת בחוש רואים שאינו כן דאין אדם שבע מראה לבד כי זה דווקא בניאוף שכולה רק דמיון. ועיין גם תורה עו רבנו מבאר הפסוק טוב מראה עינים שעל ידו נעשה מהלך נפש דהיינו שבע לנפשו וצ"ל שבאכילה הכוונה שהמראה עינים משלים את האכילה הגשמית ובלא זה חסר בשבע, בין בגשמיות בתאוות אכילה ובין ברוחניות בצדיק האוכל לשבע נפשו.

ק"פ דברים ח' ג' בגרסת הגמ' שלנו הובא פסוק טו הפאכלך מן בסדך אשר לא ידעון אבתיך למען ענתך וילמען נסתף להיטבף באחרייתך: וכן בתורה רעו הביא רבנו פסוק זה ובגרסת העין יעקב הובאו שני הפסוקים

ק"פ

ק"פ מ"ק – הגמרא הנ"ל ביומא מדברת בגשמיות שהראיה הגשמית עושה בחי' גבול ושובע ורבנו מדבר ברוחניות על ראייה רוחנית דהיינו שהשובע של הגמרא הוא הרעב של רבנו והשובע האמיתי הוא ראייה רוחנית שרואה אור הצחצחות בחי' הארת הרצון באכילה כי לא על הלחם לבדו וכו' כי על מוצא פי ה' עיין תורה יט כי יש שובע גשמי דהיינו מילוי הבטן בגשמיות שאין יותר מקום להכיל ויש שובע רוחני כשאוכל את מוצא פי ה' שבאוכל ולזכות לאכילה כזו צריך בחי' ראייה של הארת הרצון.

ק"פ עיין תורה עו וכן בתורה מז השובע ע"י הארת מדת ואמת דהיינו הארת פני ה'

ק"פ תורה עו – ודע, שהסתכלות עושה פלי, דהיינו גבול וזמן. כי מקדם ראותו הדבר, הוא בלא גבול. וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. וזהו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא ע"ד): "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו', מכאן שסומא אין לו שבע. כי מי שאינו רואה אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא, מאי קרא: "טוב מראה עינים מהלך נפש". כי בכח הראות, עושה הלוח לנפשו, והוא הגבול: וזהו בחינת מעלת הבטחון. כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות, שמתפל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד, ובטיח בו, בבחינת (תהלים קמ"ה): "עיני כל אליך ישברו". כי על ידי ההסתכלות בבטחון גם כן עושה פלי, דהיינו גבול וזמן. כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אף שהיא בלא זמן. כי לפעמים דבר שצריך לו עכשו, יבוא בשמים או שלש שנים. אף על ידי הסתכלות בבטחון, עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפע בעת וזמן שהוא צריך. וזה פרוש הפסוק: "עיני כל אליך ישברו", על ידי זה, נותן להם את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דהיינו בחינת בטחון, בחינת: "עיני כל אליך ישברו", על ידי זה: "אתה נותן להם את

הרוחנית עושה גבול לשפע הרוחני. וע"י שאינו רואה אין נתמלא נפשו, היינו רצונו, כמו שכתוב כי טוב מראה עיניים מהלך נפש (קהלת ו') וכמו שבגשמיות אין שובע בלא ראית העין הגשמי שעושה גבול לשפע, כך בלא ראית האמת בעין השכל אין הסתפקות ושובע רוחני לנפש. וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור [קס"ז/קסח] דהיינו כשמאיר לו אור הצחצחות מעתיקא סתימאה. ונקרא צחצחות כי הוא אור צח ביותר למעלה מהספירות והעולמות היכן שעדיין כלולים בבורא ית"ק/קסט"א, אזי ונפש רעבה מלא טוב (תהלים קז)/קט"ז דהיינו נפש שהיתה רעבה, נתמלאה בטוב ונעשית שבעה, בבחי' (ישעיה נח)/קע"א

אָבְלָם בְּעֵתוֹ. "בְּעֵתוֹ" דִּיקָא, דְּהֵינּוּ בְּעֵת תּוֹמָן שְׁהוּא צָרִיף. פִּי הַבְּסָחוֹן שְׁהוּא בְּחִינַת הַסְּתַפְּקוּת, עוֹשֶׂה כְּלֵי וְגִבּוֹל תּוֹמָן כְּנִל: וְזֶה בְּחִינַת מַעֲלַת הַתְּקַרְבוּת לְצַדִּיקִים וְכוּ'...

^{קס"ז} צחצחות עיין תורה כד ח' פרס רמונים שער הצחצחות ושער הכנויים פ"ח

קס"ח להבין בכלליות את המושג אור הצחצחות מה הוא עיין שערי קדושה למהר"ח - ח"ג שער א - הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפילו בקוצי האותיות כלל, ולכן אפילו ההרהור אסור בו. והאציל חמשה עולמות, זה נשמה לזה וזה וזה, והן, אדם הקדמון הנוצר בספר התקונים (בתקון י"ט וברישי תיקון ע' ובכמה מקומות) ובלשון הגאונים נקרא צחצחות, השני עולם האצילות, השלישי עולם הבריאה, הרביעי עולם היצירה, החמישי עולם העשיה. ואלו החמשה עולמות נקראו הוי"ה אחת, כי קוצו של יו"ד הוא א"ק [אדם קדמון], והיו"ד אצילות, וה"א ראשונה בריאה והוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשיה. ולפי שא"ק לרוב העלמו אין לו תמונת אות אלא קוצו של יו"ד, כי האין סוף אפילו תמונת קוין אין לו, לכן אין אנו מזכירין לעולם אלא ארבעה עולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, כי הם אותיות גמורות וארבעתם יחד נקראים שם הוי"ה:

ועיין תורה כד אות ח. ודע, שְׁהָה תְּכִלִּית הַיְדִיעָה, פִּי תְּכִלִּית הַיְדִיעָה-דְּלָא יָדַע וְזֶה בְּחִינַת (ישעיה נ"ח): "וְהַשְּׂבִיעַ בְּצַחְצְחוֹת נַפְשִׁי"; פִּי אִוְרוֹת אֱלֹהִים הֵם הַצַּחְצְחוֹת, שְׁהֵם לְמַעְלָה מִהַסְּפִירוֹת (עיין פרס רמונים שער הצחצחות). אֲשֶׁרֵי מִי שְׁוֹכֵה שִׁירְדָף מַחְשָׁבָתוֹ לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת אֱלֹהִים, אֶף-עַל-פִּי שְׁאִינְ יִכְלֵת בְּיַד הַשֶּׁכֶל לְהַשִּׁיג אוֹתָם, פִּי לֹא מִתְדַבְּקִין וְלֹא יִדְעוּ:

ועיין ערכי הכנויים בפרס רמונים לרמ"ק שער כג פרק יח צחצחות פ"י בזהר פ' תולדות (דף קמ"א). וז"ל והשביע בצחצחות נפשך דא אספקלריא דנהרא דכל נשמתין אתהנן לאסתכלא ולאטענגא בגויה עכ"ל. והכונה ודאי על הבינה שאליה תשוקות כל הנשמות ונקראים צחצחות מפני שיוצאין ממנה ניצוצות הרבה לפי שיעור הנשמות לכל נשמה צח אחד:

ועיין פרס רמונים להרמ"ק - שער ה פרק ד.... האש ההוא נעלם בתוך האבן ומיוחד בו יחוד אמיתי וחזק באופן שאין בין האבן והאש שבתוכה חלוק ופרוד כלל. כן הדבר בעצם האלקות הפשוט קודם התפשטות לנהל התחוננים היו הספירות מתיחדים בעצמותו וקשורים בו קשר אמין וחזק עד שכמעט לא יוצדק בו שם מציאות הספירות כלל אלא יחוד האמיתי. והיחוד הזה והדקות הנוצר הוא מקור הספי' הנעלמים בתוכו הנקראות צחצחות עליונות אשר מהן נאצלו עוד צחצחות אחרות שלא יצדק בהן עדיין אפי' לשון צחצחות כאשר יתבאר בשער הצחצחות בס"ד.

עוד עי"ש מבואר באריכות שהצחצחות הם בחי' העשר ספירות בבחי' ג' אורות דקים מאד הכלולים במאציל צח מלשון תכלית הלוברן והם אור קדמון ותחתיו אור צח ותחתיו אור צח מצוחצח (שער יא פ"ז) ותחתיהם אור הכתר ושאר ספירות.

ועיין אור נערב להרמ"ק - חלק ו פרק ד (שער י"א) ל"ג, צריך עוד שידע שיש למעלה בכתר מציאות כל הספירות, הם הנקראות אל המקובלים עשר צחצחות, והם כלולות בשלושה כשם שהספירות נכללות בחסד דין ורחמים, והם העלם הענפים בשרשם שהם, נצח חסד, וחסד בחכמה. וכן הוד בגבורה, וגבורה בבינה. וכן מלכות ויסוד עם הת"ת, וכלם בכתר. והם סוד כח"ב שבכתר. והם נקראות אור קדמון, אור מצוחצח, ואור צ"ח, על סדר אור חוזר, דעת ובינה והשכל. והמזכירים אותם קדמון צח ומצוחצח, הם כתר חכמה ובינה. והשגת הספירות בצחצחות אלו נעלם ונשגב למאד, ואלו שורש אל שרשי הספירות שהם כתר חכמה בינה. ושלש אלו נמצאים במלכות גם כן מפני שהיא דפוס העליונות:

ועי"ש בחלק הכנויים בכלליות שהצחצחות הוא בינה.

ועיין חסדי דוד - אות (כו) עיקר התלבשות הא"ס שהוא מטיבור א"ק ולמטה הוא ברישא דל"א (דלא איתידע) שהוא עתיק אמנם גם בכתר וחכמה דא"א (דאריך אנפין) שהם גלגולתא ומו"ס (ומזא סתימאה) כיון שגם הם נקרא רישין מתלבש בהם עצמות הא"ס אף שבא להם האור דרך מסך דרישא עילאה הנוצר אמנם מבינה דא"א ולמטה בא להם האור דרך מסך ממש כי אין יכולים לקבל עצמות האור:

עוד שם אות (כו) דל"א (רישא דלא איתידע) הם הג' ראשונות דעתיק, יען לא נתלבשו בא"א רק ז"ת שבו, והו"ת הנוצר נקרא עתיק יומין, ר"ל כי המושג אלינו מן העתיק הם הז"ת דיליה, הנק' ו' יומין דיליה, ע"י שנתלבשו בא"א, משא"כ בג"ר דעתיק דלא איתידעו אפי' לא"א, כי נשארו למעלה מן הפרסא. הי"ס (העשר ספירות) דעתיק הנוצר הם י' צחצחות שע"ג כתר העליון שהוא א"א. וטעם שנקרא צחצחות, יען יש ספק אם יש בראשו צח א' מכתרים דמ"ה וב"ן, או אם עלו גם הכתרים דח"ב דב"ן, ונתחברו בראשו עם ח"ב דכתר דמ"ה, והם ב' צחות:

קס"ט נראה שלפי הרמ"ק הם ג' אורות קדם צח ומצוחצח שהם שרש לג' ספירות כתר חכמה בינה, אבל לפי האריז"ל יש בזה ספק עם הוא אור אחד צח או שני אורות דהיינו צחות. ומדובר קודם הספירות שם הכל כלול בו ית' ממילא אין הכוונה לג' או ב' או א' אורות ממש אלא רק בבחי' הבכח בשלהבת הטמונה בגפרור.

ק"מ מ"ק - תהלים קז פסוק ט', הוא המזמור על ארבעה שצריכין להודות שהם ארבעה מיני גאולה מד' מיני צרות והראשון הוא הולכי מדבר 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף' והש"י מדריכם "ללכת אל עיר מושב" ואזי יודו לו על ש"השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מילא טוב". דהיינו שהשובע הוא ע"י שהש"י מדריך ומעלה אותנו על דרך אל עיר מושב דרך המלך ואזי ממילא אנו נעשים שבעים כי מאיר לנו את האור למצא הדרך אליו ועי"ז אנו שבעים ממילא בבחי' דעת קניית מה חסרת.

קע"א ישעיה נח (יא) וְנִחַךְ יְהוָה תְּמִיד וְהַשְּׂבִיעַ בְּצַחְצְחוֹת נַפְשִׁי וְעֲצֻמְתִּיף יַחְלִיץ וְהֵייתָ כְּגֹן רְוָה וּכְמוֹצָא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְבּוּ מִימֵינוּ:

פרש"י - (יא) בצחצחות - בעת צמאון ובצורת כך ת"י. יחליץ - יזיין כמו חלוצי צבא (במדבר לא)

אבן עזרא על תהלים (סח ז) - ומלת צחיחה כמו צחה צמא כמו והשביע בצחצחות נפשך יבושת:

והשביע בצחצחות נפשך [קעב]/קעג הפשט הוא שהשביע אותך, כאשר הייתה צח ויבש, דהיינו נקי מכל לחלוחית של מים, ולפי רבנו להיפך הצחצחות הוא המילוי, והיינו כנ"ל נפש רעבה מילא טוב דהיינו נפש צחה וחסרה מאור, מלא באור הצחצחות/קעד. **וזה בחי' שור, לשון הסתכלות** [קעה] כמ"ש (בלק כג ט') מגבעות אשורנו כנ"ל, **בחי' הכתוב בקהלת כנ"ל (טוב)/קעי** **מראה עיניים מהלך נפש** דהיינו שמראה עיני השכל באור הצחצחות, הוא מהלך שובע לנפש :

ונשר שבבחי' נפש, זה החידוש שנתחדש הנפש בתוספת הארת האמת **בעלייתה בבחי' עיבור** במלכות העליונה בינה/קעז. **וזה בחי' נשר, דכתיב בו תתחדש כנשר נעורכי (תהלים קג)/קעח** [קעט] כיון שתכונת הנשר היא התחדשות, לכן כל המחדש ימיו בתשובה/קפ למטה, מתקן את הנשר שבמרכבה למעלה:

ואדם שבנפש, זה בחי' (בראשית ב')/קפא **ויהי האדם לנפש חיה** התרגום הוא לנפש ממללא, דהיינו שפסוק זה מבאר נתינת כח הדבור באדם. ולפ"ז נראה שרבנו רומז שעיקר הנתינה וגמילות חסדים היא בכח הדבור, וכמבואר בגמ' (ב"ב ט:): שאפילו צדקה בלא מילה טובה היא חסרה, ופעמים רבות מילה טובה וחיזוק עולה הרבה על צדקה בממון, ועצה נכונה עולה על הכל. **כי האדם בחי' מסכני ועתירי**, רוצה לומר שכלל בני האדם יש בהם עניים ועשירים **כמ"ש (בהקדמת הזוהר דף י"ג ע"ב)/קפב** על הפסוק

הכתב והקבלה על שמות (כא ו) – נצח מלשון צח שהוראתו הזכות היתרה זוהר וההארה (דודי צח ואדום), כענין והשביע בצחצחות נפשך:

מלבי"ם על ישעיה (נח יא) – והשביע – האושר הנפשי יהיה גדול מאד כי ישביע נפשך בצחצחות האור הצח ומצוחצח ומדרגה דיותר גדול:

קפ אוצרות חיים שער עתיק ספ"ה

קעג **אוצרות חיים – סוף שער עתיק – ...העולה מכל זה הוא שלסיבת כל אלו הספקות נק' העתיק יומין רישא דלא אתידע, כי אין נודע מה הבחינות שיש בו. והנה ישעיה הנביא ע"ה נסתפק גם הוא בספקות האלו, ועליהם רמז באומרו [ישעיה נ"ח י"א] והשביע בצחצחות נפשך, ודרשו בוהר פ' פקודי [וביחי רכד]: צח חד צחות תרין, וביאורו הוא, כי היה הדבר הזה בספק אליו, אם יש בעתיק חד צח, או תרין צחות, כנודע כי ב' (נ"א – כי בחי' הצחצחות הם בעתיק יומין וחכור זה. והנה יש בו ספק אם לוקח צח א' או ב' צחות, והענין כי כבר ביארנו שעתיק יומין הוא מורכב מב' בחינות מ"ה וב"ן, שהם בגי' צ"ח עם הכולל. והיה אפשר לומר שאין ברישא דעתיק רק כתר דב"ן, וכתר דמ"ה והם צח א'. או אם נאמר שג"כ עולים חכמה ובינה דב"ן, והם מתחברים עם חכמה ובינה דמ"ה, והרי צח א' והם ב' צחות. ובענין אריך ואו"א, יתבאר ענין עתיק יומין יותר, ע"כ הספקות:**

קעז **נמצא בפשט הצחות הוא חסרון ולפי הדרש הצחות הוא המילוי, והפשט משלים את הדרש.**

קעז במדבר כד יו אשורנו. תורה א' ותורה נה אות ד' (ועיין מורה ע"י הסתכלות נעשה נגול וזכר)

קעז **נראה פשוט שרבנו בכוונה השמיט תיבת טוב כדי לומר שהמראה עינים הוא המהלך נפש דהיינו שביעת הנפש. ולשון מהלך דהיינו הליכה עיין תורה עו שמהלך נפש היינו הגבול שנעשה ע"י הראיה, ונ"ל שלאפוקי מנפילת הנפש לתאוה אומר כאן מהלך נפש אליו ית'.**

קעז **כי המ"ן שמעלה הצדיק למלכות הוא בחי' בנים שלה כי חלק הנוקבה בעיבור להולדת בנים הוא המ"ן שמעלה לבעלה כמבואר בתורה יא אות ז' (ד"ה צפרתא) שאדם נתהווה ממיין נוקבין ודוכרין.**

קעח **תהילים פרק קג (ה) המְשֻׁבֵּעַ בְּטוֹב עֲדִיךָ תִתְחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר נְעוּרָיִכִי:**

פרש"י – (ה) תתחדש כנשר נעורכי – כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה, ויש מדרש אגדה על מין נשר שכשמוקין חוזר לנערותו:

מצודות דוד (ה) כנשר – כמו הנשר מחדש כנפיו מעשר שנים לעשר שנים חוזר הוא לימי נעוריו כן תתחדש ימי נעורים באמיץ כח ובבריאות:

עיין מיכה פרק א (טז) בביאור המצודות דוד – הרחיבי קרחתך כנשר – עשי לך קרחה רחבה כנשר הזה אשר אחת לעשר שנים יגביה לעוף עד האויר העליון סמוך לגלגל האש ומרוב החום ימרטו כנפיו ותפול נוצתו וישאר קרח קרחות רחבות.

קעז שמחליף נוצתו אחת לשנה או לעשר שנים עיין פרש"י ומצודות שם ועיין מצודות על מיכה א' טז

קפ **עיין קיצור לק"מ הישן תורה יב אות י' ובקיצור השלם אות ח' – ועל-ידי-זה שְׂבָא לְהַחֲכֵם יִתְקַיֵּם אָז וְנִפְשָׁ רַעְבָּה מְלֵא טוֹב" (שם) וְיִתְקַיֵּם בּוֹ וְהַשְּׁבִיעַ בְּצַחצְחוֹת נִפְשָׁךְ" (ישעיה נ"ח יא). ויתחדש כנשר נעוריו דהיינו שיתחדשו ויתתקנו ימי נעוריו שבעברו בחשך ואז נקרא אדם. וגם גופו יתעלה ויתחדש על-ידי-זה שְׂבָא לְהַחֲכֵם:**

וזה עפ"י תורה יב אות ג' שם רבנו מביא פסוק זה לענין תשובה לחדש ימיו שעברו בחושך.

קפא **בראשית פרק ב (ז) וַיִּצַר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאָפָיו נְשֵׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:**

קפב **הקדמת הזוהר דף יג:-- פקודא תשיעאה מצוה התשיעית, למיין למסכני לחון ולרחם על העניים, ולמיהב לון טרפא ולחת להם מזון די מחסורם, דכתיב כמו שכתוב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ לִכְן כְּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּלִשׁוֹן רַבִּים, דהיינו בְּשׁוֹתְפָא נַעֲשֶׂה בְּשׁוֹתְפּוֹת, כָּלֵל דְּכַר וְנוֹקְבָא הַכּוֹלֵל זָכָר וְנוֹקְבָא הַשֵּׁם זָוִין, כִּי בְּצַלְמֵנוּ הֵינּוּ עֲתִירֵי הֵם הַעֲשִׂירִים, כִּי צֶלֶם הוּא בּוֹ"א שְׂהוּא עֲשִׂיר בִּשְׁפַע רַב, לִכְן מִמֵּנוּ יוֹצֵאִים הַעֲשִׂירִים, כְּדְמוּתֵנוּ הֵינּוּ מְסַכְנֵי הֵם הַעֲנִיִּים, כִּי דְמוּת הֵיא בְּמַלְכוּת שְׂהֵיא בְּחִינַת דְּלֵה וְעִנְיָה, לִכְן מִמֵּנָה יוֹצֵאִים הַעֲנִיִּים, וּמִפְרֵשׁ דְּהָא מְסַטְרָא דְּכֹרָא עֲתִירֵי מַצְד הַזְכָּר שְׂהוּא ז"א יוֹצֵאִים הַעֲשִׂירִים, וּמְסַטְרָא דְּנוֹקְבָא מְסַכְנֵי וּמַצְד הַנְּקֵבָה שְׂהֵיא הַמַּלְכוּת יוֹצֵאִים הַעֲנִיִּים, וְאִמְרָא כְּמָה דְּאֵנוּן בְּשׁוֹתְפָא תְּרָא כְּמוּ שׁוֹרֵין הֵם בְּשׁוֹתְפּוֹת אַחַת, וְחַס דָּא עַל דָּא וְחַס זֵה עַל זֵה, דֵּהֵינּוּ ז"א חַס עַל הַמַּלְכוּת מַצְד הַתְּפָאָרַת שְׂהוּא בְּחִינַת מַדַּת הַרְחֵמִים, וְיְהִיב דָּא לְדָא וְנוֹתָן זֵה לְזֵה מַצְד הַגְּבוּרָה שְׂבֵה הַעוֹשֵׁר, וְגַמְלִיל לֵיה טִיבוּ וּז"א גּוֹמֵל לֵה חַסֵּד מַצְד הַחֲסֵד הַמְשַׁפִּיעַ שְׁפַע רַב, הֵכִי אֲצַטְרִיךְ בְּרַ נֶשׁ לְתַתָּא לְמַחְוֵי עֲתִירָא וּמְסַכְנָא**

נעשה אדם בצלמינו, היינו עתירי, כדמותינו היינו מסכני, רוצה לומר שצלם אלקים רומז למי שהוא עשיר כאלקים, ודמותינו דהיינו מי שרק דומה לצלם אלקים רומז לעני. וטעם שכך עשה הקב"ה את האדם, כדי שישלימו זה את זה, כי המסכן נשלם ע"י העשיר בעיקר בגשמיות/קפ"ה, והעשיר נשלם ע"י שמשפיע למסכן, בעיקר ברוחניות/קפ"ו. ויותר נשלם העשיר ע"י העני, כי רק הגומל חסד יש לו צלם אדם, כמבואר בהקדמת הזוהר הנ"ל עה"פ ברות "האיש אשר עשיתי עמו", ודרשו שם גזרה שווה עם הפסוק "נעשה אדם", ודרשו שכוננת רות היה לומר: אני עשיתי את בועז לאיש, ע"י שקבלתי ממנו צדקה. ואמרו חז"ל יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, עושה העני עם הבעל בית /קפ"ז.

כתבנו א' קד"א כך צריך האדם למטה להיות העשיר והעני בהתחברות אחת, ו**למטה ב' דא לך** ולתת זה לזה, ר"ל שיתן העשיר לעני בתורת צדקה, ו**לגמלאה טובא דא לך** ולגמול חסד זה לזה בתורת גמילות חסד והלואה. (מ"ק ו"ט)

ומה שכתוב **וירדו בדגת הים וגומר, ר'א דגן חמינן בספרא דשלמה מלכא** סוד זה ראינו בספרו של שלמה המלך, **דכל מאן דחס על מסכני** שכל מי שחס ומרחם על העניים לתת להם די מחסורם, **ברעותא דלכא** ונותן להם ברצון לבבו לשם שמים ולא לשם התפארות וכדומה, אז **לא משתני דיוקניה לעלם מדיוקנא דאדם** (ה"י המ"ט) לא משתנה דיוקנו לעולם מדיוקן "אדם", ור"ל הצלם אלהי"ם שבו שעל ידו נקרא "אדם", אינו מסתלק ממנו, לפי ששם אדם כולל זכר ונקבה, שהם סוד עשיר ועני, לכן העשיר הנותן לעני אין צורתו משתנה מצורת אדם, **וכיון דדיוקנא דאדם אתרשים ביה** וכיון שצלם אדם נרשם בו, לכן **שליט על כל ברין דעלמא בההוא דיוקנא** הוא שולט על כל הבריות שבעולם באותו הצלם, ור"ל כמו שפני אדם שבמרכבה שולט על פני שאר החיות, כן הוא שולט בצלם אדם שבו על כל הבריות, **הדא הוא דכתיב** זהו שכתוב **ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגומר** פירוש בכח הצלם אלהי"ם שבכם, **כלהו זעין ודחלין מההוא דיוקנא דאתרשים ביה** כל הבריות רועדים ויראים מאותו הצלם שנרשם בו, **בגין דדא הוא פקודא מעליא, לאסתלקא בר נש בדיוקניה דאדם על כל שאר פקודין** לפי שמצות צדקה היא מצוה חשובה, לעלות על ידה בצורת "אדם", ולזכות לצלם אלהי"ם, יותר משאר מצות, לפי שמצוה זו יש בה סגולה יותר משאר מצות לזכות על ידה לצלם אלהי"ם. **מנא לן** מנין לנו דבר זה, ואמר **מנבוכדנצר** הרשע, **אף על גב דחלם ההוא חלמא** אף על פי שחלם אותו החלום, שיהיה נטרד מבני אדם שבע שנים, אבל **כל זמנא דהוה מיתון למסכני לא שרא עליה חלמיה** אבל כל זמן שהתן את העניים לא חלה עליו הגזרה שראה בחלומו, **פיון דאטיל עינא בישא דלא למיתון למסכני** כיון שהטיל עין רעה שלא לחונן את העניים והדל לתת להם צדקה, **מה כתיב** מה כתוב שם **עוד מלתא בפומ מלכא וגומר** שאמר דברי גאווה (ממטול מניאל פק"ז), **מיד אשתני דיוקניה ואטריד מן בני נשא** מיד נשתנתה צורתו לצורת חיה, ונטרד מבני אדם, **ובגין כף** ובשביל זה כתוב **נעשה אדם** ולא כתוב נברא אדם, כדי לרמוז על מעשה הצדקה, כי **כתיב הכא עשיה** כתוב כאן לשון עשיה, ו**כתיב התם** וכתוב שם אצל רות **שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז** וכמו ששם מלת עשיתי היינו צדקה, כך נעשה אדם היינו צדקה, והיינו "אשר עשיתי" ר"ל אני עשיתי עמו צדקה, כמאמר חז"ל (ויקרא כ"ג ז) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, ועוד רומז מה שכתוב "שם האיש אשר עשיתי עמו", פירוש שעל ידי הצדקה שנתן לי, עשיתי עמו שיהיה בצורת איש ואדם. (מ"ק ו"ט ו"כ"ט)

קפ"ז בראשית א' כו

קפ"ח בראשית פרק א (כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמינו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ:

קפ"ח וגם ברוחניות כמבואר בלק"ה שע"י שמעלה אותו מעניות גשמית גם עולה מעניות הדעת.

קפ"ט דהיינו שזוכה לצלם אדם, אמנם גם בגשמיות, כי המשפיע לחבירו הקב"ה משפיע לו יותר, כמחז"ל עשר כדי שתתעשר.

קפ"י עיין ויקרא רבה לד ח' – עיי"ש אריכות ומשמע שהמלאכים אכלו אצל אברהם אבינו כדי שיקבל צלם אדם שהרי לא היו צריכים אוכל. ועמו ומואב לא היה בהם צלם אדם לכן לא קדמו את ישראל בלחם ומים ואע"פ שישאל לא היו צריכים לזה כלל שהיו מוקפים עננים ואוכלים מן ושותים מבאר מרים. ויתרו זכה לצלם אדם כשאמר לבנותיו קראן לו ויאכל לחם. ומסיים שם המדרש תני רבי יהושע, יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית, שכן רות אומרת לנעמי (רות ב, יט): שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז, אשר עשה עמי אין כתיב פאן, אלא אשר עשיתי עמו, אמרה לה הרבה פעלות וטובות עשיתי עמו היום בשביל פרוסה שנתן לי.

עיין ויקרא שמעוני ויקרא – פרק כה – רמז תרסה..... ר' תנחום כך היה עושה בשעה שהיתה אמו לוקחה לו אגודה אחת ירק מן השוק היתה לוקחת שתיים אחת לו ואחת לעניים על שם גם את זה לעומת זה עשה האלהים, עניים ועשירים כדי שיהיו זוכים אלו עם אלו ומתכפרים אלו עם אלו לפיכך משה מזהיר וכו'. שמונה שמות נקראו לו, עני, אביון, מסכן, רש, דל, דך, מך, והלך. עני כמשמעו. אביון שהוא מתאוה לכל. מסכן שהוא בוזי פני הכל כמה דאת אמר וחכמת מסכן בזויה. רש שהוא רש מן הנכסים. (דל מדולדל), דך שהוא מדוכדך רואה דבר ואינו אוכל רואה דבר ואינו שותה. מך שהוא מך לכל שהוא עשוי כמסוקפה התחונה. הלך שכל נכסיו הלכו לו לפיכך משה מזהיר וכו'. רבי זעירא אמר אפילו שיחתן של בני ארץ ישראל תורה היא כיצד אדם אומר לחברו זכי בי זכי גרמך בי. (וא"ד) זכי בי סכי בי מה הוינא ואסתכל בי מה אנא. ר' סימון אמר בשם ר' אלעזר מי שהוא עושה חסד וכו' (לעל בפסוק והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו). תני בשם רבי יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית, שכן רות אמרה לנעמי שם האיש אשר עשה עמי אין כתיב כאן אלא אשר עשיתי עמו בשביל פרוסה שנתן לה, למדתך תורה דרך ארץ שכשאדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שלם ושמן וכו'....

וכשנתלקטו הנפשות, אזי הם בבחי' אדם, נפשות גדולות וקטנות, בבחי' מסכני ועתירי: (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן) – כי לא כל הרצונות שוות כי יש מי שרוצה דבר גדול ויש מי שרוצה דבר קטן) א' משמע שקודם הליקוט הן לא אדם, דהיינו לא מסכני ועתירי. כי בפירוד לא מקבלין דין מן דין, אלא הם בפירוד כל אחד לעצמו, בבחי' פלגא דגופא, כי אדם נקרא דווקא איש ואשה², משפיע ומקבל, ולכן ע"י צדקה נעשה איש, כנ"ל בזה, דהיינו שהקיבוץ עצמו וההתכללות שלהם, שמקבלין זה מזה ביחד, ע"ז כולם נעשים בבחי' תיקון צורת אדם במרכבה.

ואופנים שתחת החיות הן הגופין של הנפשות הבאים אל הצדיק³. כי האפנים הם מרכבה לחיות הנ"ל, כמו גוף האדם שהוא מרכבה לנפש שבו, כי עיקר פעולותיהן של הגופין אינו אלא מן החיות שבנפש, שהנפש נעלמת בגוף, אבל מראה פעולותיה ע"י איברי הגוף, ואין לגוף שום תנועה עצמיית, והכל ע"י כחות הנפש : (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן) – וארבע אופנים שבגוף הן ארבע יסודות).

וכסא שבבחי' נפש ד' שמעל החיות הנ"ל, הוא נפש החכם שנתכסה (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן) – שנתכסה נפש החכם בנפשות ההם בבחי' ומיכסי שקא כי יקרה היא מפנינים), בבחי' הכתוב בשבח התורה (משלי ג')⁴ יקרה היא מפנינים כתיב מפנינים וקרי מפנינים, פשט הפסוק עפ"י הקרי דהיינו שהתורה יקרה מאבנים טובות, דהיינו מרוב ממון, וחז"ל דרשו עפ"י הכתיב מפנינים שהיא יקרה יותר מהאדם היחיד שמותר פעם בשנה להיכנס לפני ולפנים דהיינו לקדש הקדשים שבבית המקדש (כשדרז"ל סוטה ד' ע"ב/ו על התורה שהיא יקרה אפילו מכה"ג שנכנס לפני ולפנים דהיינו מחיצה לפנינים ממחיצה דהיינו קדש קדשים שבתוך ההיכל) כי מחמת שנפש החכם הוא יקר, הוא נתכסה לפני ולפנים דהיינו בנפשות ישראל, ועמהם מתכסה בבינה עילאה, כי עולה לחכמה הנעלמת בבינה עילאה, (כי בינה היא כתר דז"א שהוא עתיקא סתימאה), וכל הנפשות הבאים לחכם יש להם העליה הזו, כי נעשין

^א וצ"ע הכוונה בזה דמשמע דעתירי ומסכני אינו בדווקא עניין של משפיע ומקבל. ונ"ל כוונתו אדרבה כי באמת עיקר המסכנות זה מי שלא שואף לגדולות, אלא ניחא ליה במדרגתו הנמוכה, והוא העני מדעת ביותר, וצריך לקבל דעת מהעשיר ששואף להיות הצדיק הגדול ביותר.

^ב כמ"ש בראשית פרק ה' ב' 'ויקרא את שמם אדם'. וכתיב שם פ"א (כו) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו וזכר ונקבה ברא אתם: וצ"ע כיון שברא את האדם בצלם אלקים, מדוע ברא אותם זכר ונקבה? ומדוע דווקא לשניהם קרא אדם הרי צלם אלקים הוא אחד יחיד.

ועיין זוהר בראשית דף נה: – וזכר ונקבה בראם, רבי שמעון אמר, ר' עזראין אתגליין בהני תרי קראי סודות עליונים נתגלו באלו ה' פסוקים של זה ספר ושל זכר ונקבה בראם, הפסוק זה ספר כבר פירש לעיל (ומפורש יתר דף ע"ג ע"א), ועתה מפרש מה שכתוב וזכר ונקבה בראם שלכן כתבה התורה שאלם נברא זכר ונקבה למנדע יקרא עלאה רוא דמהימנותא כדי לדעת כבוד העליון שהוא סוד האמונה, לזה לומר סוד יחוד וז"ל שנהם אמונתו של ישראל, דמגו רוא דנא אתברי אדם כי מתוך סוד זה של יחוד וז"ל נברא האדם, לזה לומר מיוחד וז"ל ואלות נשמות בני אדם, לזה לומר שהוא מפרש את הפסוק זכר ונקבה בראם, פירוש בראו את אלה וחוה, כי הם נבראו על ידי וז"ל, ועל כן גם נבראו אלה וחוה כבוד דו פרופים, כעין וז"ל שלאו תחלה כבוד דו פרופים, ואמר עוד תא חזי ברא דאתבריאוי שמיים וארץ כל וראה בראו הסוד שנברא שמים וארץ שהם רומים לזו", אתברי אדם בראו הסוד נברא אלה התחתון, כמו שכתוב בללם אלהים ברא אותם כעין וז"ל ברא אותם, כי בהו בשמים וארץ פתיב אלה תולדות השמיים והארץ הרי כתיב בהם מלת תולדות, באדם כתיב זה ספר תולדות אדם וגם באלם כתיב מלת תולדות, ועוד בהו בשמים וארץ פתיב בהבראם, וגם באדם כתיב ביום הבראם הרי גזרה שיהי שאלם התחתון נברא בראו הסוד כמו שמים וארץ העליונים, ואמר עוד מה שכתוב זכר ונקבה בראם, מהכא מכלו לנו לומדים כי כל דייקנא דלא אשתבח ביה דבר ונקבא אדם, כל דיוקן שלא נמצא בו זכר ונקבה לזה לומר אם אין כח הזכר בכלל בנקבה, לאו איהו דייקנא עלאה פדקא חזי אין הוא דיוקן עליון כלאו כי לא נברא בללם ומות כעין וז"ל, וברא דמתניתין אוקימנא ונסוד המשנה בפרק ג' ללכות ביאטוהו, שאיחא קם חזיב אלהם שנברא בללם, חכה יתייה נועת לו שנברא בללם, שנאמר בללם אלהים עשה את האדם, שמשמע משם שכל חזיונות האדם הוא רק אם הוא בללם אלהים כעין וז"ל.

תא חזי בכל אתר דלא אשתכחו דבר ונקבא פדקא בא וראה בכל מקום שלא נמצאים זכר ונקבה יחד, רצה לומר אם האיש לא נשא אשה, קדשא בריה הוא לא שוי מדורייה בהוא אתר הקב"ה לא משיב דירתו באותו המקום, וברקאן לא אשתכחו אלא באתר דאשתכח דבר ונקבא והברכות לא נמצאות אלא במקום שנמצאים זכר ונקבה יחד דכתיב וברך אותם, ויקרא את שמם אדם ביום הבראם ומפרש ולא כתיב וברך אותו ויקרא את שמו אדם בלשון יחיד, הרי שרק כשהם זכר ונקבה יחד אז ויברך אותם כי שניהם כאחד טובים, ועוד בא להורות דאפילו אדם לא אקרי אלא דבר ונקבא פדקא שאפילו בשם אדם לא נקרא אלא זכר ונקבה יחד דכתיב ויקרא את שמם אדם. (כמ"ק וכו' ומפסיק)

^ג עיין מי הנחל כאן שמכאן רואים גדולת הצדיק שאפילו הגוף המגושם של אנשיו, נעשה חלק מהמרכבה העליונה.

^ד בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) גרס כאן – וכסא של החיות של הנפש.

^ה משלי ג' (יד) כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה: (טו) יקרה היא מפנינים) וכל חפציך לא ישוו בה: (טז) ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד:

¹ הוספת מוהר"ן בתקפא

² סוטה דף ד: ומאי ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נבשל באשת איש שנא' ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוהה מיבעי ליה ועוד היא תצוד מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו למד תורה דכתיב בה יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים היא תצודנו לדינה של גיהנם.

³ פרש"י – מכהן גדול – דאפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכהן עם הארץ לפתוח ראשון ולברך ראשון ומהאי קרא ילפינן ליה בהוריות (דף ג:)

לבושין אצלה דהיינו אצל נפש החכם, (וכדלקמן במעשה דרבי יונה כסי בשקא דהיינו בנפשות), כי ע"י הביטול לחכם נכללים בו, ועולים עימו לעתיקא סתימאה, וזוכים להארה מאור הצחצחות ששם, שע"ז מתבטל מהם תאוות ממון/י¹⁷ (וכנ"ל בהקדמה לאות ב' שבעתיקא סתימאה שם הוא בחי' הקיץ המסופר במעשה מבעל תפלה שריח התבשילים שבו מבטל תאוות ממון):

והאדם היושב על הכסא, הוא דעתו של החכם, בחי' שדעתו יושב על נפשו, כי גם בלא דעת נפש לא טוב, (משלי יט)ו: דהיינו שכל מעלת הנפש של החכם, שהיא יקרה כנ"ל, זה מחמת גודל דעתו. נמצא שנפש החכם ודעתו הנישא על הכסא, נע מכח נפשות אנשי הקיבוץ על ידי גופם. (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקופה) הוסיף כאן – ואדם היושב על הכסא זה החכם שהוא בעל הנפש בבחי' ו' אם בעל נפש אתה).

יא' ויש ארבע החיות בתורה דהיינו תיקון מרכבתא תנאה, שנעשית ע"י לימוד התורה שהוריד החכם כנ"ל:

ארי' שבתורה, כי התורה נקרא עוז [י"ב]/י"ג, כמ"ש (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן, כי ע"י לימוד התורה זוכה לעזות דקדושה/י"ד להיות תקיף נגד היצה"ר וחילותיו/י"ט, וגם כי א"א לזכות לתורה אלא ע"י עזות/י"ט כמבואר בתורה ל' אות ח'. ולכן הארי-ה הוא בחי' תורה, כי הוא עז, כדמצינו בחידה ששאל שמשון הגיבור את הפלישתים בתמנע, כי כשירד לתמנע לקדש את אשתו הראשונה, פגש אריה והרגו ואח"כ כשירד לישא אותה מצא דבש בגוויתו ועל זה שאל אותם בימי משתה השבע ברכות את חידתו "מאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק", ולא יכלו להשיב ג' ימים עד שאיימו על אשתו שתאמר להם, וציערה אותו עד שגילה לה, וגילתה להם, והשיבו לו מה מתוק מדבש ומה עז מארי/י"ז, ואמר להם לוליא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי (שופטים יד)/י"ח:

¹⁷ ומתאות הממון נעשה תורה כמבואר בלק"ה שבועות א' ה' כנ"ל.

¹⁸ משלי יט (א) טוב רש הולך בתמו מעקש שפתיו והוא כסיל: (ב) גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא: (ג) אגלת אדם תסלף דרכו ועל יהיה זעף לבו:

¹⁹ משלי כג ב'

²⁰ בתקופה - ש' עט שתי נקודות מינית ושמאלית

²¹ תהלים כט יא

²² עיין לק"ה נטילת ידיים לסעודה הלכה ו' סוף אות פט (עפ"י תורה ז תנינא) – ועקר הרמזים שהם קיום הדעת לנצח הוא על ידי התורה של הצדיק בחינת משה שהוא בחינת פי כל בשמים ובארץ שיכול להאיר בדרי מעלה ודרי מטה ולכללם יחד מחמת שחודשי תורתו הוא בלליות פי נלקח משרש נפשות ישראל שלוקחם ומקבצם יחד קדם הדרוש בבחינת ולקח נפשות חכם (כמו שמבאר סימן יג) ועל ידי זה עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחה, שהוא התורה. ועל פן נקראת תורה אמתית בזאת עז מבטחה, כי תורתו ודבריו הקדושים חיים וקיימים וכו' לעד ולעולמי עולמים. והם מבטח עז לכל המשים לב לדברי תורתו ורמזיו לשאר קנים במלחמה בתוך הקבוץ הקדוש בכל מה שיעבר עליו, שזהו בחינת מה שמבאר לעיל (באות נא) על פסוק ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל וכו', עין שם:

²³ עינין העזות בארנו באריכות בהקדמה לתורה כב. (עפ"י הריצ"ח) שגדר העזות היא בבחי' הכלבים עזי פנים דאיתא בגמ' (ב"ק כג). סתם דלתות חתורות הן אצל הכלב. כי זו תכונת העזות לצאת ממחיצתו ולהיכנס בחוצפה למקום שאינו שלו, ואינו ראוי לו, בבחי' (סנהדרין קה). חוצפה מלכותא בלא תאגא, דהיינו שלוקח לעצמו מלכות בלי שיכתירו אותו, כמו אדם הנכנס לבית חברו ומתנהג בו כאילו הוא הבעל בית. לפ"ז העזות שבאריה היא מה שיוצא לטרוף כשהוא רעב, דהיינו שלצורך ההכרח שלו הוא נכנס למחיצת החלש ממנו.

ומבואר בתורה כב שנגד עזות צריך עזות, וזהו שהתורה היא עז, לשבר העזות של ישראל, שהן עזין שבאומות (ביצה כה).

²⁴ עיין ספר ייטב לב – על פרשת קרח – וזהו שאמר המדרש (שם, יד), אח נפשע מקרית עוז (משלי יח, יט) זה קרח שפשע בתורה הקרויה עז, שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן, כמו שאמרו (ביצה כה ע"ב) ישראל עזין שבאומות, ועם כל זה ה' יברך את עמו בשלום. כי צריך האדם שיהיה לו מדת עזות דקדושה, שהתורה נקרא עז, כמו שאמרו (טור או"ח סי' א) הוי עז כנמר וגו' לעשות רצון אביך שבשמים (אבות פ"ה מ"ב) ואל יתבייש מפני בני אדם המלעיגים. וגם מדת בושה והכנעה לאשפלא גרמיה (זוהר פקודי רלג). אבל קרח לקח מדת עז לחלוק על משה ואהרן, ונפשע מבחינת עז. דקדושה לעז דקליפה.

²⁵ ואיתא בזוהר שהתורה וישראל הם אחד נמצא שניהם בחי' עזות שישראל עזין שבאומות והתורה נקראת עז ועל כן א"א להכניע את ישראל אלא ע"י העזות שבתורה וא"א לזכות לתורה אלא ע"י העזות של ישראל כי הכלל מבואר בתורה כב שנגד עזות אין עיצה אלא ע"י עזות.

²⁶ לכאורה צ"ע א"כ מדוע אמרו חז"ל הוי עז כנמר ולא כארי.

²⁷ שופטים פרק יד (יב) ויאמר להם שמשון אחודה נא לכם חידה אם הגד תגידו אותה לי שבעת ימי המושטה ומצאתם ונתתי לכם שלשים סדינים ושלשים חלפת בגדים: (יג) ואם לא תוכלו להגיד לי ונתתם אתם לי שלשים סדינים ושלשים חליפות בגדים ויאמרו לו חודה חידתך ונשמענה: (יד) ויאמר להם מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק ולא יכלו להגיד החידה שלשת ימים: (טו) ויהי ביום השביעי ויאמרו לאשת שמשון פתי ויגד לנו את החידה פן נשרף אותך ואת בית אביך באש הלירשנו קראתם לנו הלא: (טז) ותברך אשת שמשון עליו ותאמר רק שנאתני ולא אהבתני החידה חדת לבני עמי ולי לא הגדתה ויאמר לה הנה לאבי ולאמי לא הגדתי ולך אגיד: (יז)

ושור שבתורה, זה בחי' (משלי ח')/יט' בי שרים ישורו /כ' פירוש שמכח לימוד התורה זוכה האדם לכח שררה ומנהיגות, וכן השור מלך בבהמות (חגיגה יג), רומז למלכות ושררה על תאוותיו הבהמיות/כ"א שזוכה מי שלומד תורה :

ונשר שבתורה, זה בחי' חידושין ראורייתא דהיינו להוציא תעלומות הנמצאות ברמו בתורה ולגלותן מחדש, (כי הקב"ה גילה למשה רבינו כל מה שעתיד ת"ח לחדש והכל נמצא ברמו בתורה), **בבחי' תתחדש כנשר** [כ"ב/כ"ג] והנשר רומז להתחדשות, כיון שמחדש נוצתו כל שנה או עשר שנים כנ"ל, לכן כל המחודש בתורה מתקן את בחי' הנשר שבמרכבתא תתאה :

ואדם שבתורה, זה בחי' (במדבר יט')/כ"ד זאת התורה אדם/כ"ה שכמו שיש באדם רמח אברים ושסה גידין, כך בתורה רמח מצוות עשה ושסה לאוין. **ויש בה קלות וחמורות** דהיינו מצוות שענשן קל כגון מלקות על העובר על הלאוין ומצוות שענשן חמור ד' מיתות בית דין כגון סקילה על חילול שבת וחנק על אשת איש וכיו"ב, **שהם בחי' מסכני ועתירי** כנ"ל שגדר אדם הוא בחי' מסכני ועתירי : צ"ע כי בפשטות מסכני ועתירי הוא עניין של משפיע ומקבל, ואילו בקל וחמור איזה בחי' השפעה יש, ואם הכוונה לקל וחומר, שם לכאורה זה הפוך, שלומדים על החמור מהקל, נמצא החמור מקבל מהקל, ואולי בדוחק אפ"ל שגם במסכני ועתירי יותר ממה שעושה העשיר עם העני עושה העני עם העשיר (רות רבה פ"ד הובא בתורה לא אות ג'). וכמו"ש ברות "האיש אשר עשיתי עימו" ודרשו בזה (הקדמת הזהר יג: הובא בתורה לז אות ג') אני עשיתי אותו לאיש.

וכסא שבבחי' תורה/כ"ו, הם דברים שכסה עתיק יומין/כ"ז דהיינו סודות התורה שהיא תורה דעתיקא {פסחים קיט. כ"ט} וע' **זוהר בהעלותך קנב. ל. א'}**, **והם סודות הנ"ל מכסים את עצמן בסיפורי התורה** דהיינו שהכסא מעלים/כ"א את היושב על הכסא :

ותבך עליו שבעת הימים אשר היה להם המשטה ויהי ביום השביעי ויגד לה כי הציקתהו ותגד החידה לבני עמיה: (יח) ויאמרו לו אנשי העיר ביום השביעי יבא החרסה מה פתוק מדבש ומה עז מארי ויאמר להם לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי:

^ט משלי פרק ח (טו) בי מלכים ימלכו ורזנים יחקקו צדק: (טז) בי שרים ישרו ונדיבים כל שפטי צדק: מצודות ציון (טז) ישורו – יעשו שררה וממשל:

מצודות דוד (טז) בי שרים – על ידי תקיים ממשלת השרים והנדיבים שבכל השופטים כי כאשר ילכו בחוקות התורה תמשך ממשלתם:

^ב עיין פ"ח אות ז' – ושור שבתורה זה בחינת בי שרים ישורו וכו' רוצה לומר אף על פי ששם כתוב בשין שמאלית והוא לשון שרות ושררות, בדרך דרש מתחלף לפעמים לשין ימנית כמצוי בדברי חז"ל וגם כי שור הוא גם כן בחינת שררה ומלכות כמאמר רז"ל חגיגה י"ג: מלך שבבהמות שור, ונאמר (דברים ל"ג) בכור שורו הדר לו, ותרגום ירושלמי בכורתא ומלכותא ויקרא והדרא דיוסף אינון ואמרו רז"ל במדרש רבה פ' וישלח פ' ע"ה, ויהי לי שור זה משוח מלחמה שנאמר בכור שורו הדר לו, ועיין בפרד"ס שער ערכי הכינויים, שלפעמים מרמו שור למדת המלכות, ועיין גם במדרש לפרושים חלק א' פרק ט"ו בשם מאורי אור, ועיין גם כן במאורי אור עצמו בענין ד' רוחות העולם וכו', ועיין מ"ר נשא פ' י"ג בקר שנים (ותרגומו תורין תריין) אין בקר אלא מלכות וכו':

^{כא} וצ"ע כי לכאורה השור טבעו אדרבה להיות מונהג דייקא דלא כארי שא"א לכבוש אותו לחרישה. ונראה כי אדרבה כידוע שדוד המלך תיקן את מידת המלכות דייקא מכח שהמליך על עצמו את הקב"ה הכי נמי השור תיקון המלכות מכח שממליך על עצמו את האדם. וצ"ע במה מתבטאת מלכותו של השור על הבהמות, כי האריה מלך החיות מבואר במדרש שמתבטא בפועל ממש שבשנים קדמוניות היה שואג ומיד כל החיות נופלות וממתינו שיבחר לו טרף.

^{כב} תהלים קג ה'

^{כג} תהילים פרק קג (ה) המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעוריכי:

רש"י (ה) תתחדש כנשר נעוריכי – כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה, ויש מדרש אגדה על מין נשר שכשמוקין חוזר לנערותו:

^{כד} פרשת חקת במדבר פרק יט (יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל כל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים:

^{כה} בנוסח הכת"י רבנו (שנמצא בתקופה) כתב כאן – זאת התורה אדם כי יש בה קלות וחמורות ויש בה קומה שלימה רמ"ח אברים ושס"ה גידים.

^{כז} בתרלד נשמט תיבת בחי' ובלוח"ת שם תוקן

^{כז} וכסא של החיות של התורה.

^{כח} זה לשון הפסוק **בישעיהו כג יח**, והיא נבואה על לעתיד לבוא כשתחרב צור. ועיין פסחים מב: עה"פ "אמלאה החרבה" שצור של אדום היא לעומת ירושלים, ואחת מתמלאת על חשבון השניה, וכשתחרב צור תקום ירושלים, וזו נבואת ישעיהו כיצד הצדיקים ינחלו את כל השפע שהיה של צור כשהיא תחרב – **ובפסוק יח** – ויהי סחרה ואתננה קדש ליהוה לא יאצר ולא יחסן פי לישבים לפני יהוה יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עתיק: פרש"י – קדש לה' – עתידים צדיקים לבו אהיה אותה מלך המשיח. לא יאצר – להיות אוצר. ולא יחסן – לא ינחילנה לבניהם. למכסה עתיק – למלבושי נוי, עתיק משובח כמו ידברו עתק (תהלים צד):

וסוף הפסוק ולמכסה עתיק פרש"י שמלבושי הנוי המושבחים של צור גם אותם ינחלו הצדיקים לעתיד לבוא כשתחרב צור, ובגמ' פסחים שאלו על הלשון הזה "ולמכסה עתיק" מה הוא? ודרשו שהכוונה לדברים שביסה עתיק יומין דהיינו סודות התורה. נמצא שרמוזו שלעתידי ינחלו הצדיקים גם את התורה הגבוהה שהיא סתרי תורה שהיתה גנוזה בתוקף ההסתרה של צור של אדום וכמבואר בתורה נו שדייקא

ויושב על הכסא, (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) גרס כאן – ואדם שעל הכסא של התורה) הוא עתיק יומין [לב] דהיינו הקב"ה שנקרא כך כי הוא נעתק מכל השגה בו, בבחי' המבואר בספר (דניאל ז')/לב שמשפר שני חלומות שחלם על ד' מלכויות שעתידות למשול בישראל ואח"כ ראה כיצד ועתיק יומין יתיב/לד דהיינו הקב"ה יושב לדרון על שתי המלכויות האחרונות שהן יון של אנטיוכוס ורומי שהכעיסו והציקו ביותר לבניו, ולבושו כשלג לבן דהיינו שהוא מלבן עונות ישראל ושער ראשו כצמר נקי דהיינו שהוא מנקה עצמו מהזכויות שיש לגויים ע"י שמשלם להם שכרם בעוה"ז :

ואופנים שבתורה, הן הן גופי הלכות (לה) (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – וזה [ל"ו] בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו) דהיינו שהשלחן ערוך, פסקי הלכות הן האפנים המוליכים את מרכבת התורה, דהיינו שההלכות מוליכות את החיות (שהן העזות והשררה והחידושים והנתינה מזה לזו) שעליהן הכסא דהיינו הסוד ועליו עתיק יומין : (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – וארבע אופנים שבתורה הן ארבע מדות בתלמידים ספוג ומשפך משמרת ונפה (אבות ד' טו))

עתה יבאר רבינו כיצד רמוזו כל הנ"ל במאמר בגמ' תענית כג:

וזה שמביא בתענית (כ"ג ע"ב)/לז, מעשה דר' יונה, כד הוה איצטריך עלמא למיטרא, אמר איזיל ואייתי בזוזא עיבורא. והוי קאי באתרא עמיקי, באתרא צניעא, מיכסי שקא, ועי"ז ואתי מיטרא: תרגום – כאשר היה העולם צריך

במקום הטמא ביותר נסתר תורה גבוהה ביותר. ועיין לק"ה שבעות א' ה' שמבאר שתורה דעתיקא דעתיקא דהתגלות היא נעלמת בתוקף התאוות ממון דייקא, כיון שהיא תאוה גרועה כל כך. ומבאר עפ"י תורה נו שדייקא כיון שהיא ע"ז וכפירה בה טמון סתרי תורה נעלמים וגבוהים ביותר. ע"ש.

עוד עיין זוהר אמור דף קה: בענין חטא בן האשה הישראלית שלמית בת דברי שגידף, ומבאר הזוהר שחטאו היה שגילה דברים שכיסה עתיק יומין, ע"ש ובמתוך מדבש בשם הרמ"ק שדווקא בימיהם היה אסור, אבל בימות המשיח מצווה ללמוד סוד לסמוך השכינה וכו'. ע"ש.

^ט פסחים קיט. מאי למכסה עתיק (יומין) (ישעיהו כג יח) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה. פרש"י – סתרי תורה – מעשה מרכבה ומעשה בראשית:

^ל זוהר בהעלותך קנב. – ולזמנא דאתי זמנין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא. ת"ח הכי נמי לעילא אית לבושא וגופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא. שמיא וחילהון אלין אינון לבושא וכנסת ישראל דא גופא דמקבלא לנשמתא דאיהי תפארת ישראל וע"ד איהו גופא לנשמתא. נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל דאיהי אורייתא ממש. ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא וכלא אחיד דא בדא. ווי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהי אלא ספורה בעלמא ואינון מסתכלי בלבושא דא לא יתיר זכאין אינון צדיקיא דמסתכלי באורייתא כדקא יאות. חמרא לא יתיב אלא בקנקן כך אורייתא לא יתיב אלא בלבושא דא. וע"ד לא בעי לאסתכלא אלא במה דאית תחות לבושא וע"ד כל אינון מלין וכל אינון ספורין לבושין אינון:

לא צ"ע דלעיל בבסא שבנפש ביאר שהכסא מכוסה ונעלם, ולא שמעלים את היושב עליו.

^כ זהר חדש תיקונים פו:

^{לב} דניאל פרק ז (ט) חוה הוית עד די כרסן רמיו ועתיק יומין יתב לבושה פתלג חור ושער ראשה פעמר נקא פרסיה שביבין די נור גלגלודי נור דלק:

מלבי"ם – ועתיק יומין יתב – ר"ל הקב"ה שהוא נעתק מן הימים והזמן, ר"ל שאינו תחת הזמן, כמ"ש ויודעיו לא חזו ימיו (איוב כ"ד) כמש"פ שם, ישב על כסאו לשפוט את הארץ שזה מכונה הישיבה כמ"ש ו' לעולם ישב כונן למשפט כסאו, לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא – הלבושים מציינים את הפעולות והמדות שבם יתלבש בעת הפעולה, שהמדות מכונים בשם לבושים כנודע, והראש מצייין המחשבה כמ"ש וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו (ישעיה נ"ט), וכמש"פ שם, והשערות מציינים התבקעות תעלומות המחשבה לחוץ כמו שהשער יוצא ממותרי המוח, (כמ"ש בפי' שב"ש בפסוק קוצותיו תלתלים, ובפסוק שערך כעדר העזים), ור"ל שהשם ב"ה בעצמו מלא חסד ורחמים, ולבושיו שהם מדותיו שבם יפעול אז יהיו רק צדקה ורחמים, שזה מציייר במראה הלבן, הפך האדום שמורה דין ושפיכת דם כמ"ש מי זה בא מאדום חמוץ בגדים, שפירשתי שבא בבגדים לבנים וברחמים, וגם במחשבותיו הנעלמים שיתגלו אז יהיו רק צדקה וישועה, כי אתו אין דין ואין רע רק טוב וחסד לפניו.

^{לד} צ"ע שדייקא במרכבתא דלתתא יושב על הכסא עתיק שהיא המדרגה הגבוהה ביותר ואילו במרכבתא דלעילא יושב על הכסא אדם

^{לה} עיין זהר הנ"ל בהעלותך

^{לו} יחזקאל א' כא

^{לז} תענית דף כג: אמר ליה רבי זריקא לרב ספרא תא חזי (מה) בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל חסידי דבבל רב הונא ורב חסדא כי הוה מצטריך עלמא למיטרא אמרי ניכניף הדדי וניבעי רחמי אפשר דמירצי הקדוש ברוך הוא דייטי מיטרא תקיפי דארעא דישראל כגון רבי יונה אבוב דרבי מני כי הוה מצטריך עלמא למיטרא הוה עייל לביתיה ואמר להו הבו לי גואלקי (שק) ואיזיל ואייתי לי בוזא עיבורא (גן) להינו מחמת הרעב הולך להביא להם מזון ולא להא לגלות להם שחולל להסתכל על מטר) כי הוה נפיק לברא אזיל וקאי בדוכתא עמיקתא דכתיב ממעמקים קראתך ה' וקאי בדוכתא צניעא ומכסי בשקא ובעי רחמי ואתי מיטרא כי הוה אתי לביתיה אמרי ליה אייתי מר עיבורא (היכן הגן שהנחתם להביא) אמר להו אמינא הואיל ואתא מיטרא השתא רווח עלמא (ומח יד הממח ונצל שאלקנה ציוקר על עכשיו).

לגשם, אמר רבי יונה לבני ביתו אלך לקנות לנו מזון בוזז/ל^ח, והלך ועמד במקום עמוק, מקום צנוע, וכיסה עצמו בשק ועי"ז ירד מטר.

ומבאר רבינו – שרבי יונה ראה שהעולם צריך תורה, אמר אלך לשכך תאוות ממון, דהיינו שע"י רוח נדיבה של צדקה יתמעט חמימות תאוות ממון, וע"י שביטל תאוות ממון זכה לחסד, וע"י החסד זכה לדעת, דהיינו לבנין בית המקדש, וע"י שזכה לזה, אזי (מבסי בשקא) קבץ הנפשות והתכסה בהן/ל^ט, והעלה אותן להתעודן מאור הצחצחות שבבניה עילאה, ועי"ז הוריד תורה. (דהיינו שתחילה תיקן עצמו ואח"כ את העולם)

כד הוה מצטרין^מ עלמא למיטרא, היינו לתורה, כי התורה היא כמטר כמ"ש (דברים לב)/מ^א יערוף כמטר לקחי דהיינו כמו שהמטר הוא חיים לעולם כן לקחי (פרש"י). ואין לקח אלא תורה כמ"ש לקח טוב נתתי לכם תורתי וכו'/מ^ב.

אמר איזיל ואייתי בוזא עיבורא דהיינו שרצה לזכות לבחי' משה משיח, שזה ע"י ביטול תאוות ממון כנ"ל באות א', וזהו אייתי בוזא עיבורא, דהיינו אביא בממון שיכרך התאוות, דהיינו הגברת החסד דהיינו רוח נדיבה של צדקה, להכניע הגבורות שמהם חמימות התאוות. **כי עיבור, זה בחי' ע"ב רי"ו (מג)/מ^ד, ע"ב הוא שיכרך כי עב גמט' חסד/מ^ה, רי"ו זה בחי' חמימות/מ^ו. בוזא, זה בחי' תאוות ממון** כדאיתא במדבר רבה כב מדוע נקרא זוז כי זזים מזה לזה (תורה כג אות ד) דהיינו מו"מ, שהוא מחמת התאוות ממון כנ"ל (ולקמן תורה יד דלעתיד יתבטל המו"מ), **היינו דאזיל לשכך תאוות ממון כנ"ל :**

והוה קאי באתרא עמיקי, ע"י ששיכך תאוות ממון, זכה לאתרא עמיקי, שהוא בחי' חסד, והחסד נקרא עמוק, כמבואר בגמ' בעניין הנגע/מ^ז שהוא לבן ונקרא עמוק כמראה החמה עמוקה

^{לח} מ"ק – נראה שבאמת לא היה לו זוזא ורק להשקית את לב בני ביתו שבטחו בכסף אמר להם כך אבל הוא רצה בשפע ע"י השגחה לכן התחוק באמונה ותפילה או שבאמת כן היה לו זוז אלא שרצה להמשיך תורה והשגחה ע"י שיבור תאוות ממון לכן לקח דייקא את הזוז ואעפ"כ לא השתמש בו כדי להראות שלא בוטח בו אלא בהש"י לבד ומה שלקח שק היה שיחשבו שיביא בו את הדגן אבל באמת כוונתו היה ללבשו כדי לעורר רחמי שמים

^{לט} וצ"ע משמע בתורה שצריך לזה נפשות והרי הוא התפלל תפילת יחיד.

^ל בתרלו - אצטריך, מתרצו - מיצטריך

^{מא} **דברים פרק לב (א) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי: (ב) יערף כמטר לקחי תול פטל אמרתי בשערים עלי דשא וכרביבים עלי עשב:**

רש"י – (ב) יערוף כמטר לקחי – זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישראל שהוא חיים לעולם. כמטר הזה שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים טל ומטר: יערוף – לשון יטיף וכן ירעפו דשן יערפו טל:

^{מב} **תענית דף ז.** אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה שנאמר יערף כמטר לקחי ואין לקח אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו.

^{מג} **עיני תיקון י' (דף כה): ותיקון כא (דף נה): ותיקון סט (דף צט):**

^{מד} **תיקון י' (דף כה):** – ומפסק וזמנך י"ה דחילו ורחמינו צ' אורות י"ה, הם בחינת יראה וזהבנה, שהם סוד **אבא ואימא** כי יראת הרוממות היא באלה, והאהבה היא בלוימא (ולפעמים נזכר להיפך, ומבואר ענינו להמן בכיס חיקון י"ו כסא מלך), **דויעא מינא ושמאלא** והם מתפשטים בזרוע ימין וזרוע שמאל, כי אבא מתפשט בימין וזמנא בשמאל, וכן מלת **ויעב"ר** היא **חסד וגבורה, דסקיין להושבן ע"ב תיבין ורי"ו און דע"ב שמה** שאותיות ע"ב מועב"ר הם סוד ע"ב חיות של הע"ב שנות היואלים מלודף ג' פסוקים של ויסע ויבא ויט (המפסדים בזה פ' בשלה דף נ"א ע"ב, וכן ע"ב), שיש בכל אחד ג' אותיות, וביחד הם רי"ו אורות, והם סוד חס"ד שמספרו ע"ב, וסוד גבורה שמספרו רי"ו, **ודא דא דויעב"ר** הוא סוד הכתוב של ויעב"ר יו"ה על פניו וקרא, והם אורות עיבור, **פלל תרין ויהי** שכלל את שניהם את החסד ואת הגבורה. (הגר"א ובל"ז ומפסקים)

תיקון כא (דף נה): – **איהו עירוב דילה ז"ל** הוא העירוב של המלכות מלד התפארת, **מסטר דמינא ושמאלא** מלד שמספיע לה החסדים שבימין והגבורות ששמאל הכלולים בתפארת, **דאינן ע"ב רי"ו דתיינו חסד וגבורה** שאותיות עירוב הם ע"ב שמספרם חס"ד, ורי"ו שמספרם גבורה, המתעבים ונמתקים זה עם זה בתפארת. ואמר כנגד מה שז"ל הוא העירוב שלה **ואיהי ערבית דילה** המלכות היא הערבית שלו לפי שהיא מעורבת מן החו"ג שקבלה התפארת ז"ל, ולכן יעקב שהוא בחינת ז"ל תיקן תפלת ערבית כדי לתקן את המלכות הנקלחת ערבית מן החו"ג שבתפארת. **עיבור דילה** וגם המלכות היא העירוב שלו והוא אורות עירוב, ור"ל שהיא מעורבת ממנו על ידי החסדים והגבורות שנתן לה, שמהם נבראות נשמות האדוקים, והמלכות מעורבת עמהם. (הגר"א ובל"ז ומפסקים)

^{מז} **תיקון סט (דף צט):** – ומפסק **ומאן אתר אסתלקת** מליזו בחינת יהוד נסתלקה השכינה, שעל ידי זה נאסר אדם הראשון בתשמיש המטה, ואמר **מימינא ומשמאלא** מזרוע ימין וזרוע שמאל שהם חסד וגבורה ז"ל, **דתמן הוה** כי אם היתה השכינה בסוד החיובק בין שתי זרועות ז"ל, **ודא הוא רזא דעיבור** זהו סוד של עיבור, שהיא אורות ע"ב רי"ו שהם סוד **חסד וגבורה** כי חס"ד הוא כמספר ע"ב, גבורה כמספר רי"ו, ולפי שהפיר את השכינה מחסד וגבורה ז"ל, לכן לאוי שאסר בתשמיש המטה שעל ידו נעשה עיבורי התחונן, וראיה לכך שזה תלוי עיבור התחונן, כי **ולא למגנא אוקמוהו מארי מתגיתין** ולא להנס אמרו חכמי המשנה (בבב"א בבב"א דף ע"ט), **תותן משתו בין צפון לדרום** דהיינו בין חסד וגבורה וגורם סוד החיובק לשכינה, **תייין ליה בגנים זכרים** יהיו לו גנים זכרים, כי סוד עיבור התחונן תלוי על ידי המשכת שפע מהשכינה האנוכית בין לפן לרום שהם סוד חסד וגבורה של ז"ל.

^{מח} **בנוסח הכת"י** שיש מייחסים לרבנו כנראה בטעות הוסיף כאן – (עב) (זה קריירות) כי ע"ב גמט' חסד (בחי' רוח נדיבה של צדקה כנ"ל)

^{מט} **בנוסח הכת"י** שיש מייחסים לרבנו כנראה בטעות הוסיף כאן – (כידוע) כי רי"ו גמט' גבורה (בחי' חמימות תאוות ממון)

^{מז} **עיין ויקרא פרק יג (ג) וראה הכהן את הגעגוע בעור הבשר ושער בגעגוע הפך לכן ומראה הגעגוע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: (ד) ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמוק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לכן והסגיר הכהן את הגעגוע שבעת ימים: עמוק מעור בשרו – פרש"י (ת"כ) כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מן הצל: ועיין שפתי חכמים שסיבת הדבר כי הראות היא מהשחור שבעין וצ"ע. ועמוק אין מראה וכו' – פרש"י לא ידעתי פירושו.**

מן הצל כמבואר בגמרא {שבועות ו:}מח, וחסד הוא אור יום, כמ"ש (תהלים מב)/מט יומם יצוה ה' חסדו :

וע"י החסד זכה לבנין הבית, לבחי' שכל כנ"ל בסוף אות א' שכל מי שיש לו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו. וזה אתרא צניעא, שהוא ביהמ"ק שהוא השכל, כמ"ש (משלי יא) ואת צנועים חכמה לכן אתרא צניעא כינוי לחכמה דהיינו לדעת שזוכים ע"י חסד הנ"ל ומי שיש לו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו נמצא אתרא צניעא הוא בית המקדש :

ואחרי שזכה להיות צדיק בחי' משה משיח, אזי והוה מיכסי שקא, זה בחי' לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל ולוקח נפשות חכם דמשמע שהצדיק כמו מתכסה ומתלבש בהן/ו כדי להעלותם כנ"ל במרכבה עילאה, שכסא שבבחינת נפש הוא נפש החכם שנתכסה וכו' וכל הנפשות נעשין לבושין אצלה. וכלליות הנפשות, הם מכוונים בשם שק/נא, כי הם מתעדנים משקי' דנחלא [ב] דהיינו שהנחל העליון שהוא בינה משקה אותן, בבחי' והשביע בצחצחות נפשך כנ"ל שאור הצחצחות הוא אור נפלא מעתיקא, שהם ג' אורות צח וצחות שלמעלה מהספירות (ומכוונים קדום צח וצחות שהם כשלהבת בגחלת, בחי' שרש והבכח של כתר חכמה בינה) (פרדס לרמ"ק שער הצחצחות) למעלה מרוחין ונפשין, וכנ"ל במרכבה עילאה שבחי' שור שבנפש הוא אור המצוחצח שנתווסף בנפש מחמת הקיבוץ. ועי"ז ואתי מטרא שהמשיך תורה שהיא בחי' ויערף מטר כנ"ל, בבחי' ויורד עוז מבטחה :

אות ו

עתה יבאר רבנו עד כמה צריך כל אדם לחפש ולבקש ולהתפלל שיזכה להתקרב לכוזה חכם שיש לו שני שכלים הנ"ל, כי רק עי"ז יזכה לתיקונו באמת.

לפי המקובל באנ"ש שהכוונה לרבנו, קשה דמשמע שמדובר בחיים חיותו כששומעים תורה מפיו, אבל עיין ליקוטי הלכות אבידה ומציאה ג' ה' וז"ל "ובגודל כוחם העלו גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחי' ולא אתכם לבדכם" וכו', "כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" וכו', והמשיכו התורה בקדושה כזאת, עד שכל מי שיעסוק בתורתם תאיר לו התורה לצאת מחשכת אפילתו. כי ע"י עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחי' עיבור מחמת שזאת התורה נמשכת מעלית התחדשות הנפשות אשר ישנו פה ואת וכו'. משמע שעיקר תיקון הנפשות דהיינו הרצונות היום הוא ע"י לימוד התורות של רבנו, ומשמע בתורה אות ג' שבעיקר הוא תיקון לתאוות ממון, שעליה נאמר בסיפורי מעשיות שהיא היותר קשה מכל התאוות לצאת ממנה.

ועיין בדבריו הנפלאים של הטשרינער רב בפרפראות לחכמה אות יג -

עיין בלק"ה אבידה ומציאה (ג' ה'), שהצדיקים הגדולים שהם בחינת משה משיח, הם ממשיכין חידושי תורה על ידי עליית הנפשות כנ"ל, ממקום עליון נורא ונשגב כזה ובשכל נפלא כזה, עד שיש כח בחידושי תורה שלהם להשיב ולהחיות כל הנפשות שיעסקו בתורתם לנצח.

ועיין פירוש המזרחי על רש"י - (ד) ועמוק אין מראה מן העור לא ידעתי פירושו. כי קשה בעיניו היאך אפשר שלא יהיה מראה הבהרת, שהיא לבנה כשלג, עמוק מן העור, כמראה חמה העמוקה מן הצל. והרמב"ן ז"ל תקן הקושיא ואמר, "שלא נאמר בכתוב כמראה הנגע שהוא עמוק מן העור, אלא כשהפך בו שיער לבן, אבל כששערה לא הפך לבן, נאמר בו, 'ועמוק אין מראה מן העור', שכן מראה חמה אם יהיה במקום הוא דבר שחור מפוזר בו, לא יהיה המראה למסתכל בו עמוק, שהשער בתולדתו שחור ומבטל עומק הנגע, וכשיהפך לבן או צהוב יהיה הלובן כולו מזהיר ויראה כעמוק לכל מביט בו מרחוק". וזה הטעם רחוק מאד, כי זה לא יצדק אלא כשהיה בתוך הנגע שערות שחורות רבות מפוזרות. אבל לדעת רז"ל שדרשו מיעוט שער שנים, איך יעלה על הדעת שהשתי שערות שבתוך הנגע אשר העין כמעט לא ישלוט בהן, שיבטלו עומק הנגע. ועוד, הרי בהדיא אמרו, שאם היו שתי שערות לבנות בתוך הנגע אף על פי שיש שיער שחור ביניהן והן מפוזרות אחת כאן ואחת כאן, הרי אלו סימן טומאה. ומה שאמר עוד, "שהכתוב לא אמר במראה השאת, עמוק מן העור", אף על פי שהיא לבנה, כדכתיב "שאת לבנה" ואמרו רז"ל, "שאת כצמר לבן. שנייה לה כקרום ביצה". לא ידעתי למה לא ישוב מאמר "והנה מראה שפל מן העור ושערה הפך לבן" על השאת ועל הבהרת האמורים למעלה, ומה הפרש יש בין שפל לעמוק. והסגיר יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע. פירוש, שיסגיר את בעל הנגע בתוך בית אחד ולא יראה, ונמצא שנסגר גם הנגע עמו, לא שיכסה הנגע שלא תהא נראת, כפי משמעו:

מח שבועות ו: תנו רבנן בהרת עמוקה וכן הוא אומר ומראה עמוק מן העור כמראה חמה העמוקה מן הצל.

מט תהילים פרק מב (ט) יומם יצוה ידוד חסדו ובלילה (שירה) שירו עמי הפלה לאל חיי:

³ ועיין בעיני זה סוף תורה כ' - תקונא רביעאה: עלעין אתחפין מהאי גיסא ומהאי גיסא הינו בחינת התקשרות עם נשמותיהם, והם מחפין אותו מכל צד. וצ"ע שם

^{כא} מכוונים שק כי מתעדנים משקיה. צ"ע שזה בשין שמאלית וזה בשין ימנית, ואין פירושם שווה.

כי בגודל כחם בעת שעסקו בתיקון זה להעלות הנפשות בשביל להמשיך תורה, העלו אז גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחינת ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, והמשיכו התורה בקדושה כזאת עד שכל מי שיעסוק בתורתם תאיר לו התורה הקדושה לצאת מחשבת אפילתו, בבחינת (תהלים קי"ט) נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי, כי על ידי עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחינת עיבור, מחמת שזאת התורה נמשכת מעליית והתחדשות הנפשות אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וכו' ועל כן אפילו לאחר הסתלקות הצדיק שאז הוא בחינת לילה, ונסתמו תרעין דגן עדין ונסתלק הדעת הקדוש הזה שהוא בחינת משה משיח, אף על פי כן יכול כל אחד להשיב את נפשו ולהחיות את עצמו בהתגלות התורה הקדושה, שהמשיכו אלינו הצדיקים הגדולים הנ"ל בחיים חיותם, שזה בחינת (משלי ל"א) טעמה כי טוב סחרה לא יכבה כלילה נרה, כי התגלות תורתם הוא ממקום עליון וגבוה מאוד מבחינת התגלות התורה שיתגלה לעתיד, בחינת אורייתא דעתיקא סתימאה וכו' כמבואר במאמר זה,

רק העיקר להתגבר ברצונות חזקים לעבודת ה' ולהשתדל בתיקון נפשו כל מה שיוכל, כי נפש הוא בחינת רצון כמבואר במאמר זה הנ"ל, אז גדול כח הצדיק וחיודושי תורתו כל כך, עד שגם לאחר הסתלקותו יש לו כח לחדש את נפשו לטובה וממילא מובן כי בנקל יותר להמשיך כח התיקונים הנ"ל לאותם הבאים ומתקבצים יחד על ראש השנה הקדוש ומשתטחים בערב ראש השנה על קברו הקדוש ומרבים שם בתחנונים ורצונות וכיסופין חזקים מאוד להשם יתברך ולעבודתו הקדושה, ומשתדלים בזה להמשיך עליהם הארת וכח וזכות הצדיק הקדוש הזה, שעסק בחיים חיותו בתיקון נפשות ישראל ולהעלותם בבחינת עיבור ולחדש נפשותם שם לטובה, ולהמשיך על ידי זה התגלות התורה ובוודאי גם עכשיו עוסק בתיקון נפשות הבאים להתפלל על מקום ציונו הקדוש, ונשענים בזכותו הקדוש, אזי בוודאי גם עכשיו נתחדש נפשם לטובה, וכמעט שזה נראה בחוש מענין האהבה והתעוררות חדש שנתוסף אז בין החברים, בבחינת ורמיא לה גלא קלא לחברתה המבואר במאמר זה ומסתמא נעשה ברוחניות גם התיקון של המשכת התורה לכל אחד לפי בחינתו, ואי אפשר לבאר כל כך בדברים רוחניים כאלה רק כל חד כפום מה דמשער בלביה, יבין וישכיל כל זה ויותר מזה מדעתו:

אך צריך לבקש מאד, ולחזור אחר חכם כזה, ולבקש מהש"י שיזכה למצוא חכם כזה, שיקבץ הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם, ויעלה אותם ויורד עמהם תורה [ג'] כי רק חכם כזה יכול לתקנו ולהעלותו מכל הפגמים של כל התאוות (קל"מ י'). כי/י"ד גם החכם בעצמו, אי אפשר שיעשה זאת בשכל אחד. כי הם שני שכליים שכל אחד מהם הוא שכל נפלא ועצום שלא נמצא אלא ביחידי דורות בלבד, כל שכן חכם כזה שיש לו את שני השכלים ביחד זה קושי כפול למצא/י"ה, מה שמקבץ הנפשות, הוא שכל אחד דהיינו מה שמכניס בהם הרהורי תשובה שע"ז מקבץ הטוב שבהם

²² עיין לק"ה אברה ונציאה ג' סוף אות ה' צדיקים גדולים בחי' משה בכוחם להמשיך תורה ממקום עליון כ"כ שלנצח בכוחם להחיות את העוסקין בה ועיין פל"ח אות יב.

²³ צ"ע האם כיון שא"א בשכל אחד לכן צריך לבקש מאד אחר חכם כזה. ונראה לבאר שליקוט הנפשות בבחי' אריתי מורי עם בשמי הוא שכל נפלא ועצום וכמבואר בסוף הרב"ח חזי גבורתא דמרך וכו', וממה שהם שני שכלים מבואר גדול השכל הראשון, ועל כן עיקר צריך לבקש מאד אחר חכם כזה שיש לו השכל הראשון, כי אז את השכל השני בוודאי יש לו. ועיין לעיל ריש אות ב' שגם השכל השני הוא שכל עצום של יחידי הדורות בלבד שנאמר בהם מוזמן לחיי עוה"ב, אבל אדרבה דייקא בגלל זה יש חידוש עצום בשכל הראשון, שיש כח בצדיק לצרף עימו לעורר את היחוד הזה שעל ידו מוריד תורה גם את הבאים אליו אע"פ ששקועים בתאוות.

אבל עיין ביאור הלקוטים אות ג' שמקשה כנ"ל ומשמע מדבריו שהשכל של קיבוץ הנפשות הוא בחי' השיק של ג' ראשון, ולזה השכל זכו גם ג' האבות, אבל לשכל השני בחי' עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה הוא בחי' שין של ד' ראשון, לזה לא זכה אלא משה להוריד תורת הנגלה, ומשיח להוריד תורת הנסתר. ולכאורה משמע מדבריו שהשכל השני דייקא גדול יותר מהראשון עד שיוכה בו רק המשיח, ומסתמא גם רבנו בכלל זה, כי מבואר בדבריו שם לעיל ד"ה מעיבור, שגם רבינו זכה לזה, וכן מבואר בפל"ח הנ"ל אות יג שתורת רבנו מעתיקא סתימאה בבחי' ויורד עז מבטחה. ועיין הערה הבאה ביאור הפל"ח אות ט' שנראה שכוונתו לתרץ קושיא זו בדרך אמצעית, שדייקא כיוון ששני השכלים כל כך נפלאים, לכן יותר קשה למצא חכם כזה שימצאו בו שניהם. (אמנם כאמור זה סותר לדברי הביאה"ל, וגם אפשר שלא כיוון הפל"ח לתרץ קושיא הנ"ל דווקא)

וזה לשון הביאור הליקוטים אות ג'. – לכאורה יש להתפלא מהפלגתו בבקשת החכם (לבקש מאד ולחזור וכו'), מזה לבד שמוכרח לעשות זאת בשני שכליים (ולא בשכל אחד). כי הלא נראה מבואר, שגם בשכל ליקוט וחיבור הנפשות גבהה ונסתרה דעת החכם. ולמה זה כבדה ונכבדה יותר הדעת והשכל השני, להיות מאתו לבד כל ההפלגה הנ"ל. ואולם, מרחוק נראה לעניות דעתי מדבריו הקדושים, שהיא היא הפלגת משה משיח לבד, גם על תלת ראשי האבות שהזכיר בענין זה. כי גם הם, ומדריגות שכליותיהם, לא יהיה זולת בתלת ראשי השיק והשכל שבחיבור הנפשות, (ואגב אורחא, מבאר יותר בקריאת הנפשות בשם בת גלים, שהיא בת אבהן).

אבל עצם העליה, בהעלאתם לעיר גבורים, ולהוריד ולקבל עצם התורה, לא יזכה לזה רק משה משיח לבד, (הנגלה שבה בגאולה הראשונה, והנסתר שבה בגאולה האחרונה, כמובא במקום אחר עיין סוף תורה לג). ובו לבד, נשלמים ארבע ראשי השיק שניה (ויורדים עד למטה, בד' רגלי הכסא והמרובה):

²⁴ עיין פל"ח אות ט' שמדייק ממה שהביא רבינו על כל אחד מהשכלים האלה פסוק שנוכר בו חכם משמע שהיא חכמה כפולה ומשני סוגים ובוה נ"ל לתרץ קושיא הנ"ל מדוע העובדא שצריך לזה שני שכלים היא סיבה יותר שצריך לבקש כל כך אחרי חכם כזה.

וזה לשון הפל"ח אות ט' – שם אות וא"ו, כי הם שני שכליים מה שמקבץ הנפשות הוא שכל אחד רוצה לומר כמו שכתוב ולוקח נפשות חכם ומה שמעלה אותם ומוריד עז מבטחה הוא שכל אחד, רוצה לומר כמו שכתוב (משלי כ"א) עיר גבורים עלה חכם וירד עז מבטחה נמצא כי נאמר שם חכם בשני הבחינות האלו כי כל אחת מהם הוא בחינת שכל וחכמה אחרת, והם בבחינת שני שינין וכו':

להעלותו מ"ן, שעל זה מכנה רבב"ח את הצדיק גבור¹¹ כמבואר בסוף דבריו שם, שהנפש אומרת לחברתה פוק חזי גבורתא דמרך, דהיינו גבורת הצדיק, שאע"פ שנשאר בי התאוה רעה ולא יצאתי מהחול כלל, ובוודאי כך א"א לעלות מ"ן נוקבין לעורר זיווג עליון,¹² אעפ"כ העלה אותי הצדיק ועורר על ידי זיווג והוריד תורה. ומה שמעלה אותם ומוריד עז"ח מבטחה, הוא שכל נפלא ועצום שנמצא רק ביחידי דורות, כנ"ל שיש בכוחם לעורר עבשיו יחוד נפלא כל כך ששייך ללעתיד לבוא כשתתגלה תורה דעתיקא דעתידה להתגלות אז. ושני שכלים אלו הם בחי' תיקון שתי המרכבות הנ"ל (לק"ה שבועות א'), ולכן השכל הראשון הוא תיקון מרכבתא עילאה, ואילו השכל השני הוא תיקון מרכבתא תתאה:

וזה בחי' שין של ג' ראשים, ושין של ד' ראשים¹³ שיש בשני צידי התפלין של ראש מבחוץ¹⁴ [א"א/סב], שהשני שינין הם השני שכליים¹⁵ ויתבאר יותר לקמן בביאור הרבב"ח:

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג. בסיפור סתום. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, ורק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחי' מוהר"ן סימן ה'. וזה המעשה השני שסיפר שם רבה בר בר חנה

וז"פ – וזה פירוש [ס"ד] אמר רבה בר בר חנא¹⁶ אישתעו לי נחותי ימא, בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומיא דגלא תלת מאה פרסי זימנא חדא הוי אזלינן באורחא ודלינן גלא עד דחזינן בי מרבעתה¹⁷ דכוכבא זוטא דהוי כמבזר ארבעין גריוא ביזרא דחרדלא ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמיא לה גלא קלא לחברתה ואמרה לה חברתי מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפית וניתי אנא¹⁸ ויניחריביה אמרה לה פוק חזי גבורתא דמרך דאפי' כמלא חוטא דחלא לית דעובר¹⁹ ש, שנאמר [ט"ז/ע] האותי לא תיראו נאום ה' כו' :

¹¹ עיין עלים לתרופה מכתב שלו שכתב אכל אין זה דבר פשוט להחיות ולהחיות את האדם שלא יפל יותר כשהוא בשאול תחתיות ממש חס ושלום, רק יש בזה סוד גדול ונורא, סוד עמק ונסתר מאד מאד שהוא סוד פגנות אלו, שזה הסוד אין יודע רק מי שדבר וגלה זאת התורה הנוראה שהיא סוד השגת מעשה מרובה בתכלית המעלה עד בחינת נקדה העליונה מאד להשלים בחינת אדם היושב על הכסא ואין מי שיוכל להחיות עתה הנפשות הירודות וכו' בדורות האלו כי אם מי שגלה התורה הנ"ל.

¹² בנוסח הכת"י שיש מיחסים לרבנו כנראה בטעות גרס כאן – שאפילו מי שיש בו מעט תאוה כחוט, כבר א"א על ידו לעורר הזיווג.

¹³ גם בדפ"ר – ע, ובתולד ומתולד – עוז

¹⁴ צ"ע דלעיל אמר שרצוא ושוב הן עלית הנפשות והורדת התורה וכאן שניהם הם השכל אחד השני.

¹⁵ לקמן בביאור הרבב"ח הם תלת פרסא מרחק בין גל לגל ותלת פרסא גובה הגל, דהיינו ששניהם תלת פרסא.

¹⁶ עיין תיקוני זוהר דף ט. זוהר ח"א דף קכט: וח"ג רסב ושער הכוונות תפלין דרוש ד' עמק המלך שער יד פרק סב

¹⁷ עיין שעה"כ תפלין דרוש ד' שמוחין דו"א הם נה"י דאמא (בחי' שין של ג' ראשין) וכשהם בו"א הם ד' דהיינו חו"ב והדעת נחלק לחו"ג (בחי' שין של ד' ראשין) והם מלבישים את נה"י דאמא.

¹⁸ וצ"ע אולי אפשר לבאר ששכל ראשון של קבוץ הנפשות (בחי' תיקון מרכבתא עילאה) בחי' ג' ראשין היינו בחי' נה"י דאמא, ויודוע שאמא בינה היא בחי' עולם התשובה לכן בשכל זה הצדיק מעורר חרטה ותשובה בנפשות ועי"ז מקבץ אותן. ושכל שני שבו עולה ומוריד תורה (בחי' תיקון מרכבתא תתאה) בחי' ד' ראשין הוא מוחין דו"א (חו"ב וח"ג שבדעת כנ"ל) על ידו עולה הצדיק ומוריד התורה.

¹⁹ ולפ"ז צ"ע לכאורה שכל ראשון גדול יותר אמנם אין זה מוכרח. עוד צ"ע כי ועיין עוד בש"כ הנ"ל ששני השינים האלה הם בחי' מוחין דקטנות וצ"ע לעניינינו דמשמע להיפך.

²⁰ עיין לק"ה שבועות א' אות ז' שמוהר"ן מפלפל בזה ומבאר עפ"י זה דין ספירת העומר, שהיא הכנה לקבלת התורה דהיינו השגחה בשבועות, מדוע צריך למנות גם ימים וגם שבועות, כי הם בחי' שני שכלים הנ"ל.

(הגה – אלו ב' תשע – הרב שמואל שטין ר"י נחלי נחו, אמר לי שכלפול עם התלמידים מאלו כחן בלק"ה שבועות א' ז' ובלק"ה אלה ומליאה ג' יב חוץ של מוהר"ן שגם בנפשות יש שני שכלים דהיינו שיש נפשות שייכות יותר לבחי' שכל הקיבוץ ויש נפשות שייכות לשכל העלאת הנפשות והולדת התורה)

²¹ בבא בתרא עג. מעשה השני שסיפר שם רבב"ח. ועיין ח"י"ם סימן ה.

²² גם בדפ"ר ותולד – חנא, ומתולד – חנה

²³ דפ"ר – מרבעת, ובתולד ומתולד – מרבעתא

²⁴ בתולד – ונחריביה

²⁵ מתולד – דעבר

²⁶ ירמיהו ה' כב

²⁷ ירמיהו פרק ה' (כב) האותי לא תיראו נאום ה' ידוך אם מפני לא תחילו אֶשֶׁר שָׁמַתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם חָק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ וַיִּתְגַּעְשׂוּ וְלֹא יוֹכְלוּ וְהָמוּ גְלוּ וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ:

עֲרֵשׁוּ יו בין גלא לגלא כו', משום דקאמרי² בסמוך ורמא גלא קלא לחבריה איצטריך לאשמועיני³ דמשלש מאות פרסי⁴ שמע קולו של חבריו. דלינן גלא יותר משיעור גבהו השליכני⁵ למעלה עד לרקיע. א"נ הבלא דרקיע נפיש עד מהלך קרוב לת"ק שנה שיש מן הרקיע לארץ. מרבעתה⁶, שכיבה. דכוכבא זוטא, כוכב קטן שבקטנים. ביזרא, בית זרע ארבעים כור של חרדל דנפיש מכל שאר זרעים. מקלינן מהבלא, נשרפין מחום הכוכבים^{7/8}. ורמא ליה גלא, נתן קולו, כלומר צעק כדוגמת תהם אל תהם קורא לקול וגו'⁹, ושמא המלאכים הממונים עליהם הם. שבקית מידי בעלמא וכו', מפני שהגביה כ"כ היה סבור שיצא חוץ לשפת הים ושטף את העולם. ונחרביה, מפני עון הדור. אמר ליה גלא לחבריה, פוק חזי גבורתא דמרך וכו', כלומר אין לי רשות לצאת כמלא חוטא דחלא, כמלא רוחב החוט איני יכול לצאת חוץ מן החול. שנאמר האותי לא תיראו, תלמודא קאמרי¹⁰.

תרגום – אמר רבב"ח ספרו לי יורדי הים שבין גל לגל יש ג' מאות פרסא, קמ"ל שגל שמע את חבריו במרחק כה רב כדלקמן, וגובהו ג' מאות פרסא. פעם אחת הלכנו בדרך דהיינו על הים, והשליך אותנו גל יותר משיעור גבהו למעלה עד הרקיע, עד שראינו מקום שכיבת ככב קטן שבקטנים, שהיה כמו מקום שזורעים בו ארבעים כור חרדל, ואם היינו עולים יותר היינו נשרפים מחום הככב. הרים הגל קולו ושאל את חבריו האם השארת משהו בעולם שלא שטפת, ואלך אני ואחריבו, מפני עון הדור, כי מאחר שכל כך הגביה עצמו הגל סבר שיצא חוץ לגבול הים ושטף את העולם, אמרה הגל השני לראשון צא וראה כח גבורתו של אדונינו, שאף שהגבהתי כל כך אבל לצאת מגבול הים אין לי רשות, ואיני יכול אפילו רוחב חוט ועל זה אומרת הגמרא היינו דכתיב האותי לא תראו נאם ה' וכו'.

ביאור עפ"י רבינו –

אמר רבב"ח ספרו לי ממשיכי התורה לעולם, שהחכם הנמצא בין הנפשות כדי לקבצם, צריך שני שכלים, אחד לקבצם, בחי' שין של ג' ראשין, ושכל שני להעלותם מ"ן להוריד תורה, בחי' שין של ד' ראשין. פעם אחת נכנסנו לעורר זיווג עליון, והעלינו הנפשות למעלה למ"ן, ועי"ז גרמנו זיווג עליון, ובשעת הזיווג השכינה נעשית נקודה זעירא, ואזי הזיווג בבחי' יסוד דקטנות, ואח"כ היא גדלה, ואזי הוא זיווג שלם, לכן תחילה יוצאת בבחי' טיפת דם כחרדל, דהיינו בחי' הסיגים וחלק הסט"א, ואח"כ יוצאת התורה, והיא הולכת בבחי' ארבעים יום עד שיורדת. ואם היו באים יותר נפשות לצדיק להעלותם בעיבור, אזי היה יותר השגחה בעולם, ואזי לא היה צדיק ורע לו שע"ז מתפקדים רבים. ואחרי שחזרו הנפשות מהעיבור, אזי נתווספה בהם אהבה זה לזה, ע"י העיבור, ושאלה נפש גדולה את חברתה הקטנה, האם ע"י העיבור בטלו ממך כל התאוות, וענתה לה חברתה, שאפילו כחוט השערה לא יצאה מחול אל הקודש, ואעפ"כ העלה אותה הצדיק בעיבור, אע"פ שידוע שכדי להיות עולה בעיבור כזה צריך להיות צדיק גמור.

נחותי ימא, היינו ממשיכי ימא דאורייתא לזה העולם: הם הצדיקים הגמורים שזכו להשגחה שלימה, ע"י ששברו לגמרי תאוות ממון, וזכו להמשיך חסד למלכות, ולתקנה לגמרי, ועי"ז זכו לדעת, ולבחי' משה משיח, כמבואר לעיל באות א', והם הגיבורי כח, בחי' עיר גבורים עלה חכם, דהיינו שיש להם החכמה ושכל לקבץ נפשות ישראל, ועוד שכל נפלא לעורר יחוד נפלא ולהוריד תורה, ע"י שמעלים מ"ן את הנפשות אע"פ שהן עדיין שקועות בע"ז של תאוות ממון, וזה בסוד יחוד דקטנות, ע"י בחי' יסוד דקטנות, שהוא בחי' נשיכת הנחש, כמבואר היטב בלשם שבו ואחלמה¹¹ שהעתקתי בסוף ביאור התורה.

רש"י (כב) האותי לא תיראו – הלא הים שאינו דואג מפני הפורעות ואינו מצפה לקיבול שכר ירא מפני ואינו עובר הגבול אשר שמתו סביביו. תחילו – לשון פחד. ויתגעשו גליו – ומרומם לעבור הגבול ולא יוכלו לעבור. והמו גליו – שאון קול גדול. ולא יעברנהו – הגלים לא יעברו הגבול:

¹⁰ הערות השי"ן לפרש"י 'בתשכט-רשב"ם' בתרלוד-דקאמרי, בתרלוד ומתוצו-דקאמרינו, בתרלוד-לאשמועינו ומתוצו-לאשמועינו בתרלוד-פרסא בתשכט-השליכנו ומתולד – מרבעתא בתשכט-הכוכב 'תהילים מב ח' בתשכט-קאמרי לה (בגרסת הגמרא)

¹¹ מבואר כאן שכוך הוא אש, וככל שמתקרבים אליו החום גובר, כמו המתקרב לשמש, שכידוע גם היא אחד הככבים. וכן מבואר בפסחים ק"ח: במלחמת סיסרא על הפסוק הככבים נלחמו ממסילותם, שירדו הככבים וחיממו את הרכב של הלוחמים, כדי שירדו להתקרב בנחל קישון, ואזי יפרע הקב"ה את חובו לים מקריעת ים סוף ע"ש. וצ"ע מאידך הרי גם הירח הוא ככב, ועיין תפארת יהונתן (איבשיץ) פרשת נח (בראשית ח בא) שפירש שדור ההפלגה רצה לברוח לירח מפני המבול, לכן בנו מגדל שממנו יוכלו לשגר ספינת אויר שבשוליה אבק שריפה ועל ידה יעלו לירח, כידוע שיש חיים בירח ע"ש, הרי שסברו שאינו שורף. ואולי יש שורפים ויש שלא שורפים.

¹² עיין קטע מדברי הלשם – והנה בכל זמן הגלות אשר ישנם עדיין כמה וכמה ניצוצי קדושה בתוך הקליפה רח"ל הנה נודע הוא כי השכינה הקדושה היא יורד תמיד ומברר בירורין מתוך הסיגים והם עולות בסוד מ"ן תוך בטן המלכות ונתקנים שם בסוד עיבור ושם נגמר הברור בסוד דם טהור ודם טמא. ולכן בהגיע עת הלידה הנה בזמן שיש צדיקים גדולים בדור נעשה ההולדה בגילוי האורות דהחסדים והוא ע"י שם ע"ב שבחסד שנתגלה בהיסוד שבה ונפתח רחמה. כי כמו שהחסד דרכורא גניז בפומא דאמה יסוד שבו כמ"ש באד"ר קמ"ב א' כן גנוז החסד ביסוד שלה ג"כ (ע' שער הכוונות דף ק"א ע"ג ובמב"ש ופע"ח שם)

בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, שהוא בחי' שין הנ"ל: ושכל זה מכונה בין גלא לגלא, דהיינו בין הנפשות, כי כנ"ל הצדיק מקבץ את הנפשות להעלותן ע"י שהוא ביניהן לקבצן לחברן, ומתלבש בהם בבחי' כסי שקא הנ"ל במעשה דרבי יונה.

ורומי' דגלא תלת מאה פרסי, שהיא ע"י שין שניה של ד' ראשין/ע"י הנ"ל שהוא
 חו"ב וחור"ג/ע"י דדעת. ושכל זה מכונה רומיה דגלא, דהיינו גובה הנפשות, כי על ידו העלאת הנפשות.
ע"י ומבאר מוהרנ"ת היינו בחי' שני השכליים הנ"ל, שהוא השכל של קיבוץ הנפשות, והשכל של העלאת הנפשות להמשיך תורה. שאלו שני השכליים של הצדיק שהוא חכם האמת הם בחי' שני שינין כנ"ל]:
והגלים הם הנפשות, כי ישראל מכונים בת גלים/ע"י בבחי' צהלי קולך בת גלים [ע"י/ע"י] שהיא בת אבהן זה לשון הזוהר ויחי רמט: ובגמ' פי' בת אברהם יצחק ויעקב שעשו מצוות כגלים, (כשדרז"ל סנהדרין צד ע"ב/ב) (פ"ב/פ"ג):

ובעת הזכות והרצון מתגלה החסד שביסוד שלה. הנמשך מהחסד שבה המתפשט בה מהחסד דו"א. כמש"כ בשעה"כ דף ק"א ע"ב וכן הוא בזוהר פ' בא ל"ר ע"א בסוד הכתוב והוא יושב פתח האוהל. דהוא אשרי בגלויא דא חסד בצדק. ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא כו' כד אתגלייא האי יו"ד. אתבסם ואתברך בפתח האהל כו' דא הוא פתחא קדישא כתרעא עשיראה ע"ש. ולכן הוא כי בעת הזכות נעשה ההולדה באור החסד והוא השם ע"ב דויסע ויבא ויט שבו נולדו נשמות הצדיקים כמ"ש בתיקונים תיקון נ"א והוא אשר נתגלה ג"כ בעת קריעת ים סוף שאז היה הלידה כנו'. והנה כ"ז הוא רק בעת הזכות והוא כאשר נעשה הלידה ע"י מעשה הצדיקים:

אמנם כאשר שאין זכות בתחוננים. והשכינה הקדושה הרי היא מברר בירורים תמיד הנה נעשה אז הלידה רק באור הגבורה והוא בשם קר"ע שט". אמנם הנה אז נתקיים מה שנאמר לפתח חטאת רובץ. והוא כי הרי ע"י העיבור מתבררים סוד הי' מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא כמ"ש בכוונת פסח. וכשמתפשטים בעשיה יונקים הקליפות ממה' דם טמא וכמ"ש בשער הפסוקים וכן בלק"ת תהלים מ"ה. והנה הוא סוד הכתוב בעצב תלדי בנים וכמ"ש בזוה"ק ויקהל רי"ט ע"ב. כי בעת שאין זכות בתחוננים ועומד הנוק' בסוד הקטנות ופתחה סתום ורחמה צר ונעשה אז הלידה באור הגבורה דשם קר"ע שט". שהוא הנחש דקדושה דקטנות הקורע את רחם האילה וכמ"ש במאמרי רשב"י בריש אדר ע"ש. כי נחש עם הכולל גימ' שטן ונעשה הלידה בשם קר"ע שט". וכמ"ש בתיקונים דף נ"ז ע"א וכן בתוה"ח ל"ו א' כי בשם קר"ע שט"ן ביה קרע ימא. והוא הנחש דקדושה מבחינת אלהים קדושים דקטנות דיניקה והוא יסוד דו"א בעת שהוא בהקטנות דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלו בשם נחש. ומתייחד הוא עם הנוק' דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלה בשם צור והוא דרך נחש עלי צור. והוא הנחש הנושך ברחם האילה כי א' הוה זיווגו רק בסוד נשיכה ובנשיכה הוה קורע את רחם האילה כי היה פתחה סתום מפחד החיצונים שלא ינקו ממנה מאור הקדושה שבה אבל בשם קר"ע שט"ן מדחה את החיצונים ונפתח רחמה ויולדת. אך עכ"ז הנה כאשר שהם שניהם אז בסוד הקטנות וכל הבירור והעיבור שנעשה אז בעת שאין זכות בתחוננים הרי הוא הכל בבחי' דינין ולכן מתבררים עי"י בהעיבור הי' מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא ומה גם כי הרי היסוד דו"א שפתח את רחמה הרי הוא עתה ג"כ רק מבחי' דינין וגבורות שהם שורש להחיצונים לכן הוא כי הנה הגם שמדחה אותם באותו הרגע לצורך הלידה כנו' עכ"ז הנה נעשה להם מקום יניקה ג"כ והוא מסוד הדם טמא הנתברר בהעיבור הוה וכשמתפשטים בעשיה או יונקים מהם. ולא עוד כי כאשר שיש להם שייכות אז בהיסוד דו"א ג"כ כי הגבורות ודינין הוא שורשם כנודע ויונק הנחש הטמא מהנחש דקדושה מרחוק עכ"פ ולכן כשבא הנחש דקדושה שהוא אלהים קדושים ונושך ברחם האילה

^ע גם בדפ"ר שהיא, בתרלד ומתלו - שהוא

^ע וצ"ע א"כ מדוע רב"ח רמו גם אותה בתלת פרסי לא בארבע.

^ע במה שהחסד וגבורה כאן נפרדים ע"י שיסוד דאמא נעשה חו"ג שבדעת דו"א, אולי יש כאן רמז להורדת התורה בשתי ידי משה דהיינו חסד וגבורה וכמבואר בפרשת עקב (ט' טו) ושני לוחות הברית על שתי ידי. ועיין ירושלמי תענית שנעשה בדרך של חטיפה ביד - כיוון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה לחטפן מידו של משה וגברו ידו של משה וחטפן ממנו (ועיין הקדמת הסמיכת חכמים לרבי נפתלי כ"ץ שרמו בזה לשנים אוחזים בטלית) נמצא שחטפן ביד והורידן בשתיים. (נ"ל שתמיד הולדת התורה היא בלדך של חטיפה. ועיין לקמן בסוד האילנה מוזהר פנחס רמט שנתחילה קודם למימי התורה יולא דם ממנו יונק הגחש, דהיינו התגברות הדינים שנסוף חנלי הלידה. ואולי זה בחי' החטיפה שהיא התגברות הדינים לקטוג על הגמינה, שזה בחי' חרטה שאחרי הגמינה, וגם זו חכמת הצדיק להתגבר על הדינים להתחייקם בסוף הלידה, שאז מתגברים ציורת, צנחי' און גיבור כמתיאש).

^ע הוספה של מוהרנ"ת בתקפא. (ואינה בהשטות של דפ"ר) ובתלד - היא בלי סוגרים

^ע וצ"ע לפ"ז הנפשות אינן גלים אלא בת גלים ועיין בסנהדרין לקמן מבואר שהאבות נקראים בת גלים כי עושין מצוות כגלי הים והכי נמי כל ישראל מבואר בגמ' שם לו. עה"פ בשיר השירים רקתך כפלח הרימון אמר ריש לקיש אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרמון. ואע"פ שהמהר"ל (עיין לקמן) ביאר כגלי הים לא מצד הריבוי מצוות אלא מצד הברור שכל מעשיהם מצוות, אולי אפ"ל כיון שבישראל יש בחי' כזו מצד הריבוי שייך גם בהם לשון גלי הים.

^ע ישעיהו י' ל'

^ב ישעיהו פרק י (כח) בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו: (כט) עברו מעברך גבע מלון לנו תרדה הרמה גבעת שאול נסה: (ל) צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישא ענניה ענתות: (לא) נדרה מןמנה ישבי הגבים העיזו: (לב) עוד היום גבב לעמוד ינפף ידו הר בית בת ציון גבעת ירושלים: ס

רש"י (כח) בא על עית - מונה והולך מסעות שנסע סנחרב ובא על ערי יהודה לבא ירושלים ביום מפלתו: עית מגרון ומכמש רמה גבעת שאול בת גלים לישא ענתות מדמנה גבים - כולן מקומות הן: רש"י פירש צה גלים שם מקום לע"פ צננמי' לקמן מנא"ל לא כך.

^{כא} סנהדרין דף צד: אמר רב הונא: עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום, שנאמר (ישעיהו י') בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו עברו מעברך גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה (ישעיהו י') צהלי קולך בת גלים הקשיבה לישא ענניה ענתות נדדה מדמנה

בין גלא לגלא, אלו החכמים שהם בין גלא לגלא, היינו מחברים כל הנפשות, כיון שהחכם מלקט הנפשות יחד, הוא כמו דבק שנמצא ביניהם לחברם זה לזה, וגם מתכסה ומתלבש בהן, להעלותן מ"ן כנ"ל במעשה דרבי יונה דכסי שקא בבחי' ולקוח נפשות חכם. (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – ונפשות הם גלגלים בבחי' עגולים כידוע)¹⁷ משמע מגרסא זו שטעם שהנפשות נקראים גלים לא בגלל בת גלים כנ"ל, אלא כי הנפש בחי' גלגל בחי' מקיפים בחי' אמונה.

תלת מאה פרסי, שהיא¹⁸ בחי' שין אחת של תפילין של ג' ראשין כנ"ל שרומזו לשכל שיש

לחכם ללקט הנפשות בבחי' אריתי מורי עם בשמי כנ"ל :

לא מבואר כאן מאי מאה פרסי ועיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שהוסיף כאן – **תלת מאה פרסה אלו חכמי הדור שהם בבחי' מה¹⁹ בשלש דברים כ"ש²⁰ אל יתהלל בחכמתו ובגבורתו ובעשרו כי אם בזאת וכו' וכתוב²¹ אל תקרי מה אלא מאה²²**. – מבואר שעיקר השכל הזה של קיבוץ הנפשות הוא השפלות, וע"כ הוא נקרא חכם דייקא כי חכמה בחי' כח – מה בחי' מה כוחי. וכמבואר בתורה פג תנינא שהחכמה נקראת רחוק, כי היא עיקר החכמה היא ההשגה עד כמה אני רחוק מלהשיג מהותו והנהגתו ית', וכמ"ש "אמרת אי חכמה והיא רחוקה ממני". ודייקא בקיבוץ הנפשות צריך שפלות כמבואר בתורה פג תנינא שמשא רבנו בגודל שפלותו היה מקשר עצמו עם הפחות שבישראל ומוצא בו אלוקות עי"ש/ז.

ורומי' דגלא²³ תלת מאה פרסי, היינו להעלות הנפשות זה בחי' שין אחרת של ד'

ראשין²⁴; דהיינו עוד שכל אחר לעלות ולהוריד תורה. (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – ורומא דגלא תלת מאה פרסה, היינו התרוממות הנפשות למעלה אינה אלא ע"י החכם שהוא בחי' תלת מאה

ישיבי הגבים העיון. (ישעיהו י') עוד היום בנב לעמד ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים). – הני טובא הויין! – צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמר לה לכנסת ישראל: צהלי קולך בת גלים – בתו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות כגלי הים.

מורה"ל חרושי אגדות ח"ג עמוד קצד – מסכת סנהדרין – שעשו מצות כגלי הים. פי' שהיו מבוררים ונכרים במצות כמו הגל הזה שהוא מבורר וניכר וכך האבות היו מסוימים בעולם מצד המצות, כי כל פסיעה ופסיעה מן האבות הכל היה במצות השם יתברך ובהשגחתו. כי לא היו האבות כמו סתם בני אדם שהם היו יסוד עולם, ולפיכך כל דבר מהם היה מצות השם יתברך עליהם ולפיכך הם מסוימים במצות:

²⁵ עיין זהר ויחי דף רמט:

²⁶ זהר ויחי דף רמט: ובגין דכנסת ישראל קא משבחא ליה לקב"ה, אמר קרא צהלי קולך. בת גלים בת אבהן, תו בת גלים, עלמא דאתי אקרי גלים, בגין דכלא קיימא ביה ואתכליל ביה תלי תלים, ונפקא מניה לכלא, תו בת גלים, כדכתיב (שיר ד יב) גל נעול, וכל אינון גלים ומבועין כלהו נפקי מעלמא דאתי, וכנסת ישראל איהי בת גלים.

²⁷ טעם שהנפש בחי' עגולים בחי' מקיף נ"ל כי נפש בחי' רצון כנ"ל ריש אות ג' כמ"ש יש את נפשכם והרצון אין לו אבר מסויים בגוף אלא הוא בחי' מקיף לכן ע"י הרצון ברגע אחד מזיז האבר שרוצה כי אינו שייך למהלכי שכל. עי"ש המראה מקום לזה.

²⁸ בתולד - שהוא

²⁹ שמות טו ז' ונחנו מה כי תלינו עלינו

³⁰ ירמיהו ט' כב

³¹ מנחות מג: עפרש"י ותוס' שם וזהר רע"מ קרח דף קט. הדרשה שם על "מה" דכתיב בדברים י' יב לענין מאה ברכות וריבנו דורש להפך שמא רומז ל"נחנו מה" בשמות טו ז'.

³² עיין תורה ד' בביאור הרב"ח ד"ה ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרפי משחא גרפי משחא, זה בחינות הדעת, פי' ש"מון משחת קדש" (שמות ל), זה בחינת שכל. ותלת מאה, זה בחינת משה, שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו, בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ירמיהו ט): "אל יתהלל חכם, גבור ועשיר": נמצא שבכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה מה. ועל ידי זה יש לו התפשטות הגשמיות, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שנוי רצון, אלא: ה' הוא האלקים, כנ"ל, הינו כלו הטוב והמטיב. וזה בחינת 'חד גלגלא דעינא', כמוכא באידרא (זהר נשא קלז): 'ולוימנא דאתי שתכח בה עינא חד דרחמי', זה בחינת כלו הטוב והמטיב. נמצא כשהצדיק עושה עצמו מה, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, הינו לאין סוף, ואחר כך בשחזור בבחינת רצוא ושוב, אז ממשיך מאור אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך המה שלו, ונעשה ממנה מאה, כמו שנאמר: 'אל תקרי מה אלא מאה' (יא). ונעשה תלת מאה מתלת מה, וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו, הינו גרפי דמשחא, שהוא בחינת שכל, כנ"ל. אתה הראית לדעת, שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, שה' הוא האלקים, ויברך הטוב והמטיב על הכל כמו לעתיד לבוא:

³³ עיין תורה פב תנינא – ועקר התשובה הוא בחדש אלול, כי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרך בבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כך, שמשך קשר את עצמו אפלו לפחות שבישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שכתוב (שמות ל"ב): "ואם אין מחני נא". וזה פרוש (שמות ל"ה): "ויקהל משה וכו' שמשך היה מאסף ומיחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפלו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים נ"ג): "כלו סג יחדו" אפלו בשאני רואה אחד מישראל, שסג מכל וכל מהקדוש ברוך הוא, אף על פי כן צריך אני שנהיה יחדו צריך ליהוד ולקשר עמו, כמו שעשה משה: פי' יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התחתונה, אפלו בעשרה בתרי דמסאבותא, לקים (תהלים ק"ג): "ומלכותו בכל משלה". וזה בחינת חיריק, כמו שכתוב (בתקוני זהר תקון י, דף כח): 'ובחיריק לאנתתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין. נמצא שבפחות מישראל יש בו בודאי איזה אלקות, ועל ידי זה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: "כלו סג יחדו":

³⁴ בתולד - דגליא

³⁵ צ"ע שרבב"ח רמו את שתי השינין בלשון תלת אע"פ שהן אחת של שלש ואחת של ארבע.

פרסה) וכנ"ל שמאה רומז ל"מה" בחי' שפלות כמ"ש "ונחנו מה" בחי' חכמה בחי' כח מה בחי' מה כחי שע"כ נקרא חכם דייקא כמ"ש עיר גיבורים עלה חכם וכנ"ל.

זימנא חדא אזלינן באורחא, היינו שאנחנו נכנסנו לעורר זיוג הנקרא אורח, כמ"ש

(תהלים קלט) ^{צד} ארחי ורבעי [צד]: פשט הפסוק שדוד המלך אומר להקב"ה דרכי ומקום רביצתי סובבת, לכן אין אני יכול להסתיר ממך כלום. ורבנו דורש שאורח בחי' זיווג מדסמיך לרבעי שפירושו רביצה שהוא כינוי לזיווג (כמ"ש במדבר כג י' ומספר את רבע ישראל) וכן פרש רשב"ם לעיל על מרבעתא דהיינו מקום שכיבה, ושכיבה כינוי לזיווג (הרבה וכגון בראשית כו י' כמעט שכב). ונראה שאפשר לומר זאת גם בלא הסמיכות לרבעי, כי אורח פי' דרך כמ"ש (משלי ד') ואורח צדיקים כאור נגה, ודרך בחי' זיווג כמ"ש (משלי ל יט) דרך גבר בעלמה (כמבואר בקדושין ב:). והכוונה לזיווג הנ"ל באות ב' שמייחוד חכמה ובינה יוצאת ונולדת התורה, וייחודם על ידי העלאת נפשות ישראל בבחינת מייין נוקבין, והחכם יכול לקח הנפשות ולהעלותם בבחינת מייין נוקבין, בבחינת (שם יא): "ולקח נפשות חכם", ועל ידי היחוד הזה נולדת התורה.

ודלינן גלא, היינו שדלינן והעלינו הנפשות למעלה, בבחי' עיר גבורים עלה חכם: (בנוסח

כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – כי עיקר עליית הנפשות ע"י החכם כנ"ל כי ורומא דגלא תלת מאה פרסה היינו התרוממות הנפשות למעלה אינה אלא ע"י החכם שהוא בחי' תלת מאה פרסה) דהיינו שהחכם מעלה את הנפשות מייין נוקבין לעורר היחוד הנ"ל, דהיינו לעורר החכמה להאיר בבינה (נתבאר לעיל באות ב' עפ"י שער מאמרי רז"ל סנהדרין שחו"ב עולין לא"א ושם נעשה יחוד להוליד תורה דעתידה להתגלות לעד"ל תורה דעתיקא) שע"ז נולדת התורה.

^{צד} תהילים פרק קלט (ג) אַרְחֵי וְרַבְעֵי זֵרִית וְכֹל דְרָכֵי הַסְּבִיבָה:

רש"י – (ג) ארחי ורבעי זרית – דרכי ורביצי ושכני סבת מחיצה שאין לי לעשות דבר בלא ידיעתך, זרית לשון זר זהב סביב (שמות כה) וכן חברו מנחם, ורבותינו דרשו על טיפת תשמיש שהולד נוצר מן הברור שבה ופירושו זרית לשון זורה התבואה לברור את הפסולת שבה. הסכנתה – למדת:

מצודות ציון – (ג) ארחי – דרכי. ורבעי – ענין רביצה והוא השכיבה לנוח כמו ותרביץ תחת בלעם (במדבר כג) תרגומו ורבעת וקרוב לו לא תרביע כלאים (ויקרא י"ט).

^{צד} ארח פי' דרך כמ"ש (משלי ד') אורח צדיקים כאור נגה, ודרך לשון זיווג כמ"ש דרך גבר בעלמה עיין קדושין ב:

עד רחזינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא, היינו שגרמנו זווגא עלאה.

מרבעתא, זה בחי' זווג, כמ"ש ארחי ורבעי כנ"ל שדרש רבינו שאורח לשון זיווג כיון דסמיך לרבעי

שהוא לשון זיווג כמ"ש ומספר את רבע ישראל, גם עיין פירוש רשב"ם הנ"ל מרבעתא מקום שכיבה.

שכינתא נקראת בשעת זווג כוכבא זוטא, הכוונה לזיווג הנקרא יחוד דקטנות, שהוא דייקא בשעה שמחמת עוונות ישראל המלכות בקטנות מאד, ואז הם דבוקים אחור באחור מחשש יניקת הקליפות, ולא שייר יחוד, כי אין זיווג גופני אלא כשהם גדולים ופונים זה לזה^א. אבל כשיש חייבים בדור אזי היא מתכסה ומקטינה עצמה, עד דלא נראה מכל קומתה רק נקודה אחת בלבד **כמובא בזוהר (בלק דף קצא ע"א)** בדברי

^א אמנם יש זיווג שנקרא אחור באחור והוא שזו"ן עולים לבינה ומסכת עליהם ואזי נעשה זיווג והוא סוד ניסור הנוק' ואינו זיווג להולדה.

^ב **זוהר הקדוש בלק (ינוקא) דף קצא**. (וביאור המהוק מדבש) – להבין מאמר הבא, נקדים מה שכתב האריז"ל (בשע"כ ענין תפילין לרוש ה'), והוא תוכן דבריו, והנה נודע כי ביום יס קירוב לז"א עם נוקביה לפי שיש בהם מוחין, אבל כלילה שהמוחין מסתלקין לגמרי, כי אף הרשימו מסתלק, ואז הוא זמן פירוד בין ז"א לנוקביה, ואז היא שואלת אליו ואומרת לו, שימני כחותם על לבך, והוא מפני רוב אהבה שיש לי עמו, וזה שכתוב כי עזה כמות אהבה, ואיני יכולה להפרד ממך לגמרי, נמצא שכלילה הוא זמן המעטת ז"א, שהוא חוזר בסוד ו"ק כלכל, והוא בסוד נקודה, כי מחחילת הלילה מתחלת המלכות להתמעט, עד שחצות הלילה יורד נקודת הכתר שלה להיכל קודש קדשים של עולם הבדיאה, ועל ידי עסק התורה שעוסקים ישראל הקמים בחצות לילה, הם מוסיפים בה כח, והיא עולה מעט מעט, עד שנמצא שצדור הבקר גמרה לעלות בצלילות, עיי"ש.

ועוד כתב האריז"ל (בס' הלקוטים על שה"ש), על הפסוק אל תראוני שאתי שחרורתי, וז"ל דע כי כאשר אין מעשים לישראל, אז חוצת המלכות בסוד נקודת י' שחורה, וז"ש אל תראוני שאתי שחרורתי, לכן אין לכס בי השגה וכו', והגבורה היא עושי דברו, שעושה לאות י' ה', פי' שמתפשטת הי' ונעשית ה', וז"ש שחורה אני פי' קודם הייתי שחורה כשהייתי בחי' י', ואח"כ אני נאור שנעשיתי בחי' ה', עכ"ל.

פתח הווא ינוקא ואמר לפי שז"א שחורה אני ונאור בנות ירושלים וגו' ועוד כתוב אל תראוני שאני שחורתך וגו', מלין אלין הא אוקמוהו אלו הדכיים כבר ביארו הדכיים, אבל עתה נפרש בזה האופן, **בשע"א ד'איהי** גו' רחמיו סגי **לגבי רחמיהא** בשעה שהמלכות היא בהתעוררות אהבה גדולה אל ז"א אהובה, מגו' דחיקו דרחמיו מחמת דוחק אהבה, **דלא יקלה למסבל** שאינה יכולה לסבול התרחקותה מדודה, מה שהיא צריכה להתרחק ממנו בתחילת הלילה, לכן **אנעידת גרמיה בועירו סגי** היא מקטנת עצמה במיעוט גדול, דהיינו שחצות הלילה הראשונה רחל הולכת ומתמעטת, ונתנת בהשאלה והלואה את ט' ספירותיה ללילה, לטו"ך יחודה עם יעקב בחצות הלילה, ורחל נשארת רק בנקודת הכתר שלה, ובחצות הלילה ממשי נגמרת מעוטה, ואז יורדת נקודת הכתר שלה ביהיכל קדש קדשים דבריאה, והיינו **עד דלא אתחזיאת מנה אלא זעירו דנקודה דדא** עד שלח נראית ממנה אלף נקודה אחת קטנה, היינו נקודת הכתר שלה, **ומאי איהי** ומה היא, ואמר י' אות י' הרומזת על חלק העשירי שלה, **פדין** כשיוצאת נקודת הכתר שלה דבריאה, **אתבסיא מכל חילין ומשירין דילה** אז היא מתכסית מכל האצות והמנות שלה, **ואיהי אמרת שחורה אני** היינו דלית באת דא חזרה בגויה כשאר אתון כי אין באת י' זו לבנונית בחוכה כמו בשאר אותיות, **ודא שחורה אני** וזה שאמרה שחורה אני, **ולית לי אתר לאעלא לכון תחות גופאי** ואין לי מקום להכניס אתכם תחת הכנפים שלי, כלומר ביסוד שלי שיש עולות הנשמות בסוד מין. ומש"כ **פאהלי קרר, תנינן דא י'**, **דלית בה חזרה לגו למנדע סז אות י'** שאין לבנונית בחוכה, **פיריעות שלמה, דא** ו' היינו היסוד שהוא ו' זעירא, שגם כן אין זה לבנונית, **ובגין פה** ולכן כתוב **אל תראוני** דהיינו **לא תחמון בי פלה** לכן את מה לראות כי כלל, **דאנא נקודה זעירא** כי אני נקודה קטנה בתכלית המיעוט בעולם הבדיאה. (שע"ר ומפ"ש)

להבין מאמר הבא נקדים מה שמצינו השע"ר בשם האריז"ל (מכמה מקומות), כי האדוקים הגדולים הגבורים בלרס, הקמים בחצות לילה ועוסקים בחזרה, הם חייבי השכינה, ובחזרתם אחר חצות הלילה הם מעלים את נקודת הכתר שלה שירדה בחצות לילה דבריאה, וכאור הבקר היא עולה בצלילות ונקשרת עם אהובה ז"א בצדוע שמאלו בסוד תפילין של י', ואז הטי"ם שנתנה בהשאלה ללילה יורדות עתה דבריאה לבדן חלקי הברורים הישיבים לתקון השכינה של אורו היום, ואח"כ עולים על ידי ד' חלקי התפלה מעולם לעולם, עד שבדברתם אחת ויציג עומדות כל הטי"ם שלה עם כל הברורים מבי"ע ביהיכל הרצון דבריאה.

זה שאמר **מה עבדין גבדין תקיפין חילין דילה** מה עושים הגבורים החזקים החיילים שלה, שהם האדוקים הקמים בחצות הלילה, **שאגין בארין תקיפין** שואגים אז כאריות חזקים בלימוד תורתם, ואחר כך הם שואגים שחכית ומבקשים מ"א לראות את המלכה ולהבניסה להיכלו, **במה דאת אמר** כמו שנאמר **תקפידים שואגים לטרף, ומגו קלין ושואגין תקיפין דקא משאגין בארין גיבדין תקיפין דחילא** ומתוך קולות ושאלות חזקים ששואגים כאריות, הגבורים חזקי הכח שהם האדוקים, **שמע רחמיה לעילא** שומע האהבה שלה למעלה, היינו ז"א מתעורר להעלות את המלכות מעולם הבדיאה, בעת שישאל עומדים בתהלות לאל עליון, **וידע דרחמיה היא ברחמיה פותיה** והוא יודע שאהובו היא באהבה עמו כמותו, כלומר שזודע שהמלכות היא באהבה גמורה כמותו שרואה לעלות לאלוהייתו עמו ביחוד של שים שלום, וגם יודע כי רבי (ד"ר ותי' בעי"ט) **עד דלא אתחזיאת מדיוקנא ושפירו דילה פלה** עדיין לא נראה מאורחה ויפוי שלה כלום, כי היא דבריאה בלי שום תקון פלעוף רק בסוד נקודה שחורה כנ"ל. (שע"ר ומפ"ש)

וממשיך ואמר **ובדין מגו קלין ושואגין דאינון גברי חילא דילה** ואז מתוך הקולות והשאלות של אהבה של תפלות בני ישראל בשחכית, **בפיך דודה רחמיהא מגו היכליה** יוצא דודה אהובה שהוא ז"א, מתוך היכלו, דהיינו שיואל היסוד דז"א מתוך היכלו שצאליותו, אל היכל קדש קדשים דבריאה, שגם נמצאת רחל בתהלות לאל עליון, **בכמה מתגן בכמה גבדין בריחין ובוסימין** בכמה מתנות בכמה דורות בריחות ובשמים, דהיינו בהרכבה הארות מהיסודות דז"א היסודות אליה מלבושות תוך הארת יסוד דז"א (כמ"ש בשע"ר בדרוש ההלות לאל עליון), **ואתי לגבה ואשפק לה שחורה זעירא בלא דיוקנא ושפירו פלה** ובלא אליה ומאל אורה שחורה וקטנה בלא זורה ויפוי כלל, כלומר בלי שום תיקון, **קריב לגבה מחבק לה ומנשיק לה** הוא מתקרב אליה ומחבק אותה ומנשק אותה, בסוד הגשיקין הנעשים שם ביהיכל קדש קדשים דבריאה בין יעקב ורחל (כמ"ש שם), **עד דאתערת זעיר זעיר מגו ריחין ובוסימין** עד שהיא מתעוררת מעט מעט מחמת הריחות והבשמים, **ובחדה דרחמיהא דעמה** ומתוך השמחה של אהובה ז"א הנמצא עמה, **אתבניאת ואתעבידת בתקוניהא בדיוקנא בשפירו דילה ה' כמלקדמין** היא נבנית ונעשית בתקוניה וצופי שלה, ונעשית אות ה' אחרונה דקס הויה ומתחברת ליה"ו בתחילה, ר"ל כשהיא עולה לאלוהייתו היא נבנית ונעשית פלעוף שלם בתכלית עלייתה, דהיינו על ידי הכריעות וקיופות הראשונות היא עולה עד אחורי הת"ת דז"א, ואח"כ בסוד כל ברכה הראשונה מתגלגלת כל פלעוף לאחור שלה, עד שנעשית בת עשר ספירות וכל ספירה כלולה מעשר בסוד הא' ב' ד"א"ט ב"ח עד מלת באהבה, ואז עומדת עדיין כנגד שנעשית בת עשר ספירות וכל ספירה כלולה מעשר בסוד הא' ב' ד"א"ט ב"ח עד מלת באהבה, ואז עומדת עדיין כנגד תנה"י דז"א, לכן נקראת רק אות ד', ואח"כ במלת באהבה נעשית הגסירה וחוצרת עם ז"א פכ"פ, ובמלך עוזר ומושיע ומגן נבנה כל פלעוף הפנים שלה, ואז היא נקראת אות ה' אחרונה דהויה. (שע"ר ומפ"ש)

ודא גבדין כח עשו לה וזה את עשו לה גבורי הכח, שהם בני ישראל האדוקים המטוהרים בתפלתם, **ואהדרו לה לדיוקנא ושפירו דילה** והחזירו אותה לזרותה ויפוי שלה, שבנו אותה עד שחורה פכ"פ עם ז"א, **דתוקנא וגבורתא דלהון גרימו דא** שהתוקף והגבורה שלהם כנותן תפלתם גרמה זאת, **ועל דא כתיב** ועל זה נאמר **גבדין כח עושי דברו** דהיינו **עושי דברו ודאי** הם עושים "דברו" ודאי, **דמתקנין ליה להאי דבר** כי מתקנים את "דבר" הזה שהוא המלכות הנקראת דבר, **ומהדרין לה לדיוקנא קדמיהא** ומחזירים אותה לזרותה הקודמת, לזוהר פלעוף שלם פכ"פ עם ז"א.

כיון דאתקנת ואתעבידת בדיוקנא ושפירא כמלקדמין כיון שנתקנת ונעשית בזרותה יפה כבתחילה, **פדין אינון וכל שאר חילין קיימין לשמוע מה דאיהי אמרת** אז בני ישראל האדוקים וכל שאר אצרות המלאכים עומדים לשמוע מה שהיא אומרת, וזה שכתוב לשמוע בקול דברו, דהיינו ב"ב ברכות האמצעיות היא שואלת מאת ז"א בעלה כל שאלות ובקשות בני ישראל, ואח"כ בשים שלום נעשה סוד היחוד, ומשם נשפעות כל השפעות הקדושות לבני ישראל, ואיהי קיימא כמלקא גו חיליה ואז היא עומדת כמלך תוך חיליו, **ודא הוא עושי דברו ודאי** והוא עושי דברו ודאי, כי האדוקים עושים ומתקנים

הינוקא שם [א] ובשער הכוונות¹ שבלילה עד חצות מתקטנת המלכות מרוב אהבה וגעגועים לבעלה, עד שבחצות **איתעבדת נקודה זעירא מגו רחימתא** מתוך אהבתה, וכך גם נעשה בשעה שיש רשעים בדור, שגורמים לשכינה להקטין עצמה לתכלית הקטנות, **כדין אתחברא בבעלה ע"ש** תיבות כדין אתחברא בבעלה אינן בזהר הנ"ל, אלא הם דברי רבינו, כי כל כוונת רבינו ללמוד מהזהר הזה רק שבזמן שישראל שקועים בעוונות, אזי השכינה בקטנות, והצדיקים ע"י שמעלים מייין נוקבין מגדילים את זו"ן², אבל מה שבזמן הקטנות הוא זמן היחוד, זה הידוש שמתחדש בזהר לקמן בפרשת פנחס דף רמט טוד האיילה שרחמה צר וא"א לה ללדת אלא ע"י נשיכת נחש, שהוא סוד יחוד דקטנות, דהיינו שמטעם שיתבאר לקמן בביאור הלשם, המציא הקב"ה אופן של יחוד שנעשה אע"פ ששניהם בקטנות מאד.

והוה היחוד הזה להולדת התורה כמבזר יארבעין גריווא ביזרא חרדלא הפשט והיה

כמו מקום שבו זורעים ארבעים כור של זרעי חרדל, ורביב"ח רמז בזה ללידת התורה ע"י יסוד דקטנות³, שהיא בחי' נשיכת נחש, כי בקטנות המוחין, אזי יש שליטת החיצונים, ומחמת זה הלידה בקושי גדול, בבחי' האיילה שרחמה צר ורק ע"י נשיכת הנחש, שהוא סוד ייחוד ע"י יסוד דקטנות, נעשית הלידה, ותחילה יוצא מעט דם (בחי' דם בתולים) וממנו יונקת הסט"א, לתת לה חלקה, כדי להחליש את אחיזתם בתורה שנולדת, ואח"כ נמשך ארבעים יום עד שיורדת למטה, **כמובא בזהר (פינחס דף רמט ע"ב)**⁴

בְּגוּוּא דָא כַעֵין זֶה הוּא לְתַמָּא בְּזִמְנָא דְחַיִּיבִין בְּדָרָא בְּזִמְנָא שִׁשׁ רַעֵסִים דְּזוּר לְמַטָּה דְּעוֹלָם הוּא, אִיִּהּ אֲתַפְסִיא וְאֲזַעֲרִית גְּרַמָּה השכינה מתכסית וממעטת את עלמה בעוונותיה, **עַד דְּלָא אֲתַחֲזִיאַת מִפְּלִ דְּיִקְנָהּ בַּר נְקוּדָה תְּדָא** עד שלא נראית מכל נקודה אלא נקודה אחת, **וְכַד אֲתָן גְּבוּרֵי כַח וְנָפְאֵי קָשׁוּשׁ וְכַסְבֵּאִים** גכווי הכח ולקויה האמת, אז **בְּכִיבּוּל עוֹשִׁים לְהֵאֵי דְבַר כְּכִיבּוּל** הם עושים ומתקנים את השכינה הנקראת דבר, **וְאֲנָהִירִית זְעִיר זְעִיר** והיא מאירה מעט מעט, **וְאֲתַעֲבִידִת בְּדִיקְנָהּ בְּשִׁפְרֵיהּ דִּילָהּ ה' כְּמִלְקָדְמִין** ונתקנת נקודה זו"פ שלה, ונעשית אות ה' דש הוי"ה כמקודם, כלומר זכות הצדיקים והנשי מעשה שזכור חוזרת המלכות להבנות בפלגוף שלם לחזור עם ז"א בעלה פכ"פ, להיותה ה' אחרונה מחובלת ליה"ו ז"א. (שער ומפגשים)

¹ אור יקר כרך יד שער ח סימן ד' דף קמו ושער הכוונות תפילין דרוש ה

² **שַׁעַר הַכוּוֹנוֹת – דְּרוּשֵׁי תַפִּילִין דְּרוּשׁ ה –** והענין הוא באופן זה כי בחצי הלילה יורדת הספי' הי' דרחל בעולם הבריאה בהיכל הז' העליון הנקרא היכל ק"ק דבריאה כנודע ועומדת שם עד אור הבקר וכל אותה חצות לילה יושבת ומומרת וקוראה אל ז"א וז"ס אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל בנו' בפ' לך לך דפ"ו ע"א וט"ס האחרות הם מתחברות עם פרצוף לאה ועי"כ נגדלת בכל קומת ז"א ונשארין כך עד אור הבקר ובאור הבקר מתמעט' לאה וחוזרת לשיעורה הא' בלבד ועומדת באחורי ז"א במקומה כנודע. ואז אותם הט"ס שלקחה מן רחל הם יורדות למטה גם הם בעולם הבריאה להתחבר עם אותה הנקודה עצמית של רחל שירדה בחצות הלילה ואז אותה הנקודה הי' שירדה שם בחצות הלילה היא עולה עתה באצילות לפי שבחלילה דחתה אותה לאה שהייתה מתפשטת ולוקחת מקומה בנו' שם במקומו ועתה אשר כבר נתמעטת לאה בנו' אינה דוחה אותה ואז היא עולה למעלה באצילות. וגם ט"א יש בזה והוא כי ע"י עסק התורה שעוסקים ישראל הקמים אחר חצות לילה הם מוסיפם בה כח והיא עולה מעט מעט עד שנמצא כי באור הבקר גמרה היא לעלות באצילות אבל הט"ס ירדו למטה בב"ע בנו'. ודע כי הנקודה הי' הגו' היא בחי' הכתר שברחל והיא שרשית ועיקרית בה והט"ס האחרות הם התחתונות שמן החכמה שבה ולמטה ואלו הם הבאים לה בסוד תוספת כמבואר אצלינו.

³ **בְּנוֹסַח כַּתְּוֵי רַבְנּוּ** (שנמצא בתקופה) ציין גם לזה את הזהר בפנחס

⁴ בדפ"ר ארבעין בתקופא כתוב ארבע

⁵ **לְהַבִּין עֵינֵין יוֹסוּד דְּקַטְנוּת** אני מעתיק דברי המתוק מדבש במקום אחר – להבין מקצת מאמר הבא בס"ד, נקדים מש"כ האריז"ל בשעה"כ (דרוש שביעי של פסח דף פו ע"ב, הובא במק"מ), כי כשז"א הוא בסוד הקטנות או נקרא היסוד שלו נח"ש, כי היסוד נקרא בשם שד"ר כנודע, ובזמן הקטנות אין לו אלא חיות מן האחוריים של הדעת דו"א שהוא בחי' שם אהי"ה בריבועו העולה ד"ם, ובהתחבר דם עם שד"ר יהיה בגי' נחש, ואפילו שהוא נחש עליון שבקדושה, עכ"ו יש בו דינים קשים ותקיפים לפי שהוא יסוד דקטנות וכל קטנות הוא בחי' דין, ולעת הצורך כשיש פחד שלא יתאחזו החיצונים בנשמות הקדושות הראויות לצאת מן המלכות, אז חוזר ז"א להתיחד עם המלכות בסוד הקטנות, כדי שיהיו החיצונים יונקים הסיגים והזוהמא והפסולת הנשאר מן הדין ההוא. (עד כאן) ולהבין יותר עומק הסוד הזה עיין בסוף בהוספות לעיון העתקתי את ביאור הלשם שבו ואחלמה לסוגיא זו.

⁶ **זוהר פנחס דף רמט:** עם ביאור המתוק מדבש – להבין מאמר הבא, נקדים מש"כ האריז"ל (בשעה"כ ד"ב דפסח ועומר), ח"ל בקיאור, שענין האילה היא סחמה ואחיהה על בעלה, ובעת לידתה מזדמן לה נחש אחד ונשך בערייתה ויולדת וכו', דע כי האילה הזו היא נוקבא דז"א, ובעת הקטנות סחמה כל שאין בה רק הג' כלי שום חסדים, לכן אינה יכולה לילד כדי שלא יתאחזו החיצונים בהשמות אם תלד בהיותה בקטנות, והתקון לזה הוא שז"א יתייחד עמה בזחינת יסוד דקטנות שבו שנקרא בשם נח"ש, על שם שיש ביסודו שם שד"ר, ומקבל מלבוש המוחין של האחוריים דלעת שהוא שם אהי"ה בריבועו שגי' מ"ד וזיחה גי' נח"ש, ולכן יחוד זה מכונה בשם נשיכה, ועל ידי יחוד זה דקטנות נפתחת רחמה ויולדת, ואז החיצונים יונקים הסיגים והזוהמא והפסולת ששאריו מן הדין ההוא של יחוד הקטנות, ואינם נאחזים בנשמות אשר תוליד, וזה סוד הגהש העליון שנקדושה הנשך רחם האילה כדי שתלד, עכ"ל בקיאור. תחילה נפרש פשט הלשון ואחר כך נבאר סוד הענין.

בְּשַׁעֲתָא דְּאֲתַעֲבַרְתָּ אֲסִימַת בשעה שהאילה מתעבדת נסתמת רחמה, **בִּיּוֹן דְּמִטָּא זְמַנָּא לְמִילַד** כיון שמגיע זמנה ללדת, ומחמת סחמה סחמה אינה יכולה ללדת, לכן **גְּעָתָא וְדִמָּתָא קְלִין קְלָא בְּתַר קְלָא** היא נעטקת ומרימה קולות, קול אחר קול, **עַד שְׁבַעֲיָן קְלִין** עד שבעים קולות, **בְּחַוְשָׁבִין תִּיבִין** כמספר שבעים תיבות שיש בזמנור דיענין יהו"ה **בְּיוֹם צָרָה, דְּאִיִּהּ שִׁדְרָתָא דְּעוֹבְרָתָא דָא** שהיא השירה והתפלה של מעובדת הזו, **וְאֲדָשָׂא בְּרִיךְ הוּא שְׁמַע לָהּ** והקב"ה שומע בקשתה, **וְזִמְיָן לְגַבְהָ** והוא מוכן אללה להושיעה, **כְּדִין אִפִּיק חַד חוּיָא רַבְרָבָא מְגו טוּרֵי חֲשׁוּף** אז מוליא הקב"ה נחש גדול מהרי החשך **וְאֲתָּ בִין טוּרֵין** והוא כל בין ההרים, **פּוּמִיָּה מְלַחְבָּא בְּעַפְרָא** פיו מלחך עפר, **מִטֵּי עַד הָאֵי אִיל אִיל** ומגיע עד האילה הזו, **וְאֲתָּ וְנִשְׁפָּךְ לָהּ בְּהוּא אֲתַר תְּרֵי זְמַנֵּי** וכל ונושך אותה בזמנו מקום שתי פעמים, **זְמַנָּא קְדָמָהּ נְפִיק דְּמָא וְאִיִּהּ לְחִידָא** פעם ראשונה יולא ממנה דם והנחש לוחך אותה, **זְמַנָּא תְּנִיבָא נְפִיק מִיָּא** פעם שניה יולאים מים, **וְשִׁתָּ כָל אִיבּוֹן בְּעִידָן דֵּי בְּטוּרֵיָא** ושתיים ממנו כל אותם הבהמות שעל ההרים, **וְאֲתַפְתַּחַת וְאֲוִלִידַת** ואז נפתחת רחמה של האילה ומולידה, **וְסִימְנָךְ** וסימן לדבר מש"כ ויך **אֵת הַסֵּלַע בְּמִשְׁחָהוּ פְעָמִים** רומז על ג' הנשיכות, **וְכַתִּיב** אחר כך **וְתִשֶׁתּ הַעֲדָה וּבְעֵינֵים** רומז שזן המים שחו כל הבהמות.

סוד מאמר הגזכר הוא, בשעה שהמלכות מתעבדת בשפע נשמות, ובשפע קודש לזמן המלאכים, הגה כשהוא זמן הקטנות היא סחמה כדי שלא יתאחזו החיצונים בהשפע שבה, כיון שמגיע זמן לידתה, ואינה יכולה לילד מפחד אחיזת החיצונים, היא מתפללת ועולה תפלה לך השבע ספירות שכל אחת כלולה מעשר, עד שמגיע לבניה, ותפלתה נרמזת בזמנור וענך שהוא שירת ותפלת המלכות עבור ענך לידתה, והבינה שומעת קולה ומזדמנת אליו להשיעה, ואז הבינה מעוררת את יסוד דקטנות כנזכר בהקדמה, מתוך הגבורות דקטנות

[ט] סוד היחוד הזה שבשעת התגברות הדינים ע"י יסוד דקטנות הנקרא הנחש **האי חיה** היא המלכות שבזמן אחיזת הדינין מכונה איילה שרחמה צר **כד איתעברא אסתתמת** בגלל אחיזת הדינים ולא יכולת' **לאולדא עד דאתיא נחש ונשיך בערייתא** דהיינו סוד יחוד שע"י יסוד דקטנות, **כדין אתפתחת ונפיק מינה דמא** דהיינו שבגלל אחיזת הדין, תחילה יוצא דם, **והוא יא** הנחש דהיינו הסט"א **שתית לדמא**. ואחרי שלקח הסט"א את חלקו, אז נולדת התורה.

(וכפי שנתבאר לעיל בהקדמה לתורה באריכות עניין זה שישוד דקטנות מעורב טוב ורע, כי הוא שד-י הקדוש, שמגרש את הקליפה, והוא שם אהי-ה באחור גמט' דם, שם שרש הדינים, שמצד זה יש יניקה לקליפה, שהוא המצאה שעל ידה יכולה המלכות להוליד אפילו שהיא בקטנות, אלא שכיון שיש קצת אחיזה לקליפה, לכן תורה זו יש בה סיגים, שמתבטא בקושי להבין ולברר אותה, וזה סוד התורה שהמשיך משה במי מריבה, שבמקום לדבר לסלע הכה בו בסוד נשיכה, ועל כן יצאה תורה כנ"ל שיש בה קושי ליבון והבנת הסוגיה וכמבואר בתיקוני זהר (דף מד).

וזה בחי' מה שרמזו רבב"ח בלשון ביזרא דחרדלא היינו בחי' טפת דם כחרדל [ב'] דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע דהיינו ברחם החיה, וכנ"ל כיון שהוא יחוד דקטנות, בסוד הנשיכת נחש, לכן תחילה יוצא דם, שהוא חלק לסט"א כדי שיקח ויסתלק, וכדמצינו במי מריבה כמבואר בזוהר הנ"ל/י. **כי ביזרא פי' טירש"י בית זרע.**

ואח"כ אולידת, וההולדה"י הזאת היא התורה כנ"ל. וכדמצינו בפרשת חקת במי מריבה כשמשה רבנו טעה ובמקום לדבר אל הסלע הכה בו, ובוזה גרם שבמקום שיצאו מימי התורה ע"י יחוד דגדלות בלא שום אחיזת הדין, יצאו ע"י יחוד דקטנות, ע"י יסוד דקטנות, בבחי' מטה שנהפך לנחש, ועל כן יצא תחילה דם, ורק אח"כ מימי התורה, וגם בה היה אחיזת הדין שא"א להבינה היטב אלא בטרחה גדולה, ויש בה אחיזת השכחה (כמבואר בתיקון כא דף מד).

אולי אפשר לבאר לענייננו כי המלכות אז בקטנות בגלל תאוות ממון שכולם שקועים בה, ולכן לא ממליכים על עצמם את הקב"ה כראוי, ואזי יש סכנה שאם תלך כך את התורה יהיה אחיזה לחיצונים, בחי' המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון, וזה מכונה "רחמה צר", לכן נעשית ההולדה בסוד יסוד דקטנות, המכונה "נחש", דהיינו השפעה שע"י יסורין, כי ע"י היסורין עושים תשובה, ואזי מתרחב הפתח דתשובה שבליבם, ונעשה לידה (ר' צדוק), ונקרא "נשיכה" דהיינו נתינת חלק לסט"א לגרשו שלא יתאחו בשפע, וזה נקרא גם "הכאת הצור" להוציא מים,

הנקראות הרי חשן, והיסוד יורד וזא מן הדעת לך כל הספירות הנקראות הרים, ופה היסוד לוחך במלכות הנקראת עפר, ואז מחיידך עם המלכות בסוד הקטנות הנקרא נשיכה, ועל ידי זה פעם ראשונה יוצא דם (סוד דם בחוליס), דהיינו הסגים והפסולת שז"א משפיעם להחיונים, ופעם שניה יוצא מימי שפע קדוש, ושוחים ומקבלים מאותו השפע כל החיות הקטנות עם הגדולות שהם מלאכי צ"ע, ואחר כך היא מולידה נשמות לבני ישראל.

וממשיך ואומר כי **בההוא זמנא דקדשא בריהו הוא חס עלה** בעת ההוא שהקב"ה חס עליה, **על עובדא דנחש דא** על ידי מעשה הנחש הזה, ר"ל על אותו זמן שהקב"ה שהוא הבניה חסה על המלכות, ומולידה על ידי היסוד דקטנות הנקרא נחש כנ"ל, **מה פתיב מה נאמר על אותו הזמן, קול יהוה יחולל אילות, ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אומר כבוד, ומפרש מש"כ קול יהוה יחולל אילות מלת יחולל היא כמו חיל כיולדה, והיינו אינן חבלין וצדיקין הם החבלים והאכרים של האילה, לאתערא אינן שבעין קלין כדי לעורר לאותם השבעים קולות, שהם סוד השבע ספירות שכל אחת כלולה מעשר, שדרכם תעלה תפלתה עד הבניה, ואז מיד ויחשוף יערות מלת יחשוף היא לשון גילוי, כמו מחשוף הלבו, ר"ל שאז יתגלו ויחולל ספירות שכל אחת כלולה מעשר, ואז מיד ויחשוף יערות מלת יחשוף היא לשון גילוי, כמו מחשוף הלבו, ר"ל שאז יתגלו ויחולל גם מלאכי העשיה הנקראים יער, על שם מלאך סנדלפון שהוא שר העשיה שגימטריא יע"ר, לאעברא הוא נחש להעביר ולנטל כח נחש התחתון של הסטרא אחרת, ולאיתגליא ההיא חיה בינייהו למהיך ולגלות את אותה החיה, שחולל ללכת בין שאר החיות שהם עולמות צ"ע, להשפיע להם שפע מוזנס.**

² אור יקר פנחס סימן י"ז עמ' רלו, שער הכוונות פסח דרוש יב

¹ בתרלד- יכלית

² בדפ"ר- והוא שתית דמא (ובלוח תקונים של דפ"ר צ"יין שצ"ל לדמא) (בדפ"ר ת' שני של שתית לא ברור ואפשר לקרא שתיה), בתרלד- והוא שתיה לדמא, ומתלו - והיא שתית לדמא (כנראה כיון ששתית לשון נקבה אבל צ"ע כי מבואר שם במפרשים שהחיצונים יונקים מהסגים דהיינו הדם, ולפי הנחש שותה את דם. ועיין בגרסת הכתי' שבסוף הספר גם שם כתוב והוא שתית לדמא וכן בגרסת הנוסחאות כתי' המיוחס בסעות למוהר"ן. מאידך עיין בגרסת זוהר הסולס- נפיק דמא ואיהי לחין, אבל בפירושו מפרש שהנחש לוחך.

³ לשון חז"ל שאפילו טיפת דם נדה כחרדל מטמאה עיין נדה טו: ושם טו.

² **צ"ע מדוע רמזו רבב"ח את יציאת הדם בלשון חרדל לרמזו לטיפה מועט כגדול החרדל, כי בביאור סוד היחוד מובא שהוא בחי' דם בתולים וזה ידוע שהוא בדרך כלל יותר מרובה דאילו טיפה כחרדל אמרו חז"ל על דם נדה שמתמא אפילו במיעוט כמבואר בשתי הדוגמאות שנקטו בהן חז"ל לשון זה. ואולי כיון שרבב"ח מדבר בחלק להסט"א יש עניין לתת להם חלק מועט מאד ולא יותר וצ"ע.**

³ **בזהר פנחס רמז הנ"ל- מבואר שזה בחי' הכאת משה בצור וכתוב תהילים עח (כ) הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו הגם להם יוכלת את אם יבין שאר לעמו: ותהילים קה (מא) פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר: ודרשו חז"ל ויזובו לשון זוב דמה מדרש רבה שמות פרשה ג סוף פסקה יג - ולקחת מממימי האור רמז לו שע"י דבר שיאמר אל ישראל עתידין המים להפוך לדם והוא ילקח על ידיהם שכן כתיב (במדבר כ) שמעו נא המורים והכה הסלע והוציא שני' (תהלים עח) הן הכה צור ויזובו מים ואין ויזובו אלא לשון דם שנאמר (ויקרא טו) ואשה כי יזוב זוב דמה ולכך הכה הסלע פעמים שבתחלה הוציא דם ולבסוף מים בשני האותות הראשונים את מוצא שחורו לכמות שהיו אבל אות הדם לא חזר לכמות שהיה לפי שלא רצה למחול למשה על חטא המים ומה אות היה לישראל אמר להם בזה האות ילקו המצרעים תחלה: (עפ"י מק"מ ועוד ציין לעיין שעה"כ על קריעת י"ס ומשנת חסידים דק"ו ובחי דסי"ג)**

⁴ בתשכ"ט - ר"ש

⁵ גם בדפ"ר - וההולדה, ומתצו - והתולדה

ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא^{כ"ג}, דהיינו שרבב"ח אומר אם היינו מעלים יותר נפשות לעורר היחוד הנ"ל, אזי היינו ממשיכים יותר השגחה/כ"ד, ואזי העולם היה מתנהג בהשגחה, ולא כמו היום שיש צדיק ורע לו, ועי"ז היו מתבטלות הקושיות שיש לעולם על הנהגת הקב"ה את העולם (פל"ח/כ"ה), **כיבי שלמה המלך אומר בספר (קהלת ח')/כ"ו יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע עליהם כמעשה הרשעים וכו'**, (עיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקופה) שגרס כאן – והוא הדין להפך) **וע"י ההבל הזה רבים נתפקרו/כ"ז [כ"ט]/ל**, דהיינו ע"י שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו [לא] דהיינו

^{כ"ג} **פשוט דברי רבב"ח** שאם היינו עולין גבוה יותר הינו נשרפים מחוס הככב, ולפי שפי' רבנו שגלא הם הנפשות מבאר כאן לענין העלאת הנפשות בעיבור, אבל לשון מקלינן הוא בפשוט כמו לקלות גרעינים דהינו לחמם דהיינו רבוי חום ורבנו דורש להפך דהינו לשון קל ומיעוט ההבל הרע.

^{כ"ד} **עיין תורה כ' ובלק"ה** שעליה הלכות סעודה ד' אות ט' – וכמובן בהתורה הזאת שעקר המשכת התורה כפי רבוי הנפשות שעומדים בשעת הירוש שהצדיק מכניע הרע שלהם על ידי המטה עז שלו ומקשר עצמו עם נפשותם בשעת התפלה שעל ידי זה הוא ממשיך תורה הרבה כפי רבוי הנפשות, שכמו כן מתרבה הקדשה למעלה וכו' כנ"ל. נמצא, שעקר המשכת התורה על ידי הנפשות שמכניע הרע שלהם, דהינו שמחזירם בתשובה.

^{כ"ה} **פל"ח אות י' – שם**, (ואי דלינן טפי) הוה מקלינן מהבלא, כי יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו', ואי דלינן הרבה נפשות אז בוודאי מקלינן לשון קולא, מהבל הזה ולא היה ההבל הזה קשה כל כך על העולם. לכאורה אינו מובן הטעם מפני מה אם היה מעלין נפשות הרבה לבחינת עיבור היה מקלין על ההבל הזה, וגם מה שייכות יש לענין זה עם קשר המאמר. ולעניות דעתי כוונתו ז"ל כפשוטו, כי ענין יש הבל על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, ומה שעל ידי זה רבים נתפקרו, היינו שכפרו על ידי זה בהשגחת הבורא, כי לדעתם אם היה מתנהג הכל בהשגחה פרטיות, היה מחויב להיות טוב לצדיק ולרשע רע, ובאמת אי אפשר להשיג דרכיו יתברך, כי גבהו דרכיו ומדרכיו ומחשבותיו ומחשבותינו, והחקר אלוה תמצא (עיין תורה טו אות ט' 77 סו). וכבר ביארו רבותינו ז"ל בזה סודות נפלאים הרבה כידוע. ועיין בדברי רבינו ז"ל בליקו"ת סי' י"ז שכתב שם, ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה, כי כשהאדם עושה טוב אזי מנהיג אותו בהשגחה, ואם אינו טוב אם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להגיע לו שום טובה, לכן מניח אותו על הטבע ויכול להיות שיהיה לו טובות על פי הטבע, ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתבטל ההשגחה לגמרי, כי כשהיה רואה יתברך שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס והיה מסיר ההשגחה לגמרי, אבל עכשיו מניחו על פי הטבע, וכשחוזר למוטב משיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו הטבע והשגחה, כי באמת גם הטבע הוא השגחתו יתברך וכו' יעוין שם. והנה הגם שרבינו ז"ל מבאר כאן לענין הנהגת האדם בפרט, אך עיקר ענין זה מתנהג בכלל העולם, כי העולם נידונן אחר רובו כמאמר רז"ל, ואם רוב העולם אינם כראוי חס ושלום, אזי על פי הנהגת ההשגחה היה העולם חרב לגמרי חס ושלום, וגם צדיקי הדור היו צריכין להסתתר, כמו שמצינו אצל נח שהוכרח לכונוס אל התיבה מפני מי המבול, ואז השם יתברך כביכול מעלים עין מסוררים, ומניח את העולם על הנהגת הטבע, שהוא בחינת מה שהשגחתו יתברך מסתתרת ומתלבשת בתוך הנהגת הטבע, ועל ידי זה העולם קיים ואינו חרב לגמרי חס ושלום, ואז מתגבר ההבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים וכן להיפוך, וכל זה מחמת שמדריגת הדור גורם שהשם יתברך כביכול מחמת רוב רחמיו וחסדיו יתברך, מעלים ומסתיר כביכול אור השגחתו יתברך בשביל טובת העולם, והנה הצדיקים בעצמם גם כן בוודאי יותר נח להם לסבול יסורים וחיי צער בזה העולם, ויתקיים העולם ולא יחרב לגמרי חס ושלום, ובוה מובן קצת כפשוטו מה שאמר הקב"ה לר' פדת אי בעית דאחריב עלמא וכו', וענין זה הוא על דרך שאמר הקב"ה לך עלה מזה וכו', כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה וכו', עיין תרגום יונתן שם ובבין כי באמת הטבע עצמה היא גם כן השגחתו ית' כנ"ל, ועיין סוכה דף כ"ט שאמרו שם ובזמן שישראל עושין רצונו יתברך אין מתיראין מכל אלו, שנאמר כה אמר ה' וכו', ומאותות השמים אל תחתו וכו' סמך גם כן לענינינו הנ"ל:

^{כ"ז} בתולד - פ', ובלוה"ת שם - כ'

^{כ"ח} **קהלת פרק ח (יב) אשר חטא עשה רע מאת ומאריף לו פי גם יודע אני אשר יהיה טוב ליראי האלהים אשר יראו מלפניו:** (יג) וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריף ימים כצל אשר איננו ירא מלפני אלהים: (יד) **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל:**

^{כ"ט} **נתפקרו נראה שהוא מלשון הפקר, כי אדם מפקיר עצמו ע"י שעזב את הקב"ה.** ונראה עיקר ההפקרות היא כשאדם רודף אחר הממון כנ"ל. כי זה הניתוק הגדול ביותר ממנו ית'.

^ל עיין פל"ח אות י' ביאור הענין והקשר להנ"ל, ועיין לק"ה ר"ה ו' יב שקושיא זו שרש לכל עקמומיות הלב. ועיין תורה נה אות ג' ד'. ועיין תורה נו [דף זו]. שהוא פלא שא"א להבין ובתורה ה' תנינא אות טו [דף יא].

^ל **עיין לק"ה ראש חדש הלכה ו אות יב – פי עקר בחינת תקון המשפט הוא על ידי תמימות, כמובן היטב בסוף התורה ה' תנינא באות טו),** פי כל העקמומיות שיש בלב הרבה בני אדם שאומרים שאינם יכולים לעסק בעבודת ה' מחמת חסרון הפרנסה ושאר יסורים ומניעות חס ושלום, כל זה נמשך מחמת שאי אפשר להבין דרכי ה', שהם צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, שזאת הקשיא והמבוכה מבלבל הרבה בני אדם. ואפלו מי שאינו נכנס בקשיא זאת, אף על פי כן כל הדבורים שרגילים אפלו הפשרים קצת לומר כנ"ל שאינם יכולים לעסק בתורה ולהתקרב לה' יתברך מחמת חסרון הפרנסה וכו', הכל נמשך ונשתלשל ממבוכה זאת. ועקר התקון לזה הוא רק תמימות ופשיטות להשליך כל החכמות ולבלי להרהר אחריו יתברך כלל ולידע ולהאמין כי ישרים דרכי ה' וכו'. ולהתגבר בכל מה שעובר עליו לחטף בכל יום איזה טוב כל מה שיזכר, כי לית יום דלית בו טוב וכו'. וכמובן שם באות טו הנ"ל) שהצדיק הגדול על ידי גדל התמימות שלו שמשליך כל החכמות כשמגיע לאיזה עבודה, אפלו חכמות גמורות וכו', על ידי זה זוכה להשיג דרכי ה' שהוא צדיק וטוב לו וכו', שזהו עקר בחינת תקון המשפט, כמו שמבאר שם. אבל אפלו אנשים פשוטים שאינם יכולים לזכות להשגה זאת, על כל פנים זוכין על ידי התמימות שיאמינו על כל פנים באמונה שלמה כי ישרים דרכי ה' ומשפטיו אמת ברחמים. פי זה עקר שלמות האמונה שאמין בה' יתברך באמונה חזקה ולא ירהר על משפטיו והנהגתו כלל. וזה בחינת דרך אמונה בחרתי משפטיו שויתי.

^{כ"א} ברכות ז.

שנדמה להם שיש בהנהגת הקב"ה את העולם עיוות המשפט/לב) (בנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) הוסיף כאן – אבל זה מחמת שהעולם נידון אחר רובו ואז צדיקים נתפסים בעון הדור והוא הדין להיפך) נראה כוונת רבינו שאם היה רוב העולם ראויים להשגחה אזי היתה השגחה על כולם גם על המיעוט וכיוון שהרוב לא ראוי לכן המיעוט מפסיד בגלל הרוב וגם נתפס/לז) על הרוב. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בוודאי הוה מקלינן לשון קולא לי, מהבלא, מהבל הזה, ולא היה הבל הזה כ"כ קשה על העולם/לח): (עיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שגרס כאן – היינו שע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים ולא היה הבל הזה כל כך קשה על הצדיקים). דהיינו שאם היה השגחה היה טוב רק לצדיקים ועכשיו שאין השגחה, וכן מבואר בתורה יז תניא עי"ש.

עתה יבאר רב"ח את גודל האהבה שנעשה בין הנפשות אחר שחזרו מהעיבור בבניה ושם זכו לאור הצחצחות שנתגלה להם האמת כמו שתתגלה לעתיד,

דהיינו כיצד כל ישראל והתורה והקב"ה אחד ממש, ומהרושם שנשאר להן בשוב נעשה ביניהם אחדות ואהבה, שכל אחת רוצה לעזור לחברתה (יותר מדוייק שהגדולות רוצות לעזור לקטנות כפי שיתבאר/לי) לבטל מדותיה הרעות, כדי שיזכו ביחד ליותר הארת הדעת. ובנוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) מבואר יותר שרוצה לבטל הרע מחבירת אפילו בלא סיוע/לז).

לשון רב"ח רמיא גלא קלא לחברתה, וכן לשון רבינו ואז מעוררים אלו לאלו ומזכירין זה את זה וכו', משמע שכולן מבקשות לעזור זו לזו. והביאור הלכותיים מקשה אם היא בעצמה לא זכתה לצאת מחול לקדש כלום מדוע סברא שחבירתא בן יצאה. ולכן מתרץ שמוכרח שהגדולות שואלות את הקטנות. ונ"ל שזה מוכרח מעוד קושיא כי רבנו מבאר שסיבת שאלתן זו לזו היא שנתווסף בהן אהבה, וא"כ קשה מדוע אומרות שלא יצאו מחול לקדש, הרי ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, וכולל את כל התורה כמבואר בשבת לא. במעשה דרבי והגר שרצה ללמוד את כל התורה על רגל אחת וא"ל דעלך סני לחברך לא תעביד. אלא מוכרח שרק הקטנות אומרות שלא יצאו מחול אל הקדש, ונמצא שדייקא הקטנות יותר מגלות גבורת הצדיק, מה שאפילו הגדולות לא יודעות. עוד עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם אות יב. אלו האנשים הנוסעים וְכֵּן אֵיךְ הַצְדִּיק הַאֲמֵת רְאוּ שִׁיתוּסֵף בָּהֶם אֲהַבָה זֶה לָזֶה וְיַעֲזֹרוּ וְיִזְכְּרוּ זֶה אֶת זֶה בְּעִבּוּרֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה סִמְּן שֶׁהֵיְתָה פְּנִינָתָם רְצוּיָה בְּעֵת שֶׁהָיוּ אֶצֶל הַצְדִּיק וְהִתְחִילוּ לְהִתְחַדֵּשׁ לְטוֹבָה: (לק"ע צדיק כד)

ועיין פל"ח סוף אות יג שכותב – וכמעט שזה נראה בחוש מענין האהבה והתעוררות חדש שנתוסף אז בין החברים, בבחינת ורמיא לה גלא קלא לחברתה המבואר במאמר זה, ומסתמא נעשה ברוחניות גם התיקון של המשכת התורה לכל אחד לפי בחינתו, ואי אפשר לבאר כל כך בדברים רוחניים כאלה רק כל חד כפום מה דמשער בלביה, יבין וישכיל כל זה ויותר מזה מדעתו:

ורמיא גלא קלא לחברתה דהיינו הנפשות הגדולות לקטנות כנ"ל, חברתי, מי

שבקית מידי בעלמא דלא שטפתי, וניתי אנא וניחריביה. בדו שיח הזה שמתאר רב"ח, שיש בין הנפשות החוזרות מהעיבור, רומז לאהבה הגדולה שנעשה ביניהן זו לזו מחמת הרשימו שנשאר בהן מהשגת אור הצחצחות שזכו בו בהיותם בעיבור היינו כשאח"כ, כשכל אלו הנפשות חוזרים

לב) **כך משמע** לפי לשון רבינו שציטט רק את תחילת המאמר אבל עי"ש בגמרא ברכות ז. לשון הגמרא כפול צדיק וטוב לו צדיק ורע רשע וטוב לו רשע ורע לו, משמע לפי זה שאם תמיד היה רשע ורע לו לא היה קשה אלא הקושיא מדוע אין כאן סדר קבוע (כך שמעתי מהריצ"ח) אמנם לפי נוסח הכתב יד רבנו שהוסיף "והוא הדין להפך" אפשר שגם רבינו התכוין לזה. מאידך באמת צ"ע מדוע השמיט רבנו תיבות אלה מלשונו בתורה.

זה לשון הגמ' שם – בקש (מסא כנו) להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו, שנאמר: +שמות ל"ג+ הודיעני נא את דרכיך; אמר לפניו: רבונו של עולם! מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו? אמר לו: משה, צדיק וטוב לו – צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו – צדיק בן רשע, רשע וטוב לו – רשע בן צדיק, רשע ורע לו – רשע בן רשע.

לג) **לשון רבינו נתפסים** ופירושו שלא רק מפסידים בגלל הרבו אלא גם נעשים במקום הרוב עיין שם דף לג: בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור אמר רבי יצחק בר זעירי ואמרי לה אמר רבי שמעון בן נזירא מאי קראה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו' ואמרינן גדיים הממושכנין על הרועים שמע מינה.

יז בתרלי - קולה

לח) **צ"ע לכאורה** צ"ל לעולם ולא על העולם. ועיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שגרס כאן – על הצדיקים.

לז) **עיין ביאור הליקוטים** אות ד'. בהכרח היחוד הנ"ל שנמצא בליקוט הנפשות ולהיות בהם גדולים וקטנים, מסכני ועתיירי כמוב"פ. מבאר יותר בדבר האהבה והתעוררות, מהגדול השואל ודורש בקול דבריו, אל הקטן, מי שבקית וכו'. כי מזה נראה מבואר, שזה הדורש והשואל על זה, כבר זכה ונודרך לגמרי מהתאוות ומדות רעות, עד שיעלה ברצונו וכוספו, לטייע בזה גם לחבירו המשיב לו פוק חזי וכו', אשר מתשובתו נראה מבואר, שהוא בתכלית הקטנות כנגדו:

לז) **צ"ע** איך אחד יכול לעזור לחברו בביטול התאוות ומדות רעות.

מעיבור הנ"ל, וע"י הכלליות נתוסף בהם אהבה זה לזה/לח. ואז מעוררים לט' אלו לאלו, ואומרים זה לזה, ומזכירין זה את זה/מ¹⁰ דהיינו מעוררים ואומרים ומזכירין הנפשות הגדולות לקטנות כנ"ל. אחי, שמא שבקת איזה מדה בעולם הזה, שעדיין היא מ"א מושלת עליך/מב¹¹, ואין אתה יכול להתגבר עליה : וניתי אנא וניחר ביה/מ¹². היינו אסייע לך, לכלות את המדה הזאת ממך (עיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שגרס כאן – היינו אכלה את הדבר הזה ממך).

והשיב לו הנפש הקטנה, פוק חזי גבורתא דמרך פ"י צא וראה גבורת אדונך, שהוא החכם הנ"ל. ראה כמה כחו גדול, דאפי' כמלא חוטא דחלא לית דעבר/מ¹³, פ"י מהרש"י אפי' כמלא רוחב החוט לא יכולתי לצאת חוץ/מ¹⁴ מן החול פשט דברי הגל הוא שאע"פ שמגביה עצמו מאד בכל פעם, תמיד הוא חוזר למקומו הראשון, ולא כובש מהיבשה כלום. ורבנו דורש שמה שאמר הגל לחבירו מי שבקית מדי בעלמא דלא שטפתיא וכו', פ"י את שואלת אותי, שמא שבקתי דהיינו אם השארתי מדה בעולם, שעדיין לא תקנתי אותה. תדע חברתי, שעדיין אני משוקע בכל התאוות, ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפי' כמלא חוט (בלק"ע (צדיק כה) כתב מוהרנ"ת שכתב כחוט השערה). דהיינו שנפש קטנה אומרת לגדולה, אפילו בשוב לא יצאתי כלום מחול לקדש/מ¹⁵, כל שכן בשעת העליה/מ¹⁶. ובוודאי מי שהוא במדרגה כזאת (עיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שגרס כאן – שמי שהוא בחול אזי הוא בבחי' אין יכול לבא אל הקודש), בוודאי לית דעבר, היינו שא"א לו לבא לבחינות עיבור הנ"ל (עיין נוסח כת"י רבנו (שנמצא בתקפד) שגרס כאן – מי שהוא בחול אפילו כמלא חוט עי"ז לית דעבר). משמע שם חידוש גדול יותר שאפילו מי שכן יצא מכל התאוות, רק נשאר בו כחוט השערה

¹⁰ מ"ק – צ"ע מדוע ההתכללות גורם לאהבה? ואולי כי עיין לעיל שהשכל של קבוץ הנפשות בחי' שין של ג' ראשין דהיינו שהח"ג שבדעת כלולים ואולי זה בחי' שכולל כל הנפשות על כל גוונים כי יש בחינות חסד ויש דין ושינוי הטבעים והמידות גרום למחלוקת וזה כח הצדיק והכרח השכל המיוחד הזה כדי לקבצם יחד ולכללם יחד על אף שינוי דעותים ומידותיהם ונראה שזה נעשה ע"י שמאיר להם אור גבוה יותר שממילא שניהם בטלים אליו כמבואר ענין זה בביאור ענין השלום בתורה פ' שלום אינו ויתור אלא שמאיר אור גבוה יותר וע"י שבטלים שניהם אליו אזי יש שלום ביניהם כי נעשה להם דבר משותף להשיג שהוא למעלה מחילוקי מדותיהם והכי נמי כאן הצדיק מאיר להם אור גבוה כזה שמבטל מהם חילוקי מידותיהם ותאוות ממון והבלי עוה"ז וכנ"ל באות ה' שור שבנפש בחי' שמאיר להם אור הצחצחות ע"י קיבוץ הנפשות דהיינו אור אחדות ה' ית' שלמעלה מרוחץ ונפשין למעלה מהספירות כנ"ל ע"י.ש. ומהרשימו הזה נוספת ביניהם אהבה גם אח"כ.

¹¹ בתשכס - מעוררין

¹² עיין ביאור הליקוטים אות ד' שמדייק מהשאלה דמשמע שזו ששואלת אצלה כן נתבטלו כל התאוות וזוה אומר יש עוד ראייה שכלל הנפשות הן מסכני ועתיירי כי השואלת היא העתיירי ששואלת את המסכני. וצ"ע כי לשון רבינו שואלת זו את זו משמע שכולן שואלות זו את זו ולא רק הגדולות את הקטנות. עכ"פ לשיטתו נראה שדייקא מזה שהגדולות שואלות את הקטנות עוד יותר תוספת האהבה שהגדולות אע"פ שזכו לצאת מכל התאוות שאז עוד יותר מאוס אצלן התאוה אעפ"כ לא מואסות באותן שלא יצאו אלא אדרבה רוצות לסייע להן.

¹³ בתרלז - מוסלת, ובלוה"ת שם - מושלת

¹⁴ מ"ב ועיין ביאור הליקוטים אות ד'. בהכרח היחוד הנ"ל שנמצא בליקוט הנפשות (להיות בהם גדולים וקטנים, מסכני ועתיירי כמובן פ). מבאר יותר ברבר האהבה וההתעוררות, מהגדול השואל ודורש בקול דבריו, אל הקטן, מי שבקית וכו'. כי מזה נראה מבואר, שזה הדורש והשואל על זה, כבר זכה ונודרך לגמרי מהתאוות ומדות רעות, עד שיעלה ברצונו וכוספו, לסייע בזה גם לחבירו המשיב לו פוק חזי וכו', אשר מתשובתו נראה מבואר, שהוא בתכלית הקטנות כנגדו:

¹⁵ בתרלז - ונחרביה

¹⁶ בתרלז - דעבד, ובלוה"ת שם - דעבר

¹⁷ בתשכס - ר"ש

¹⁸ בתרלז - לצאת מן, ובלוה"ת שם - לצאת חוץ

¹⁹ צ"ע עיין לעיל אות ב' וג' שהרצוא ע"י נוריאל ושוב ע"י מטט', משמע שבשוב כבר אין לנפשות תאוות ממון, וכאן משמע שהנפש אומרת לחברתה אחרי השוב האם יצאת מהחול משמע שלא יצאה גם בשוב כלל מהתאוה.

²⁰ ונ"ל שהתירוץ יסוד חשוב בתורה זו שהיחוד שמדובר כאן אינו יחוד הרגיל שבו ז"ן גדולים ופונים זה לזה, כי יחוד כזה באמת מבטל את הקליפות לגמרי ומבטל את הבחירה. אבל כאן הוא יחוד דקטנות כנ"ל עפ"י הזוהר כפנחס רמט שהביא רבינו סוד האיילתא, ואמנם הנפשות זוכות באמת לאור הצחצחות בבחי' מזלי חזי ועל ידו מתבטל התאוה אבל מיד בשוב חוזר התאוה בבחי' אור של ליל הסדר בפסח שלמחרת נעלם ובשביעי של פסח קריעת ים סוף היה בחי' יחוד דקטנות כמבואר כל זה ויותר בביאור הלשם שבו ואחלמה טוגיית היחוד הזה כמו שהבאתי באריכות בהקדמה לתורה. אמנם גם לפ"ז עדיין קשה הרי נוספה בהם אהבה כנ"ל וא"כ בוודאי יצאו מחול לקדש שהרי ואהבת לרעך כמוך הוא סוד כל התורה (שבת לא). לכן מסתבר כדברי הביאור הליקוטים לעיל שהנפשות הקטנות הן שאמרו זאת ולא הגדולות.

²¹ כבר הקשתי לעיל באות ג' בענין רצוא ושוב ענין זה שצ"ע כיון שמיין נוקבין בהכרח הן רצונות טובים מתי נעשה הרצון הטוב דאם מחמת אור הצחצחות הרי זה כבר אחרי שנעשה היחוד שעל ידו זכו לאור הזה. וצ"ע אולי זוכים בו ונעשה יחוד ואח"כ מוריד תורה.

מהחול, זה מעכבו מלבוא בעיבור. (מ"ט/י). ואעפ"כ, פוק חזי גבורתא דמורך, היינו כח החכם, שב"כ-שכל כך כחו חזק, שאפילו נפש שלי שלא יצאה כלל מהחול, העלה בעיבור [כ"א/יב]: נמצא

ע"י זחר ויקהל דף קצה: ודף ר"ג:

זוהר ויקהל דף ר"ג: - ואמר עוד כי וכלהו נשמתין פד אתקריבו לההוא אתר דאתקריבו כל הנשמות כשנתקרבו לאותו המקום שנתקרבו דהיינו אל המלכות, ואתחזון תמן והם נראות שם, והם ראיות שתקשט המלכות על ידם, הנה דא איהו רזא זה הוא סוד הענין שאמרנו לעיל כי כלהו נשמתין אתכלילו בההיא נקודה כל הנשמות נכללות בנקודת היסוד של המלכות, ונטלא לון זמנא תדא והיא לוקחת ושואבת אותן בקרבה בפעם אחת נסור מ"ו, כמאן דבלע בליעו דמלה כמי שכולע דבר הנבלע, ואתעברא כאתתא דמתעברא והיא מתעברת מהנשמות כאשר המתעברת מולדה.

רזא דא למארי מדין וזהו הסוד להיושבים על המרון לרון בדניי עליית הנשמות, כי פד האי נקודה אתעברת כאתתא דמתעברא כשנקודת היסוד דמלכות מתעברת מהנשמות העולות בה כאשר שנתעברה מולדה, אתהני מההיא הנאותא דאתכלילת נשמתא מהאי עלמא היא נהנית מאותה ההנאה שנכללה בה הנשמה מעולם הזה, והיינו באיגון עובדין ובההיא אורייתא דאשתדלת בה ביממא היא נהנית מאור המעשים טובים ואור התורה שהשתדלה בהם הנשמה בשתופה עם הגוף כיום ההוא, ונטלא תהוא רעו דהאי עלמא והיא לוקחת את רצון והכונה של מעשה המצות של זה העולם, וביה אתהני בחודה ובוה היא נהנית בשמחה ולא ממעשה הגשמי, ואתכלילת מכל סטריין ובוה היא נכללת מכל הצדדים מלמעלה מהמ"ו שקבלת נשמת יחודה עם ז"ל, ומלמטה מכות המלות העולות בה מ"ו.

לבתר אפיקת לון לבר אח"כ בזמן חצות הלילה המלכות מוציאה את הנשמות לחוץ ושולחת אותן למטה שיתלבשו בגופן ויתעסקו בתורה, ואולידת לון כמלקדמין ומולידה אותן עתה כמו שהולידה אותן בראשונה, לכן נשמתא איהי חדתא השתא כמלקדמין בתורה, ואולידת לון כמלקדמין ומולידה אותן עתה כמו שהולידה אותן בראשונה, לכן נשמתא איהי חדתא השתא כמלקדמין הנשמה היא עתה חדשה כבתחילת ידה, כי נחדשה מפני שנכנסה למקום שורשה והוייתה, ורזא דא וזהו הסוד מש"כ תדשים לבקרים שפירושו תדשים דואי כמה דאתמר שהנשמות מתחדשות בכל בקר ודאי כמו שלמדנו, מה טעם ודף י"ו. איגון תדשים מה הטעם שהנשמות הן חדשות, ואמר הוא בגין רזא דכתיב משום הסוד שכתוב רבה אמינתך שפירושו רבה ודאי המלכות הנקראת אמונה היא נעשית גדולה ודאי, דיכלא לאכללא לון ולאעלא לון לגוה לפי שהיא יכולה לכלול ולהכניס ולהחזיק בקרבה את כל הנשמות, והיא מחזקת ומחדשת כל נשמה ונשמה בבחינה הראוי לה לפי מעשיה, ואפיקת לון ואיגון חדתין ואח"כ מוציאתן מקרבה כשהן חדשות, ולכן היא נקראת אמונה לפי שהיא נאמנת בפקדונה ומחזרת את הנשמות למקומן, ועל דא נקטא אחרנין מלעילא ביממא ועל כן היא מקבלת נשמות אחרות מלמעלה ביום, על כי ידי עליית הנשמות בה כליכה כסוד מ"ו, היא מחיכת עם ז"ל ומקבלת ממנו נשמות חדשות, ואמר זכאין איגון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

זוהר ויקהל דף קצא: - ומפרשם אחת לאחת, ואמר משרייא קדמאה אתמנא בארבע שעות קמייתא דשירותא דליליא לשבחא למאריהון המלאכים של מחנה הראשונה נתמנו בארבע שעות הראשונות של תחילת הלילה לשבח לקונם, ומה קאמרי איהו שבח הם אומרים, ליהו"ה הארץ ומלאה תכל ויושבי בה, כי הוא על ימים יסדה ועל יהודת יכוננה, מי יעלה בהר יהו"ה ומי יקום במקום קדשו, נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה, ומאריכים בו כל משך הדי שעות, או שמא אומרים וחוורים ואומרים אותו בהמשך של ד' שעות (הנה לקמן במאורינו ע"פ ז"ל) נראה שאין מסיימים את כל המזמור).

מאי טעמא דא מה הטעם שאומרים מזמור זה, ואמר בגין דכד ליליא פריש גדפוי על עלמא לפי שכשהלילה דהיינו המלכות השולטת בלילה פורסת כנפיה על העולם, וכנפיה היינו מחנוניה הממונים על הנהגת דיני הלילה, כדן כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא אז כל בני העולם טועמים טעם מיתה, כי השינה היא אחד מששים במיתה, ונפקי נשמתיהו לסלקא לעילא ונשמותיהם יוצאת כדי לעלות למעלה ליסוד מלכות להסתדש שם, כסוד בידך חפיד רוחי, ואיגון מלאכין קיימין ואלו המלאכים שהם בעלי דינים כדי לעלות למעלה ליסוד מלכות להסתדש שם, כסוד בידך חפיד רוחי, ואיגון מלאכין קיימין ואלו המלאכים שהם בעלי דינים עומדים ומשגיחים במעשיהם של הנשמות אם הן ראיות לעלות, לכן וקא אמרי הם אומרים כלפי הנשמות העולות בשנית למעלה מי יעלה בהר יהו"ה מי הוא הראוי לעלות בהר, ואמר הר יהו"ה, דא הר הבית הוא הר הבית למעלה, וכנגדו היה הר הבית למטה, ומשם נכנסות הנשמות אל מקום קדשו, דא עזרת ישראל הוא עזרת ישראל למעלה, וכנגדו היה עזרת ישראל למטה, כגוונא דלעילא הכי נמי לתתא כי כל מה שיש בבית המקדש של מעלה במקום ההיכלות שיש שם מזבח ומקדש וכו', כמו כן יש בבית המקדש למטה מהיכלות, ושם מקריבים קרבן הנשמות הטהורות החיות עדיין בעולם הזה.

ומפרש למה אומרים המלאכים מי יעלה בהר ה' בגין דבכל קיעא ורקיעא כמה ממנן וכמה סרכין קיימין תמן לפי שכל רקיע ורקיע יש כמה ממונים ושופטים ושוטרים העומדים שם, וכד נשמתין נפקין וכשהנשמות יוצאות בעת שינתם, בעאן לסלקא לעילא ורצות לעלות למעלה, ואי לא זכין, איגון חזיין לון לבר ואזלין ושאטין בעלמא ואם אינן זוכות אז אלו הממונים דוחים אותם לחוץ והולכות ומשוטטות בעולם, כי אלו הממונים מכירים יודעים בסימני הנשמה מי היא טהורה, לכן אומרים המלאכים נקי כפים ובר לבב וגו', ונטלין לון כמה הבילי טהירין ולוקחים אותם כמה חבורות ומחנות חיצונים המאירים ופשוטים מן הגשם, (ואלו הם החיצונים המשחקים באדם בחלומו להביאו לידי קרי הר"ל, אם נפגם בהסתכלות בנשים), ומלעיגים עליהם בחלומות על ידי ואודעין לון מלין פדין שמודיעים להם דברי טובים, ולזמנין מלין דקשוט מפה דאתי לזמן קריב כמה דאוקמוה ולפעמים מודיעים להם דברים אמיתים ממה שיבוא לזמן קרוב כמו שפירשו החברים.

ואיגון נשמתין צדיקייא אזלין ושאטין לעילא ונשמות צדיקים הטהורות בעת שינתם הולכות ומשוטטות למעלה, ופתחין לון פתחין וסלקין לון לגו ההוא אתר דאקרי הר יהו"ה ופותחים להם הפתחים ומעלים אותם למקום הנקרא הר ה' שהוא הר הבית, כגוונא דרזא דהר הבית לתתא שהוא כעין הר הבית שיש למטה, ומתמן עאלין לגו ההוא אתר דאקרי מקום קדשו ומשם הם נכנסות למקום ההוא הנקרא מקום קדשו שהוא בחי' עזרת ישראל, ותמן אתחזין כל נשמתין לקמי מאריהון כי שם מתארים כל הנשמות לפני קונם, כגוונא דא תהוא אתר דאתחזון ישראל קמי קדשא בריך הוא אתר דאקרי עזרת ישראל שהוא כעין אותו המקום שמתארים בו ישראל ברגל לפני הקב"ה הנקרא עזרת ישראל, אף כאן מתארים כל הנשמות הטהורות בעזרת ישראל שלמעלה. בשעתא דנשמתין קיימין תמן בשעה שהנשמות עומדות שם, כדן תדוה דמאריהון לאתתקנא בהו אז יש שמחת אדונם שהיא המלכות להתתקן ולהתקשט על ידם ולהכניח אל היחוד, אתר דאקרי קדש הקדשים בהיכל שהיא נמצאת שם הנקרא קודש הקדשים, ותמן רשימין כל עובדיהון וכוון דלהון ושם נרשמים כל מעשיהם והזכויות שלהם, כדי שתחלה המלכות עם ז"ל כח עליית המ"ו ממצעיהם של הצדיקים.

ע"י לק"ה קריאת התורה ו' לו גודל החיוב להכלל ולקשר עצמו עם הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'

ע"י ליקוטי הלכות קריאת התורה הלכה ו' אות לו) ועוד לאלקי מלין, בענין דברי רבותינו זכרונם לברכה ה"ל, לעולם ישלים אדם פרישיתיו עם הצבור וכו'. שכל דברייהם עמקים מאד וכל דבור ודבור יש בהם רזין עמקין. והענין, לעולם ישלים אדם וכו', לעולם דקא, שבכל דרגא שהוא צריך לעולם להשלים פרישיתיו עם הצבור, כי אם אפלו הגיע כבר למעלה גדולה מאד שלמדו בעצמו גבוה ויקר אצל השם והתברך מאד, אף על פי כן צריך לקשר עצמו עם הצבור כדי להעלות הצבור לקשרם אליו, כדי שיוכל להמשיך בחינת קבלת התורה מחדש בכל פעם, כי אפלו משה רבנו בעצמו שקדשתו ומעלתו היתה גבוה מאד מאד, אף על פי כן לא היה יכול לעלות לה' ולהמשיך תורה פי אם על ידי קבוצ נפשות ישראל אליו, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב) על פסוק, "לך רד", כלום נתייך לך גדלה אלא בשביל ישראל. וכל הפגם שלו בענין הפאת הצור שעל ידי זה לא זכה לכנוס לארץ ישראל היה בענין זה שסלק אז תפלתו ולא קשרה כראוי עם כלל נפשות ישראל (כמבאר בהתורה ט' תקונין וכו', ע"י שם). מכל שכן וכל שכן אנשים פשוטים, מכל שכן הגמונים והגורעים ביותר שכל תקונם שייקשו מהשם והתברך תמיד ויכוננו בכל עבודתם שיוכו להתקשר עם הצבור הקדוש וכו' כנ"ל. וזה שאמרנו במדרש רבה (דברים ב) בתוכחות על עון יסרת איש, זה משה, דכתיב ביה, "והאיש משה", שבשביל עון אהרן קל של הפאת הצור יסרת אותו. ויתמס בעש חמודו, שהמסת ובטלת חמדתו שחמד מאד לכנס לארץ ישראל, אך כל הגל כל אדם נצב סלה, ששאר בני

שהנפשות הקטנות דייקא יותר מגלות את גבורת הצדיק. ועוד שגם מספרות לנפשות הגדולות, משמע שהגדולות לא יודעות מזה כמו הקטנות. עיין קצור לקוטי מוהר"ן השלם אות יג – יש נפשות שהם פגומות מאד מאד. ואפלו כשבאין אצל הצדיק אף-על-פי-כן עדין משקעים בכל התאוות ועדין לא יצאו מחול אל הקדש אפלו כחוט השערה, ונפשות כאלו בודאי אי אפשר להעלותם ולחדשם בבחינת עבור. אבל יש צדיקים שגדולים במעלות נפלאות ונוראות כל-כף עד שאפלו נפשות פגומות כאלו יכולים להעלות בבחינת עבור ולחדשם לטובה. על כן מי שיודע בנפשו שפגם מאד ורוצה לחיט על חייו ולשוב להשם יתברך צריך לבקש ולהתחנן מאד מאד לפני השם יתברך שיזכהו ברחמי ו להתקרב לצדיק כזה שיהיה גבור חזק כל כף שיוכל להעלות ולחדש גם נפשו לטובה, אשרי הזוכה למצוא צדיק כזה: (לק"ע צדיק כה) /ג.

תורה זו נאמרה בראש השנה והיא רמוזה בפסוק שאומרים אחרי התקיעות של ראש השנה (תהילים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון: וכנ"ל בריש תורה זו שבפסוק זה פתח את התורה ועתה יבאר כיצד היא רמוזה בו.

וז"פ [ג] אשרי העם, זה בחי' השגחה כי אשרי לשון הסתכלות כמ"ש (פ' בלק) אשורנו ולא קרוב וכמבואר גם בתורה א': **יודעי תרועה, זה בחי' יעקב (גה) (ט)** כמבואר בתיקון נה תקיעה מסטרא דחסד שבתפארת ושברים מגבורה שבת"ת ותרועה כלול משניהם בחי' תפארת שבתפארת, **שהוא בחי' צדקה** דהיינו מדת הרחמים שכלולה מחסד וגבורה, **כמ"ש (תהלים צט) (ט)** **משפט וצדקה ביעקב אתה עשית: ה', זה בחי' ניהוויות, בחי' חסדים** כמבאר לעיל בסוף אות א שע"י צדקה משבר תאות ממון ואזי מאיר החסד: **באור פניך, זה בחי' השכל** בחי' הדעת כמבואר שם שזוכה לדעת ע"י השפעת החסד הנ"ל, והדעת דהיינו החכמה רמוז באור פניך **כמ"ש (קהלת ח') חכמת אדם תאיר פניו. יהלכון, אלו הנפשות, בחי' [ג] מהלך נפש:** כמבואר לעיל באות ה' שע"י שהצדיק מעל אותן לעורר היחוד מאיר בהן אור הצחצחות אזי הן בחי' טוב מראה (כי הוא) מהלך נפש בחי' נפש רעבה מילא טוב. נמצא שהפסוק הזה כמעט כולו מדבר בתיקון הצדיק ורק תיבת יהלכון רומז לתיקון הנפשות, ונתבאר לעיל החילוק שתיקון הצדיק הוא בסוד הייחוד השלם ותיקון הנפשות בסוד יחוד דקטנות ע"י יסוד דקטנות סוד נשיכת הנחש, וכפי שנתבאר לעיל במקומו ובהקדמה לתורה עפ"י הלשם שבו ואחלמה. ועי"ש שיחוד דקטנות הוא בסוד קר"ע שט"ן כי מחמת הקטנות אזי רחמה צר וסגור ונשיכת הנחש קורע את הרחם כדי שתוכל ללדת, ונחש עם הכולל גמט' שטן. ונ"ל שזה סוד העניין שקודם התקיעות אנו אומרים ששה פסוקים בראשי תיבות קר"ע שט"ן כי ע"י התקיעות נעשה לידת מוחין מבינה עילאה ואנחנו כלל ישראל בגלות בקטנות לכן היחוד הוא בסוד קרע שטן הנ"ל.

אדם הם בודאי 'כל הבל', הבל הבלים וכו', הינו כנ"ל. שכוונת המדרש להזכיר ולהזהיר את האדם שיפקח על דרכיו ויחוס על עצמו לבקש תחבולה לנפשו להנצל להנצל בעלמא דין ובעלמא דאתי. וזה שהזהירו שילמד קל וחמר ממשה רבנו, שבשביל עון קל לא נכנס לארץ ישראל, וכל פגמו היה שלא קשר את עצמו עם הצבור כנ"ל, מפל שפן וכל שפן כל אדם שמלא עונות הוא בודאי הבל. ועל כן בודאי כל תקנתו שישתדל כל ימיו לבקש על נפשו להיות נכלל בתוך הצבור בתוך נפשות ישראל המקשרים להצדיק האמת העוסק תמיד לקבצם ולקשרם אליו יחד, פי רק על ידי זה יש לו גם כן תקנה גדולה, פי הן אל פביר לא ומאס, ובתוך הכלל יעלה הצדיק גם נפשו אף אם היא פגומה בעונות מאד, וכמבאר בדבריו זכרונו לברכה הרבה בזה (וכמו שכתוב בהתורה "אשרי העם השגחה" סימן יג על פסוק, "ארייתי מזרי עם בשמי וכו'", עיין שם) וכמו ששמעתי מפיו הקדוש ב"ה:

²² צ"ע על איזה שכל רבינו מדבר כאן האם על השכל של קיבוץ הנפשות או השכל השני שעל ידו מעלה אותן לעורר היחוד ומוריד תורה, עיין לעיל אות ו' מה שנסתפקנו בזה (בר"ה כי גם החכם בעצמו) איזה מהם גדול יותר, ועי"ש שלפי ביאור הליקוטים נראה שהשכל השני הוא הגדול יותר ולפ"ז נראה שעליו מדבר כאן רבינו, ובפ"ח משמע ששניהם שכל גדול מאד ולפ"ז על שניהם מדבר כאן.

²¹ תהילים פט טז הנ"ל

²² עיין תיקון נה [דף פח]:

²³ תיקון נה דף פח: – בראשית הוא ליוף ב"א ש"ית היינו ה"ק, ומפרש ב"א אלהים היינו האי אלהים אימי אע"פ שס אלהים זה הוא הבינה הנקראת אלהים חיים, דרכיבת וסליקת בתרועה שהיא רוכבת ועולה על התפארת שבו התרועה, (ה"ג הג"ה) ד"איהי יעקב התרועה היא בבחינת יעקב שבתפארת, דאתמר ביה שנאמר ו לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, יהו"ה אלהיו עמו ותרועת מלך בו, (מן תיבת "הי" ועד "ביעתב", הג"ה ל"ג, ועם כל זה אנו מזהרים אוחז), הרי לך דתרועה אימי ביעקב הרי שתרועה כחוד לכל יעקב, לכן תרועה היא בבחינת יעקב שבתפארת, ואתמר ביה שנאמר בנינה, עלה אלהים בתרועה שעלתה הבינה הנקראת אלהים על התפארת שבו התרועה, יהו"ה בקול שופר סליק והאם הו"ה עולה ומושרש בתפארת שהוא בחינת קול שופר. ומש"כ תקעו בחדש שופר נכסה ליום חגנו, (ה"ג הג"ה) דא יתחא דסיקרא אתפסייא זה נאמר בחדש שהלבינה מתכסית, דהיינו כדאש השנה שאז המלכות עולה ומתכסית באצילות, ואינה יורדת לעולם הבדיאה כל עשרת ימי תשובה אפילו כלילה. (הג"ה וטע"י ומפשיס)

²⁴ תהילים פרק צט (ד) ועו מלך משפט אהב אתה בוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית:

²⁵ בתרלז - ההוויות, ובלוח"ת שם - הוויות

²⁶ קהלת ו' ט'

מוהר"ת מספר שמצא דף קרוע שהיה כתוב בו בכתב יד רבנו חלק מתורה יג ומעתיק אותו כאן –
 (עוד מצאתי ס"א כת"י רבינו ז"ל ששייך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה^ס הנייר ולא
 נכתב שם רק סופו של ענין וחסר התחלת הענין. וזהו) :

התורה שהיא^{סג} בחי' ראייה טנת"א כנ"ל,
כל בשר יחדיו [ס"ד]/[ס"ה], זה בחי' לקיטת הנפשות [ס"ו] כולם בבחי' לוקח נפשות חכם [ס"ז] כנ"ל.
**כי פי ד' דבר [ס"ח], כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל. שהוא פי ד', כשחז"ל [ס"ט] בפיך זו צדקה
 : (עד כאן לשונו ז"ל) :**

**ומובן הדבר, שמביא המקרא שהוא בהפטרות נחמו נחמו (ישעיהו מ' ה') ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר
 יחדיו כי פי ה' דבר. ומבאר כל המאמר הנ"ל שהוא מפורש בפסוק זה. אך בעו"ה – בעוונותינו
 הרבים חסר פי' רישוי' דקרא [פ']:**

ועיין בנוסח הכתב יד של רבינו שבסוף הספר, רואים בחוש שהכתב יד הזה הוא חלק ממנו ושם מבואר יותר.
 (ולפי' צ"ע דמשמע שרבינו כתב תורה זו שתי פעמים באותו לשון שהרי כת"י זה נמצא בידי מוהר"ת כבר בשנת
 תקפ"א, ואילו הכת"י שבסוף הספר קיבל רק אחרי ג' שנים בתקפ"ד)

וזה לשון סוף הכת"י של רבינו שנמצא בתקפ"ד ומועתק כולו לקמן. ונראה שהדף הקרוע מכתב יד רבנו הנ"ל
 שמצא מוהר"ת, הוא העתק/ע"א מהכתב יד שקיבל מוהר"ת בשנת תקפ"ד.
**וזה שלמדנו עד כאן רמוז בפסוק בנבואת הנחמה שמנבא ישעיהו על העתיד להיות בימות המשיח [ע"ב]/[ע"ג] ונגלה
 כבוד ד' ע"ד זה בחי' חכמה כי כבוד רומז לחכמה כ"ש [ע"ה] כבוד חכמים ינחלו וחכמה היינו דעת הוא
 רמז על בחי' בית המקדש כ"ש [ע"ו]/[ע"ז] כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו/ע"ח, כי מי שיש בו**

^ס הוספה של מוהר"ת בתקפ"א. בתרל"ד אינה מוקפת סוגרים.

^{סא} בתרל"ד - בכ"י, ובלוה"ת שם - כת"י

^{סב} בתרל"ד - קצת, ובלוה"ת שם - קצה

^{סג} בתרל"ד - שהוא

^{סד} ישעיהו מ' ה'

^{סה} ישעיהו פרק מ (ה) ונגלה כבוד יְהוָה וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דָּבַר:

^{סו} תורה כב אות ו' העם בחי' בשר כלפי הצדיק

^{סז} משלי יא ל' הנ"ל

^{סח} סוף הפסוק הנ"ל כל בשר יחדיו

^{סט} בנדרים ז. נדרש מדברים כג כד ובראש השנה ו. עפ"י תוס' שם נדרש מישעיהו מה כג

^פ עיין בסוף הספר בנוסח אחר של כתב יד רבינו ז"ל בעצמו מובא כל הפסוק הזה.

עא **וכנ"ל שכנראה רבנו העתיק שהרי מוהר"ת הכיר את כתב יד רבנו.**

עב ישעיהו מ' ה'

^{עג} ישעיהו פרק מ (א) נְחֻמוּ נְחֻמוּ עַמִּי יֹאמְרוּ אֲלֵהֶיכֶם: (ב) דָּבְרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד יְהוָה כַּפָּלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ: (ג) קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר פִּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה מְסִלָּה לְאֵלֵהֶינוּ: (ד) כָּל גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל הַר יִגְבְּעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבָקְעָה: (ה) וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דָּבַר:

^{עד} בתשכ"ט - ה'

^{עה} משלי ג' לה

^{עו} ירמיהו יז יב

^{עז} **ירמיה פרק יז (יב) כָּסָא כְבוֹד וְגו' – לפי שבא לומר כל עוביך יבושו מתחיל בקילוסו של מקום ומדבר לפניו אתה שכסא כבוד ומרום מראשית
 מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת יְהוָה:**

**רש"י (יב) כסא כבוד וגו' – לפי שבא לומר כל עוביך יבושו מתחיל בקילוסו של מקום ומדבר לפניו אתה שכסא כבוד ומרום מראשית
 בריאת עולם ומכוון כנגד מקדשו:**

**מלבי"ם – (יב) כסא כבוד – אחר שבאר שארור הגבר אשר יסיר בטחונו מה' אומר מקום מקדשונו הוא כסא כבוד של מרום מראשון – הנביא
 יכנה את ה' בשם מרום מראשון – שהוא רם ונשא על העלול הראשון, ר"ל שאין למעלה ממנו, והוא ראשית כל הנאצלים והנבראים,
 ומפני שלא יצדק עליו גם שם ראשון כי אין לו יחוס עם הנבראים כלל, אומר שהוא מרום מראשון רוממות מעלה וחשיבות, ומקום המקדש
 הוא כסא כבודו, ששם השכינ' שכנתו ויושב ומנהיג שם הנהגה השגחיית, ומפרש מי הוא המרום מראשון? הוא. (יג) מקוה ישראל ה' – ה'
 אשר הוא מקוה ישראל, כסא כבודו שוכן במקדש, וא"כ כל עוביך יבושו – אלה שעזבו את ה' השוכן ומשגיח במקדש והלכו לבקש עזרת
 בשר יבושו מבטחונם, וסורי – הסורים מה' בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים – יתפרסם שמם לקללה כאילו נכתב בספר בכל הארץ
 להודיע לכל שעזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות נשברים:**

^{עח} **אחר שמדבר הנביא שם מארור העוזב את הש"י וברוך הבוטח בו מדבר משבח הקב"ה שהוא מרום מראשית הבריאה וכסאו מכוון
 כנגד בית המקדש**

דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו כנ"ל סוף אות א' עי"ז [ע"ט] וראו כל בשר יחדיו וראו זה בחי' המשכת התורה שהיא פ' בחי' ראייה/א"ט טנת"א כנ"ל בחי' עיני ה' בחי' השגחה כל בשר יחדיו זה בחי' לקיטת הנפשות כולם בבחי' לוקח נפשות חכם כנ"ל [ב"ג] כי פי ד' דיבר כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל שהוא פי ה' כ"ש חז"ל [ב"ג] בפ"ך זו צדקה. כמו שדרשו את בגמ' ראש השנה ו. את הפסוק המדבר בעניין נדרי קרבנות (דברים כג כד) מוצא שפתיך תשמור ועשית פאָשר נְדָרְתָּ לִיקָןֶךָ אֶלְהִיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ פִּיךָ; בפ"ך בא לרבות שגם צדקה כנדר, וביאור התוס' שם כי כתוב בישעיהו (מה כג) יצא מפי צדקה. והכל מתחיל מהצדקה כי ע"י צדקה משבר את הע"ז של תאוות ממון ועי"ז זוכה לבחי' משיח ועי"ז לחסד ועי"ז לדעת ועי"ז לבנין בית המקדש ואזי הוא החכם שלוקח נפשות ומעלה אותן ומעורר על ידן יחוד עליון שעל ידו מוריד תורה שהיא עיני ה' בחי' השגחה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה יג

וזהו הכתב יד שקיבל מוהרנ"ת בשנת תקפ"ד ג' שנים אחרי שהדפיס את הליקוטי מוהר"ן בנוסח המתקן בביתו. ועיין בסופו ותראה שכת"י הנ"ל הוא חלק מהכת"י הזה. ועיין היטב בכתב יד זה שיש בו הרבה שנויים מלשון רבינו הנ"ל שמוכא בספר. וראה שהשתדלנו לסמן בקו תחת העניינים שנתחדשו בכת"י ועיין פל"ח אות יא שכתב נראה שבכוונה שינה רבנו את הלשון כשהכתיב לאנ"ש תורה זו ממה שכתב בעצמו. [כתב יד תורה יג]

הוגה פ"א עפ"י תשכט ופ"א עפ"י צילום כת"י רבי אלטער טעפליקר מכת"י מוהרנ"ת נמצא גם בחי' מוהר"ן כת"י שהיה ביד רבי שמואל הורוביץ זצ"ל צילום 0067

פ'זאת התורה נדפסה בסגנון אחר קצת בס"י י"ג וגם שם הוא לשון רבינו ז"ל כפי מה ששמעתי מפי ה' בלה"ק שהי' יושב על ספרו הנכתב ואמר לי מלה במלה בלה"ק אפס איזה דברים מעוטים אמר לי בלשון אשכנז ואני כתבתים בלה"ק וזאת התורה שמצאתי עתה היא כתיבת ידו בעצמו ויש ביניהם קצת שינויים וכנ"ל ע"כ העתקתיהו וזהו

איתא בזוהר רוחא נחית לשכך חימום הלב זה בחי' צדקה שהוא רוח נדיבה ע"י מקרין חמימות תאוות ממון וזה בחי' [פ"ה] יבצור רוח נגידים שהרוח ממעט תאוות הנגידות ועשירות וכד נחית רוחא הלב מקבל ליה כהדוה דנגונא דליואי פ'נגונא דליואי זה בחי' משא ומתן באמונה ששמה בחלקו ואין איך להעשיר כי נגונא^א זה משא ומתן כ"ש [פ"ה] שאו זמרה ותנו תוף וחדוה זה ששמה בחלקו וזה בחי' פ'קטרת: לשון קשר שמקשר חימום הלב עם הרוח [וזה] [פ"ג] שמן וקטרת^א ישמה לב וזה בחי' [פ"ג] ישימו קטרה באפך שע"י בחי' קטרת הנ"ל נתבטל בחי' [פ"ג] בזעת אפך תאכל וזה בחי' התגלות משיח שאו יתבטל המדות הממון כ"ש [פ"ג] והשליכו איש אלילי כספו ואלילי זהבו וזה בחי' [פ"ג] רוח אפינו משיח ד' וכל זמן שיש עבודה הזרה הזאת של ממון בעולם חרון אף בעולם וכפי הביטול של ע"ז הזאת כן יתמשך חסד בעולם וזה בחי' [פ"ג] ועושה חסד למשיחו וכשיתגלה חסד הזה יתמשך הדעת שהוא בנין הבית כ"ש בזוהר וימינא זמין

עט ישעיהו מ' ה'

פ' בתורת נצח נמוח תיבה זו

פ"א בפשטות מדבר על עיני ה' אבל כלול בזה ראיית הנפשות את אור הצחצחות כמבואר לעיל וזה יותר מתיישב עם לשון הפסוק ראו כל בשר דהיינו הנפשות אבל אם מדובר בעיני ה' מאי כל בשר.

פ"ב סיפא דהנ"ל בישעיהו מ'

פ"ג כמבואר בראש השנה ו. ובתוס' שם שבפ"ך הכתוב בדברים כג כד לרבות צדקה כנדר דכתיב בישעיהו מה כג יצא מפי צדקה

פ"ד הערת מוהרנ"ת

פ"ה תהלים עו יג

פ"ו מתשכט- נמוח תיבות נגונא דליואי

פ"ז בתשכט- נגונה, בתורת נצח- נגינה

פ"ח תהלים פא ג'

פ"ט בתשכט- קטורת

צ' משלי כו ט'

צ"א בתשכט- וקטורת

צ"ב דברים לג י'

צ"ג בראשית ג' יט

צ"ד ישעיהו לא ז' (הלשון שם ימאסון אלילי וכו')

צ"ה איכה ד' כ'

צ"ז שמואל-ב כב נא ותהלים יח נא

למיבנא כי מקדשא בבחי' [צ] ואני ברוב הסדר אבוא ביתיך כי הדעת הוא בחי' בית כמאמר הו"ל [צח] מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו כי דעת ניתנה בין שתי אותיות [צט] ומקדש בין שתי אותיות [ק] בלשון רבינו לעיל כאן מתחיל אות ב'

וזה בחי' התגלות התורה שלעתיד לבא כמוכא בזהר [קא] שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה כי עיקר קבלת התורה ע"י השכל כ"ש [קב] עיר גבורים עלה חכם שהוא משה משיח ומי שהוא בבחי' משה משיח כנ"ל יוכל לקבל תורה גם מי שהוא במדריגה הזאת של בחי' משה משיח בחי' חכם כנ"ל יוכל להמשיך הארת התורה ללמד לשאר בני אדם כי התגלות התורה בא מיוחדא דאבא ואמא כ"ש [קג] שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמך ויהודם מהעלאות נפשות ישראל בבחי' מיון נוקבין והחכם יכול ליקח הנפשות בבחי' [קד] ולוקח נפשות חכם ועי"ו היהוד נולד התורה שהיא עין החיים וזה בחי' פרי צדיק עין חיים ולוקח נפשות חכם וכשעולה החכם עם אלו הנפשות בבחי' עיר גבורים עלה חכם ואז ויורד עוז מבטחה

בלשון רבינו לעיל כאן מתחיל אות ג'

ונפש זה בחי' רצון שכל אלו בני אדם הכאים לחכם הדור כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמם ואח"כ ויורד עוז מבטחה בבחי' [קה] והחיות רצוא ושוב רצוא בעליות הנפשות ושוב כחזרת הנפשות עם התגלות התורה וזה שמוכא בזהר רצוא דא נוראל^ק ושוב דא מ"ט"ט שיר ה'פנים דאיהו רשים בשם מ'שה' דאיהו משיח שהוא רוח אפינו שעל ידו נתשכך^ק החימות וזה ש'כ'יה' גי' משה שהוא משכך אלילי כסף וזהב רצוא דא רצון שהוא הנפש ושוב דא משה שמקבל התורה

בלשון רבינו לעיל כאן מתחיל אות ד'

וזהו פי' הכתוב [קה] אלקים צבאות שוב נא הבט משמים וראה והלשון כפול לכאורה הבט וראה אבל דע כי עיקר הראיה מחמת שכח הראות מכה בדבר הנראה וחוזר הכח הראות מחמת ההכאה לעינים ונצטייר הדבר הנראה בעינים ואז העינים רואים את הדבר הנראה כי הראות מביא את הדבר לתוך העינים אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק ואז קודם שיגיע כח הראות להדבר הנראה נתפזר בתוך האויר ונתעכר^ק ואין מגיע בהכאה על הדבר ועי"ו אין חוזר הראות לעינים ואז אין העינים רואים כי עיקר הראות מחמת ההכאה וזה [קו] שוב נא הבט משמים שישב ההכמה שמביט משמים עלינו ישיב ע"י ההכאה ישיב הראות לעיניו ואז וראה כי הראיה ע"י השבת הבטה וזה בחי' והחיות רצוא ושוב היינו התורה שהיא החיים רצוא בבחי' הבטה מעילא לתתא ושוב בבחי' הכאת הראות בדבר הנראה ונחזר לעינים ונצטייר בעינים כי העינים הם כמראה למושה שנתראה בהם כל דבר שעומד כנגדם והתורה היא מ'נ'ת'א' שהם תלת גווני דעינא ובת עין וזה שהתורה נקראת בראשית תמן ראשי תמן בת ראשי אלה ראשי בית אבותם שהאבות הם תלת גווני דעינא תמן בת עין נמצא כשחכם מביא תורה כמוכא לעיל נמצא שמביא כח הראות של השגחת השי"ת^ק עלינו כנ"ל ועי"ו שאנחנו קרובים אל התורה נמצא שאנחנו קרובים אל כח הראות ועי"ו כח הראות נחזר לעיניו ונתראים ונצטיירם אנחנו בעיניו שהם כמראות הצובאות כביכול אבל אומות העולם מחמת שהם רחוקים מהתורה הם רחוקים מהשגחה והשגחתו אין מגיע אליהם בהכאה נמצא שאין נחזר הראות לעיניו ואין נצטיירם בעיניו נמצא השגחתו על האומות בחצי הראות בבחי' רצוא ואין בבחי' שוב כי השבת הראות מחמת הכאה והכאה אינו אלא על דבר קרוב ולא על רחוק

בנוסח לשון רבינו לעיל מתחיל כאן אות ה'. ופתח במעשה דרבי יונה ואחריו תיקון המרכבות. ואילו בלשון רבנו הקדים תיקון המרכבות למעשה דרבי יונה.

^צ תהלים ה' ה'

^{צח} ברכות לג.

^{צט} שמואל א-ב' ג' כי א-ל דעות ה'

^ק שמות טו יז פעלת ה' מקדש אדני-

^{קא} בהעלותך קנב.

^{קב} משלי כא כב

^{קג} משלי א' ח'

^{קד} משלי יא ל'

^{קה} יתקאל א' יד

^{קי} בכתי' תיבה זו אינה ברורה ר' נראה כמו ט' וא' ול' נראות כאות אחת.

^{קי} בתשכט- נשתכך (גם בלשון רבנו נתשכך ושם לא תיקון)

^{קי} תהלים פ' טו

^{קט} בתשכט- ונעכר (גם בלשון רבינו נתעכר ושם לא תיקון)

^{קי} תהלים פ' טו

^{קיא} בתשכט- השי"ת

וזה שמביא בתענית מעשה דר' יונה כד הוי מצטרך עלמא^[קכ] היינו לתורה כ"ש ^[קכ] יערוף כמטר לקחי הוי אמר איזיל ואיתי בזווי עבורא עיבור זה בחי' עב ריו עב (זה קרירות ריוק^[קכ] זה בחי' המימות כידוע בזווי זה בחי' תאוות ממון היינו דאזיל לשכך תאוות ממון כנ"ל והוי קאי באתרא עמיקא באתרא צניעא היינו ע"י ששיכך תאוות ממון זכה לאתרא עמיקא שהוא בחי' חסד כמראה חמה עמוקה מן הצל והסד הוא אור יום כ"ש ^[קכ] יומם יצוה ה' חסדו וע"י החסד זכה לבנין הבית לבחי' שכל כנ"ל וזה אתרא צניעא שהוא בית המקדש שהוא השכל כ"ש ^[קכ] ואת צנועים חכמה והוי מיכסא שקא זה בחי' לקחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל ^[קכ] לוקח נפשות חכם וכלליות הנפשות הם מכוונים בשם שק כי הם מתעדינים משקיא דנחלא בבחי' ^[קכ] והשביע בצחצחות נפשך ועי"ז אתי מטרא שהמשיך תורה לתתא כנ"ל בבחי' ^[קכ] ויורד עוז מבטחה

ויש ארבע היות בבחי' נפש וארבע היות בתורה) (נושאין חכסא אריה שור נשר אדם ^[קכ] אריה) (שבבחי' נפש זה בחי' ^[קכ] אריתי מורי עם בשמי מורי זה בחי' ^[קכ] מרת נפש בחי' ^[קכ] ונפשה מרה לה זה בחי' פגם הנפש פגם הרצון כשרוצה דבר תאוה זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש ועכשיו כשבא זה האדם לחכם הדור עם רצון טוב עם נפש טוב והצדיק לוקח כל הרצונות ולוקט אותם אחד לאחד כדי להעלות אותם כנ"ל ואז מלקט גם הרצונות הנפשות שנפלו וזה בחי' אריה לשון לקט שמלקט מורי מרת נפש עם בשמי עם הרצון הטוב שמעלה ריה טוב ובחי' שור שבנפש זה האור המצוחצה שנתוסף [בנפש מחמת] הקיבוץ שנתקבץ פיזורי הנפש ואז מאיר) (הנפש ביותר) כי כשהרצון אין מאיר אזי הנפש בבחי' ^[קכ] ונפש רעבה כי עיקר הרעב מחמת העדר האור כ"ש הו"ל ^[קכ] ויענך וירעיבך ויאכילך את המן מכאן ^[קכ] הסומא אין שבע כי עיקר השובע מחמת האור שיראה בעיניו וע"י שאין רואה אין נתמלא נפשו היינו רצונו כי טוב מראה עינים מהלך נפש ^[קכ] וכשמצחצה נפשו בצחצחות האור אזי ^[קכ] ונפש רעבה מלא טוב בבחי' ^[קכ] והשביע בצחצחות [נפשך] וזה בחי' שור לשון הסתכלות ^[קכ] בחי' טוב מראה עינים מהלך נפש נשר שבבחי' נפש זה ההידוש שנתחדש הנפש בעלייתה בבחי' עיבור זה בחי' נשר ^[קכ] תתחדש כנשר נעורכי אדם שבנפש זה בחי' ^[קכ] ויהי האדם לנפש היה כי האדם בחי' מסכני ועתירי כ"ש ^[קכ] נעשה אדם בצלמינו עתירי כדמותינו מסכני וכשנתלקטו הנפשות אזי הם בבחי' אדם נפשות גדולות וקטנות בבחי' מסכני ועתירי כי לא כל הרצונות שוות כי יש מי שרוצה דבר גדול ויש מי שרוצה דבר קטן ואריה שבתורה התורה נקרא עוז ^[קכ] מה עז מארי ושור זה בחי' ^[קכ] שרים ישורו ונשר זה בחי' התחדשות התורה בבחי' תתחדש כנשר ואדם זה בחי' זאת התורה אדם כי בה קלות והמורות ויש בה קומה שלימה רמ"ח אברים ושם"ה גידים וכסא של החיות של הנפש היא נפש החכם שנתכסה נפש החכם בנפשות ההם בבחי' ומיכסי שקא כי יקרה היא מפנינים כי מחמת שהיא יקרה, היא מלפני ולפנים וכל הנפשות נעשין לבושין אצלה וכסא של החיות של התורה הם דברים עתיקין שכיסה עתיק יומיא^[קכ] בבחי' ^[קכ] ולמכסה

ק"ב בתשכס-עלמא *למיטרא

ק"ג דברים לב ב'

ק"ד בתשכס-ריו

ק"ה תהלים מב ט'

ק"ו משלי יא ב'

ק"ז משלי יא ל'

ק"ח ישעיהו נח יא

ק"ט משלי כא כב

ק"י עיין יחזקאל א' י'

ק"יא שיר השירים ה' א'

ק"יב שמואל-א א י'

ק"יג מלכים-ב ד' כו (בפסוק כי נפשה וכו')

ק"יד תהלים קו ט' משלי כו ז'

ק"יז יומא עד: דרשת הגמ' מפסוק בדברים ח' טו ולשון הגמ' מכאן רמז לטומין שאוכלין ואין שבעים ואילו רבינו לומד מפסוק בדברים ח' ג'

ק"יח בתשכס- [ש*] הסומא

ק"יח קהלת ו' ט' וכמואב ביומא עד הנ"ל

ק"יח תהלים קו ט' הנ"ל

ק"יט ישעיהו נח יא

ק"ל עיין תורה א' ע"פ בכור שורו הדר לו. ובמדבר כג ט' ומגבעות אשורנו ושם כד יז אשורנו ולא קרוב

ק"לא תהלים קג ה'

ק"לב בראשית ב' ז'

ק"לג בראשית א' כו

ק"לד שופטים יד יח

ק"לה משלי ח' טו

ק"לז בתשכס- יומין

ק"לז ישעיהו כג יח

עתיק והם מכסין קלח א"ע בספורי התורה ואדם היושב על הכסא זה החכם שהוא בעל הנפש בבחי' [קלח] אם בעל נפש אתה ואדם שעל הכסא של התורה הוא עתיק יומין בבחי' ועתיק יומין יתיב והאופנים הן הגופין כי עיקר פעולותיהם של הגופים אינה אלא מן החיות שבנפש שהנפש מראה פעולותיה ע"י אברי הגוף ואין לגוף שום תנועה עצמית אלא הכל ע"י הנפש ע"י כחות הנפש: ואופנים שבתורה הן הן גופי הלכות וזה [קכ] בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו. וארבע אופנים שבגוף הן ארבע יסודות וארבע אופנים שבתורה הן ארבע מדות בתלמידים ספוג ומשפך משמרת ונפה [קכא] בנוסח לשון רבינו לעיל זה שייך לאות ו' וענין השני שכלים שהם שין של ג' ראשין ושל ד' ראשין לא הובא בכתב יד זה

וזה פי' אמר רבה בר בר חנה אישתעו לי נחותי ימא: היינו ממשיכי התורה לזה העולם בין גלא לגלא תלתא מאה פרסה, תלתא מאה פרסה אלו חכמי הדור שהם בבחי' מה בשלש דברים כ"ש [קכב] אל יתהלל בהכמתו ובגבורתו ובעשרו כי אם בזאת וכו' וכתוב [קכג] אל תקרי מה [קכד] אלא מאה ואלו החכמים הם בין גלא לגלא היינו מחברים כל הנפשות בבחי' [קכה] ולוקח נפשות חכם כנ"ל ונפשות הם גלגלים בבחי' עגולים כידוע: זימנא חדא אולינן באורחא: היינו שהלכנו ונכנסנו לעורר זוג הנקרא אורח כ"ש [קכז] ארחי ורבעי: ודלינן גלא: היינו שדלינן הנפשות למעלה בבחי' עיר גבורים עלה חכם כי עיקר עליית הנפשות ע"י החכם כנ"ל כי ורומא דגלא תלת מאה פרסה היינו התרוממות הנפשות למעלה אינה אלא ע"י החכם שהוא בחי' תלת מאה פרסה: עד דחוינין קמי כיקמה מרבעתיה דכוכבא זוטא: היינו שגרמנו זוגא עילאה וזה כיקמה מרבעתיה בחי' זוג כ"ש ארחי ורבעי ושכינה נקראת בשעת זוג כוכבי זוטא כמובא בזוהר פ' פינחס [קכז]: דאתעבידת קמא נקודה זעירא מגו רחימותא כדון אתחבר בה בעלה עיין שם: דהוי כמבזר ארבעין גריוי ביזרא דהרדלא כמובא בפ' פנחס והאי חיה כד אתעברת אסתמת ולא יכילת לאולדא עד דאתי נחש ונשיך לה כדון אתפתחת ונפיק מינה דמא והוא שתית לדמא וזה בחי' ביזרא דהרדלא היינו בבחי' טפת דם כהרדל דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע ביזרא בית זרע ואח"כ אולידת והולדה הזאת היא התורה כנ"ל והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום קמב היינו בחי' שאר חיותא שהם ארבעים, לכל סטר עשרה כמובא בפ' פנחס [קכז] ובחודש הראשון וכו' [קכח]: וזה בחי' ארבעין גריוי בחי' ארבעין חיותא: ואי דליניקמה טפי הויקמי מקלינין מהבלא: כי [קכט] יש הכל אשר יש צדיקים שמגיעים להם כמועשה רשעים והוא הדין להיפך וע"י הכל הזה רבים נתפקרו שרואים צדיק זרע לו רשע וטוב לו אבל זה מחמת שהעולם נידון אחר רובו ואז צדיקים נתפסים בעון הדור [קל] והוא הדין להיפך ואי דלינן הרבה נפשות אזי בוודאי הוי מקלינין לשון קולא מהבלא היינו שע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים ולא היה הכל הזה כל כך קשה על הצדיקים: ורמזא גלא קלא לחברתה מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא וניחרביה היינו אח"כ כשכל אלו הנפשות חוזרות מעיבור הנ"ל [קלג] ואז מעוררים אלו לאלו ואומרים זה לזה ומזכירים זה את זה אחי שמא שבקת איזהו דבר בעולם הזה שעדיין היא מושלת עליך ואין אתה יכול להתגבר עליה וניתי אנא וניחרביה היינו אכלה את הדבר הזה מומך והשיב לו פוק חזי גבורתיה דמרך שהוא החכם הנ"ל ראה כמה כחו גדול דאפילו כמלא חוטא דחלא לית דעבר פי' ר"ש אפילו כמלא רוחב החוט אין יכולתי לצאת חוץ מן החול פי' אתה שואלת אותי שמא שבקתי מידי בעלמא שעדיין לא תקנתי אותה תדע חברתי שעדיין אני משוקע בכל התאוות ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפילו כמלא חוט וזה ידוע לך שמי שהוא בחול אזי הוא בבחי' אין יכול לבא אל הקודש וזה בחי' כמלא חוטא

קלח בתשכס-מכסין
 קלט משלי כג ב'
 קמ יחזקאל א' כא
 קמא אבות ה' טו
 קמב ירמיהו ט' כב
 קמג מנחות מג: עפרש"י ותוס' שם וזוהר רע"מ קרח דף קעט.
 קמד דברים י' יב ועיין רבינו בחי' ואור החיים שם
 קמה משלי יא ל'
 קמו תהלים קלט ג'
 קמז בתשכס-דחיון
 קמח בתשכס- (כי) [ב'י] מרבעתיה
 קמט בתשכס- (כי) [ב'י] מרבעתיה
 קנ בתורה יג כאן ציין מוהר"ת לזוהר בלק קצא.
 קנא מכאן התיבות שעל רקע אפור אינו נראות בכת"י שאצלי
 קנב בתורת נצח נמוח תיבה זו
 קנג דף רמט.:
 קנד במדבר כח טו
 קנה בתשכס- דלינון
 קנו בתשכס- הוא
 קנז קהלת ח'
 קנח עיין שבת לג:
 קנט בתורה לשון רבינו הוסיף כאן - וע"י הכלליות נתוסף בהם אהבה זה לזה

הלא לית דעבר היינו מי שהוא בחול אפילו כמלא חוט עי"ז לית דעבר אין יכול לבא בבחי' עיבור כ"ש אני שאני משוקע בחול שלא יכולתי לצאת מן החול אל הקודש אפילו כמלא רוחב החוט כ"ש שאין אני ראוי לבא אל הקודש בבחי' עיבור אבל פוק חזי גבורתיה דמרך היינו כח החכם שכל כך כוחו חזק שאפילו נפש שלי העלה בעיבור וזה [קפ] ונגלה כבוד ד'קא זה בחי' חכמה כ"ש [קכ] כבוד חכמים ינחלו בחי' בית המקדש כ"ש [קכג] כסא כבוד מורם מראשון עי"ז [קכד] וראו כל בשר יחדיו וראו זה בחי' המשכת התורה שהיא ק"ה בחי' ראייה מנת"א כנ"ל כל בשר יחדיו זה בחי' לקיטת הנפשות כולם בבחי' לוקח נפשות חכם כנ"ל [קכז] כי פי ד' דיבר כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל שהוא פי ה' כ"ש חז"ל [קכח] בפיך זו צדקה

עד כאן העתקת כתב יד רבינו שקבל מוהרנ"ת בשנת תקפד

הוספות לעיון

הוספה לעיון בסוד האיילתא סוד יסוד דקטנות הנקרא נחש המובא בביאור הרבב"ח

להבין העניין אני מעתיק כאן את לשון הספר **לשם שבו ואחלמה** – ספר הדע"ה ח"ב – דרוש ה' ענף ב' סימן ז' – ונחזור להענין כי בליל א' של פסח נתגדלו הזו"ן גם בהמוחין דגדלות שני ונתייחדו בהיחוד דסב"פ העיקרי ונתעברה אז הנוק' בכל האורות דחמדת ישראל אך משום שלא היה כ"ז ע"י זכות ומעשים טובים דישראל והיה הצורך שיתקנו ישראל את כל זה בזכותם עצמן לכן לא היה נעשה אז אלא העיבור לבד ולא הלידה. כי אלו שהיה אז הלידה ג"כ היה מתבטל היצה"ר מכל וכל ולא היה אז לא זכות ולא חובה מעתה. ולכן לא נעשה אז רק העיבור לבד ותיכף אחר יום א' של פסח חזרו הזו"ן לקטנות והיתה הנוק' בסוד בתולה שעיברה אשר רחמה צר ופתחה סתום מחמת תוקף הדינין והגבורות דקטנות וכנ"ל:

והנה להניח כך ולהמתין על זכותן של ישראל הרי הוא ג"כ דבר שלא ניתן להאמר כי לזה צריך זכות גדול כי הרי גם אדם הראשון לא עמד בזה כנ"ל ובפרט שהרי לא ניתן להם עדיין התורה כלל ולא היה אפשר להם לעלות למדרגה גבוה כזו לתקן במעשיהם את המוחין דגדלות שני בהזו"ן ולכן הנה היה הצורך שיעשה הכל עדיין ע"י המאציל ית"ש בעצמו והיה הלידה ג"כ על ידו ית"ש בעצמו. אמנם הנה נעשה אז בעת הלידה כל הג' הבחנות שאמרנו לעיל סי' ד' ה' ע"ש הנה נעשה עתה בעת הלידה כולם יחד. והוא הענין דקריעת ים סוף שהוא סוד הלידה שהיה בליל ז' של פסח כמ"ש הרב. והיה נעשה אז כל הג' הבחנות כולם כי בליל א' של פסח הנה האיר והבריך אור גדול נפלא ונורא מקדושתו ית"ש על ישראל ונדחו כל הקליפות כולם והוסרו ונתעקרו מישראל וכמעט שהיה נתבטל אז מהם כח הבחירה ואלו שהיה נתעכב האור בהם עוד איזה זמן היה נתבטל היצה"ר מהם מכל וכל כי היה נודרך גופם ג"כ. וכמ"ש התרגום יונתן בפ' יתרו בפסוק אתם ראיתם כו' ואביא אתכם אלי. כי באותו הלילה הופיע בהם אור קדושת בית המקדש ונתייחדו בו ושם אכלו את הפסח. והרי היה עומד להתבטל מהם מאז כל כח הבחירה לגמרי וכמו שאמרנו לעיל כי אלו שהתעכבו במצרים עוד רגע אחת היה מתבטל היצה"ר מכל וכל ולכן הנה נסתלק מהם האור הגדול הזה תיכף אחר יום א' של פסח ולא נשאר בהם רק רושם לבד וכן היה למעלה כי בליל א' של פסח נתגדלו הזו"ן בכל המוחין דגדלות שני ונזדווגו בהווג דפב"פ העיקרי ונתעברה הנוק' בהאורות היותר גדולים אך לא היה ההולדה אז כי באם שהיו יוצאים אותן האורות למטה ונתפשטו בישראל היה נתבטל מהם היצה"ר וכח הבחירה לגמרי לכן לא היה נעשה אז רק הזווג והעיבור לבד ותיכף אחר יום א' של פסח חזרו לקטנות ובבחי' גבורות ודינין והלידה היה רק בליל ז' של פסח והנה אז נתחדש ונעשה כל אותן הג' הבחנות שאמרנו לעיל סי' ד' ה' והיינו כי נתחדש ונעשה אז כח יניקה חדשה להרע ג"כ כי משום שהיה אז הלידה לכל אותן אורות הגדולים שנתעברה מהם בליל א' של פסח וכדי שלא יתבטל עי"ז היצה"ר וכח הבחירה לגמרי הנה היה הצורך לחדש או כח יניקה חדשה להרע ג"כ.

והנה נעשה זה ע"י שהיה כל הלידה בהיותן בעת הקטנות עצמן. ור"ל כי הרי לפי הנראה הנה היה הצורך שיתגדלו אז בעת הלידה ג"כ כי אי אפשר ללדת בעת שרחמה צר ופתחה סתום מהתגברות הדינין שלא יתאחוזו החיצונים באותן האורות ח"ו. והרי היה הצורך שיתגדלו אז ג"כ כי המוחין דגדלות דוחין כל החיצונים כנודע

קט ישעיהו מ' ה'

קסא בתשכס-ה'

קסב משלי ג' לה

קסג ירמיהו יז יב

קסד ישעיהו מ' ה'

קסה בתורת נצח נמוך תיבה זו

קסו סיפא דהנ"ל בישיעהו מ'

קסז בנדרים ז. נדרש מדברים כג כד ובראש השנה ו. עפ"י תוס' שם נדרש מישיעהו מה כג

אבל כאן הנה לא היה כן אלא שהיה ההולדה בעת הקטנות גופה. אך כדי שלא יתאחזו החיצונים ח"ו באותן האורות הגדולים. שנולדו ויצאו לחוץ להתפשט בישראל. הנה עשה המאציל ית"ש ענין אחר אשר ע"ז ניצל האורות משום מגע זר ח"ו וכן ע"ז הנה נתחדש ונעשה כח חדש ליניקת הרע ג"כ ונעשה או שני הפכים יחד: והנה הענין אשר נעשה. הוא סוד הכתוב משלי ל' י"ט. דרך נחש עלי צור. ואמר הרב בלק"ת פ' חקת וכן בשער הפסוקים שם. שב' יסודות דקטנות הוא הנחש עלי צור כי היסוד דקטנות דז"א הוא הנחש. כי בגדלות נקרא בשם לויתן. כמ"ש בתיקונים תיקון כ"א מ"ד רע"ב. לויתן לעילא דא צדיק. וכן בזוהר פ' אחרי מות נ"ח ע"א ובכ"מ. והוא על שם כי אז הוא נכנס בתוך כל הים כולו ומבריח מן הקצה אל הקצה אבל בקטנות נקרא בשם נחש כי אינו נכנס אלא הוא רק בסוד נשיכה. וכן לויתן הוא על שם היחוד והחיבור. הפעם ילוה אישי אלי. וכן כמעט איש וליות (מלכים א' ז' ל"ו) והוא על שם החסדים אשר דרכן הוא להדביק ולייחד והוא ע"י המוחין דגדלות. אבל נחש הוא על שם הגבורות שדרכן להתפרד ולכן נקרא היסוד דקטנות בשם נחש כי אין בו אז רק הגבורות מאחוריים דאיהיה שהוא גימ' ד"ם. והיסוד בו הוא השם שדי ועם ד"ם הוא גימ' נחש. ועכ"פ הוא כי היסוד דז"א דקטנות נקרא בשם נחש.

וכן היסוד דנוק' הנה בעת הגדלות נקרא בשם סלע כי סלע הוא גימ' יסוד אדני יה. כמ"ש בספר קה"י. כי המלכות שהיא אדני כאשר שהיא נשלמה בהמוחין דגדלות מאר"א שהם יה אז נקרא היסוד שלה בשם סלע להורות שהוא שלם בהאורות דגדלות. וכן נקרא אז ג"כ בשם באר. והוא באר שבע. יסוד דהמלכות. והוא להורות שהוא נשלם בכל האורות כולם דהאר"א וזו"ן שהם הויה אלהים (כי הבינה הרי היא אלהים חיים כנודע) הויה אדני גימ' באר. וכן הויה דהה"ן ואהיה דהה"ן הם גימ' באר. ע' שער הכוונות נ"ז ע"ד ושער הפסוקים ל"ד ע"ג ושעה"ק מ"ג ע"ד.

אך היסוד דקטנות דהנוק' הוא נקרא בשם צור. והוא אלהים דהה"ן עם הכולל גימ' צור והוא דינין כמ"ש בשער ז"א רפ"ד וכן בשער הפסוקים בשלח דף ע"א א' וכן הוא בזוה"ק דף ס"ד ע"א. בכל אתר צור גבורה כו' ע"ש כל הענין. וכן בהשמטות דף רע"א ורע"ב ואך שם הוא משובש וחסר וע' בזוהר חדש במדרש הנעלם פ' בשלח: והנה בכל זמן הגלות אשר ישנם עדיין כמה וכמה ניצוצי קדושה בתוך הקליפה רח"ל הנה נודע הוא כי השכינה הקדושה היא יורד תמיד ומברר בירורין מתוך הסיגים והם עולות בסוד מ"ן תוך בטן המלכות ונתקנים שם בסוד עיבור ושם נגמר הבירור בסוד דם טוהר ודם טמא. ולכן בהגיע עת הלידה הנה בזמן שיש צדיקים גדולים בדור נעשה ההולדה בגילוי האורות דהחסדים והוא ע"י שם ע"ב שבחסד שנתגלה בהיסוד שבה ונפתח רחמה. כי כמו שהחסד דדכורא גניז בפומא דאמה יסוד שבו כמ"ש באד"ר קמ"ב א' כן גנוז החסד ביסוד שלה ג"כ (ע' שער הכוונות דף ק"א ע"ג ובמב"ש ופע"ח שם)

ובעת הזכות והרצון מתגלה החסד שביסוד שלה. הנמשך מהחסד שבה המתפשט בה מהחסד דז"א. כמש"כ בשעה"כ דף ק"א ע"ב וכן הוא בזוהר פ' בא ל"ו ע"א בסוד הכתוב והוא יושב פתח האוהל. דהוא אשרי בגלויא דא חסד בצדק. ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא כו' כד אתגלייא האי יו"ד. אתבסם ואתברך בפתח האהל כו' דא הוא פתחא קדישא כתרא עשיראה ע"ש. ולכן הוא כי בעת הזכות נעשה ההולדה באור החסד והוא השם ע"ב דויסע ויבא ויט שבו נולדו נשמות הצדיקים כמ"ש בתיקונים תיקון נ"א והוא אשר נתגלה ג"כ בעת קריעת ים סוף שאז היה הלידה כנז'. והנה כ"ז הוא רק בעת הזכות והוא כאשר נעשה הלידה ע"י מעשה הצדיקים:

אמנם כאשר שאין זכות בתחתונים. והשכינה הקדושה הרי הוא מברר בירורים תמיד הנה נעשה אז הלידה רק באור הגבורה והוא בשם קר"ע שט"ן. אמנם הנה אז נתקיים מה שנאמר לפתח חטאת רובץ. והוא כי הרי ע"י העיבור מתבררים סוד ה' מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא כמ"ש בכוונת פסח. וכשמתפשטים בעשיה יונקים הקליפות מזהו דם טמא וכמ"ש בשער הפסוקים וכן בלק"ת תהלים מ"ה. והנה הוא סוד הכתוב בעצב תלדי בנים וכמ"ש בזוה"ק ויקהל ר"ט ע"ב. כי בעת שאין זכות בתחתונים ועומד הנוק' בסוד הקטנות ופתחה סתום ורחמה צר ונעשה אז הלידה באור הגבורה דשם קר"ע שט"ן. שהוא הנחש דקדושה דקטנות הקורע את רחם האילה וכמ"ש במאמרי רשב"י בריש אד"ר ע"ש. כי נחש עם הכולל גימ' שטן ונעשה הלידה בשם קר"ע שט"ן. וכמ"ש בתיקונים דף נ"ז ע"א וכן בתוה"ח ל"ו א' כי בשם קר"ע שט"ן ביה קרע ימא. והוא הנחש דקדושה מבחינת אלהים קדושים דקטנות דיניקה והוא יסוד דז"א בעת שהוא בהקטנות דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלו בשם נחש. ומתייחד הוא עם הנוק' דיניקה אשר נקרא אז היסוד שלה בשם צור והוא דרך נחש עלי צור. והוא הנחש הנושך ברחם האילה כי א' הוה זיווגו רק בסוד נשיכה ובנשיכה הזו קורע את רחם האילה כי היה פתחה סתום מיוחד החיצונים שלא ינקו ממנה מאור הקדושה שבה אבל בשם קר"ע שט"ן מדחה את החיצונים ונפתח רחמה ויולדת. אך עכ"ז הנה כאשר שהם שניהם אז בסוד הקטנות וכל הבירור והעיבור שנעשה אז בעת שאין זכות בתחתונים הרי הוא הכל בבחי' דינין ולכן מתבררים ע"ז בהעיבור ה' מיני דמים ה' דם טוהר וה' דם טמא ומה גם כי הרי היסוד דז"א שפתח את רחמה הרי הוא עתה ג"כ רק מבחי' דינין וגבורות שהם שורש להחיצונים לכן הוא כי הנה הגם שמדחה אותם באותו הרגע לצורך הלידה כנז' עכ"ז הנה נעשה להם מקום יניקה ג"כ והוא מסוד הדם טמא הנתברר בהעיבור הזה וכשמתפשטים בעשיה אז יונקים מהם. ולא עוד כי כאשר שיש להם שייכות אז בהיסוד דז"א ג"כ כי הגבורות ודינין הוא שורשם כנודע ויונק הנחש הטמא מהנחש דקדושה מרחוק עכ"פ ולכן כשבא הנחש דקדושה שהוא אלהים קדושים ונושך ברחם האילה הנה נודע הוא שהשם אלהים הוא מתפשט ומתפלג לכמה ארחין ושבילין. וכמ"ש בפ' משפטים צ"ו א'. כי אחר שמתפשט עד ק"כ צרופי אלהים דקדושה שבסוף העשיה. הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימ' קב"א אשר ע"ז אנו מתפללים והאלילים כרות יכרתון. ובעת

שליטת הדינין והגבורות הנה נכללים ח"ו. וכשמתייחד הנחש דקדושה בסוד הנשיכה כנו' ונעשה אז היחוד דאלהים דקדושה אשר ביסוד שלו וביסוד שלה. וכאשר אלו האלהים אחרים שבסיומן. עולים ונכללים עמהם אז אטעמת הנוק' מסטרא אחרא מרירא כמ"ש בפ' אחרי ע"ד א'. כי ע"י הכלילות שבסופן טעמה טעמא מרירא בראשן. והוא סוד נחש שבא על חוה וכמו שהאר"י הרב בזה במאמרי רשב"י דף מ' וכן בשער הקדמות דף ל"ו. וע' עוד כ"ז בשער החשמל ספ"א ובמבו"ש שער הקליפות פ"ב דף נ"ז סע"א:

והרי נמצא כי כאשר נעשה הלידה רק באור הגבורה דשם קר"ע שט"ן הנה נעשה אז שני הפכים יחד כי בבחי' אחד הוא דוחה את החיצונים מהיסוד שלה כי הרי הוא הנחש דקדושה אבל כאשר שהרי מהנחש דקדושה הנה ממנו יונק הנחש הטמא. כמ"ש בחשמל ספ"א ובמבו"ש הנז'. ועי"ז הרי היא טועמת טעמא מרירא ג"כ והוא סוד נחש שבא על חוה כנו' והרי נעשה אז הלידה ע"י שניהם יחד רחמ"ל כי נעשה נשיכת הרחם מהנחש דקדושה וכן מבחי' הנחש הטמא ג"כ והוא ע"י הכלילות אשר בסיומן דאלהים קדושים וכנו'. והוא שני הפכים אשר נעשה מיסוד דידיה.

וכן נעשה שני הפכים מיסוד שלה כי הרי הלידה שנעשה ע"י כל הנו' הרי הוא בירור ותיקון אבל מציאות הדם טמא שמתפשטים אז ג"כ וכנ"ל הרי הוא פגם וקלקול. והנה כ"ז נעשה מהבירורים שנתבררו בכל משך זמן הגלות. כאשר שנעשה הבירור בלתי זכות ומעשי התחתונים רק ע"י סוד גלות השכינה לבד. כמ"ש בשער המלכים ספ"ז ובספר הגלגולים פ"א וזהו הענין מה שאמרו בזה"ק ויקהל רי"ט ב' בסוד הכתוב בעצב תלדי בנים. איך שהוא שייך למעלה. ואמרו שם כי הוא ע"פ דברינו הנ"ל כי בעת שהם שניהם בקטנות הנה אז הוא לפתח חטאת רובץ ונעשה אז הלידה בנשיכת הנחש הטמא ג"כ והוא ע"י כלילות כנ"ל. ואמרו שם כי עי"ז שולט היצה"ר באדם משום שהוא משתתף בפעולת ההולדה. והוא כמ"ש ג"כ בסנהדרין צ"א ע"ב מאימתי יצה"ר שולט באדם משעת יציאה שנאמר לפתח חטאת רובץ והוא ע"פ סוד הדברים שאמרנו. וכח היצה"ר הוא ניתן באמת מקודם וכמו שכתוב הן בעון חוללתי בו' והוא השאור שבעיסה. וכמו שכתבתי במ"א. אך שליטתו בהאדם מה שמתחדש ומתגבר עליו בכל יום עד שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וכמ"ש בקידושין ל' ע"ב הנה זה נעשה רק משעת יציאה. ועכ"ז הנה אמרו בזה"ק שם כי בעת שנוולד איזה נשמה עליונה וגבוהה הנה נדחה הנחש הטמא משם ולית ליה רשו בהדיא נשמתא כי נשמה גדולה היורד למטה הנה הוא ע"י הגילוי דאור החסד ואז נדחו החיצונים מכל וכל אך הדברים הנאמרים הוא רק בהנשמות דסתם בני אדם. וכ"ז הנה הוא מסוד מחשבתו הנעלמה ית"ש ע"פ מה שעלה במחשבה לפניו מסוד עולם הנקודות וכמו שאמרנו לעיל בכ"מ:

בענין תאוות ממון ותיקונה בנדיבות לב עד שירגיש שממונו אינו שלו

מאמר למי שייך הממון שלך

י"ב שבט תשע"ז

מצינו דין בהלכה (גיטין לו) הפקר בית דין הפקר. והוא שייך למעשה בהרבה מאד הלכות (כמבואר באנציקלופדיא תלמודית) ואע"פ שזה מדין שררה כעין דינא דמלכותא של ישראל לתיקון העולם. אבל משמע שלא דווקא בית דין של אותו הדור יש בכוחו לתקן זאת לאותו הדור אלא הדין הוא שבית דין שקובע הלכה בכוחו להפקיר ממון של כל הדורות שאחרי (כגון ר"ג הזקן שעשה תקנות לדורות כגון המבטל גט בעד אחד אחר שנשלח בטלו הקדושין למפרע וממון שקנה את אשתו נעשה מתנה למפרע מדין הפקר ב"ד/קס"ח) והתימה כיצד יכול בית דין להפקיר ממון של אדם הרי מצינו בדין הפקר שרק בעל הממון עצמו יכול להפקירו ואפילו שליחות לא פשוט שמועיל בזה.

עוד מצינו בדין איסור ריבית שהחמירה בו התורה מאד דכתיב עליו ביחזקאל וחי לא יחיה ועיין ב"מ סא: קס"ט פרש"י כיון שהעני מת ברעב בגללו ע"י ריבית שלקח נענש מדה כנגד מדה ובמדרש רבה/ק"פ מבואר שגם אין לו עוה"ב ובחז"ל מבואר שגם לא יקום בתחית המתים/קע"א. והחמירו חז"ל בריבית שאפילו ריבית דברים אסורה,

קס"ח (כרבי שכן הלכה וכ"ש לר"ג בכל ביטול גט שנשלח) (וברובול שתקן הלל נחלקו אם לדורו או לדורות)

קס"ט בגמ' (ב"מ דף סא:) דרשו מהפסוק (יחזקאל פרק יח, יג) בְּנִשְׁפָּךְ נָתַן וְתַרְבִּית לְקָח וְחַי לֹא יִחְיֶה, למיתה ניתן ולא להשבון. ופירש רש"י (ד"ה מגופיה) דמים ששפך שהעני את חבירו ומת ברעב. והינו שיש חיוב מיתה בעולם הזה מיתה כנגד מיתה.

קע"ב במדרש רבה (שמות ל"א ו'), מובא בשו"ע הגר"ז, ובכנה"ג, שדרשו מהפסוק (יחזקאל פרק יח, יג) בְּנִשְׁפָּךְ נָתַן וְתַרְבִּית לְקָח וְחַי לֹא יִחְיֶה, אמר הקדוש ברוך הוא מי שחיה בריבית בעולם הזה, לא יחיה בעולם הבא. הסבר נפלא על כך כתבו רבי חיים פלטיאל, והכלי יקר על הפסוק וְחַי אַחֲרָיְךָ עִמָּךְ (ויקרא כה לו): שהלוקח נשך מאחיו הוא ממתו, ולכך המלוה ברבית לא יחיה בתחית המתים מדה כנגד מדה. בפרקי דר"א (פרק לב), ובילקוט שמעוני (יחזקאל שעה), מובא: מתים שהחיה יחזקאל שישים ריבוא, וכולם עמדו על רגליהם אף שכפרו בתחיית המתים ועוד עוונות חוץ מאיש אחד. אמר לו הנביא: ריבון העולמים מה טיבו של זה האיש, אמר לו הקדוש ברוך הוא בְּנִשְׁפָּךְ נָתַן וְתַרְבִּית לְקָח וְחַי לֹא יִחְיֶה (יחזקאל יח יג).

קע"ב בספר לבוש יוסף (עה"ת פרשת בהר) מובא המעשה הידוע. בפזונה שבמערב פולין, עירו של הג"ר עקיבא איגר זצ"ל, הלך לעולמו אחד מעשירי העיר שהתפרנס כל ימיו מהלוואות בריבית קצוצה, תבעו אנשי חברה קדישא סכום כסף גדול תמורת הקרקע שהכינו לאותו

אפילו רק לומר שלום למלוה שלא היתה רגיל לומר לא שלום לפני כן. והכלל שכל הכרת הטוב שרק מחמת ההלוואה אסור, אלא שניהם צריכים להתנהג כאילו מחוייב המלוה להלוות, וכאילו לא את שלו מלווה. ובאמת עפ"י פשוטו צ"ע שלא מובן מדוע ממון שאדם מסר נפשו עליו כמ"ש "בנפשו יביא לחמו" חייב אדם להלוותו בלא ריווח אע"פ שהיה יכול להרויח אם היה עושה בו עסקא.

עוד מצינו שהתורה החמירה מאד בהחייב להלוות ממון לעני כמ"ש בפרשת ראה (דברים טו ט) הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעֵל לְאָמֹר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאֶחִיךָ הָאֶבְיֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא: פרש"י והיה כך חטא. מכל מקום, אפילו לא יקרא, א"כ למה נאמר וקרא עליך, ממחר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא:

וזה תימה שחייבה התורה שדרכיה נעם, להלוות לעני דייקא אע"פ שיותר קשה להאמין שיחזיר, שהרי עני הוא.

נמצא שממונו של אדם שטרח עליו ואפילו אם מסר נפשו עליו, אינו שלו כלל.

כתיב (חגי ב' ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזֶּהָב נְאֻם יְדֹד צְבָאוֹת: ובפשטות מדובר שם על ממון הגויים שכיון שהוא שלו ית' יביא אותו בבנין הבית השני כמבואר שם. אבל פשוט שהכל שלו וכ"ש ממון ישראל. מאידך צ"ע הרי הכל שלו א"כ מה קמ"ל הכתוב לי הכסף ולי הזהב, הרי פשיטא.

ונראה שהממון נברא בעולם לניסיון בלבד, אם יצליח שיעבור ממון דרכו ללומדי תורה בלא שירגיש בעלות עליו כלל. שזה תיקון הברית כידוע שזו תכונת ספירת היסוד, להיות מעביר השפע בלא להחזיק עצמו המשפיע, אלא מעבר בלבד, שעל כן מבואר בתורה קל ששמירת הברית ועונה הן עניין אחד ממש.

ולכתחילה צריך לתאבו ולהתרחק ממנו, עד שצריך לחשוב אותו לצואה ממש כמבואר בתורה כג עה"פ "צא תאמר לו". וכן מצינו בגמ' (פסחים קד.) שצדיק שלא ראה מטבע מימיו נקרא קדוש. ולפרנסה רק בדיעבד כיון שאין לנו בטחון כראוי מוכרח להתעסק בו במיעוט ההכרחי (כמבואר נפלא בלק"ה מ"מ ד'), כי הוא עיקר הע"ז ובו תחובות כל הע"ז שבעולם כמבואר בתורה כג, כי מצד כח הקניה שבו נדמה לבעל כח עצום וכח"ל הכסף יענה את הכל.

ובאמת לכתחילה נברא העולם רק לאוכלי מן, וכמבואר בזוהר לגבי דור המדבר עה"פ שטו ולקטו בשטותא, אע"פ שלבאורה לא מובן הרי דור המדבר היו בענני כבוד בזכות משה רבנו ושני אחיו זכו להנהגה ניסית ואנו אין לנו כל זה. אע"פ כן משמע בזוהר שהתביעה היא בכל דור, לא להיות שוטה הרודף אחר הפרנסה, וכמבואר בסיפורי מעשיות שאיש היער אמר לבן מלך עד מתי אתה רודף אחר הפרות ואמרו אנ"ש פרנסה פרנסה, דהיינו בורחת תמיד ורק השוטה רודף.

וכן לעתיד לבוא כשתמלא הארץ דעה יתגלה להדיא השקר שבבטחון בוגד שיש בממון, ואזי כל אחד יתבייש מאד אפילו באיזה פרוטה אם תמצא בכיסו, עד כדי שירצה לחפור בור לקבור עצמו מרוב בושה. כי אז יתגלה להדיא עד כמה כל פרוטה שאדם סומך עליה היא חסרון בביטחון בו ית'. ופשוט שאין הכוונה שרק אז תתחיל המציאות הזו, אלא שזו המציאות תמיד, רק שעכשיו הוא עולם השקר ולא רואים זאת בחוש.

ועניין זה של פרנסה וממון אע"פ שרובא דרובא דעלמא יודע דיני התורה הנ"ל והוא העסק של כל אדם בעוה"ז וכמעט אין אדם שאין לו איזה עסק בפרנסה כלל, אעפ"כ האמת לגבי עניין זה היא הדבר הנעלם ביותר מבני אדם, עד שהותר לכל אדם אפילו רק בנתינת מעשר בלבד לנסות את הש"י בזה, כמ"ש בחנוני נא בזאת. מה שלא מצינו בשום עניין אחר שהותר לנסות את הקב"ה אדרבה זה פגם גדול שלא מאמין בלא לנסות, ורק בזה כיון שהעלמה כ"כ גדולה והנסיון של האדם כל כך גדול, התירה התורה לנסות את הקב"ה.

ובליקוטי מוהר"ן תורה כג מבאר רבינו שזה הדוגמא לשקר הכי גדול שיש בעולם, עד כדי כך שאפילו שמכתחילה מודיעים לאדם אני הולך לומר לך שקר, אעפ"כ אפילו תכ"ד לא נתפס אצלו העניין כשקר. וכמבואר שם ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן חנניא שיאמר להם שקר (והרי א"ס לשקרים אלא בקשו לדעת מה הוא השקר הכי גדול) ואמר להם משל שהיתה לנו פרדה שילדה והיה קשור בצוואר הוולד שטר חוב וכו' דהיינו שרמזו להם שהממון הוא כמו פרדה שאינה מולידה כיון שהריוח שמולידה אינו תוספת אלא חסרון שהרי יש לו מנה רוצה מאתים א"כ לא הרויח בהשתדלותו תוספת אלא הרויח חסרון, שהוא כמו שטר חוב לרדוף ולהשיג עוד ממון. ומיד הם שאלו אותו הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם לשמוע שקר. ותימה הרי היו חכמים והבינו רמיזות, אלא שזה היה הפך מהותם לתפוס שצריך לסמוך רק על ה' לכן לא תפסו כוונתו שריוח הממון הוא לא לידה אלא מיד שאלו הרי פרידה לא יולדת וא"כ איך אתה ממשיך את ההשתדלות בפרנסה לפרידה.

נפטר בבית הקברות פי כמה מנפטר רגיל. חרה הדבר ליורשים, וברוב זעמם פנו בתלונה חריפה אל ראש המשטרה הנכרית שבעיר, שיש כאן אפליה בלתי הוגנת, הלה לא השתתה הרבה וציוה להזמין ללשכתו את הגאון רבי עקיבא איגר, רבה של פוזנא בימים ההם, שישביר לו את פשר הדרישה הכספית הגבוהה. שכירות קבר: ענה רבי עקיבא איגר לראש המשטרה, אנו היהודים מאמינים באמונה שלימה בתחיית המתים, ועתידיים כל הנפטרים להחזיר את חלקות קבריהם לאחר שיקומו לתחיה, ולכן הם משלמים מחיר מוזל כי זה רק 'שכירות' הקבר. אולם המלוים בריבית לא יקומו לתחיה עם שאר מתי ישראל, יוצא שהמלוה בריבית נוטל את קברו לצמיחתו, כיון שכך מן הדין הוא שהממונים על בתי הקברות יטלו מיורשיו מחיר כפול ומכופל תמורת קברו שכן זה 'קנין' עולם.

ועי"ש בתחילת לשון מוהרנ"ת שכתב שכל כוונת ההשתדלות בפרנסה היא כדי לעבוד את הש"י ולתת צדקה להחזיק לומדי תורה, ומבאר שם שכוונה זו צריך לצעוק לזכות לה עבוד בחי' שבעין קולות כמו לידה וממש כמו לידת הממון בעצמו כך גם צריך לצעוק לזכות שלא יבלבל אותו הממון מכוונה זו, כדי שלא יהיה הממון שמרויח ממון השמור לבעליו לרעתו ח"ו. וזה נסיון עצום. עיי"ש/קע"ב

ובאמת מעיקרא לא נועד הממון לישראל, אלא לגויים בני עשו וככוונת יצחק לברך את עשו דייקא, כי לישראל נועד עוה"ב, עיין בזה סוטה מט. אמר ר' אילעא בר יברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שנאמר "שיתה ה' מורה להם" וא"ר אילעא בר יברכיה (עיין בן יהוידע כיצד ניצלו מהעניות עד אז) אלמלא תפלתו של חבקוק היו ב' תלמידי חכמים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה שנאמר "ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו" אל תקרא בקרב שנים אלא בקרב שנים. (עי"ש מהר"ל שלישראל נועד עוה"ב וממילא לא ראוי להם וכ"ש לת"ח שבהם הממון בעוה"ז). ויש בזה אריכות נפלאה בערבי נחל תלדות דרוש ח' (ויתרו דרוש ה' באמצע) שכל העושר בעולם הוא מברכת יצחק וכוונתו היתה לעשו וכשבא יעקב ברכו רק כיון שראה את רשעי ישראל שיצאו ממנו. נמצא שמצד כוונתו רק לעשו ראוי הממון אלא שבפועל ברך את יעקב. לכן לישראל הכשרים, אפילו בפועל לא נתברכו ורשעי ישראל רק בפועל ועיקר הכוונה לעשו, וע"כ בקל כשלא עושים רצונו של מקום חוזר השפע לעשו כפי הכוונה. כעין שמצינו בבכורה שכיון שעיקר כוונת יצחק היתה על יעקב ורק בפועל יצא עשו תחילה לכן בקל ע"י שביזה את הבכורה חזרה אל הכוונה תחילה ליעקב.

ועיקר הטעות שחושבים שזו מדרגת צדיקים גדולים בלבד, לסמוך רק על ה'. ובאמת כך נראה בחוש. אבל באמת לפי כל הנ"ל שבי"ד יכול להפקיר הממון ויש חיוב להלוותו לעני ובלא ריווח ריבית ואפילו ממון שמסרת נפש בשביל להשיגו הוא לא שלך כלל, רק אתה גזבר של הקב"ה, רואים שדעת התורה היא שזה נדרש מכל אחד בכל מדרגה.

ובאמת אדרבה לכתחילה טוב יותר שלא תהיה גזבר אלא עני דייקא, כמבואר בגמ' חגיגה ט/קע"ג שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. ואעפ"כ אם אתה גזבר אסור לך לעזור לאחר לזכות במדה הטובה זאת, אלא להפך כמ"ש לא תקפוץ ירך מאחיך האביון, אלא לתת לו עד שתהיה לו מראש פרנסה לשנה שלימה, כמבואר במסכת דמאי שעד שאין לאדם מאתיים וזו נחשב עני היכול לקבל צדקה מקופת העניים.

וכנ"ל שכל אדם הוא רק גזבר על כל ממון שיש לו ולא בא לידו אלא כדי להעבירו הלאה לעני וכמ"ש בפרשת ראה ודברים טו ז' לא תאמץ את לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן: ומקשים מדוע מצות צדקה נאמרה בתורה בלשון שלילה, ועיין משלי המגיד מדובנא כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצוות היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי/קע"ד.

ואחרי כל זה, ש"הכביכול" בעל ממון שצעק ק"מ קלין כדי שלא יהיה שמור לרעתו ונתן ממנו צדקה והרגיש שהוא רק צינור לעני, אחרי כל זה, אומר הזוהר (בהקדמה יג.) שהעני יכול להתרבר "אני עשיתי אותך איש" כמבואר שם עה"פ שאמרה רות לנעמי "האיש אשר עשיתי עמו" ולמדו מג"ש "עשיתי" ו"נעשה אדם", שרות אמרה אני עשיתי אותו לאיש, דהיינו שרק על ידי, הוא נכנס בגדר אדם, ע"י שקבלתי ממנו צדקה, (עי"ש שמדובר בכוונת הצדיק).

קע"ב תורה בג בתחילת לשון מוהרנ"ת שכתב רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה ולשפר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל פונתו יהיה בשביל השם יתברך לבוד, כדי שיזכה לעבד השם יתברך על ידי הממון שריוח, ולתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי השם וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם בפלים פיילדה כי היולדת צריכה לסבל חבלי לדה, וצריכה לצעק ע' קלין קדם הלדה. והכא יש ק"ם קלין, שהשכינה צוחת, חס ושלום, קלני מראשי קלני מזרועי, על הנופלים בתאוות ממון. וקדם שמרויחין ממון, צריבין לילף ולעבר ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין, ולצעק ולהתפלל להשם יתברך לעבר עליהם בשלום ולהנצל מהם;

קע"ג חגיגה דף ט: אמר ליה אליהו לבר הי הי ואמרי לה לרבי אלעזר מאי דכתיב הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בבור עוני מלמד שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי בי ברזא סומקא לסוסיא חיורא:

ילקוט ביאורים שם קושיית האחרונים מב"ב קטז. קשה עניות בתוך ביתו של אדם יותר מחמישים מכות. ועי"ש כמה תירוצים.

קע"ד הובא בגליון שבועי בארה של תורה תשעד עוד עיי"ש הרבה מראה מקומות לזה שהצדקה לא מחסירה מהנותן אלא אדרבה סיבה שיתעשר יותר. עוד בזה עיין גליון וישמע משה סוכות תשפב שאלה ג' - מעשה בעשיר שהגיע לשמחת בית השואבה ומכרו שם אמירת שיר המעלות וביקש לקנות לכבוד את רבו ושאל מה הסכום שרגילים לשלם על זה והגבאי אמר לו שלפעמים נמכרת אפילו במאה אלף דולר, אולם לא פחות מחמישים, וביקש הגבאי מהמשתתפים שיעלו את המחיר קרוב לחמישים וגרמו לעשיר לקנות בחמישים אלף דולר. אחרי ששילם נודע לו התרמית וטען שעל כן לא ישלם התחייבות אחרת שנתחייב לבית כנסת והגבאי טוען שכיון שגמר בדעתו לשלם סכום הזה חייב לשלם ולא נטלו ממנו ממון שלא כדין. ועי"ש בשם רד"ב פוברסקי והגרא"ל שטיינמן שכיון שהדין הוא שכופין על הצדקה אלא שאין בידינו הכח לזה לכן מותר לשטות בעשיר כדי לגרום לו לעשות את המוטל עליו לתת לצדקה כפי יכולתו. ואע"פ שהגרד"ב פוברסקי ורבי יעקב מאיר שטרן הודו שהגבאי עשה שלא כדין ששיקר, אבל מה שעשה עשוי והעשיר חייב ליתן, עוד הביאו ראייה ממהרש"א סוכה כט: שפוסקי צדקה ברבים מבטיחים סכום גדול וחוזרים בהם כיון שאחרים לא נתנו כלכך על זה נמסרים למלכות ומפסידיים נכסיהם. עוד שם בגמ' הגה"ק ממאקווא בעל עטרת משה שעשיר שמוכן ליתן רק לעשיית מקווה מותר לומר לו שיתן למקווה ולהשתמש בכסף לצדקה.

והבאור כי זה גדר אדם, הפך הבהמה שמהותה שרק לוקחת, האדם צריך להיות בבחי' "צדיק חונן ונותן" וזה גדר אדם. ואעפ"כ אם הוא חושב שנותן משל עצמו זה פגה"ב, כי הוא רק צנור להעביר השפע וצינור הוא ספירת היסוד שמירת הברית, דהיינו להיות משפיע מבלי ליחס את השפע לעצמי אלא בביטול ושפלות וענווה גמור למשפיע האמיתי.

ועי"ש בהקדמת הזוהר הנ"ל שכך היא בריאת העולם זכר ונקבה עשיר ומסכן וע"י שאדם בעוה"ז מרחם על המסכן ממנו מעורר את העשיר העליון להשפיע למסכן התחתון שהם כל בני העוה"ז, שהוא בחי' מסכן כלפי הקב"ה עשיר הגדול. וכמ"ש לי הכסף ולי הזהב.

ולסיכום צריך לזכור ללמוד מדין הפקר בית דין הפקר, דהיינו ממה שיכול בית דין להפקיר ממונך ומדין איסור ריבית וחיוב הלוואה לעני, יש לך ראייה חזקה שהממון שאצלך אינו שלך כלל דאין אדם יכול להפקיר דבר שאינו שלו/קעה¹.

^{קעה} ובאמת לכאורה לפ"ז צ"ע איך אדם יכול להפקיר ממנו הרי אינו שלו. ואפילו אם תאמר שהבי"ד נתן לו רשות להפקיר בעלותו כגזבר אבל נמצא שכל דינו אלא כשומר וכל דיני שומר חלים עליו ולא דיני בעלים. ואולי כיון שהוא שומר ממון שאין לו בעלים מוגדר נהפך הוא לכמו בעלים.

